

कृषार्जु

सन २०२३-२४

।। अनमोल क्षण ।।

BCA विभागाने घेतलेल्या TECH-FEST चा उद्घाटन प्रसंगी
मा.श्री.पकंज सारडा व मा. मदनदादा भोसले

'कृत्रिम बुद्धिमत्ता' या विषयावरील व्याख्यान प्रसंगी
डॉ.भूषण केळकर व मधुरा केळकर समवेत मा.श्री. मदनदादा भोसले

सिनेकलाकार मा.श्री.समृद्धी बाबा जाधव वार्षिक पारितोषिक
समारंभ प्रसंगी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

शिवछत्रपती पुरस्कार विजेते
श्री.मयुर रोकडे व कु.स्नेहल मांढरे

'प्रा.मे.पु.रेगे यांचे तत्वचिंतन आणि समाजचिंतन' याविषयावरील
कार्यशाळेतील पुस्तक प्रदर्शन पहाणी करताना मान्यवर

युवा महोत्सव नृत्य प्रकार प्रथम क्रमांक मिळवणाऱ्या
महाविद्यालयाच्या विद्यार्थीनी

महिला सक्षमीकरण कक्ष व अतंर्गत तक्रार निवारण कमिटी कार्यक्रमाच्या
प्रसंगी मा.डॉ. सुरभीताई भोसले व मा.प्रा.डॉ.गुरूनाथ फगरे

मा.डॉ.अवनिश पाटील Recent Trends in Research
या मेगा इव्हेंट मध्ये मार्गदर्शन करताना

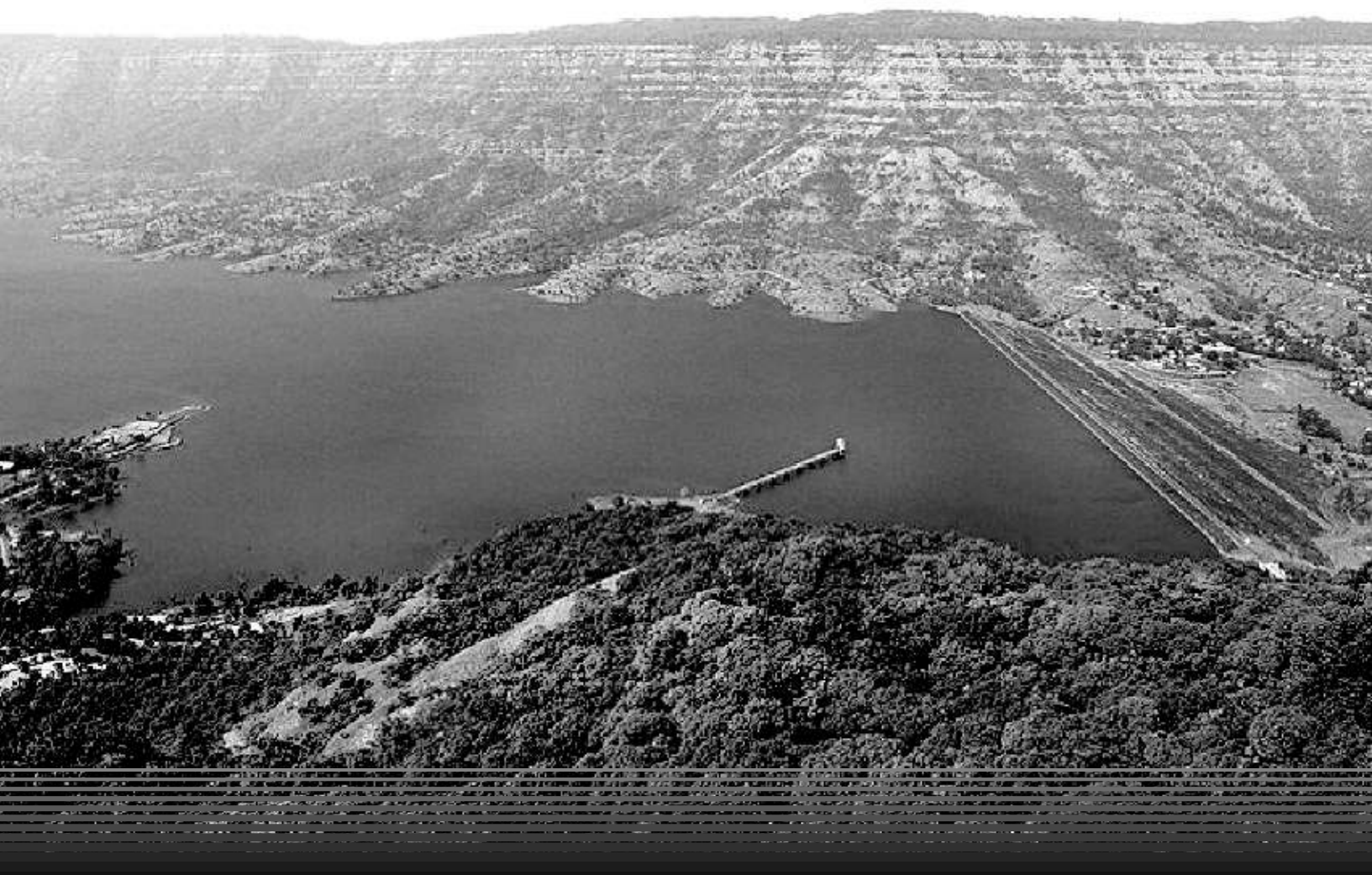
कृष्णार्ड

सन २०२३-२४

जनता शिक्षण संस्थेचे

किसन वीर महाविद्यालय, वाई

पाणी व्यवस्थापनाची
धरुनी कास,
शेतकऱ्यांनी
साधला विकास...!

कृष्णाई

सन २०२३-२४

संपादन समिती

प्रमुख संपादक
- **प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे**

कार्यकारी संपादक
- **डॉ.सौ.मंजुषा इंगवले**

सहसंपादक
- **डॉ.डॉ.शिवाजी कांबळे** कलादालन विभाग
- **डॉ.राहुल वळीव** विज्ञान विभाग
- **प्रा.दिपाली चव्हाण** वाणिज्य विभाग
- **डॉ.अमोल कवडे** मराठी विभाग
- **डॉ.अरूण सोनकांबळे** हिंदी विभाग
- **प्रा.जयवंत खोत** इंग्रजी विभाग
- **प्रा.दिक्षा मोरे** संस्कृत विभाग

मुखपृष्ठ संकल्पना व मांडणी
- **प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे**
- **डॉ. सौ. मंजुषा इंगवले**
- **कु. शिवाजंली वरखडे**
- **कु. यशस्विनी चोरगे**

मलपृष्ठ संकल्पना
- **प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे**
- **डॉ. सौ. मंजुषा इंगवले**
- **श्री. ऋषिकेश शिंदे**

कार्यालयीन सहाय्यक
- **श्री. बाळासाहेब टेमकर**
- **श्री. अशोक जमदाडे**
- **श्री. नितीन केसकर**
- **श्री. जितेंद्र चव्हाण**

मुद्रक व मांडणी
- **कलाविष्कार ग्राफिक्स्,सातारा**
  श्री.कृष्णा चिंचकर, मोबा.९५०३७८०६२८

प्राचार्य मनोगत

प्राचार्य मनोगत...

'शिवछत्रपतींच्या पदस्पर्शाने', कार्य-कर्तुत्वाने, शौर्य आणि पराक्रमाने पुनीत झालेल्या सातारा जिल्ह्यातील वाई या ऐतिहासिक शहरात स्थापन झालेल्या किसन वीर महाविद्यालयाने, आपल्या विविधांगी कलागुणांनी कीर्तिमान स्थापन केला आहे. नवोदित लेखकांनी लिहिलेला वाचकांना वाचनीय असा समृद्ध ठेवा असलेला किसन वीर महाविद्यालयाचा सन २०२३ - २४ चा वार्षिक अंक 'कृष्णाई' आपणास सादर करतांना अतिशय आनंद होत आहे.

२०२३-२४ हे वर्ष G-20 परिषद, विश्वचषक क्रिकेट स्पर्धा, १८ व्या लोकसभेचा महासंग्राम यासारख्या अनेक घडामोडीने वैशिष्ट्य पूर्ण ठरले. विद्यार्थ्यांची सृजनात्मक शक्ती, आकाशाला गवसणी घालत साहित्याच्या विविध प्रकारांमध्ये भाषिक अभिव्यक्ती करत असताना मराठी, हिंदी, इंग्रजी आणि संस्कृत भाषांमध्ये केलेली विचारांची मांडणी विशेष उल्लेखनीय व सांस्कृतिक आहे. शिक्षणाच्या उद्देशानुसार विद्यार्थ्यांनी अंतर्गत आणि बाह्य प्रगतीबरोबरच कला, क्रीडा व सांस्कृतिक क्षेत्रातही राज्य तसेच राष्ट्रीय स्पर्धांमध्ये सहभाग नोंदवून महाविद्यालयाची यशाची घोडदौड निरंतर ठेवत महाविद्यालायचा लौकिक वाढविला आहे.

विशेषतः कला व सांस्कृतिक क्षेत्रांमध्ये विद्यार्थ्यांच्या कला - गुणांना वाव देण्यासाठी शिवाजी विद्यापीठाच्या जिल्हा तसेच मध्यवर्ती युवा महोत्सवात आमच्या महाविद्यालयातील गुणवंत कलाकारांनी लोकनृत्य या कलाप्रकारामध्ये प्रथम क्रमांक प्राप्त करुन सरदार बाबासाहेब माने लोकनृत्य फिरता चषक मिळवून महाविद्यालयाचे नाव यशोशिखरावर नेले. तसेच सांस्कृतिक विभागातील विद्यार्थीनी कु. अमरीन अजीम इनामदार या विद्यार्थिनीची शिवाजी विद्यापीठ सांस्कृतिक संघात इंद्रधनुष्य या स्पर्धेसाठी निवड होऊन पंजाब येथील लव्हली प्रोफेशनल युनिव्हर्सिटी, फगवाडा येथे राष्ट्रीय स्पर्धेत सहभाग नोंदविला. अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा योग्य उपयोग करून उत्तम श्रोता, उत्तम वक्ता कसा होऊ शकतो, या हेतूने वक्तृत्व कलेला वृद्धिंगत करण्यासाठी आमच्या महाविद्यालयाच्या वतीने थोर स्वातंत्र्य सेनानी, किसन वीर आबांच्या स्मृती प्रीत्यर्थ 'देशभक्त आबासाहेब वीर राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा' आयोजित केली जाते. यावर्षी स्पर्धेत

महाराष्ट्राच्या कानाकोपऱ्यातून अनेक स्पर्धकांनी सहभाग नोंदविला. तसेच आमच्या महा-विद्यालयाचा विद्यार्थी अथर्व खरे याने वेगवेगळ्या ठिकाणी झालेल्या वक्तृत्व स्पर्धेत महाविद्यालयाचे प्रतिनिधित्व करत अनेक पारितोषिके प्राप्त केली याचा आम्हाला सार्थ अभिमान आहे.

महाविद्यालयाच्या वतीने वाङ्मय मंडळ, अंतर्गत दर्जा हमी कक्ष, तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी प्रतिष्ठान, वाई आणि प्रागतिक इतिहास संस्था, महाराष्ट्र यांच्या संयुक्त विद्यमाने प्रा.मेघश्याम पुंडलीक रेगे यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त 'प्रा.मे.पुं.रेगे यांचे तत्वचिंतन आणि समाजचिंतन' या विषयावर राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन २३ जानेवारी २०२४ रोजी करण्यात आले. तसेच महाविद्यालयाच्यावतीने विविध कार्यशाळा व व्याख्यानाचे कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. अध्ययन-अध्यापनाबरोबर प्राध्यापकांनी राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय मासिक-त्रेमासिकांमध्ये आपले शोधनिबंध प्रकाशित करून संशोधन क्षेत्रात महत्वपूर्ण कामगिरी केली आहे. तसेच वेगवेगळ्या चर्चासत्रात / व्याख्यानात साधन व्यक्ती म्हणून सहभाग नोंदविला. उच्च शिक्षण हे मुख्य समाज परिवर्तनाचे साधन म्हणून पहिले जाते. त्याला अनुसरून वाई शहरातील लोकांसाठी मानसशास्त्र विभागाच्या वतीने प्रतिवर्षाप्रमाणे याही वर्षी मानसिक आरोग्यावर आधारित व्याख्यानमालेचे आयोजन करण्यात आले.

राष्ट्रीय सेवा योजना महाविद्यालय समाजा-बरोबर जोडण्याचा दुवा आहे. युवकांमध्ये सामाजिक जाणीव जागृती करून वैज्ञानिक दृष्टीकोन जागृत करण्यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून विविध उपक्रम राबवण्यात आले. या योजनेच्या माध्यमातून ग्राम-प्रशासनाच्या सहकार्याने विविध स्वयंसेवी संस्थांच्या सहकार्याने वाई तालुक्यातील शेंदूरजणे या गावात विशेष श्रमसंस्कार शिबिराचे आयोजन करून गावातील स्वच्छता करत मानसिक आरोग्य जपण्यासाठी वेगवेगळ्या प्रबोधनात्मक व्याख्यांनाचे, सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन करून समाजामध्ये वैज्ञानिक दृष्टीकोन निर्माण करण्याचा यशस्वी प्रयोग केला. या युनिटच्या वतीने दरवर्षी क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या नायगाव या जन्मगावातून क्रांतीची मशाल स्वयंसेवक - स्वयंसेविका पायी चालत महाविद्यालयात आणून संपूर्ण महाविद्यालय परिसरामध्ये ही ज्योत फिरवली जाते. त्यातून अनेक विद्यार्थ्यांनी प्रेरणा घेतली.

राष्ट्रीय छात्र सेना हा आणखी एक महत्वाचा विभाग, ज्यायोगे महाविद्यालय आणि विविध सामाजिक संस्थांच्या सहकार्याने अनेक कार्यक्रमाचे आयोजन करत समाज जागृती आणि समाज प्रबोधनाचे कार्य केले जाते. या विभागाच्या वतीने सामाजिक जबाबदारी पार पाडत १९ जानेवारी २०२४ रोजी किसन वीर आबांच्या स्मृतीप्रीत्यर्थ रक्तदान शिबाराचे आयोजन करण्यात आले, त्यामध्ये या विभागाच्या आजी - माजी विद्यार्थ्यांनी रक्तदान करून ८८ रक्तबॅग अक्षय ब्लड बँकेला दिल्या. तसेच महाविद्यालयाच्या प्राध्यापक व प्रशासकीय कर्मचारी यांच्यासाठी आंतरराष्ट्रीय योग दिवस २१ जून २०२३ मोठ्या उत्साहात साजरा करण्यात आला. असे अनेक समाजोपयोगी उपक्रम या विभागाच्या माध्यमातून राबविले जातात.

आमच्या महाविद्यालयाचे सर्वात मोठे वैशिष्ट्य म्हणजे, जनता शिक्षण संस्थेचे कार्यकुशल, अध्यक्ष सन्माननीय मदनदादा भोसले यांच्या भविष्यवेधी विचाराने कला, विज्ञान व वाणिज्य

शाखेच्या पदवीबरोबर कौशल्याधारित, रोजगाराभिमुख विविध सर्टिफिकेट कोर्सची निर्मिती करण्यासाठी पी एजूकूल युनिव्हर्सिटी प्रा. लि. यांचे वतीने प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांसाठी उद्‌बोधनपर कार्यशाळेचे आयोजन करून आगामी वर्षामध्ये विविध कोर्सेस सुरु करण्याबाबत विशेष नियोजन केले आहे.

महाराष्ट्रातील आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या मुलांना मोफत शिक्षण देण्यासाठी जनता शिक्षण संस्थेचे विश्वस्त, माजी खासदार दिवंगत मा. प्रतापराव (भाऊ) भोसले यांच्या संकल्प आणि प्रेरणेतून मोफत 'जय किसान मुलांचे वसतिगृह' ची निर्मिती करण्यात आली. या उपक्रमातून सदर विद्यार्थ्यांना आपल्या कुटुंबाची पुनर्उभारणी करण्यासाठी विशेष प्रयत्न केला जात आहे. या उपक्रमाचा विशेषतः विदर्भ व मराठवाडा या परिसरातील अनेक विद्यार्थ्यांनी लाभ घेऊन आपले भविष्य उज्वल करून संस्थेचा लौकिक वाढविला आहे. यावर्षी या विद्यार्थ्यांची ६ वी बॅच यशस्वीरीत्या उच्च शिक्षणाची पदवी घेऊन बाहेर पडली.

यावर्षी महाविद्यालय NAAC च्या चौथ्या टप्प्यातील पुनर्मुल्यांकनासाठी अंतर्गत दर्जा हमी कक्ष पूर्ण तयारीनिशी सज्ज झाला आहे. यासाठी महाविद्यालयातील सर्व घटक उत्तमरित्या कार्य करीत आहेत. महाविद्यालयाची यशस्वी घौडदौड विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी, येणाऱ्या काळामध्ये विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या स्पर्धात्मक युगामध्ये टिकण्यासाठी विद्यार्थ्याला शैक्षणिक विकासाबरोबर कौशल्याधिष्टीत शिक्षण देऊन या सर्व बाबींचे दर्शन घडविणारा राष्ट्राचा सुजाण नागरिक बनविण्यासाठी आम्ही सर्वजण कटीबद्ध आहोत. विविधांगानी समृद्ध व वाचनीय 'कृष्णाई' अंक आपल्यासमोर ठेवत असताना मला मनस्वी आनंद होत आहे.

धन्यवाद !

संपादकीय

कृष्णातीरावरून...

सस्नेह नमस्कार,

संथ वाहणाऱ्या कृष्णामाईच्या तीरावर वसलेल्या, सांस्कृतिक दक्षिण काशी म्हणून ओळख असलेल्या व ऐतिहासिक वारसा लाभलेल्या, वाई शहरातील एक महत्त्वपूर्ण शैक्षणिक संस्था म्हणजे जनता शिक्षण संस्था, वाई होय. आदरणीय स्वर्गीय प्रतापराव भोसले (भाऊ) यांच्या पवित्र स्मृतींना अभिवादन करून सन २०२३-२०२४ या शैक्षणिक वर्षाचे 'कृष्णाई' हे किसन वीर महाविद्यालय, वाई वार्षिक नियतकालिक प्रस्तुत करत आहे.

महाविद्यालयातील प्रतिभा संपन्न विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना आपले प्रतिभाशील विचार साकार करण्याचे हक्काचे व्यासपीठ म्हणजेच 'कृष्णाई'. ही संधी म्हणजे भविष्य रुपी आकाशात यशस्वी भरारी घेण्यासाठी तयार केलेली धावपट्टी !

शिवाजी विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात किसनवीर महाविद्यालयाने आपल्या वैशिष्ट्यपूर्ण शैक्षणिक, सांस्कृतिक, क्रीडा, NSS, NCC व सामाजिक उपक्रमांनी एक मानाचे आढळ स्थान निर्माण केले आहे. त्यामध्ये कृष्णाईचे मोठे योगदान आहे. या अंकासाठी लेखन करणाऱ्या सर्व प्रतिभावंत नवलेखकांचे व संपादक मंडळाचे प्रथमतः मी अभिनंदन करते. शैक्षणिक वर्षातील महाविद्यालयाची वाटचाल, विद्यार्थी केंद्रित नित्य नवीन उपक्रम, विद्यार्थ्यांचे कौतुकास्पद कार्य इत्यादी सर्व महाविद्यालयीन कामगिरीचे प्रतिबिंब 'कृष्णाई' अंकातून दिसत आहे.

विद्यार्थ्यांची कल्पनाशक्ती, प्रतिभाशक्ती आणि सौंदर्यत्मकतेचा अविष्कार या वर्षामधील अंकामध्ये पाहण्यास मिळतो. मराठी, हिंदी, इंग्रजी, संस्कृत आणि कला विभागामध्ये विविधता आणि नाविन्यते बरोबरच स्थानिक ते जागतिक घटना, घडामोडीचा आलेख मांडला गेला आहे. महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या सभोवताली घडणाऱ्या घटनांचा कळत नकळत परिणाम त्यांच्या मनावर होत असतो. सामाजिक, राजकीय, शैक्षणिक परिस्थितीचे मंथन विद्यार्थी करू लागले आहेत. त्यांच्या या शब्द साहित्यातून विचारांना चालना मिळते. विविध भाषेतील साहित्य विद्यार्थ्यांच्या लेखन कौशल्याची साथ देतात. त्याचाच अविष्कार 'कृष्णाई' अंकात पहायला मिळतो.

लय अवघड हाय र गड्या उमगाया बाप र, कालीदास हिरवे चा जीवन संघर्ष तर माणसांच्या गर्दी हरवलेला माणूस हे लेख विचार करावयास

भाग पाडतात. 'Hope Never Dies' ही इंग्रजी कथा जीवनात आशा सोडू नये हे शिकवते तर 'Life Falls Apart' नावाच्या एकांकिकेतून वास्तववादी चित्रण स्पष्ट करते. भारतीय भाषेमधून 'संस्कृत भाषेचे' योगदान यामधून संस्कृत भाषाही सर्व भाषेची जननी आहे हे सिद्ध करण्यात आलेले आहे. प्रवास वर्णनातून प्रत्यक्ष प्रवासाला गेलेल्याचा सुखद अनुभव मिळतो. मनमोहक दृश्य 'अयोध्या:राम मंदिरम्, महालक्ष्मी मंदिरातील किरणोत्सव' या मधून डोळ्यासमोर उभे राहते.

यंदाच्या वर्षातील ठळक घटना चंद्रयान ३, भारताची महत्त्वकांक्षी चंद्रमोहीम, G-२० जागतिक शिखर परिषद, वयाच्या १७ व्या वर्षी बुद्धिबळ स्पर्धा जिंकून इतिहास रचणारा ग्रँडमास्टर डी. गुकेश तर खेलो इंडिया २०२४ मध्ये भारतीयांनी १५८ पदकांची केलेली कमाई ही संकल्पना मुखपृष्ठातून कु.शिवांजली वरखडे व कु.यशस्विनी चोरगे यांनी मा. प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे व माझ्या मार्गदर्शनाखाली रेखाटली आहे. तर मलपृष्ठ महाविद्यालयाची वैभवशाली समृद्धी दर्शविते.

विविध वैशिष्ट्यांनी परिपूर्ण अशा या 'कृष्णाई'ला पूर्णत्व प्राप्त करून देण्याची संधी मा. प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे सर यांनी माझ्यावर दिली व सहकार्य केले याचा मला खूप आनंद वाटतो. याबद्दल मी त्यांची खूप आभारी आहे. जनता शिक्षण संस्थेचे माजी अध्यक्ष प्रतापराव भोसले (भाऊ) तसेच विद्यमान अध्यक्ष मा. श्री मदन दादा भोसले, उपाध्यक्ष मा. श्री. शंकरराव गाढवे, संस्थेचे सर्व संचालक, सचिव डॉ. जयवंत चौधरी, खजिनदार प्रा. नारायणराव चौधरी यांची अनमोल साथ व मार्गदर्शन आम्हांला नेहमीच लाभते. या सर्वांचा प्रति मी कृतज्ञता व्यक्त करते.

नियतकालिकाची जबाबदारी ही फार महत्वाची बाब आहे. या अंकाची उभारणी करताना मला सहकार्य करणारे डॉ. अमोल कवडे, डॉ. अरुण सोनकांबळे, प्रा. जयवंत खोत, प्रा.कु. दीक्षा मोरे, डॉ. राहुल वळीव, डॉ. शिवाजी कांबळे व कु.दिपाली चव्हाण यांनी मला उत्तम सहकार्य केले. अतिशय परिश्रमपूर्वक व दिलेल्या वेळेत सर्व नियोजित पार पाडले याबद्दल संपादक मंडळाचे मी विशेष आभार मानते. हा अंक आकारला येत असताना सर्व विभाग प्रमुख, विविध समिती समन्वयक, माझे सर्व सहकारी प्राध्यापक तसेच कार्यालयीन विभागातील श्री. बाळासाहेब टेमकर, श्री. अशोक जमदाडे, श्री. नितिन केसकर, श्री. जितेंद्र चव्हाण यांनी विविध प्रकारे सहकार्य केले त्यांचे ही आभार !

मला सहकार्य करणारे सर्व शिक्षकेतर कर्मचारी यांना ही धन्यवाद देते. या अंकाला खऱ्या अर्थाने मूर्त रूप देण्यासाठी कल्पकतेने केलेली मांडणी व आकर्षक छपाई यासाठी कलाविष्कार ग्राफिक्स साताराचे प्रमुख श्री. कृष्णा चिंचकर व त्यांचे सहकारी यांचे ही मनःपूर्वक आभार. विविध वैशिष्ट्यांनी परिपूर्ण हा अंक सर्वांच्या पसंतीला उतरेल अशी प्रांजळ अपेक्षा व्यक्त करते तसेच महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना पुढील वर्षाच्या लेखनासाठी शुभेच्छा देते. धन्यवाद !

डॉ.मंजुषा इंगवले
(कार्यकारी संपादक)

मुखपृष्ठाविषयी...

मुखपृष्ठा विषयी किसन वीर महाविद्या-लयातील विद्यार्थ्यांची कल्पनाशक्ती, प्रतिभा शक्ती आणि सौंदर्यात्मकतेचा अविष्कार मुखपृष्ठावर पाहायला मिळतो. इस्त्रोने चंद्रयान तीन चे प्रक्षेपण १४ जुलै २०२३ रोजी दुपारी दोन वाजून ३५ मिनिटांनी केले. भारताची महत्त्वकांक्षी चंद्र मोहीम यशस्वीपणे पार पडली. चांद्रयान तीन हे चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवा जवळ २३ ऑगस्ट २०२३ रोजी सायंकाळी तीन वाजून चार मिनिटांनी सुरक्षितपणे लँड झाले. चंद्राच्या या भागात सॉफ्ट लँडिंग करणारा भारत हा पहिलाच देश ठरला.

जी २० म्हणजे ग्रुप ऑफ ट्वेंटी हा जगातला प्रमुख विकसित आणि विकसनशील देशाचा राष्ट्रगट आहे. जागतिक आर्थिक संकटाचा सामना करण्यासाठी प्रमुख देशांनी एकत्र येऊन प्रयत्न करावेत हा त्यामागचा हेतू आहे. अठरावी जी २० शिखर परिषद नऊ ते दहा सप्टेंबर २०२३ दरम्यान नवी दिल्लीतील भारत मंडपम येथे पार पडली. या परिषदेने भारताला आर्थिक व्यवस्थेत आपली भूमिका मजबूत करण्याची आणि जागतिक सॉफ्ट पॉवर बनवण्याची संधी दिली.

खेलो इंडिया २०२४ मध्ये महाराष्ट्राने तब्बल १५८ पदकांची कमाई करून सर्वसाधारण विजेतेपद पटकावले आहे. महाराष्ट्राने विविध क्रीडा प्रकारात ५७ सुवर्णपदकावर आपलं नाव कोरलं आहे. तर ४८ रौप्य व ५३ कास्य पदके देखील पटकावली आहेत.

भारताचा १७ वर्षीय ग्रँड मास्टर डी. गुकेश याने टोरंटो येथील कॅडिडेटस् बुद्धिबळ स्पर्धा जिंकून इतिहास रचला व जागतिक विजेते पदासाठी आव्हान देणारा तो सर्वात तरुण खेळाडू ठरलेला आहे. देशाचे उज्वल भविष्य वैज्ञानिक, नीतिमान, गतिमान, प्रयोगशील, जिज्ञासू, स्वतंत्र बुद्धी असणाऱ्या परिवर्तनशील विद्यार्थ्यांकडून घडू शकते. कृतिशील होऊन शिक्षण क्षेत्रात योगदान दिले तरच आपलं भविष्य उज्वल आहे हाच मुखपृष्ठ चा संदेश आहे.

मलपृष्ठाविषयी...

थोर स्वातंत्र्य सेनानी देशभक्त किसन उर्फ आबासाहेब वीर, तर्कतीर्थ लक्ष्मण शास्त्री जोशी, श्री. प्रतापराव भोसले उर्फ भाऊ आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांनी उभ्या केलेल्या किसन वीर महाविद्यालयाची परंपरा माननीय श्री. मदन दादा भोसले यांच्या अध्यक्षतेखाली वैभवशाली व समृद्ध होत आहे.

नवीन शैक्षणिक धोरणाच्या अनुषंगाने बदलत्या परिस्थितीला सकारात्मक दृष्ट्या सामोरे जाण्याचा दृष्टिकोन ठेवून वेगवेगळ्या उपाययोजना महाविद्यालयात राबवल्या जात आहेत. महाविद्यालयाचा नवीन चेहरा श्री.ऋषिकेश शिंदे यांच्या छायाचित्रामधून सर्वांना दिसून येत आहे.

डॉ.मंजुषा इंगवले
(कार्यकारी संपादक)

देशभक्त किसन महादेव तथा आबासाहेब वीर

संस्थापक अध्यक्ष व विश्वस्त
जनता शिक्षण संस्था, वाई

पद्मविभूषण तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी

संस्थापक विश्वस्त

जनता शिक्षण संस्था, वाई

भावपूर्ण श्रद्धांजली!

स्व.श्री.प्रतापराव बाबुराव भोसले

विश्वस्त व संस्थापक सदस्य

जनता शिक्षण संस्था, वाई

श्री. मदन प्रतापराव भोसले

अध्यक्ष

जनता शिक्षण संस्था, वाई

मा. शंकरराव दाजीबा गाढवे

उपाध्यक्ष

जनता शिक्षण संस्था, वाई

जनता शिक्षण संस्था, वाई

।। विश्वस्त कार्यकारी मंडळ ।।

मा. श्री. मदन भोसले
अध्यक्ष

मा. श्री. शंकरराव गाढवे
उपाध्यक्ष

मा. श्री. केशवराव जाधव (पाडळे)
सदस्य

मा. श्री. सुरेश यादव
सदस्य

मा. श्री. मिलिंद जाधव (पाटील)
सदस्य

मा. डॉ. जयवंत चौधरी
सचिव

मा. प्रा. नारायण चौधरी
खजिनदार

मा. प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे
पदसिद्ध सदस्य

प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ जोतिबा फगरे

कृष्णाई २०२३-२४ संपादक मंडळ

हार्दिक अभिनंदन

डॉ.समिर पवार
सावित्रिबाई फुले विद्यापीठाची
पीएच्.डी. प्राप्त

डॉ.भानुदास आगेडकर
हिंदी विषयात
प्रोफेसर पदी पदोन्नती

महाविद्यालय विकास समिती

मा. श्री. मदनदादा भोसले
पदसिद्ध अध्यक्ष

मा. डॉ. जयवंत चौधरी
संस्था सचिव

प्रा. (डॉ.) सुनील सावंत
प्राचार्य नामनिर्देशित विभागप्रमुख

डॉ. बाळकृष्ण मागाडे
अध्यापक

डॉ. आनंद घोरपडे
अध्यापक

डॉ. मंजुषा इंगवले
अध्यापक (महिला)

श्री. अनिल सावंत
अध्यापकेतर कर्मचारी

श्री. उदय गुजर
नामनिर्देशित सदस्य (शिक्षण)

श्री. मयुर होरा
नामनिर्देशित सदस्य (उद्योग)

प्रा. गणेश हिंगमिरे
नामनिर्देशित सदस्य (संशोधन)

प्रा. नारायण चौधरी
नामनिर्देशित सदस्य (समाजसेवा)

डॉ. शिवाजी कांबळे
समन्वयक,अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष

प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे
सदस्य-सचिव

मराठी विभाग

तुझे असून तुजपाशी
तुज जागा चुकलाशी

कल्पतरू तो असता दारी
वणवण फिरशी का बाजारी
स्वर्ग तुझा तो तव संसारी
सुख त्याचे अविनाशी

कस्तुरीमृग तू, तुला न कळले
सुगंध शोधीत जीवन सरले
घे चाहूल सुख कोठे दडले ?
ते तुझिया कर-पाशी

चुकलो त्याची खंत नको पण
चुकता चुकता घडते जीवन
अनुतापाने येते उजळून
मळले जे भवपाशी

– मधुसूदन कालेलकर

मधुसूदन कालेलकर
जन्मशताब्दी वर्ष

विभागीय संपादक मराठी विभाग
डॉ. अमोल कवडे

फेणाई २०२३ २०२४

अनुक्रमणिका

गद्य विभाग

व्यक्तिचित्रण	भाऊ....	सोमनाथ सानप	एम.एस्सी. भाग २	११
ललित	बाप	सोनाली वाघमारे	बी.कॉम. भाग ३	१३
व्यक्तिचित्रणात्मक	यशस्वी जीवनसंघर्ष - कालिदास हिरवे	दीपक कोंडके	बी.कॉम. भाग १	१५
आत्मकथनपर	किल्लारी ते वाई	अभिजित पवार	बी.ए. भाग ३	१७
कथा	ती भयानक रात्र....	संचिता मोरे	बी.एस्सी. भाग २	१९
एकांकिका(विनोदी)	कार्यकर्ते	वैभव त्रिगुणे	बी.कॉम. भाग	२१
प्रवास वर्णन	आमचा डोंगरातील प्रवास	विजय सोनवणे	बी.कॉम. भाग ३	२३
समीक्षात्मक	रावण राजा राक्षसांचा - समीक्षा	सायली नवले	बी.ए. भाग ३	२६
वैचारिक	माणसांच्या गर्दीत हरवलेला माणूस	भारत भिसे	बी.ए. भाग ३	२८
मुलाखत	मुलाखत एका समाजसेवकाची	स्नेहांजली वरखडे	बी.एस्सी. भाग ३	३०
संशोधनात्मक	स्वतःचा शोध... तंत्रज्ञानाद्वारे...	सानिका पार्टे	बी.एस्सी. भाग ३	३२
माहितीपर	नाद शर्यतीचा ...शर्यत नातं मातीचं...	केतकी मांढरे	बी.कॉम. भाग ३	३४
माहितीपर	बीजमाता	अदिती काळोखे	बी.एस्सी. भाग २	३६
माहितीपर (विज्ञान)	तंत्रज्ञान शाप की वरदान	किरण पांगारे	बी.सी.ए. भाग ३	३९

पद्य विभाग

रायगड	ईश्वरी चौधरी	बी.कॉम भाग	१४
आयुष्य शेतकऱ्याचं	केतकी मांढरे	बी.कॉम भाग ३	३३
एक मन	तृप्ती शिवणकर	बी.सी.ए भाग १	३८
आई	अर्चिता महांगडे	बी.कॉम. भाग १	४०
गृहलक्ष्मी	प्रीती मांढरे	बी.ए. भाग १	४१
माझा काय गुन्हा ....?	प्रीतिका जाधव	बी.सी.ए. भाग	४२
मैत्री	वैष्णवी कापसे	बी.सी.ए. भाग १	४२
मी कोण ?	दीपक कोंडके	बी.कॉम. भाग १	४३
भान...	संध्या मांढरे	बी.ए भाग १	४३
जीवन आपले	निकिता सूर्यवंशी	बी.ए. भाग १	४४

भाऊ..

सोमनाथ सानप
एम.एस्सी - भाग २

२०१८ मध्ये मी बी.एस्सीला प्रवेश घेतला आणि किसन वीर परिवारात सामील झालो आणि इथूनच माझ्या आयुष्याचा एक नवीन प्रवास चालू झाला. तो दिवस मला अजूनही आठवतो, जेव्हा आदरणीय भाऊ (प्रतापराव भोसले) यांच्याशी माझी पहिली भेट झाली. ऐन २५ तील तरूणालाही लाजवेल असे प्रचंड तेज त्यांच्या चेहऱ्यावर होते. हे तेज कदाचित नि:स्वार्थपणे समाजासाठी केलेल्या कार्याचं असावं. सध्याच भ्रष्ट राजकारण बघता अखेरचा श्वास पत्र्याच्या घरात घेणाऱ्या स्वाभिमानीपणाचं तेज त्यांच्या चेहऱ्यावर अखेर पर्यंत चकाकत राहिले.

इतर मुलांप्रमाने मी जेमतेम शेती असलेल्या मध्यमवर्गीय कुटुंबातला आणि दुष्काळग्रस्त मराठवाड्यातील मुलगा, गुणपत्रक ही म्हणावं तसं समाधानकारक नाही, पण खऱ्या अर्थाने माझ्या जीवनाला सुरुवात झाली ती किसन वीर महाविद्यालयामध्ये असे म्हटले तरी वावगे ठरणार नाही. कारण इथे माझ्या गुणपत्रकात तर बदल झालाच, पण भाऊ आणि जनता शिक्षण संस्थेतून जो सामाजिक धडा मला मिळाला, तो कदाचित मला कुठेही मिळाला नसता. भाऊ नेहमी म्हणायचे तुमचं सामाजिक ज्ञान हे शैक्षणिक ज्ञानापेक्षा जास्त असायला पाहिजे, कारण जिथे शैक्षणिक ज्ञान कमी पडतं तिथं सामाजिक ज्ञान आपल्याला सांभाळून घेतं.

काळया मातीत कृष्णेच्या पाण्यावर बहरलेलं हे 'प्रताप' नेतृत्व आजीवन समाजासाठी, शेतकऱ्यांसाठी, खेड्या-पाड्यातील विद्यार्थ्यांसाठी कुठल्याही लाभाची अपेक्षा न करता झगडत राहिले. मराठवाड्यातला दुष्काळ असो अथवा कोल्हापूर- कराडातला महापूर असो भाऊ त्यांच्या सामाजिक कार्यापासून कधीही मागे हटले नाहीत. भाऊ लढले, जिंकले,थकले पुन्हा उभा राहिले पण कधीच थांबले नाहीत, त्यांच्या कार्याशी सदैव प्रामाणिक राहिले. कदाचित भाऊंना आराम हा शब्द माहीतच नसावा, कारण सतत काहीतरी नवीन करण्याची त्यांची धडपड कधी संपलीच नाही, भाऊंच्या कल्पना कधी थांबल्याचं नाहीत

आणि हीच गोष्ट भाऊ हे सामान्य व्यक्तिमत्व नाहीत याची जाणीव आपल्याला करून देते.

भाऊंच्या सामाजिक कार्यातील एक महत्वाचा उपक्रम म्हणजे आत्महत्याग्रस्त विद्यार्थ्यांसाठी किसन वीर महाविद्यालयात उभारण्यात आलेले 'जय किसान मुलांचे वसतिगृह' जिथे माझ्या सारख्या अनेक विद्यार्थ्यांना आपली स्वप्नं पुन्हा बघण्याची, भविष्य रेखाटण्याची आणि यशस्वी भरारी घेण्याची संधी भाऊंनी उपलब्ध करून दिली. हे वसतिगृह म्हणजे फक्त एक इमारत नाही तर उद्याच्या असंख्य गरजू विद्यार्थ्यांचं भविष्य आहे. त्यांचं उद्याच आयुष्य उज्वल असावं हा हेतू समोर ठेवून उभारलेली ही इमारत एक मंदिरच आहे...

युगपुरुष आदरणीय भाऊ (प्रतापरावजी भोसले) कधी काळी भारताच्या राजकारणात सक्रिय असणारे भाऊ, किसन वीर आबा, यशवंतराव चव्हाण अशा दिग्गज व्यक्तीमत्वासमवेत त्यांच्या विचारांशी एकनिष्ठ असणारे भाऊ, सह्याद्रीच्या सानिध्यात कृष्णेच्या छायेखाली सामाजिक बांधिलकी जपणारे भाऊ. किसन वीर महाविद्यालय, खंडाळा महाविद्यालय आणि शिक्षण प्रसारासाठी जनता शिक्षण संस्थेअंतर्गत अनेक छोटे मोठे हायस्कूल चालवणारे भाऊ, इतरांना भाऊ कसे वाटले किंवा कसे वाटतात हे मला माहीत नाही, आणि ते जाणून घेण्याची माझी इच्छा देखील नाही. कारण मी जाणलेले, मी ओळखलेले, मी पाहिलेले भाऊ माझ्यासाठी देवमाणसा-पेक्षा कमी नाहीत.

भाऊ बद्दल जेवढं बोललं जाईल तेवढं कमीच आहे. कारण सामाजिक कार्याने भारावून गेलेली व्यक्तिमत्वे ही नेहमीच आपल्या समजण्याच्या पलीकडे गेलेली असतात. त्यांचं कार्य त्यांच्यासाठी सर्वस्व होऊन जात भाऊ त्यातीलच एक आहेत शेवटी एवढच बोलेन...

घरट्यातल्या पिलांना घार जसी
तसे भाऊ होते आम्हांसाठी ।
कर्तृत्वाने अजरामर झाले
लौकिक ठेऊन कृष्णाकाठी ।।

कड्या कपाऱ्यातून वाहते
जसी निर्मळ ती कृष्णामाई ।
तसाच हा युगपुरुष राहतो
आमच्या मनातल्या ठाई ।।

नतमस्तक होतात माना सावळ्या
विठ्ठलाच्या मंदिरी ।
स्वाभिमानी होतो कणा
भाऊंच्या या निष्ठेच्या राउळी ।।

गर्दीत घेतो लोटांगण पंढरीत विठ्ठलाच्या पायी ।
साक्षात पाहिला पांडुरंग जो आज आपल्यात न्हाई ।।

नियतीचा खेळ आजवर कोणाला समजलाय? कधी काळ डाव साधून जाईल सांगता येत नाही, आणि अखेर काळानं डाव साधला आणि १९ मे २०२४ च्या सूर्योदयाला अखंडपणे तेजस्वी असणारे प्रतापपर्व संपले... भाऊंनी शेवटचा श्वास घेतला. तुम्हा आम्हांला पोरकं करून भाऊंनी अखेरचा निरोप घेतला. पण या जीवन प्रवासात भाऊंनी त्यांचं कार्य पूर्णत्वाला नेलं, आता भाऊंच्या कार्याला जिवंत ठेवण आपलं काम आहे. 'प्रतापपर्व' जरी संपलं असलं तरी आपल्या 'प्रताप' पर्वाने त्यांच्यापेक्षा जास्त सामाजिक पर्वाला महत्व दिलं आणि हेच सामाजिक पर्व आपल्याला आदरणीय दादांच्या (मदनदादा भोसले) नेतृत्वाखाली अखंड चालू ठेवायचं आहे यापेक्षा चांगली श्रद्धांजली आदरणीय भाऊंसाठी असू शकत नाही....

★ ★ ★

बाप

सोनाली वाघमारे
बी.कॉम. भाग ३

काय लिहू मी कळत नाही
वडील या एका व्यक्तीसाठी
असे काही म्हणू शकते कोणी
कोणीही नसते कोणासाठी
जीवन खर्चले वडिलांनी सारे
आपल्या कुटुंबातल्या माणसांसाठी
बघितले नाही पप्पा तुम्हाला
कधी जगताना स्वतःसाठी

बापावर काय लिहायचं? लहानपणी शाळेत असताना सर कोणत्याही विषयावर निबंध लिहून आणायला सांगायचे, तेंव्हा वर्गातील ९०% मुलं आईवर निबंध लिहून आणायची, आईवर लिहिण्यासाठी खूप काही असतं... कारण आई काय आहे हे आपल्याला लवकर समजतं. आई समजण सोपं आहे पण बाप समजण तेवढंच अवघड, संस्कार करणारी, चविष्ठ जेवण खाऊ घालणारी, लाड करणारी आई आपल्याला लगेच समजते. रात्रीच्या जेवणाची चिंता करणारी आई असते, पण आयुष्यभराच्या जेवणाची चिंता करणारा बाप, शाळेत पहिला आला किंवा चांगल्या मार्कांनी पास झाला की, छातीशी कवटाळणारी आई असली तरी, दुकानात जाऊन पेढ्याचा बॉक्स आणणारा बाप असतो...

वडील म्हणजे कोणाचे तरी बाबा, कोणाचे पप्पा, आबा ... किती विश्व सामावले आहे बाप या नावात. बाप असतोच संपूर्ण कुटुंबाचा पाया, वडासारखा मातीत घट्ट रोऊन कुटुंबाला ऊन, वारा, पाऊस यापासून संरक्षण देणारा, कुटुंबाचे छत्र होणारा बाप स्वतः दुःख मनात ठेऊन दुसऱ्याला सुखी करणारा हा देवमाणूस प्रत्येकाच्या मनात लपलेला असतो. आपण लहान असताना आई आपल्याला कडेवर घेते पण वडील खांद्यावर घेतात कारण, त्यांनाच फक्त असं वाटतं की, आपण जे पाहतोय त्यापेक्षाही सुंदर आणि मोठ काहीतरी माझ्या मुलाने पाहावं...

'कुत्र्याला गती आणि भावकीला प्रगती' कधीच बघवत नाही या म्हणी प्रमाणे दुसऱ्याची प्रगती न बघवणाऱ्या आजच्या जगात फक्त एकंच व्यक्ती आहे जिला असं वाटत की, माझ्या मुलाने माझ्या पेक्षाही मोठं व्हावं, मी जे केलं त्यापेक्षाही त्यानं मोठ काहीतरी करावं म्हणूनच .....

वडील म्हणजे खंबीर नेतृत्व
आयुष्यभराची साथ
वागायला कठोर तर
डोक्यावर आशीर्वादाचा हात

चालता चालता ठेच लागली तर, आई गं असं आपण म्हणतो पण रस्त्यावर झालेला एखादा अपघात पाहून बापरे ! असं... छोट्या छोट्या गोष्टींसाठी, अडचणीसाठी बापच लागतो. 'आयुष्याचा खरा आधारस्तंभ म्हणजे बाप' 'आई घराचे

मांगल्य असते, तर बाप घराचे अस्तित्व' पण या अस्तित्वाला आपण कधी समजून घेतलंय का? बापाचे अस्तित्व तेंव्हा समजतं जेंव्हा बापाची पूर्ण जबाबदारी आपल्यावर येते. बापाचा हात डोक्यावरून निसटतो तेंव्हा बाप आठवतो, तेंव्हाची प्रत्येक सकाळ ही जबाबदारीची आठवण करून उठवणारी असते.

आईकडे अश्रूंचा घाट असतो
तर बापाकडे संयमाचे पाट

माता जिजाऊनी शिवराय घडविले असं आपण म्हणतो पण, त्याच वेळी शहाजीराजांची ओढाताण सुद्धा लक्षात घ्यावी, देवकी- यशोदेचं कौतुक अवश्य करावं पण पुरातून मुलाला डोक्यावर घेऊन जाणारा वासुदेव देखील डोळ्यासमोर ठेवावा, राम कौशल्येचा पुत्र जरूर आहे पण, पुत्रवियोगाने मरण पावणारा पिता दशरथ होता. म्हणूनच आयुष्यातला खरा हिरो हा बाप असतो.

आजकाल बरेच days साजरे केले जातात तसा father day पण साजरा केला जातो.. पण कसा? तर वडिलांचा फोटो dp किंवा status ला ठेऊन पण, मला असं वाटत की, आपण काय बापासाठी स्टेटस ठेवणार? आपलं status चं बापामुळे आहे आणि फक्त एक दिवस बापासाठी नसतो तर, तर सगळे दिवस हे बापामुळे असतात.

म्हणूनच म्हणते ....

लय अवघड हाय रं गड्या,
उमगाया बाप रं उमगाया बाप रं....

★ ★ ★

रायगड

आज रायगड स्वप्नात आला अन कळवळून माझ्याशी बोलला
सुख - दुख पहिले मी, वय झाले आता थकलो की
काय रुबाब होता माझा, आता घाणीने व्यापलो मी
काही भाग ठिसूळ झाला, काही तुम्ही रंगवून टाकला
राजांची ती राजधानी तुम्ही विसरत चालला रे
वय झाले आता तरी लक्ष द्या रे
फिरायला येऊन फोटो काढण्याअगोदर माझी स्थिती तरी बघा रे
स्वतःची घरे सजवली पण ज्यांच्यामुळे घरे राहिली
त्या राजांच्या घराकडे थोडं तरी बघा रे
लोक विचारतात मला सांग रायगडा कसा होता आमचा राजा
हे सांगण्यासाठी मला जिवंत तरी ठेवा रे

कु.ईश्वरी चौधरी
बी.कॉम. भाग १

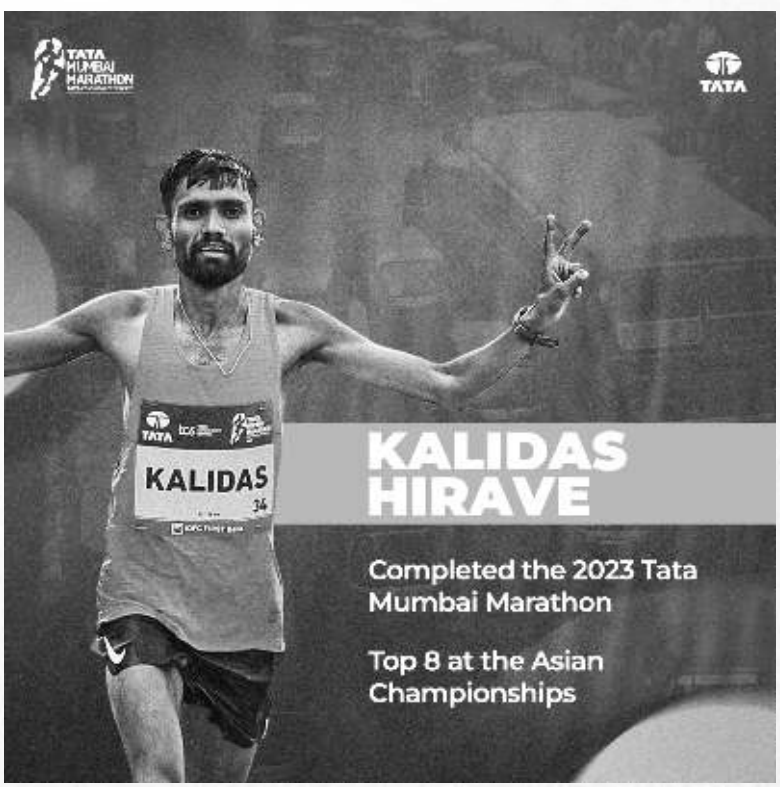

एक यशस्वी जीवनसंघर्ष - कालिदास

दीपक कोंडके
बी.कॉम.भाग १

संघर्षाचा वारसा असलेल्या सह्याद्रीच्या डोंगररांगा, शिवरायांच्या आणि महान क्रांतिकारकांच्या पराक्रमांचा शिवाय कित्येक मावळ्यांच्या बलिदानास साक्षीदार असलेला हा प्रदेश म्हणजे वाई. येथून साधारणपणे २० किमी अंतरावर 'काळूबाई देवी' साठी प्रसिद्ध असणारे मांढरदेव आणि त्याच्याच बाजूला स्वातंत्र्याच्या इतक्या वर्षानंतरही अनेक सुविधांपासून वंचित असणारी ४० ते ५० उंबरा असणारी गेडगेवाडी.. जिथं चालतो लोकांचा जीवनसंघर्ष स्वतःशी, निसर्गाशी आणि परिस्थितीशी, आणि याच गावात अठराविश्वे दारिद्र्य असणाऱ्या हिरवे दाम्पत्याच्या पोटी २४ सप्टेंबर १९९१ या दिवशी 'कालिदास' नावाचं रत्न जन्माला आलं, येणाऱ्या काही वर्षात हेच रत्न आपल्या गावाचे नाव देशपातळीवर उज्वल करेल हे कोणाला स्वप्नातही वाटले नव्हते.

'बाळाचे पाय पाळण्यात दिसतात' या म्हणीप्रमाणे त्याच्या अशिक्षित आई-वडिलांना हा पुढे जाऊन काहीतरी वेगळे करणार याची जाणीव त्याच्या हालचालीतूनच झाली असावी, म्हणूनच त्यांनी पुढील काळात कालिदास जे काही करत आहे त्याला प्रोत्साहन देण्यास सुरवात केली. डोंगर- दऱ्याचा प्रदेश, लहानपणापसून अनवाणी फिरण्याची सवय यामुळे लहानपणीच त्याच्या तळव्यांना संघर्षाची जाणीव झाली असावी, जवळच असणाऱ्या भिवजेवाडी मध्ये त्याच्या शिक्षणाचा श्रीगणेशा झाला. उड्या मारणे, झाडावर चढणे आणि वेगवेगळे खेळ खेळणे आणि वाटला तर अभ्यास करणे यामुळे इथेचं त्याच्या शरीराची घडण होण्यास सुरवात झाली. पुढील टप्पा हा कालीदासच्या आयुष्याला कलाटणी देणारा ठरला. माध्यमिक शिक्षण घेण्यासाठी त्याने मांढरदेव येथील 'न्यू इंग्लिश स्कूल' मध्ये प्रवेश घेतला. लहानपणापासून धावण्याबरोबर खो-खो ची आवड होती, वाऱ्याच्या विरुद्ध दिशेने चीत्त्याच्या वेगाने धावणारा कालिदास प्रशिक्षक राजगुरू कोचळे यांच्या नजरेतून सुटणे शक्यचं नव्हते. कालिदासच्या अगोदर त्याच्या भविष्याची स्वप्ने कोणी पहिली असतील तर ती 'राजगुरू कोचळे' यांनी. आता गरज होती ती योग्य मार्गदर्शन करण्याची, त्यांनी कालिदासला मार्गदर्शन करण्यास सुरवात केली. दुसऱ्या बाजूला घरात दोन वेळ चूल पेटण्याची समस्या असलेला कालिदास एका बाजूला राष्ट्रीय स्तरावर खेळण्याची स्वप्ने पाहत होता, आई - वडिलांच्या विश्वासास पात्र ठरलेल्या कालिदासला आहे त्या परिस्थितीमध्ये पोटाला चिमटा काढून, आई - वडिलांनी सहकार्य केले. आठवणी सांगताना कालिदास म्हणतो की, वडिलांच्या खिशात २०० रु. असले तरी ते मला १५० रु. देत असतं, त्यामुळे मला त्यांच्या कष्टाची जाणीव सतत राहत असायची हे सांगताना आजही कालिदासचे डोळे पाणावलेले दिसले. याच धावण्याने पुढील काळात त्याची सर्व प्रकारची फी माफ होत गेली, आणि त्याला प्रेरणा भेटत गेली.

८ वी मध्ये असतानाच राष्ट्रीय स्तरावरील मैदानी स्पर्धेत सहभागी व्हायचे हे मनोमन ठरविले होते. त्यावेळी त्याला त्याचे प्रशिक्षक म्हणायचे, १०वी च्या बोर्ड परीक्षेत क्रमांक मिळविणे एकवेळ सोपे आहे पण मैदानी स्पर्धेत यश मिळविणे तितके सोपे नाही, त्यासाठी खूप संघर्ष आणि मेहनत करावी लागते. ज्याला सतत पुढे जायचे असते तो मागे वळून पाहत नाही, निश्चय केल्याप्रमाणे एकाच वर्षात राष्ट्रीय स्पर्धेत सहभाग घेतला, आणि पुढील दोन वर्षात त्याने राष्ट्रीय स्तरावर क्रमांक मिळवला. यानंतर त्याने कधीच मागे वळून पहिले नाही, धावणे हा त्याच्या जीवनाचा अविभाज्य घटकचं बनला होता. पुढील शिक्षणासाठी किसन वीर महाविद्यालय आणि कॅप्टन समीर पवार वाटचं पाहत होते. महाविद्यालयीन स्तरावर खेळत असताना समीर पवार यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यापीठाच्या अश्वमेध स्पर्धेत सहभागी होऊन विद्यापीठाचा २०१०- ११ चा बेस्ट ॲथलिटीक पुरस्कार प्राप्त केला. आजही जेंव्हा जेंव्हा कॅप्टन समीर पवार आम्हाला खेळाविषयी मार्गदर्शन करतात तेंव्हा कालिदासचे उदाहरण आवर्जुन देतात. जसजसे दिवस जात होते तसा कालिदासचा संघर्ष सार्थकी लागत होता, आता राष्ट्रीय स्तरावरील उत्कृष्ट धावपटू म्हणून त्याची ओळख निर्माण झाली होती. आता त्याला खुणावत होती ती '४२ कि.मी. ची पुणे मॅरॉथॉन स्पर्धा, आता त्याने पूर्ण लक्ष त्या स्पर्धेवर केंद्रित केले. या स्पर्धेत देशभरातील अनुभवी खेळाडू सहभागी होतात हे त्याला माहित होतं. काट्याकुट्यात, डोंगरदऱ्यात दिवसाच्या तिन्हीप्रहरी अनवाणी सराव केलेल्या कालिदासने हे आव्हान स्वीकारण्याचे ठरविले. सकाळ, दुपार आणि संध्याकाळ अशा वेगवेगळ्या वेळी दररोज सहा तास सराव आणि राजगुरू कोचळे सरांचे योग्य मार्गदर्शन यामुळे तो पुन्हा स्वतःला सिध्द करण्यास तयार झाला. अनेक स्पर्धांचा अनुभव पाठीशी होता, २०१८ मधील हाफ मॅरॉथॉनचा राष्ट्रीय विक्रम त्याच्याच नावावर होता. त्यावेळी त्याने २१ किमी अंतर १ तास ३ मिनिटे आणि ४६ सेकंदात पार केले होते. मात्र पुणे मॅरॉथॉन ही ४२ किमी ची स्पर्धा होती.

वेगवेगळ्या वेळी, वेगवेगळ्या पद्धतीने, वेगवेगळ्या ठिकाणी सराव करून पूर्ण आत्मविश्वासाने त्याने या अव्वल स्पर्धेसाठी स्वतःला सज्ञ केले. प्रशिक्षक, कुटुंब आणि हितचिंतक या सर्वांचा आशीर्वाद घेऊन तो हे आव्हान पेलण्यास सिद्ध झाला, सिग्नल मिळताच आपल्या प्रत्येक पावलावर नियंत्रण ठेऊन, आजूबाजूच्या आवाजाला रोखत, स्वतः ला सेट करून त्याने धावण्यास सुरवात केली. आज एक अटल निर्धार करूनच कालिदास मैदानात उतरला होता, उर्जेच्या स्फोटाने, सर्व शंका आणि भीती सोडून त्याने अंतिम रेषा ओलांडली आणि पुणे मॅरॉथॉनचा विजेता बनला. त्याने घेतलेला वेळ होता, २ तास २४ मिनिटे ३२ सेकंद, स्पर्धा जिंकल्यानंतर आपल्या कुटुंबाला आणि प्रशिक्षकाला मिठी मारताना त्याच्या डोळ्यातून आनंदाश्रू वाहत होते. पुढे २०२३ च्या टाटा मुंबई मॅरॉथॉन, जी आशिया खंडातील नामांकित स्पर्धा म्हणून ओळखली जाते, त्यामध्ये तिसरा क्रमांक मिळविला. आजपर्यंत कालिदासने जवळपास ८० पेक्षा जास्त राष्ट्रीय स्पर्धेत भाग घेऊन २० पेक्षा जास्त मेडल मिळविले आहेत, शिवाय एका इंटरनॅशनल स्पर्धेत सहभाग घेतला आहे. अशा प्रकारच्या खेळाडूचा गौरव होणे क्रमप्राप्तच आहे, म्हणूनच महाराष्ट्र शासनाने २०१७-१८ चा 'शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार' देऊन त्याला सन्मानित केले.

आज याच स्पर्धांच्या जोरावर कालिदास एलआयसी मध्ये क्लास टू च्या पदावर नोकरीस आहे, याचे सारे श्रेय तो त्याचे प्रशिक्षक राजगुरू कोचळे आणि आई- वडिलांना देतो. आमच्यासारख्या कित्येक तरुणांचा कालिदास आज आदर्श बनला आहे, जेंव्हा जेंव्हा तो आम्हाला भेटतो तेंव्हा तो सांगतो की, खेळाकडे एक करियर म्हणून पहा, ठरविलेल्या ध्येयापासून विचलित होऊ नका, सरावात प्रामाणिकपणा आणि सातत्य ठेवा एक दिवस नक्की तुमचा असेल..... आज आम्ही कित्येक तरुण कालिदासचा आदर्श डोळ्यासमोर ठेवून मैदानी स्पर्धेकडे सकारात्मक दृष्टीकोनातून पाहतो, आमच्यापैकी अनेकजण यामध्ये यशस्वीदेखील झाले आहेत, याचा आम्हाला खूप अभिमान वाटतो. शेवटी एवढेच म्हणावेसे वाटते....

धन्य ते माता - पिता।
धन्य ते प्रशिक्षक।
आणि धन्य तो कालिदास

★ ★ ★

किल्लारी ते वाई.....

अभिजित पवार
बी.ए- भाग ३

३० सप्टेंबर १९९३ च्या महाप्रलयंकारी भूकंपाने संपूर्ण महाराष्ट्राला परिचित असणारे किल्लारी गाव आणि इथून साधारण ५ कि.मी. च्या अंतरावर असणाऱ्या कार्ला गावात एका शेतकरी कुटुंबात माझा जन्म झाला. तसं पाहायला गेलं तर हा परिसर म्हणजे निसर्गाच्या अवकृपेचा प्रदेश, कधी अवकाळीचे संकट तर कधी भयानक दुष्काळ, त्यामुळे शेती असून नसल्यासारखी, एक तर पिकत नाही, आणि पिकलं तर हाती लागत नाही आणि हाती लागलं तर बाजारभाव सापडत नाही, अशा तिहेरी संकटातील शेती, त्यामुळे इथला शेतकरी हा नेहमीच अडचणीत सापडलेला आहे. आम्ही तिघे भाऊ, त्यापैकी सर्वात लहान मी, जमीन बऱ्यापैकी असल्याने मामाने आमच्या आईचे लग्न आमच्या वडिलांसोबत लावून दिले. पण निसर्गाने आमच्या वडिलांना कधीच साथ दिली नाही, शेतीला पर्याय म्हणून इकडून - तिकडून कर्ज काढून त्यांनी छोटेसे हॉटेल सुरु केले. पुढचे काही दिवस सगळे काही ठीक चालले होते. परंतु अचानक कोणाची तरी नजर लागावी आणि क्षणात सर्व विस्कटून जावं असंच काही घडलं. वडील दारूच्या व्यसनाच्या आहारी जाऊ लागले. खाजगी सावकारांचे आणि बँकेचे कर्ज हळूहळू वाढू लागले. सततच्या दुष्काळाने पिकांचा खर्च देखील निघत नव्हता, आणि एखाद्या वर्षी पिक चांगले आले तर अवकाळीने हातातोंडला आलेला घास हिरावून घेतला जाऊ लागला.

बेभरवशाची शेती आणि सावकाराचा सततचा तगादा त्यामुळे वैतागलेल्या वडिलानी जमीन सावकारांना लिहून दिली. हळूहळू वेगवेगळ्या कारणाने घरात वाद वाढू लागले आणि त्यातून वडिलांचे व्यसन वाढतच गेले. याचा परिणाम म्हणजे, शेवटी जे व्हायला नको होते तेच आमच्या बाबतीत घडले. त्यावेळी मी दुसरीमध्ये असेन, रविवार दि.१९/ ०६/२०११ साधारण दुपारी तीन- साडेतीन ची वेळ, वडील घरी एकटेच होते, आम्ही सुट्टी असल्याने आईसोबत शेतात गेलो होतो. कर्जबाजारी झालेल्या आमच्या वडिलांनी मागचा - पुढचा कोणताही विचार न करता गळफास घेऊन आत्महत्या केली. वैऱ्यावर येऊ नये ती वेळ आमच्यावर आली. आता पुढे काय? हा प्रश्न आई समोर उभा राहिला. एका बाजूला पोटाची खळगी भरणे आणि दुसऱ्या बाजूला आमचे शिक्षण त्यामुळे आम्हा तिघां भावंडाची जबाबदारी पेलण्यासाठी आईला मोलमजुरी करण्याशिवाय आता पर्याय नव्हता. अशा कठीण प्रसंगी मामाची खूप मोठी मदत होत होती. आजही होत आहे. आई दिवसभर कामाला जात असल्याने आम्हा भावंडाची घरी सतत भांडणे होत असतं. नाईलाजाने मला आठवीत असताना लातूर या ठिकाणी बोर्डिंगला घालण्यात आले, परंतु खर्च परवडत नसल्याने पुन्हा गावी आणण्यात आले. मोठ्या भावाला आर्थिक परिस्थिती अभावी शिक्षण सोडावे लागले. मधला भाऊ १० वी पास झाला होता, त्याच्या पुढील शिक्षणाचा प्रश्न निर्माण झाला होता.त्याचवेळी तहसीलदार मार्फत गावच्या तलाठ्याला कळविण्यात आले की, तुमच्या परिसरात काही आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांनी मुले असतील तर माहिती कळवा, सातारा जिल्ह्यातील वाई या ठिकाणी या मुलांच्या शिक्षणाची संपूर्ण जबाबदारी जनता शिक्षण संस्थेने उचलली आहे. थोड्याच दिवसात जनता शिक्षण संस्था वाई, येथील काही प्राध्यापक आमच्या घरी आले. आपल्या मुलाची पुढील शिक्षणाची सोय होणार म्हणून आमच्या आईला खूप आनंद झाला, आणि ताबडतोब मधल्या भावाला वाईला पाठविण्याचा निर्णय आई आणि मामाने घेतला. त्याने ११ वी साठी किसन वीर

महाविद्यालयात प्रवेश घेतला, इकडे मी आईसोबत २५ रु मजुरीने जाऊन शिक्षण घेऊ लागलो, त्यानंतर १० मध्ये कधी मळणी यंत्रावर तर कधी किल्लारी येथे पेट्रोल पंपावर काम करून माझ्या परीने कुटुंबाला हातभार लावून आईला मदत करू लागलो.

एका बाजूला मधल्या भावाचा शिक्षणाचा प्रश्न मिटला होता, मधल्या काळात कोरोनाचे संकट आले, सर्व व्यवस्था ठप्प झाली असताना त्याने गावाकडे न येता तिथेच एका हॉटेलमध्ये काम करण्याचा निर्णय झाला, याच काळात माझी देखील १०वी पूर्ण झाली. आता गावी काय करायचे म्हणून त्याने मला देखील वाईला येण्यास सांगितले. आणि मी सनई हॉटेल मध्ये काम करण्यास सुरवात केली. कोरोनाचा कालावधी असल्याने हॉटेलमध्ये काम करता करता माझी १२ वी पूर्ण झाली. एकाच घरातील दोघांनी एकाच वेळी मोफत शिक्षण घेण्याचा लाभ घेणे माझ्या मधल्या भावाला आवडले नाही, त्याने माझा बी.ए ला किसन वीर महाविद्यालयात प्रवेश घेतला आणि हॉटेल मध्ये कामाला असल्याने तिथेच राहण्यास सांगितले. २०२२ मध्ये मधल्या भावाचे ग्रॅज्युएशन पूर्ण झाले आणि त्याने लाँसाठी अहमदनगरला प्रवेश घेतेला. त्यानंतर जनता शिक्षण संस्थेचे सचिव, महाविद्यालयाचे प्राचार्य आणि वसतीगृहाचे समन्वयक डॉ. आनंद घोरपडे यांच्या परवानगीने जून २०२२ मध्ये मी किसन वीर महाविद्यालयाच्या 'जय किसान मुलांचे वसतिगृह' मध्ये राहण्यास आलो. यापुढे राहण्याचा, खाण्याचा, सर्वप्रकारच्या फीचा, शिवाय दवाखाना यासारख्या सर्व प्रकारच्या खर्चाचा प्रश्न मिटला होता.पुढे काही दिवस रात्रीच्या वेळी कुटुंबाला मदत म्हणून हॉटेलमध्ये काम करणे सुरूच होते. महाविद्यालयात मिळणारे सर्वांचे प्रेम, वसतिगृह अधिक्षक कवडे सर यांचे सर्व विद्यार्थ्यांसोबत असणारे जिव्हाळ्याचे संबंध आणि सहकार्य पाहून जग खूप सुंदर आहे याची जाणीव होऊ लागली. जीवनाकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन बदलू लागला, एनसीसी मुळे जीवनात शिस्तीचे महत्व समजले. ज्यांच्या संकल्पनेतून आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या मुलांसाठी ही योजना सुरु करण्यात आली ते म्हणजे, जनता शिक्षण संस्थेचे विश्वस्त आणि आम्हा कित्येक अनाथांचे पालनकर्ते आदरणीय प्रतापराव भोसले (भाऊ) यांच्या उपकाराची फेड करणे या जन्मी तरी शक्य नाही, सहवास, सानिध्य, माणुसकी, आपुलकी अशा अनेक नव्या शब्दांनी, विचारांनी, नात्यांनी माझा प्रवास सुरु झाला होता.वसतिगृहात नवनवे अनुभव मिळत होते.जय किसान मुलांचे वसतिगृह म्हटलं की, आमच्या अगोदरच्या बॅचचा विद्यार्थी ज्ञानेश्वर चौधरी याने आदरणीय भाऊंच्या जीवनावर लिहिलेली एक सुंदर कविता फ्रेम करून वसतिगृहात लावलेली आहे.त्या कवितेतील काही ओळी मला इथे आवर्जुन सांगाव्या वाटतात...

आभाळ होता बाप आणि माय होती धरती
तेंव्हा नजर पडली भाऊंची आम्हा पाखारांवरती,
कार्य तुमचे पाहून भाऊ, देव सुद्धा जळेल
बदलेन जीवन आमचं, उद्या जगाला कळेल,
असेल जर जगात देव, तो नसेल कुठे गाभाऱ्यात
दर्शन त्याचे घडले मजला,
भाऊंसारख्या मानव रुपात

यापेक्षा या देवमाणसाचे वर्णन मी करू शकत नाही, आजही भाऊंना तब्बेतीच्या कारणाने महाविद्यालयात येता येत नाही परंतु, आम्ही जेंव्हा जेंव्हा भेटायला जातो तेंव्हा आमची आपुलकीने चौकशी करतात. त्याचबरोबर संस्थेचे विद्यमान अध्यक्ष आदरणीय दादा यांचे विशेष लक्ष आमच्यावर असते, आमची आपुलकीने वारंवार चौकशी करतात.

लहानपणापासूनच भरतीचे आकर्षण असल्याने मी पूर्णपणे पोलीस भरती आणि आर्मी याकडे लक्ष केंद्रित केले होते. परंतु दोन्हीमध्ये थोडक्यात अपयश आले, आता बी.ए च्या शेवटच्या वर्षाला असताना ६० दिवसाचे BBCS (ब्लॉक बॉरेट कॉमबॅक्ट सर्विस)चे प्रशिक्षण पूर्ण झाले असून मेडिकल, कागदपत्रे तपासणी झाली आहे. थोड्याच दिवसात ऑर्डर येईल, पुढच्या वर्षी मधल्या भावाला वकिलीची डिग्री मिळेल, बघता बघता दिवस कसे गेले ते कळलंच नाही. आम्हा भावंडाच्या खेळण्या बागडण्याच्या वयात वडिलांचे छत्र हरपल्याने निर्माण झालेली पोकळी जनता शिक्षण संस्थेच्या परिवारात भरून निघाली, प्राचार्य, वसतिगृह अधीक्षक डॉ. अमोल कवडे, सर्व प्राध्यापक, कर्मचारी यांच्याकडून भरभरून प्रेम मिळाले, भविष्यात कुठेही गेलो तरी किसन वीर महाविद्यालय आणि 'जय किसान मुलांचे वसतिगृह' यांची ओढ कायम राहील.

★ ★ ★

ती भयानक रात्र ....

कु.संचिता विकास मोरे
बी.एस्सी. भाग २

ॲमेडॉर नावचं एक छोटसं शहर होतं. तेथील बहुतांशी लोक एकमेकांना ओळखत होते. त्या शहरत जेनी नावाची एक सुंदर आणि हुशार मुलगी रहायची. ती एक हॉकी खेळाडू होती, तिने नुकतेच एका स्टोअर मध्ये काम करायला सुरवात केली होती शिवाय ती कॉलेजमध्ये शिकतदेखील होती, एक उत्तम हॉकी खेळाडू म्हणून ती महाविद्यालयात प्रसिद्ध होती. आज तिच्या नोकरीचा तिसरा दिवस होता. त्या ठिकाणी ती तिची मैत्रीण निकी आणि केबीथ असे तिघेजण काम करत होते.

एके दिवशी रात्रीचे १० वाजले होते. सर्व हिसाब - किताब करून स्टोअर बंद करणार एवढ्यात दरवाजातून दोन माणसे आत शिरली. त्यांच्या तोंडावर मास्क आणि हातात हातामध्ये १२ गेजची शॉटगन होती, जेनीला सर्वप्रथम या गोष्टीवर विश्वासचं बसला नाही. कोणीतरी आपली मस्करी करत आहे असे तिला वाटले. परंतु काही क्षणात त्यांनी धमकाविण्यास सुरवात केली आणि गल्ल्यातील सर्व पैशाची मागणी केली. तिने आजूबाजूला पहिले त्यावेळी तिच्या लक्षात आले की निकी आणि जेनीथ एका कपाटामागे लपून हा सर्व प्रकार पाहत आहेत. इतक्यात त्या दोघांमधील एकाने त्या दोघांना पकडले आणि त्यांच्यावर गण रोखली आणि एकाने जेनिकडून पैसे घेतले आणि बाहेर उभ्या असलेल्या गाडीची चावी मागितली, ती गाडी निकीची होती. त्या तिघानाही वाटले की, ते गाडी घेतील आणि निघून जातील पण तसं झालं नाही. त्यांना धमकी देऊन गाडीत बसायला लावले आणि गाडी पार्किंगमधून बाहेर काढली. काही अंतर पार केल्यावर एक जण जेनिशी बोलू लागला जस की तो तिला आधीपासूनच ओळखत होता. तिच्या खेळाबद्दल, घरच्यांबद्दल, त्यांनी जेनी, निकी आणि केमीथला गनपॉईटवर ठेवून कीडनॅप केलं होतं. अनपेक्षितपणे त्या रात्री त्यांच्या बाबतीत हा प्रकार घडला होता.

त्या दोघांपैकी एकाने तोंडाचा मास्क काढला आणि तिला आश्चर्याचा धक्काच बसला, कारण ती व्यक्ती दुसरी - तिसरी कोणी नसून तिच्याच वर्गातील रोबर्ट होता. क्लासमेट म्हटले तरी चालेल, त्याची गणना उनाड मुलांमध्ये केली जात. असे एक दिवस रस्त्याने जात असताना जेनीची छेड काढल्याने तिने त्याच्या कानाखाली लावली होती.त्याच्या अनेक वाईट कृत्यामुळे त्याला कॉलेजमधून काढूनही टाकण्यात आले होते. पण आपल्याबाबत तो असे काही करेल असे तिला स्वप्नातही वाटले नव्हते. तिने मनात विचार केला की, आता जीव वाचवायचा असेल तर काहीतरी युक्ती केली पाहिजे. तिने हिम्मत एकवटली आणि तुमचा प्लान तरी काय आहे असे धाडसाने विचारले. लवकरच कळेल... रोबर्ट मिस्कीलपणे हसत म्हणाला, आम्ही तुम्हाला पूर्ण सहकार्य करू, फक्त आम्हाला कळू द्या की तुमचा प्लान काय आहे,... जेनी विनंतीच्या स्वरात म्हणाली. त्याचा निर्णय घेणारी तू कोण? काय करायचे ते आम्ही ठरवू.. रोबर्ट जेनीवर ओरडून बोलला. इतक्यात पोलिसांच्या गाडीचा आवाज कानावर पडला, जेनी दरवाजा उघडून खाली उडी मारणार इतक्यात डोक्यावर बंदूक ठेवलेल्या निकी आणि जेनीथ यांचा विचार केला आणि निर्णय बदलला इतक्यात पोलिसांची गाडी अतिशय वेगाने पुढे निघूनही गेली. त्यांनी गाडी तिथून

हलविण्याचा निर्णय घेतला आणि त्या तिघांना पाठीमागे डिक्कीत बसविले. आतमध्ये श्वास गुदमरत होता, बाहेर काय चाललाय ते कळायला मार्ग नव्हता, पुढे काय होणार समजत नव्हते. जेनीला कॉलेजमध्ये रोबर्टला कानाखाली मारलेल्या गोष्टीचा पश्चाताप होत होता. आपल्या चुकीचे परिणाम निकी आणि केमीथला भोगावे लागत आहेत याचे तिला मनातून खूप वाईट वाटत होते, जवळपास दोन तासानंतर गाडी थांबली, बाहेर सर्वत्र अंधार होता, त्यांना बाहेर लढण्यात आले, आणि हात बांधून एका रांगेत उभे करण्यात आले. गन लोड केल्याचा आवाज आला. त्यावेळी समजले की आपल्याला मारायची तयारी सुरु आहे. इतक्यात एक गोळी झाडल्याचा आवाज आला. पण, ती कोणालाच लागली नाही. तिघांच्याही डोळ्यातून अश्रू वाहत होते. हात बांधल्याने काहीच करता येत नव्हते. आम्हाला सोडा, झालेला प्रकार आम्ही कोणालाच सांगणार नाही अशी विनंती करत होतो पण त्यांच्या पाषाण हृदयाला कसलाच पाझर फुटत नव्हता. त्यांनी क्रमाने तिघांवर तीन गोळ्या झाडल्या. केमीथ जाग्यावर कोसळला, जेनीच्या खांद्याला गोळीने स्पर्श केला तर, तिसरी निकीच्या पायावर लागली, आम्ही दोघेही जमिनीवर कोसळलो. मृत झाल्याची खात्री करण्यासाठी त्यांनी आम्हाला लाथा घालण्यास सुरवात केली. केमिथ जागीच गतप्राण झाला होता. तर जेनी श्वास रोखून शांत पडून होती, या गोंधळात निकी अंधारात कुठे गायब झाली होती, त्यामुळे दोघांपैकी एक निकीच्या शोधात होता. जेनी आणि केनिथ मृत झाल्याची खात्री झाल्याने, आता रोबर्ट देखील तिथून निघून गेला. सर्व शांत झाल्यावर जेनी कशीबशी उठली, पायातून रक्त वाहत होते, अंगात त्राण नसल्याने उभे राहत येईना. तिला कानावर आई-वडिलांचा आवाज आल्याचा भास झाला, जेनी उठ..., तुला काही झालं नाही..., आम्हाला खात्री आहे, तू जिंकणार ..., जेनीच्या अंगात नवा संचार आला आणि ती कशीबशी उठून उभी राहिली आणि केमिथ जवळ गेली, पण त्याने जगाचा निरोप घेतला होता, निकीला आवाज देणे शक्य नव्हते कारण, रोबर्ट आजूबाजूला असण्याची शक्याता होती. तिने आजूबाजूला पहिले काही अंतरावर एक दिवा दिसत होता. सर्व ताकत एकवटत आणि जीव मुठीत घेऊन ती. त्या दिशेने जाऊ लागली. वेळ किती झाला आहे काहीच कळायला मार्ग नव्हता. खूप वेळाने ती त्या दिव्याजवळ पोहोचली. तिथे एक छोटेसे घर होते. दरवाजा वाजवला आतून एक मध्यमवर्गीय वय असणारी व्यक्ती बाहेर आली. इतक्या मध्यरात्री रक्तबंबाळ अवस्थेत जेनीला पाहताच ती व्यक्ती भीतीने थरथर कापू लागली. इतक्यात त्याची पत्नी देखील डोळे चोळत बाहेर आली. मला अगोदर घरात घ्या मग मी तुम्हाला काय प्रकार आहे ते सांगते अशी विनवणी करताच त्या जोडप्याने परिस्थितीचे गांभीर्य लक्षात घेऊन तिला घरात घेतले आणि दरवाजा बंद केला. त्यांनी तिला पिण्यासाठी पाणी दिले. जेनिने सर्व वृत्तांत त्यांना सांगितला. मग त्यांनी पोलिसांना फोन केला. जेनीचा भाऊ रिचर्ड पोलीस होता आणि आज त्याची नाईट होती. हवालदाराला झोप आवरत नसल्याने रिचर्डला घटनास्थळी जाण्यास सांगितले. रिचर्ड चार पाच तास झाले तरी जेनीचा फोन लागत नाही, आणि ती कामावरून घरीदेखील पोहोचली नाही यामुळे त्रस्त होता. नाईलाजाने तो घटनास्थळी पोहोचला, समोर अशा अवस्थेत जेनीला पाहून त्याने तिला मिठीच मारली. काही क्षणात स्वत:ला सावरत परिस्थिती काय आहे जाणून घेतली. ताबडतोब जेनीला हॉस्पिटलमध्ये पाठवून त्यांची टीम घटनास्थळी पोहोचली. पंचनामा केला, आणि केनिथची बॉडी ताब्यात घेतली, आजूबाजूला खूप शोध घेतला परंतु निकीचा मात्र शोध लागला नाही. २४ तासाच्या आत आरोपी रोबर्ट आणि त्याचा सहकारी यांना पोलिसांनी ताब्यात घेतले. आपल्या आजूबाजूला असणारी, आपल्याला ओळखणारी, वर्गमित्र असणारी व्यक्ती इतकी निर्दयी असू शकते, यावर अजून जेनीचा विश्वास बसत नव्हता.

कोर्टात केस सुरु झाली थोड्याच दिवसात प्रत्यक्ष साक्ष-पुराव्याच्या आधारे दोन्ही आरोपींना फाशीची शिक्षा सुनावण्यात आली. आजही जेनीच्या मनाच्या जखमा पूर्णपणे भरल्या नाहीत. काही दोष नसताना केनिथचा झालेला मृत्य, आणि अद्याप शोध न लागलेली जेनी, या गोष्टींचे रहस्य तिला उलगडत नव्हते, हळूहळू सर्व गोष्टी सकारात्मक घेऊन जेनीने आयुष्यात पुढे जाण्याचा निर्णय घेतला. आजही जेनी एका शहरातून दुसऱ्या शहरात निकीचा शोध घेत फिरत आहे...

★ ★ ★

कार्यकर्ते

वैभव त्रिगुणे
बी.कॉम. भाग ३

(देशात निवडणुकांची रणधुमाळी असल्याने, गावागावत, प्रत्येक चौकात, पारावर त्याचीच चर्चा सुरु असते, चार पक्षांचे चार कार्यकर्ते यंदा कोणता पक्ष बाजी मारणार, कोण सत्तेत येणारं, आमचा पक्ष इतरांपेक्षा कसा वेगळा आहे त्यामुळे यावेळी आमचीच सत्ता येणार यावर त्यांची जोरदार चर्चा सुरु असते.)

(दृश्य एक)

पहिला कार्यकर्ता : आजची हेडलाईन वाचली ना.. तुमच्या पक्षाला कसं खिंडार पडलं ते,

दुसरा कार्यकर्ता : (थोडा रागानेच) आम्हाला काय फरक पडत नाही, जे गेले ते कावळे अन् ...

पहिला कार्यकर्ता : बरं बरं... ..... उतरला नाही वाटतं अजून

दुसरा कार्यकर्ता : (छातीवर हात ठेऊन) कधीच उतरणार नाही, जोपर्यंत आमच्यासारखे निष्ठावंत आहेत, तोपर्यंत आमच्या पक्षाला काही फरक पडणार नाही.

पहिला कार्यकर्ता : बरं बरं... बघू किती आणखी दिवस निष्ठा टिकून राहते तुमची.

तिसरा कार्यकर्ता : (गालातल्या गालात हसत) मी काय म्हणतो, तुम्ही दोघे तर कालपर्यंत एकाच पक्षात होता ना, मग असं अचानक ...

दुसरा कार्यकर्ता : (चिडून) कालपर्यंत होतो पण आता नाही, त्या हरामखोर मंत्र्याने माती खाल्ली ना, गद्दार निघाला साला, गड्याचा मालक केला तरी जाणीव नाही. १० -१२ आमदार फोडून आमदारांना घेऊन स्वतंत्र पक्ष काढलाय म्हणे, आणि आता हे त्यांचे कार्यकर्ते.

तिसरा कार्यकर्ता : आमचं आपलं बरं आहे. खानदानी पक्ष, सत्ता असली काय अन नसली काय काही फरक पडत नाही... समाजसेवा करायची असेल तर सत्ता नसली तरी करता येते फक्त त्यासाठी इच्छाशक्ती पाहिजे, इच्छाशक्ती..

पहिला कार्यकर्ता : कळली तुमची इच्छाशक्ती, एकवेळ मासा पाण्याबाहेर दम धरेल पण ....., आले मोठे समाजसेवक, (जोरात हसतो)

चौथा कार्यकर्ता : (मोठ्याने हसत) खानदानी आणि निष्ठेची भाषा तुम्ही कोणीच करु नका, कारण तुमच्यात जे निष्ठेची आणि खानदानीची भाषा करत होते ना, त्यांच्यामुळेच आज आमचा पक्ष सत्तेत आहे.. आणि आज पुन्हा एका तुमच्या खानदानी मंत्र्याचा प्रवेश होतोय आमच्या पक्षात, बघा या घडीची हेडलाईन

तिसरा कार्यकर्ता : (हळू आवाजात पुटपुटत) मजबुरी आहे त्यांची, ते मनाने आमचेचं राहतील....

चौथा कार्यकर्ता : मी काय म्हणतो, कमी भ्रष्टाचार करायचा...

तिसरा कार्यकर्ता : (जाग्यावरून उठत) म्हणे भ्रष्टाचार... तुम्ही जसे काय धुतल्या तांदळासारखे...

पहिला कार्यकर्ता : (सुरात सूर मिसळत) हो तर काय, यांचा असा समज झाला आहे की, देश फक्त आम्हीच चालवू शकतो, आपण सर्व मूर्खचं आहोत...

दुसरा कार्यकर्ता : विकास होईल म्हणून जनतेने नवस केला आणि मंदी जन्माला आली, (जोरात हसतो) आता विकासाच्या नावाखाली देश लिलावात काढायचा बाकी आहे फक्त, पुन्हा गुलामी येणारं हे नक्की.

तिसरा कार्यकर्ता : ते काही असो, आता ही निवडणूक मात्र लोकांनीचं हातात घेतली आहे, यंदा परिवर्तन अटळ आहे, काही झालं तरी सत्ता आमचीच येणारं

पहिला कार्यकर्ता : (अंगावर येत) घंटा परिवर्तन... जनतेने कित्येक टर्म देऊन पहिली ना तुम्हाला सत्ता...., सगळा कर्जाचा डोंगर करून ठेवला आहे. तिजोरी तर खाली झालीच आहे. आता तिजोरीची किल्ली भंगारात विकली म्हणजे झालं... ते काही असो आज तरी देशाला आमच्याशिवाय पर्याय नाही.

दुसरा कार्यकर्ता : (तिघांकडे डोळे फिरवत) आम्ही सत्तेविना राहू पण, लाचार होणार नाही, विरोधात बसून जनतेची सेवा करू पण, कोणापुढे झुकणार नाही. बचेंगे तो और.....

चौथा कार्यकर्ता : म्हणजे आजचं पराभव मान्य केलेला दिसतोय ....(मिस्कीलपणे हसतो)

दुसरा कार्यकर्ता : सगळ्या यंत्रणा तुम्ही ताब्यात घेतल्यावर काय होणार ? अति तेथे माती, इतिहास साक्षी आहे. राजाचा रंक व्हायला वेळ लागत नाही. (निघायला उठतो)

चौथा कार्यकर्ता : (हात पकडत) तुमचं कसं आहे 'नाचता येईना अंगण वाकडे' बिनबुडाचे आरोप सगळे, उचलली जीभ अन् लावली ...

तिसरा कार्यकर्ता : मोबाईलमध्ये बघत बघत... झोंबल्या का मिरच्या..... हे बघ आमचा अजून एक नेता पक्ष सोडतोय (गद्दार सगळे)

दुसरा कार्यकर्ता : अरे खानदानी पक्ष ना तुमचा ? (जोरात हसतो)

पहिला कार्यकर्ता : (जाग्यावर उभा राहत) एवढं नक्की आहे आता जनतेला आणि या देशाला एकचं पर्याय... तो म्हणजे आम्ही होय आम्हीच, (हात वर करून) 'निवडून निवडून येणारं कोण, आमच्याशिवाय आहेच कोण'

चौथा कार्यकर्ता : घोडं मैदान लांब नाही, निकाल लागल्यावर तोंड दाखवा म्हणजे झालं ?

तिसरा कार्यकर्ता : बरं बरं, बघू बघू (रागाने उठून जातो)

(रात्रीच्या बारा वाजून गेल्याने सगळेच आपापल्या घरी निघून जातात, थोड्याच दिवसात निवडणूक होऊन, निकालाचा दिवस उजाडतो, कोणत्याच पक्षाला स्पष्ट बहुमत मिळत नाही, सत्तेचा तिढा काही केला सुटत नाही, शेवटी चारही पक्षांचे पक्षश्रेष्ठी मिळून मार्ग काढतात आणि सगळेच सत्तेत सहभागी होण्याचा निर्णय घेतात, समंजसपणे आणि शांततेत खातेवाटप होते. काही दिवसानंतर हे कार्यकर्ते पुन्हा भेटतात.)

(दृश्य दोन)

पहिला कार्यकर्ता : (सर्वाना उद्देशून) साले, सगळे मिलीभगत, आपणच नालायक...

दुसरा कार्यकर्ता : (गंभीरपणे) कसली निष्ठा अन कसलं काय... यांच्या नादाला लागण्यापेक्षा काहीतरी धंदा केलेला बरा, पक्षवाढीसाठी आम्ही कित्येकांसोबत दुष्मनी घेतली, कित्येक मारामाऱ्या केल्या.

तिसरा कार्यकर्ता : (कपाळावर आठ्या आणून) राजकारणात खानदानी वैगैरे काही नसतं हे आज कळलं,

'सरड्याला पण आज लाज वाटत असेल,' यांच्यामुळे आमच्यात तीन पिढ्यापासून वैर आहे.

चौथा कार्यकर्ता : (डोकं खाजवत) मला वाटतं सगळं आधीच ठरलेलं असावं, आपण खुळ्यात निघालो, तुमचं काहीच नाही मित्रानो... यां राजकारण्यांच्या नादाला लागून दंगलीत सहभागी झालो, अंगावर गुन्हा पडला आणि माझं पोलीस होण्याचं स्वप्न भंग पावले. या पुढाऱ्यांच्या नादी लागणे म्हणजे उंटाचा मुका घेण्यासारखे आहे.

(चौघेही एकमेकांच्या हातात हात मिळवतात, जीवनात येऊन कुटुंबासाठी आणि आपल्या भविष्यासाठी काही तरी करूया असा निश्चय करतात. आजपासून राजकारण हा विषय आपल्यासाठी कायमचा बंद म्हणून चहा पिण्यासाठी जातात)

★ ★ ★

डोंगरातील भटकंती

विजय गोकुळ सोनवणे
बी.कॉम. भाग ३

वाई सोडताच पाचगणीचा घाट सुरु होतो. घाट सुरु होण्याच्या थोडं अलीकडे, घाटाच्या पायथ्याला म्हणले तरी चालेल, निसर्गाच्या सानिध्यात असणारे महाविद्यालय म्हणजे आमचे किसन वीर महाविद्यालय, एका बाजूला सोनजाईचा डोंगर, एका बाजूला पाचगणीचा डोंगर आणि उत्तरेला काळूबाईचा डोंगर... अशा या निसर्गरम्य परिसरातील आमचे महाविद्यालय आणि सोनजाई डोंगराच्या पायथ्याला असणारे आमचे 'जय किसान मुलांचे वसतिगृह, अशा या परिसरामुळे या तीन वर्षात आम्हाला इतरत्र पर्यटन करण्याची कधी गरजचं भासली नाही. शनिवार आणि रविवार म्हणजे आम्हा वसतिगृहातील मुलांसाठी एका बाजूने जबाबदारीचे आणि दुसऱ्या बाजूने आनंदाचे दिवस, आनंद यासाठी की, आमचे वसतिगृहप्रमुख हे दर शनिवार आणि रविवार पुण्याला जायचे, त्यामुळे त्या काळात आम्हाला पूर्ण स्वातंत्र्य असायचे, जबाबदारी या अर्थाने की, त्या दोन दिवसात वसतिगृहाची शिस्त राखायची जबाबदारी आम्हा वसतिगृहातील सर्व विद्यार्थ्यांची असायची, सरांची सर्वाना सक्त ताकीद असायची की, तुमच्यापैकी एकाने जरी मी इथे नसताना गैरवर्तन केले तर, मी वसतिगृह प्रमुख पद सोडणार, सरांनी वसतिगृहप्रमुख पद सोडणे आमच्यासाठी परवडणारे नव्हते. कारण खूप दिवसानंतर आम्हाला समजून घेणारे, आमच्याशी मित्रांप्रमाणे वागणारे, वसतिगृहाला कुटुंबाप्रमाणे मानणारे, वसतिगृहाच्या भानगडी वसतिगृहातच मिटवणारे आणि आवश्यक तिथे कडक शिस्त राखणारे वसतिगृहप्रमुख आम्हाला लाभले होते.

नेहमीप्रमाणे सर सर्वाना जबाबदारीची जाणीव करून पुण्याच्या दिशेने मार्गस्त झाले. शक्यतो सर जेंव्हा नसतील तेंव्हा आम्ही बाहेर जाणे कटाक्षाने टाळत असू, त्याला कारणही तसेच होते. आमच्यापैकी काहींनी सर नसताना बाहेर जाण्याचा प्रयत्न काही वेळा केला परंतु, सरांची फिल्डिंग एवढी जोरात असायची की, सरांना फोन करून वसतिगृहाची मुले वाईमध्ये फिरत आहेत हे कोणीतरी सांगत असे, आणि सोबत पुरावा म्हणून फोटोही पाठवत असतं, त्यामुळे लबाड बोलायला जागाच शिल्लक नसायची. त्यामुळे आम्हाला जे काय करायचे ते गेटच्या आतमध्येच... डोंगराच्या पायथ्याला असणारे महाविद्यालयाचे वरचे टोक, म्हणजे आमचे वसतिगृह, खिडकीतून बाहेर डोकावताच बाहेर भला मोठा डोंगर, अर्धा डोंगर चढून गेले की गणपती मंदिर आणि पूर्ण सपाटीवर गेले की, काही अंतरावर सोनजाई देवी आणि खालच्या बाजूला असणारे धरण...

सर वसतिगृहप्रमुख झाल्यापासून वसतिगृहाची कामे आम्हालाच करावी लागत असतं, झाडांना पाणी घालणे, प्रत्येकाने एक दिवस याप्रमाणे झाडू मारणे आणि १५ दिवसातून एकदा सामुदायिक स्वच्छता करणे,

ठरल्याप्रमाणे रविवारी झाडांना पाणी घालून झाल्यानंतर वसतिगृह स्वच्छ करण्याची मोहीम आम्ही हाती घेतली. नंतर जेवण केले, जेवण झाल्यानंतर वेळ जात नसल्याने आम्ही काही जण एकत्र येऊन गप्पा मारत बसलो होतो. गप्पा मारता मारता कोणाच्यातरी डोक्यातून डोंगरावर जाण्याची संकल्पना आली. दुसरे एक नवीन सर वसतिगृहात राहण्यासाठी आले होते त्यांनीदेखील मी तुमच्यासोबत आहे म्हणून सहमती दर्शविली. पण थोड्याच वेळात त्या सरांनी निर्णय बदलला आणि तुमचं तुम्ही जावा मला काम आहे असे सांगून निघून गेले. नको, हो य म्हणता, म्हणता आमच्यात एकमत झाले. तसं पाहता ही आमची डोंगरात जाण्याची पहिलीच वेळ नव्हती, पण आम्ही परवानगी घेऊन जात होतो. आज मागचा पुढचा विचार न करता आम्ही डोंगराच्या दिशेने रवाना झालो. डोंगर खूप पसरट असल्याने वर जाण्यासठी अनेक पाऊलवाटा होत्या. त्या एकमेकांना पुढे मागे कुठेतरी जोडलेल्या असतं. आज नेहमीपेक्षा जास्त उत्साह असल्याने जवळपास अर्ध्या तासातच आम्ही गणपती मंदिराजवळ पोहचलो. कधी कधी मनाला प्रश्न पडायचा की, काय हेतू असेल या ठिकाणी मंदिर उभारण्याचा, मंदिर यासाठी की, आतमध्ये गणपतीची मूर्ती आहे म्हणून, त्याचे बांधकाम वैगरे काही नाही, साधारण ५ बाय ५ च्या जागेत तिन्ही बाजूनी आडोसा केल्यागत भिंती आणि वरून दोन पत्रे आणि उजेडासाठी एक सौर दिवा. पण दर चतुर्थीला इथे आवर्जून अनेक गणेशभक्त येतात. शिवाय भरतीची तयारी करणारी मुले अधूनमधून एका दमात इथपर्यंत डोंगर चढून येतात. साधारण अर्धा डोंगर चढून गेले की, हे छोटे गणेश मंदिर आहे, त्यानंतर पूर्ण डोंगर चढला की, सोनजाई देवी, गणपती मंदिराजवळ थोडी विश्रांती घेतल्यानंतर कुलदीपला (आमचा गोल्या) सोनजाई देवीची आठवण झाली, त्यामुळे आमचा मोर्चा सोनजाईच्या दिशेने निघाला. आज घड्याळाकडे कोणाचेच लक्ष नव्हते. आमच्यासोबत कधीच नसणारे वसतिगृहातील सर्वात हुशार विद्यार्थी वैभव, संकेत हेदेखील आज आमच्यासोबत असल्याने आम्ही आज जरा बिनधास्त होतो. सोनजाई देवीचे दर्शन घेतले. डोंगराच्या वरून आजूबाजूचा परिसर पाहण्यात वेगळीच मजा येते. तिथून निघणार इतक्यात अभिजित म्हणाला इथून थोड्या अंतरावर एका मोठा तलाव असून फोटो काढण्यासाठी खूप चांगला पॉइंट आहे, मग काय आम्ही सगळे मेंढरासारखे त्याच्या मागे तलावाच्या दिशेने निघालो.

दिवस मावळतीला गेल्याने अतिशय लक्षवेधक दृश्य निर्माण झाले होते, सर्वजण सेल्फी, ग्रुप फोटो घेण्यात दंग, अंधार पडू लागला आहे हे कोणाच्या लक्षातच आले नाही. आणि परत जाण्याचे नाव कोणाच्याच तोंडातून निघेना, बादशहाला ठेच लागताच आम्ही भानावर आलो आणि आता परत गेले पाहिजे याची सर्वाना जाणीव झाली. माझ्याप्रमाणे अभ्यासात कमी आणि अंगापिंडाने मजबूत असणारा अभिजित सर्वाना उद्देशून म्हणाला, काही काळजी करू नका, खाली उतरण्याचा एक जवळचा मार्ग आहे त्या मार्गाने आपण लवकर खाली पोहचू, आमचा उत्साह कधीच संपला होता. पायात आता त्राण राहिले नव्हते, बादशहा (खरं नाव सुमित) आणि संकेत उर्फ छोट्या हे आमच्यापैकी सर्वात लहान, आणि तिसरा कुलदीप यांना आधार देत, हाताला धरून मंद गतीने आमचा परतीचा प्रवास सुरु होता. थोडे अंतर चालून गेल्यावर अभिजित ज्या वाटेने घेऊन जात होता त्या वाटेला अजून दोन वाटा फुटत असल्याने आम्ही गोंधळून गेलो. वसतिगृहाची दिशा कोणाच्याचं लक्षात येत नव्हती. सर्वजण अभिजित सोबत वाद घालायला लागले. चमचमणाऱ्या लाईट पाहून कोण म्हणायचे या दिशेला कॉलेज आहे, मध्येच दिसणारा एखादा दिवा पाहून तो मैदानावरील लाईट आहे असे वाटत असे. आमच्यात काही एकमत होईना आणि आता विश्वास कोणावर ठेवायचा आणि खाली कसे जायचे हा मोठा प्रश्न आमच्यासमोर निर्माण झाला होता. ज्या मार्गाने पुढे जायचो त्या मार्गाला थोडे अंतर चालून गेले की, आणखी दोन तीन वाट फुटायच्या, आणि पुन्हा त्याच ठिकाणी आल्याचा भास व्हायचा, आमच्या ऐकण्यात होते की, काही दिवसापूर्वी इथे असाच एक ग्रुप फिरायला आला होता. रात्रीच्या अंधारात वाट सापडत नव्हती अंधारात काही लक्षात न आल्याने एक मुलगा कड्यावरून खाली कोसळला, सोबत असणाऱ्या मित्रांच्या लक्षात आले नाही. शेवटी नाही म्हणाले तरी आम्ही मनातून खूप घाबरलो होतो. अधूनमधून सर्वजण असल्याची खात्री करत होतो. फोन करून कोणाला सांगायचे तर आपण डोंगरात आलेलो कवडे सर, प्राचार्य यांना समजेल त्यामुळे फोन करायचा नाही यावर सर्वांचे एकमत झाले होते. गोल्याला चालता येत नसल्याने एका हातात चप्पल घेऊन, चवड्यावर बसून तो हळूहळू पुढे सरकत होता. सर्वांनी मोबाईलच्या बॅटऱ्या लावल्या होत्या. जवळपास रात्रीचे साडे सात वाजले तरी, रस्ता सापडत नव्हता, आज वेगळंच काहीतरी घडणार याची जाणीव हळूहळू सर्वाना झाली होती. एखाद्या झाडावर पांढरा कागद पाहून मनात वेगवेगळे विचार यायचे, गोल्या तर आता रडायलाचं लागला, तुमच्या नादी लागून फसलो असं म्हणत वैभव पश्चाताप व्यक्त करू लागला. काही वेळानंतर

डोंगरावर चमकणाऱ्या आमच्या मोबाईलच्या सात, आठ बॅटऱ्या गावकऱ्याना दिसल्या आणि त्यांनी ताबडतोब वन्यप्रेमी असणारे पप्पूदादा डोंगरे, आणि खरात सर यांना ही बातमी सांगितली. त्यांचा असा समज झाला की, वन्यप्राण्यांची शिकार करण्यासाठी शिकारी आले आहेत, आणि बघता - बघता ही बातमी पोलीस, वनविभाग यांच्यापर्यंत पोहोचली. थोड्याच वेळात पप्पू दादा आणि खरात सर आणि काही सहकारी बॅटऱ्या घेऊन डोंगराच्या दिशेने आले. आता त्यांच्यात आणि आमच्यात थोडेच अंतर उरले होते. त्यांच्या दृष्टीने आम्ही शिकारी आणि आमच्या दृष्टीने ते चोर, ते आम्हाला घाबरायचे आणि आम्ही त्यांना, हळूहळू आमच्यातील अंतर आता खूप कमी झाले होते परंतु, अंधारात चेहरे मात्र दिसत नव्हते. कोण आहे रे तुम्ही, आणि इकडे काय करत आहात ? हा आवाज ऐकल्यानंतर आमची काय अवस्था झाली असेल हे आम्हालाच माहित. परंतु आमच्यापैकी अभिजितला हा आवाज ओळखीचा वाटला आणि पप्पूदादा आम्ही होस्टेलची मुले असून रस्ता चुकलो आहोत असे म्हणताचं त्यांचा आणि आमचा जीव भांड्यात पडला. मग आम्ही त्यांच्या मदतीने, साडे आठ - नऊच्या दरम्यान वसतिगृहात पोहचलो. गुपचूप सर्वांनी जेवण केले. खूप दमल्याने आज पोट भरल्यासारखे वाटलेच नाही. आपापल्या रुममध्ये जाऊन शांत पडलो. ज्या सरांची आम्ही परवानगी घेतली ते निवांत त्यांच्या रुममध्ये बसले होते. कदाचित त्यांना हा प्रकार माहितचं नसावा. आणि रातोरात ही बातमी महाविद्यालयाचे प्राचार्य, समन्वयक घोरपडे सर आणि कवडे सर यांच्यापर्यंत पोहोचली. आजचा वसतिगृहातील आपला शेवटचा मुक्काम अशी आमच्या सर्वांची मनोमन भावना झाली. दुसऱ्या दिवशी आता पुढील निर्णय काय असेल तो प्राचार्य घेतील असं म्हणत आम्हा सर्वाना प्राचार्यांच्या केबिनकडे घेऊन जाण्यात आले. नुकताच महाविद्यालयाचा चार्ज घेतलेले प्राचार्य, त्यांचा स्वभाव याविषयी आम्हाला काहीच कल्पना नव्हती. रात्रीचा प्रसंग अगोदरच त्यांच्यापर्यंत जास्त रंगवून पोहचविण्यात आला होता. आम्ही आरोपीप्रमाणे खाली मान घालून त्यांच्यासमोर उभे होतो. रात्रीच्या घटनेचे गांभीर्य किती होते यावर त्यांनी जवळपास अर्धा तास लेक्चर दिले. आम्ही शांतपणे ऐकत होतो. आता आम्हाला सुटल्यासारखे वाटले पण खरी मजा तर पुढे होती. प्राचार्य म्हणाले की, झालेल्या गोष्टीची शिक्षा तर तुम्हाला भोगावीच लागणार आहे. आम्ही मनामध्ये एकच प्रार्थना करत होतो ती म्हणजे, फक्त वसतिगृहातून हाकलून देऊ नये, दुसरी कोणतीही शिक्षा भोगण्यास आम्ही तयार होतो. शेवटी प्राचार्य म्हणाले की, पुढील आठ दिवस दररोज २ तास याप्रमाणे तुम्ही महाविद्यालयाचा परिसर स्वच्छ करायचा, गवत काढणे, कचरा गोळा करणे इ. आणि दररोज कोणता परिसर साफ केला आहे याचा रिपोर्ट कवडे सर मला रोज करतील. कामात टाळाटाळ केल्यास शिक्षेचे स्वरूप वाढविण्यात येईल असा इशारा दिला आणि बाहेर जाण्याची परवानगी दिली. वसतिगृहातून काढून टाकले नाही यामुळे आम्ही मनातून खूप सुखावलो आणि दिलेली शिक्षा मनापासून स्वीकारली. कारण महाविद्यालय हे आमचेच होते. उद्याऐवजी आम्ही आजच कामाला सुरवात केली. ओळखीचा प्रत्येकजण विचारात असे, अरे हा काय प्रकार आहे? त्यावर आम्ही एकमेकांकडे पाहायचो आणि डोंगरातील पराक्रम एवढेच म्हणायचो... पुढील आठ दिवस न चुकता दररोज दोन तास याप्रमाणे महाविद्यालयाचा परिसर स्वच्छ करत होतो. आमचा हा पराक्रम हळूहळू सर्व महाविद्यालयाला माहित झाला होता. आजही जेंव्हा जेंव्हा आमचा डोंगरात जाण्याचा विषय निघतो तेंव्हा तेंव्हा आम्ही त्या दिवशीचे प्रसंग आठवून मनसोक्त हसतो...

★ ★ ★

रावण राजा राक्षसांचा

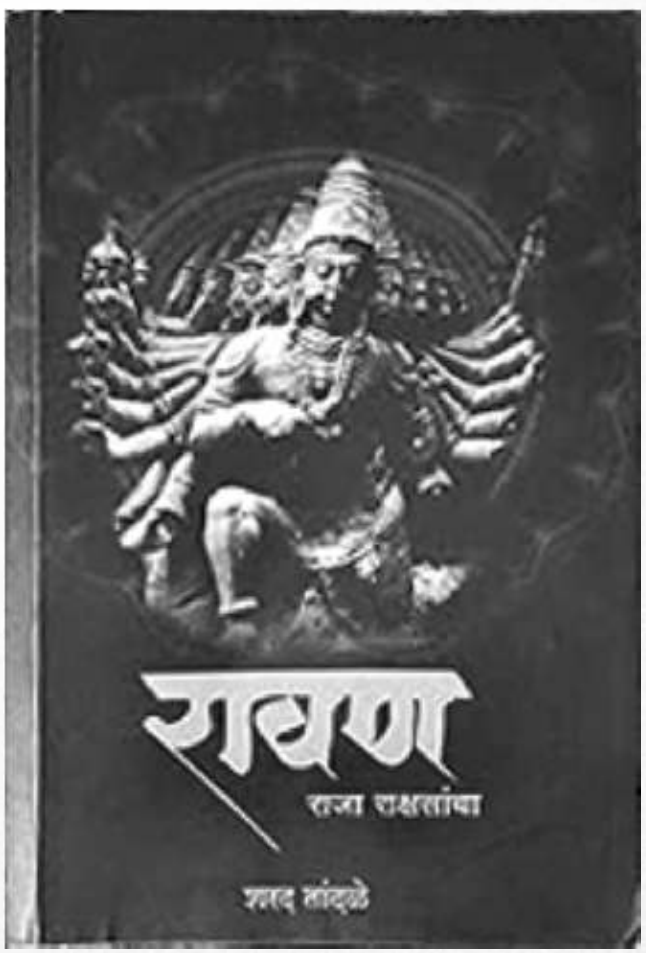
सायली किरण नवले
बी.ए. भाग ३

महाभारत आणि रामायण या महाकाव्यांवर आजपर्यंत अनेक विद्वान आणि लेखक यांनी मोठ्या प्रमाणात लेखन केलेलं आहे. यामधील एकेक पात्र हा कित्येक लेखकांच्या लेखनाचा विषय बनला आहे. रामायण या महाकाव्याचा विचार करता बहुतांशी सर्वांनी राम या पात्राला नायकत्व बहाल केलेले दिसते आणि त्यात गैर काहीच नाही. परंतु रावण या पात्राला आजपर्यंत योग्य तो न्याय मिळालेला दिसत नाही. बहुतांशी लेखकांनी रावणाला सर्वानुमते खलनायक ठरवून त्याला बंदिस्त केलेले दिसून येते, आजवर अनेकांच्या नजरेत खलनायक ठरलेला रावण 'रावण राजा राक्षसांचा' या कादंबरीतून एका वेगळ्या भूमिकेत प्रस्तुत कादंबरीचे लेखक शरद तांदळे यांनी साकारलेला दिसतो.

शरद तांदळे लिखित 'रावण राजा राक्षसांचा' ही कादंबरी वाचत असताना सर्वात प्रथम एक गोष्ट प्रकर्षाने जाणवते, ती म्हणजे प्रथम रावण समजून घेतला पाहिजे. आजवर समाजाने आणि व्यवस्थेने खलनायक ठरवलेल्या रावणाला न्याय द्यायचा असेल तर तो ढोबळमानाने देता येणारं नाही. तांदळे यांनी ती जबाबदारी समर्थपणे पार पाडलेली दिशून येते. यापाठीमागे रावणाचे उदात्तीकरण करण्याचा हेतू आहे असे वाटण्याची शक्यता देखील नाकारता येत नाही, परंतु लेखकाने रावण समजावून सांगताना रामायणातील इतर पात्रांना कुठेही दोष दिलेले दिसून येते नाहीत, त्यामुळे केवळ एक उत्तम कलाकृती म्हणून या कादंबरीकडे पहावयास हवे. कादंबरी वाचल्यानंतर लक्षात येते की, आजपर्यंत केवळ खलनायक म्हणून ओळख असलेल्या एका महान शिवभक्ताला न्याय देण्याचा प्रामाणिक प्रयत्न या ठिकाणी लेखकाने केलेला आहे.

वालीसोबत कोणतीही दुष्मनी नसताना त्याला मारणारा राम, वैयक्तिक स्वार्थासाठी, भावाच्या विरोधात जाणारा बिभीषण, सख्या भावाच्या बायकोशी विवाह करणारा सुग्रीव यांच्यातील दोष दुर्लक्षित करून आपण त्यांना आदर्श मानत आलो आहे, परंतु आपल्या सावत्र बहिणीच्या आणि आईवर झालेल्या बलात्काराचा बदला घेणारा रावण याच्यातील केवळ दोषचं आपण पाहत आलेलो आहे. त्याच्या चांगुलपणाचा आजवर फारसा विचार झालेला दिसून येत नाही. कदाचित या कादंबरी लेखनामागील लेखकाचा हेतू रावणाची चांगली बाजू वाचकांसमोर मांडण्याचा असावा.

'रावण राजा राक्षसांचा' ही रामायणातील पराक्रमी, विद्वान, वेद्पंडीत लंकेच्या राजाची कथा असली, तरी आजपर्यंतच्या साहित्यातून दुर्गुणी, अवगुणी, आणि हिंसक रावणचं वाचकांसमोर उभा केलेला आहे. रावणसंहिता, कुमारतंत्र, सामवेदातील ऋचा, शिवतांडवस्तोत्र, वीणा,

बुद्धिबळ यांची निर्मिती करणारा रावण कित्येकांना कदाचित माहितच नाही. सर्व देवांना पराभूत करणारा, दैत्य, दानव, असूर आणि कित्येक भटक्या जमातींना एकत्र करून स्थैर्य आणि समृद्धी देणारा कुशल संघटक रावण आजवर आपल्याला विस्तृतपणे कोणी सांगितलाच नाही, याची जाणीव मात्र कादंबरी वाचत असताना वाचकांना झाल्याशिवाय राहत नाही.

अस्थिरतेच्या झुल्यावर तरंगणाऱ्या आजच्या तरुण पिढीला, प्रचंड महत्वाकांक्षा, प्रबळ इच्छाशक्ती, दृढ आत्मविश्वास, धैर्य, सामर्थ्य, न्याय - नितीमत्ता या गुणांचा समुच्चय असणारा आणि स्वतःच्या बुद्धीच्या बळावर स्व-अस्तित्व सिद्ध करणारा रावण, कादंबरी वाचल्यानंतर आदर्श वाटला तर त्यात आश्चर्य वाटण्यासारखे काही नाही. शेवटी कोणताही माणूस हा सर्वगुणसंपन्न नसतो, आवश्यकता असते ती व्यक्तीमधील दोष बाजूला सारून स्वीकारण्याची, आणि हाच धागा पकडून लेखकाने खलनायक ठरविण्यात आलेला नायक अभ्यासपूर्ण पद्धतीने वाचकांसमोर मांडला आहे. हजारो वर्षापासून दहन होत असलेला रावण आजपर्यंत केवळ खलनायकाच्या स्वरुपात आपल्यासमोर मांडण्यात आला असला तरी, त्याच्या पलीकडे जाऊन वाचकांना विचारप्रवृत्त करण्यास लेखक शरद तांदळे या कादंबरीमध्ये यशस्वी होताना दिसतात.

सीतेला पळवून नेणारा रावण हीच त्याची प्रतिमा आपल्यासमोर होती, परंतु तिला पळवून नेल्यानंतर तिच्या सुरक्षेची काळजी घेणारा आणि तिची कोणत्याही प्रकारची विटंबना न करणाऱ्या रावणाची विविध रूपे या कादंबरीच्या माध्यमातून आपल्या समोर उभी राहतात. रावणाची अभ्यासूवृत्ती, पाठांतर, नाविण्याचा शोध घेण्याची वृत्ती यासारख्या अनेक पैलूंचा उलगडा या कादंबरीतून लेखकाने केलेला आहे.

भावनांचा आणि ज्ञानाचा योग्य वापर करून लिहिलेली कादंबरी राक्षस संस्कृतीचे नियम किती सुंदर आहेत, हे आपल्यासमोर मांडते. जिच्यामुळे हे रामायण घडले त्या सीतेची लक्ष्मणाबद्दल असलेली भावनाही विचार करायला लावणारी आहे. शेवटी सगळ्या गोष्टी या कुळ, राजधर्म आणि साम्राज्य वाढीसाठीच आहेत याचे प्रत्यंतर या कादंबरीतून येते. सोन्याची लंका असलेल्या रावणाला देखील त्याचा मृत झालेला पुत्र परत आणता आला नाही, यावरून संपत्ती हे केवळ जीवन जगण्याचे मध्यम आहे, ते अंतिम सत्य नाही हेच सिद्ध होताना दिसते. रामायणातील राम आणि रावण या ठिकाणी मात्र खूप वेगळे आहेत, या व्यक्तिरेखांना न्याय देत असताना, लेखकाचे कौशल्य किती पणाला लागले असतील हा देखील चिंतनाचा विषय आहे.

हजारो वर्षापासून माझ्या दहनाचा सोहळा आनंदाने साजरा केला जातो, विध्वंस हा कधीच चांगला नसतो हे माहित असूनही रक्तांच्या नात्यासाठी रक्तचंदन कपाळी घ्यावं लागत, संघर्ष करावा लागतो आणि वेळ पडली तर तत्वांसाठी मरावं आणि मारावंही लागतं. माझ्या आयुष्यात घडलेल्या घटना, अनपेक्षित वादळं... त्यानंतरही विचारांच्या झालेल्या चिंध्या जपत स्वतःच्या हिमतीवर लंकाधिपती झालो, इतर राजांसारखी मी एकट्याने सुखे उपभोगली नाहीत, माझी जनताही सोन्याच्या घरात राहत होती, हजारो वर्षापासून अनुत्तरीत असलेल्या माझ्या वैयक्तिक आयुष्याचा, माझ्या अंगभूत व्यक्तिमत्वाचा धांडोळा घेतला का कधी ? स्वतःच्या बळावर सर्व देवांना मी पराभूत केलं, मला न जाणता माझी प्रतिमा जाळणाऱ्या लोकांच्या अज्ञानाची मला कीव येते, सीतेचे अपहरण केल्याचा मला दोष देता, पण मी तिची विटंबना केली नाही, हे का विसरता ? ही मलपृष्ठावरील रावणाच्या तोंडी आलेली वाक्ये वाचल्यानंतर कादंबरी वाचण्याचा मोह आवरणे वाचकांना कठीणचं आहे असे म्हटले तरी वावगे ठरणार नाही.

कादंबरीतील व्यक्तिरेखांचा विचार करत असताना, प्रत्येक पात्रांना योग्य तो न्याय देण्यात आलेला दिसून येतो, उत्कृष्ट संवाद शैली, विविध घटनाप्रसंग, कथानक पुढे जातं असताना वाचकांची वाढणारी उत्कंठा, युद्धवर्णने, युद्धसंहार, आजूबाजूचा परिसर, झोपड्यांचे, वर्णन, यामुळे तत्कालीन समाजस्थिती समजून येते. एकंदरीत रावणाच्या जीवनावर प्रकाश टाकणारी आणि आजवर न समजलेला रावण समजून घेण्यासाठी ही कलाकृती आजवरच्या कादंबऱ्यापेक्षा सर्वश्रेष्ठ म्हटले तरी वावगे ठरणार नाही.

पुस्तकाचे नाव - रावण राजा राक्षसांचा
लेखक - शरद तांदळे
प्रकाशन - न्यू ईरा पब्लिशिंग हाउस,
पुणे किंमत - ३८०/-
पृष्ठ संख्या - ४३२/-

★ ★ ★

माणसांच्या गर्दीत हरवलेला माणूस....

भारत भिसे
बी.ए. भाग २

असं म्हणतात माणूस हा पृथ्वीतलावरील सर्वात बुद्धिमान प्राणी आहे, पण गेल्या कित्येक वर्षापासून मला ते जाणवलेच नाही. मान्य आहे माणसाने औद्योगिक क्रांती केली, पण त्या क्रांतीचा इतर सजीव सृष्टीवर काय परिणाम झाला याचा त्याने कधी विचारचं केला नाही. माणसाचे रूप तुमच्यासमोर मांडायचे झाले तर काही मोजकी उदाहरणे पाहता येतील.... ७ ऑक्टोंबर २०१७ रोजी विद्येचे माहेरघर असलेल्या पुणे शहरात १५-२० लोकांच्या जमावाने चार कुत्र्यांना रॉकेल टाकून जिवंतपणे जाळले आणि १६ कुत्र्यांना अन्नात विष घालून मारले. काय त्यांची चूक होती, ते मुके जीव स्वतःची भूक भागविण्यासाठी धडपडत होते आणि हीच धडपड आपल्याला त्रासदायक वाटते. दुसरे उदाहरण द्यायचे झाले तर, जून २०१९ मध्ये नांदेड या ठिकाणी एकाच आईच्या पोटी जन्म घेतलेल्या एका सख्या भावाने आपल्या लहान बहिणीच्या पोटात चाकू खुपसून जीव घेतला, ठीक आहे नंतरच्या काळात त्याला शिक्षा झालीच, पण ही घटना घडत असताना कित्येक लोक व्हिडीओ काढण्यात मग्न होते त्यांचे काय? एकाने जरी त्या माथेफिरूचा हात पकडण्याचे धाडस केले असते तर त्या निरागस बहिणीचा जीव वाचला असता, मग म्हणता आले असते की, होय अजूनही माणुसकी जिवंत आहे. घटना क्रमांक तीन, रस्त्याच्या बाजूला दाट झाडीत दोघांवर खुनी हल्ला झाला, एकाचा जागीच मृत्यू झाला तर सोबत असणारी त्याची मैत्रीण जीवांच्या आकांताने, अर्धमेल्या अवस्थेत कशीबशी सरकत सरकत रस्त्याच्या कडेला येऊन मदतीची याचना करू लागली, तिथेही गर्दी जमा झाली आणि तिला कॅमेऱ्यात कैद करू लागली..., कुत्र्याला मारताना, लहान बहिणीला मारताना आणि अर्धमेल्या अवस्थेत मदतीची याचना करणाऱ्या त्या मुलीच्या समोरील गर्दीत मदतीचा हात देऊन माणुसकीची जात निभावणारा एकही माय का लाल तिथे उपस्थित नव्हता, मी तर म्हणतो तिथे माणूसच गैरहजर होता.

किडे, मुंग्या, पशु-पक्षी, रान-वने आणि झाडा-झुडपांच्या या पसाऱ्यात जगणाऱ्यां पेक्षा थोडासा तार्किक मेंदू आणि दोन हात, दोन पाय लाभलेली जमात म्हणजे माणूस. ज्याच्या हृदयात श्रद्धाळूयुक्त प्रेमाचे अखंड झरे वाहतात तो माणूस, आहार, भय, निद्रा, मैथुन या चार गोष्टी पशु- पक्षी देखील करतात पण पाचवी विचार करण्याची शक्ती ज्याच्याकडे आहे तो खरा माणूस. जीवशास्त्राच्या भाषेत सांगायचे झाले तर ज्याच्या हाताचा अंगठा त्याच्या उरलेल्या चार बोटांपासून वेगळा झाला आणि त्याच्याच जीवावर त्याने हा कर्तुत्वाचा डोलारा उभा केला, अशी निसर्गाची सर्वोत्तम निर्मिती म्हणजे माणूस, माकडाची शेपटी गेली, तो दोन पायावर उभा राहू लागला, हळूहळू चालू लागला, त्याच्या बुद्धीची धाव इतकी होती की, तो मंगळावर जाऊन पोहचला, समुद्र काबीज केला, नद्या अडवल्या, जंगले ताब्यात घेतली, पाखरांचे संसार उध्वस्त केले आणि इथेच खरा घोळ झाला. जशी त्याने जंगले ताब्यात घेतली तशी त्याच्या मनातील हिरवळ संपली. नद्या अडवल्या आणि मनातील प्रेमाचे झरे संपले,

समुद्रावर ताबा मिळविला आणि त्याच्या मनात तयार झाले संकुचित वृत्तीचे डबके, एका बाजूला त्याने ग्रहताऱ्यांना प्रदक्षिणा घातल्या आणि दुसऱ्या बाजूला त्याच्या संवेदनांना ग्रहण लागले. अगदीच सोप्या भाषेत सांगायचे झाले तर माणूस स्वतःच्या अस्मितेपासून दूर गेला, माणूस माणसापासून दूर गेला. संध्याकाळच्या जेवणाच्यावेळी घासातला घास बाजूला काढून वाटीभर भाजी शेजाऱ्याला नेऊन देणारी पिढी आता थकली आहे. कित्येक जीव आजही उपाशीपोटी झोपत असताना दुसऱ्या बाजूला रोज सकाळी शिळा भात आणि चपाती कचरा कुंडीत जाताना पाहायला मिळतो, म्हणूनचं वाटतं आमच्यातला माणूस हरवत चाललायं, यावर मंगेश पाडगावकर म्हणतात...

या झोपड्यात आली
वाहून ही गटारे
चिखलात हृदयाच्या
माणूस शोधतो मी,
कोलाहलात साऱ्या
माणूस शोधतो मी
साऱ्या गर्दीत माणसांच्या
माणूस शोधतो मी,

आज कोणतेही वर्तमानपत्र काढा, कोणताही चॅनेल लावा, मिडिया मधील कोणतेही Aap उघडा प्रचंड गर्दी दिसेल, पण तीच गर्दी थंड असते एखाद्या बहिणीची अब्रू लुटली लाट असताना, ती गर्दी थंड असते अपघातातील लोकांच्या यातना पाहताना, भूकंप, महापूर, झाल्यावर ही गर्दी दंग असते मृतांच्या अंगावरील दागिने ओरबाडण्यात, आपल्या आजूबाजूला कित्येक लोक उपाशी पोटी झोपतात, कित्येक लेकरं शाळा सोडून बालमजुरी करतात, हॉस्पिटलमध्ये उमलाण्याआधी कळ्या खुडल्या जातात, शेजारच्या फ्लॅटमध्ये औषधाविना तडफडणारे आजोबा या सगळ्या गोष्टी बघायला या गर्दीला वेळ नाही. मातीच्या भिंतीला सिमेंटचा गिलावा आला मात्र माणुसकीचा ओलावा मात्र पापुंद्रे उडावे तसा उडून गेला. फ्लॅटसिस्टीम मध्ये माणसे अंतराने जवळ आली आणि मनाने दुरावली, आणि या सगळ्यांचा परिणाम म्हणजे इथल्या माणसांची मने मृत झाली. या भूतलावरील सर्वात स्वार्थी सजीव म्हणजे माणूस, पण स्वार्थी किती प्रमाणात असावं यालाही काही मर्यादा असतात. आपले भागल्यानंतर इतरांना देण्याची दानत माणूस सोडून सर्वच प्राण्यात दिसून येते, जंगलाचा राजा सिंह देखील आपले पोट भरल्यावर उरलेली शिकार इतरांसाठी सोडून जातो. मुळात माणूस हरवण्याचं सर्वात मोठं कारण म्हणजे त्याच्यामध्ये असणारा हव्यासाचा डोंगर, याच माणसाचे वर्णन करताना बहिणाबाई एके ठिकाणी म्हणतात...

''माणसा माणसा कधी होशील तू माणूस लोभापाई झाला माणसाचा कानूस,'' एवढे सगळे होत असले तरी या माणसांच्या गर्दीत हरवलेल्या माणसाला आपल्याला शोधावेचं लागेल आणि त्याची सुरवात स्वतः पासून करावी लागेल. धर्माच्या गर्दीत जो फक्त मी भारतीय आहे अशी ओळख देईल तिथे सापडेल आपल्याला माणुसकी, एखादा मुलगा चौकात भिक मागत असताना त्याच्या हातात जो कोणी पाटी- पेन्सिल देईल तिथे सापडेल आपल्याला माणुसकी, जेंव्हा प्रत्येक घर स्त्री जन्माच्या स्वागतासाठी सज्ज असेल तिथे सापडेल...माणूसकी, एखादे झाड विनाकारण तोडताना त्या झाडाला जो कवटाळेल तिथे सापडेल आपल्याला माणुसकी, जेंव्हा या देशात एकही माणूस उपाशी झोपणार नाही तिथे सापडेल आपल्याला माणुसकी, जेंव्हा एकही शेतकरी आत्महत्या करणारा नाही तिथे सापडेल आपल्याला माणुसकी आणि सर्वात शेवटी, जेंव्हा माणुसकी या विषयावर लेखन करण्याची वेळच येणारं नाही, तेंव्हा खऱ्या अर्थाने म्हणता येईल की जिवंत आहे माणुसकी.....

★ ★ ★

मुलाखत एका समाजसेवकाची

स्नेहांजली वरखडे
बी.एस्सी. भाग ३

आजच्या धावपळीच्या आणि स्पर्धेच्या वातावरणात प्रत्येकजण आपापल्या विश्वात रमलेला आहे. दिवसेंदिवस सामाजिक परिस्थिती अत्यंत बिकट होताना दिसत आहे, माणुसकीला कलंक लावणाऱ्या कित्येक घटना सतत समोर येत आहेत. माणसाची वृत्ती स्वार्थी आणि संकुचित झालेली दिसून येते. असे असले तरी समाजात आजही अशा काही व्यक्ती आहेत की, त्यांच्या कार्यातून माणुसकी जिवंत असल्याचे दर्शन होते. असेच एक व्यक्तिमत्व म्हणजे रवी बोडके, यशोधन संस्थेच्या माध्यमातून अनाथ, निराधार, बेघर लोकांची सेवा करणारे हे व्यक्तिमत्व आजच्या तरुण पिढीला आणि समाजाला नक्कीच आदर्शवत आहे. सामाजिक बांधिलकी म्हणून ते करत असलेले सामाजिक कार्य आणि त्यांची सामाजिक भूमिका याविषयी त्यांना जाणून घेण्याचा प्रयत्न या छोट्याशा मुलाखतीच्या माध्यमातून केलेला आहे.

नमस्कार सर,

आपण जे कार्य करत आहात ते निश्चितच आमच्यासाठी गौरवास्पद आहे. मला सर्वप्रथम आपणास विचारावे वाटते की,

प्रश्न आपण या कार्याकडे वळलात त्या पाठीमागे कोणाच्या प्रेरणा आहेत ?

उत्तर यशोधन ट्रस्ट आणि अनाथ आश्रम हा खरंतर खूप मोठा प्रवास आहे, तब्बल १७ वर्षाचा हा प्रवास, मी कॉलेजमध्ये असताना आपण समाजाप्रती काही देणं लागतो या उद्देशाने सुरवात केलेली होती आणि आज तो प्रवास इथपर्यंत येऊन पोहचला आहे. आपल्या महाराष्ट्राला न उमगलेलं आणि न समजलेलं एक नेतृत्व गेलं ते म्हणजे नरेंद्र दाभोळकर. दिवंगत नरेंद्र दाभोळकर यांच्या चळवळीत काम करत असताना त्यांची समाजप्रती असणारी भावना पाहून समाजासाठी काम करण्याचा विचार माझ्या मनात रुजला. आणि त्यांच्याच प्रेरणेतून समाजसेवेला सुरवात केली.

प्रश्न हे सामाजिक कार्य करण्यापाठीमागे विशेष असा घटनाप्रसंग आहे का ? आणि असेल तर कोणता ?

उत्तर - खरं तर प्रत्येकाला जगण्याचा अधिकार आहे हा विचार करूनच आम्ही यशोधन ट्रस्ट आणि अनाथ आश्रम यांची सुरवात केली, काम करत असताना अनेक प्रसंग आले परंतु मला या ठिकाणी एका प्रसंगाचा आवर्जून उल्लेख करावा वाटतो. शिरवळ येथे एक मुलगी आमच्या निदर्शनास आली. जेंव्हा आम्ही तिला आश्रमात घेऊन आलो तेंव्हा तिने सांगितले की, मी PSI असून प्रशासनात काम करते. हे ऐकल्यानंतर मात्र आमची संपूर्ण यंत्रणा हादरून गेली. प्रशासनात काम करणारी व्यक्ती अशा निराधार अवस्थेत सापडणे हे आमच्यासाठी खूप धक्कादायक होतं. ताबडतोब आम्ही तिच्यावर उपचार केले आणि तिच्या कुटुंबाचा शोध घेतला आणि त्यांच्या स्वाधीन केले. त्यावेळी जर तिला मदत केली नसती तर तिचे आयुष्य वेगळ्या दिशेला गेले असते. म्हणून अशा सगळ्या घटकांना आपण मदत करणे ही आपल्या सर्वांची सामाजिक जबबदारी आहे.

प्रश्न आपल्या आश्रमात कोणकोणत्या प्रकारचे लोक आश्रयाला आहेत ?

उत्तर समाजात ज्यांचे कोणीही नाही, ज्याला कोणीही सांभाळत नाही अशा अनाथ, बेघर, निराधार लोकांना आपण मदत करतो. आश्रमात आणून त्यांच्यावर उपचार केले जातात आणि त्यानंतर त्यांच्या नातेवाईकांकडे परत नेऊन सोडले जाते. वृद्ध, प्रौढ आणि १८ वर्षापुढील सर्व बेघर लोक आमच्या आश्रमात आश्रयाला आहेत.

प्रश्न हे कार्य करत असताना सुरुवातीच्या काळात काही विशेष अनुभव आले का ?

उत्तर खरं तर यशोधनचा प्रवास हा खूप खडतर आहे. सुरुवातीच्या काळात अनेक प्रश्न समोर उभे होते. या लोकांचे काय करणार ? कुठे घेऊन जाणार ? त्यांना कुठे सांभाळणार ? असे असंख्य प्रश्न प्रशासन आणि सामान्य लोक विचारायचे, त्यावेळी पोलिसांची मदत मिळत नव्हती, नंतरच्या काळात पोलीस प्रशासन सोबतीला आल्यानंतर हा भार हलका झाला आणि हळूहळू लोकांचा दृष्टीकोन बदलत गेला आणि अनेक अनाथ, बेघर लोकांपर्यंत आम्हाला पोहचता आले आणि त्यांना मदत करता आली.

प्रश्न आपण जे कार्य करत आहात त्यामध्ये तुमच्या कुटुंबाची भूमिका कशाप्रकारची आहे ?

उत्तर ज्याप्रमाणे गाडीची दोन्ही चाके समांतर असल्याशिवाय गाडी नीट चालत नाही, त्याप्रमाणे यशोधनमध्ये माझ्या कुटुंबाची भूमिका आहे. मी आणि माझी पत्नी सोनाली हे समाजकार्य आणि संस्था चालवितो. यशोधन संस्थेतील मुलींना आणि महिलांना सांभाळताना माझ्या पत्नीचा खूप मोठा हातभार लागतो. एकूणच या कार्यात माझ्या कुटुंबाची भूमिका अतिशय महत्वपूर्ण आहे.

प्रश्न आपण करत असलेल्या कार्यासाठी, संस्थेसाठी शासनाकडून काही अनुदान मिळते का ? यासाठी काही एनजीओ मदत करतात का ?

उत्तर - अलीकडच्या काळात शासनाच्या ज्या ग्रँट होत्या त्या आता बंद झाल्या आहेत. त्यामुळे शासन कोणतेही अनुदान देत नाही, त्यामुळे आपल्याला लोक सहभागातून ही संस्था चालवावी लागते. सध्या आश्रमात १०० च्या आसपास लोक आहेत. त्यांच्या संगोपनासाठी समाजातील दानशूर लोक, ज्यांना समाजासाठी काहीतरी करावे वाटते ते लोक देणगी देतात किंवा वस्तूंच्या स्वरुपात मदत करतात आणि या सर्व मदतीवरच हा आश्रम चालतो.

प्रश्न आपल्या आश्रमात आलेले रुग्ण, अनाथ, निराधार लोक आपणास कोणामार्फत मिळतात ?

उत्तर प्रत्येक रुग्ण आश्रमात दाखल करण्यापूर्वी एक प्रक्रिया असते, असंच कोणालाही आश्रमात भरती करता येत नाही. ज्या व्यक्तीला आधाराची गरज आहे त्यांबद्दल पोलिसांना माहिती द्यावी लागते, त्यानंतर पोलिसांमार्फत त्यांची तपासणी होते आणि त्याचा रिपोर्ट तयार केल्यानंतर संबंधित व्यक्तीला आश्रमात दाखल करण्यात येते.

प्रश्न आश्रमातील रुग्णांचा वयोगट साधारणपणे कोणता असतो ?

उत्तर यशोधन संस्था अनाथ, बेघर लोकांसाठी कार्य करते, १८ वर्षापासून ते १०० वर्षापर्यंतचे रुग्ण या संस्थेत आहेत. १८ वर्षाखालील व्यक्तींना संस्थेत प्रवेश दिला जात नाही.

प्रश्न आजपर्यंत आपण अनेक अनाथ, निराधार, बेघर लोकांवर उपचार केले आहेत, त्या पैकी साधारणपणे किती रुग्ण पूर्णपणे बरे होऊन आपापल्या घरी गेले आहेत ?

उत्तर आजपर्यंत आम्ही हजारो लोकांना मदत केली आहे. ऑन रेकोर्ड ६०० लोकांना आम्ही उपचार करून त्यांना त्यांच्या घरी सुखरूप पोहचविले आहे.

प्रश्न हे रुग्ण घरी गेल्यानंतर त्यांचे कुटुंब त्यांचा पुन्हा स्वीकार करते का ?

उत्तर हो, निश्चितपणे त्यांचे कुटुंब त्यांचा स्वीकार करते

प्रश्न आश्रमातील लोकांसाठी तुम्ही काही उपक्रम राबविता का ?

उत्तर आश्रम फक्त म्हणण्यापुरता आहे, खरं तर हा आश्रम म्हणजे माझे कुटुंब आहे ज्यात १०० च्या आसपास लोक राहतात. त्यामुळे आश्रमात विविध प्रकारचे उपक्रम राबविले जातात. गुढीपाडवा ते मकरसंक्रांत पर्यंतचे सर्व सण साजरे केले जातात, खेळण्यासाठी विविध प्रकारची साधने आहेत, या लोकांचे मन रमावे त्यांच्या हाताला काम मिळावे म्हणून गोशाळा आहे. ज्याप्रमाणे आपण आपल्या कुटुंबात गुण्यागोविंदाने राहतो त्याचप्रमाणे हे सर्व लोक या ठिकाणी गुण्यागोविंदाने राहतात.

प्रश्न पुढील भविष्यकालीन योजना काय आहेत ?

उत्तर प्रामाणिकपणे सांगायचे झाले तर, पुढील काळात अशा प्रकारचे आश्रम काढण्याची वेळचं येऊ नये त्यासाठी जाणीवजागृती करण्याचे कार्य आम्ही करत आहोत आणि यापुढेही करणार आहोत, परंतु यशोधनच्या माध्यमातून जे कार्य चालू आहे ते यापुढेही चालू राहील...

धन्यवाद सर, आपल्या व्यस्त वेळातुन वेळ काढून आमच्या प्रश्नांना उत्तरे दिलीत. तुम्ही दिलेली माहिती नक्कीच आम्हांला प्रेरणादायी असेल.

★ ★ ★

स्वत:चा शोध घेण्याची प्रक्रिया आता तंत्रज्ञानाद्वारे उपलब्ध.....

कु.सानिका पार्टे
बी.एस्सी. भाग ३

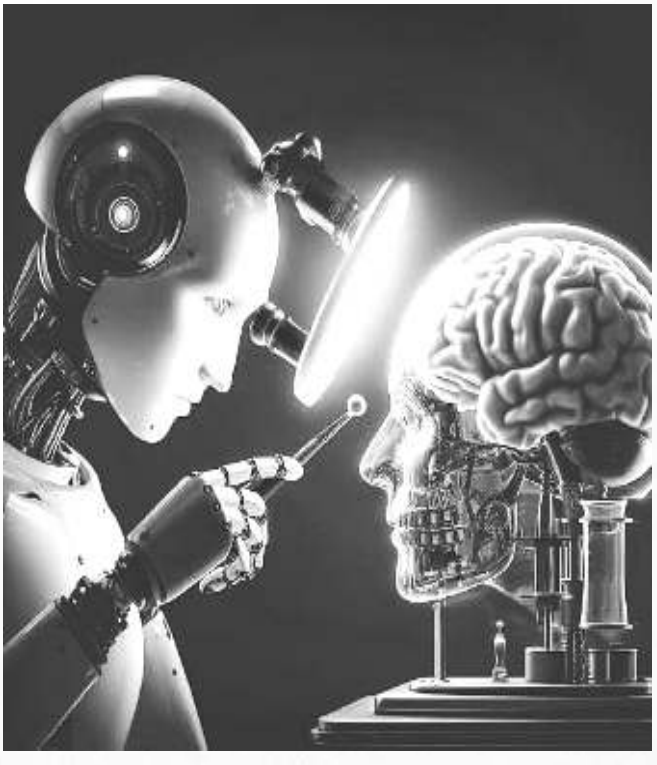
आजच्या युगात प्राचीन काळातील कल्पना तितक्या महत्त्वाच्या नाहीत. एखाद्याचे व्यक्तिमत्व आणि कृती या दोन्ही कल्पनांच्या आधारे समजू शकत होत्या, परंतु आज काल एखाद्याचे मत इतर भागधारकाद्वारे लादले जाते, जेथे आत्म - शोधाची भूमिका नगण्य आहे. उदा, राजकारणी मतांवर आधारित राजकारण्यांची.

शिक्षण हा आत्मशोधाचा सर्वात मोठा परिणाम आहे. अनुभव हा शिक्षणातून येतो, अनुभव थेट आत्मशोधाला प्रोत्साहन देतो. परंतु सध्या शिक्षणाचे स्वरूप अस्तित्वात आहे, एक व्यवसाय म्हणून जेथे अंतर्गत अनुभवाकडे लक्ष न देता बाह्य अनुभवाचा सर्वोत्तम विचार केला जातो.

आत्मशोध समजाऊन सांगताना गांधीजीसारखी यशस्वी उदाहरणे आपल्याला पाहायला मिळतात, स्वतःचा शोध घेण्याच्या प्रक्रियेला दीर्घकालीन वेळ किंवा कोणतीही संसाधने लागत नाही. त्यासाठी आत्म-जागरूकता व स्वप्रतिबिंब व्यक्तिमत्व आवश्यक असते. जेंव्हा एखाद्या व्यक्तीचे विचार सकारात्मक असतात तेंव्हा ती व्यक्ती आत्मशोधात गुंतलेली असते. जेंव्हा एखाद्या व्यक्तीला त्याच्या लहानपणाची जाणीव होते आणि आंतरिक प्रेरणा मिळते तेंव्हा ती व्यक्ती नक्कीच उदाहरणे देते. यशस्वी जीवनात जर 'स्व प्रेम' ची संकल्पना मजबूत असेल, तर आत्म - शोधाची प्रक्रिया सुलभ होईल , जसे की योग ध्यान एखाद्याला आत्म-शोधासाठी प्रेरित करते. स्वयंशोध या प्रक्रियेत व्यक्तीच्या आरंभबिंदूचा विचार केला जातो.

''स्वतःला शोधण्याचा सर्वोत्तम मार्ग म्हणजे इतरांच्या सेवेत स्वतःला हरवून,'' महात्मा गांधी पण आज त्याचे बाह्य स्वरूप हे स्वतःला न बदलता जग बदलण्याचा प्रयत्न आहे. कुमकुवत आरोग्य क्षेत्र आणि कमी संसाधने या आत्मशोधानंतरही भारताला आणखी चांगले काम करण्याची प्रेरणा मिळाली. सोशल मिडिया प्लॅटफार्म स्वतःच्या सादरीकरणासाठी प्रमुख क्षेत्र बनले आहेत. स्व-मुल्यासाठी बाह्य स्त्रोतांवर विसंबून राहिल्याने सोशल मिडिया लाईक्स आणि फॉलोअर्सवर अवलंबून राहिले आहे. यामुळे खरा आत्मसन्मान आणि आत्मस्वीकृती कमी होऊ शकते. गंभीर विचार आणि विवेकासह तंत्रज्ञानाकडे गेले पाहिजे. ऑनलाईन आणि ऑफलाईन दोन्ही अनुभव एकत्र करून संतुलित दृष्टीकोन स्वीकारला पाहिजे.

आत्मनिरीक्षण, आत्मचिंतन आणि प्रत्यक्ष आत्मशोधाला चालना देण्यासाठी समोरासमोर संवाद साधण्यासाठी वेळ दिला पाहिजे. तंत्रज्ञान हा मानवी जीवनाचा अविभाज्य भाग आहे. तंत्रज्ञान आता आपल्या कल्पना आणि जीवनशैलीची मांडणी करण्यात महत्वाची भूमिका बजावते. आपल्या प्रश्नांची उत्तरे मिळविण्यासाठी आपल्याला आता इतरत्र जाण्याची आवश्यकता नाही, आपण ते इंटरनेटवर पाहू शकतो. त्यामुळे इंटरनेट आशीर्वाद आणि दोष यामधील बारीक रेषा आहे यात काही शंका नाही. जर आपण तंत्रज्ञान आणि शिकण्याच्या पारंपारिक पद्धतींचा मिलाफ केला तर तंत्रज्ञानाचा सकारात्मक प्रभाव वाढू शकतो.

आत्मशोध मुळातच आपल्याला प्रबोधन करण्याचा हेतू आहे. सॉक्रेटीसने म्हटले आहे की, ''परीक्षण न केलेले जीवन जगणे योग्य नाही.'' आणखी एक महत्वाचा घटक म्हणजे कृत्रीम बुद्धिमत्तेची(AI) प्रगती, याला भविष्याचा आत्मशोध म्हणता येईल. निश्चितपणे तंत्रज्ञानाचा वापर केल्याने आपली आत्मशोधाची प्रक्रिया सुलभ होऊ शकते. मानवी वाद आणि विकासाचा एक महत्वाचा आणि मुलभूत भाग म्हणजे स्वतःचा शोध. ऑरिस्टॉटल म्हणतो की, 'स्वतःला जाणून घेणे ही सर्वात शहाणपणाची सुरुवात आहे.'' आम्हाला अवास्तवाकडून कडून वास्तवाकडे घेऊन जा, आम्हाला अंधारातून प्रकाशाकडे घेऊन जा, आम्हाला मृत्युपासून अमरत्वाकडे घेऊन जा, हा मंत्र स्व-शोधाच्या प्रक्रियेला सूचित करतो. कुटुंब हे एकेकाळी मनोवृत्ती आणि विश्वासांना आकार देण्यासाठी सर्वात महत्वाचे वातावरण होते. माझा विश्वास आहे की, आपल्या माणसांकडे मानसिक सामर्थ्य आणि क्षमता यांचा मोठा साठा आहे. जे स्वतःच्या शोधाचा मार्ग दाखवू शकतात, ज्यांचे तंत्रज्ञान हे एक साधन असावं. स्वतःला त्यांच्या स्वतःच्या कायद्यानुसार पूर्ण करण्यासाठी, स्वतःचे स्वरूप तयार करण्यासाठी, स्वतःचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी हा स्वतःचा शोध आहे.

★ ★ ★

आयुष्य शेतकऱ्याचं

काळ्या मातीत जन्मतं शेतकऱ्याचं सोनं
बळीराजा मातीत नांदतो ठेउनिया मौन
घाम गाळूनिया कष्टाचा, भरितो तुमचं अमचं पोट
ना दिस ना रात, ना बोलीतो तो खोटं
घेउनिया जोडी ढवळ्या पवळ्या नंदीची
गुंफणे नांगर ही साथ प्रीतीची
ना दिले ऊन पाऊस जीवे करुनिया कष्ट
पाझरीते घरटं ना करुनिया हट्ट
करोनी रक्ताचे ही पाणी राबितो हा मातीत
राहुनी अर्धपोटी उपाशी जीव ठेवितो मुठीत
कधी कोरडा दुष्काळ कधी ओला दुष्काळ
विसरोनिया भूतकाळ मनी आस भविष्यकाळ
हेच त्याचे जीवन हीच त्याची व्यथा
शेतकरी हा भोळा गाती त्याची ही गाथा....

केतकी राजेंद्र मांढरे
बी.कॉम- भाग तीन

नाद शर्यतीचा... ! शर्यत नातं मातीचं ....

केतकी मांढरे
बी.कॉम - भाग ३

वेड हे प्रत्येकालाच असतं
काहींना प्रेमाचं तर
काहींना बैलगाडा शर्यतीच ...

भारताला कृषीप्रधान देश म्हटलं जाते. शेतीबरोबरच पशुपालन हा शेतकऱ्यांचा परंपरेने चालत आलेला व्यवसाय आहे. त्यामुळे शेतकऱ्याचं त्याच्या पशुंशी वेगळ्या प्रकारचं नातं अगदी पुरातन काळापासून आहे. शेतकऱ्यांनी बैलाचं संगोपन सुरु केलं आणि शेतीबरोबरच मनोरंजनासाठी देखील त्यांचा वापर सुरु केला आणि त्यातूनच निर्माण झालेला खेळ म्हणजे बैलगाडा शर्यत.... शेतकरी व बैलगाडा मालकांसाठी सन्मानाची व तरुणाईच्या आवडीची असणारी अशी बैलगाडा शर्यत ही सुमारे ४०० वर्षाची जुनी परंपरा आहे. देश पातळीवर पंजाबमध्ये किल्ला रायपुर येथेही प्राचीन काळापासून मिनी ऑलिम्पिक म्हणून बैलांच्या शर्यतीचे उल्लेख सापडतात. विशेषतः शेतातील हंगाम संपल्यानंतर ग्रामदैवत असलेल्या ठिकाणी जत्रा, उरुस भरवून शर्यतीचे आयोजन केलं जात असे.

काही विदेशी संस्थांनी शेतकरी आणि त्यांची जनावरे यांच्यात फुट निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला आणि या शर्यतीवर बंदी आणण्याची मागणी केली. या मागणीची दखल घेत केंद्र सरकारच्या वन व पर्यावरण मंत्रालयाने छळ प्रतिबंधक कायदा १९६० च्या आधाराने बैलांचा समावेश राजपत्रात करून सर्वोच्च न्यालयाने मे २०१४ मध्ये बैलांचे मनोरंजनाचे खेळ आणि प्रदर्शन यावर संपूर्ण देशामध्ये बंदी आणली. अभिमानाने मिरविणाऱ्या शेतकऱ्यांचा बैल न्यायालयीन व क्लिष्ट कायदे प्रक्रियेत अडकल्याने शेतकऱ्यांच्या आयुष्यातील बैल व बैलांच्या शर्यतींना असलेले सांस्कृतिक आणि धार्मिक महत्व वादात सापडले. बैलगाडा शर्यतीवरील बंदीमुळे राज्यातील देशी जनावरांमधील सर्वात सुंदर आणि रुबाबदार म्हणून ओळखली जाणारी दुभत्या जनावरांतील खिल्लार जात काही दिवसात नामशेष होणार का? असा प्रश्नदेखील निर्माण झाला. शेतकऱ्यांच्या दावणीला दिसणारी बैलजोडी यापुढे फक्त चित्रातच राहती की काय ? अशी शंका येऊ लागली. यावर आधारित असणारे आणि शर्यत उपयोगी साहित्य तयार करणारे ग्रामीण भागातील छोटे मोठे कारागीर आणि वाहतूकदार यांचेदेखील यामुळे कंबरडे मोडले. अगोदरच ट्रॅक्टरच्या आगमनाने बैल आणि बैलगाडीचे महत्त्व कमी झाल्याचे चित्र समोर आले होते. बैलगाडा बंदीच्या विरोधात बैलगाडा चालक - मालक आणि प्रेमींनी राज्यभर आंदोलने छेडली आणि सर्वोच्च न्यायालयात त्यावर सुनावणी सुरु करण्याची विनंती करण्यात आली. १६ डिसेंबर २०२१ रोजी राज्यात बैलगाडा शर्यतीला न्यालयाकडून सशर्त परवानगी देण्यात आली. शेतकऱ्यांच्या या मागणीला यश मिळाले आणि हा खेळ मोठ्या कालवधीनंतर पुन्हा एकदा उत्साहाने आणि जल्लोषाने संपूर्ण महाराष्ट्रात सुरु झाला.

हृदयाला बैलाची आवड,
तोंडात बैलगाड्याच नाव
नाद हा परंपरेचा कसा सुटेल राव...

नाद, नाद म्हटलं की, अपोआप डोळ्यापुढ येणारं दृश्य म्हणजे बैलगाडा शर्यत... समालोचक,मिडिया, ते भव्य मैदान, ड्रायवर, बैलं, ती मैदानातील गर्दी, सुट्टीचा थरार आणि मैदानावरचा धुराळा.... नाद म्हटलं की, आठवते फक्त आणि फक्त बैलगाडा शर्यत. एक मातीतला माणूस आणि त्याचं बैलाप्रतीचं प्रेम, मुक्या प्राण्यांना पोटच्या मुलांप्रमाणे लावलेला जीव, यावरूनच समजतो तो शर्यतीचा नाद... शर्यतीचा नाद करण सोपं आहे पण, शर्यतीची बैले संभाळणे हे वाटतं तितकं सोपं नाही, त्यांना कुटुंबातील एक घटक समजून पोटच्या पोरांपेक्षा जास्त जीव लावावा लागतो तेंव्हा कुठे हा नाद पूर्णत्वास जातो.

ध्वज हा त्यागाचा,
ध्वज हा पराक्रमाचा
ध्वज हा स्वराज्याचा,
ध्वज हा गती आणि प्रगतीच्या खेळाचा
होय ध्वज हा शर्यतीचा, ध्वज हा इशाऱ्याचा
आणि ध्वजामुळेच खेळ आहे
बैलगाडा शर्यतीचा...

बैलगाडा शर्यत म्हटले की, इथे गतीच बोलते, इथे गतीच टिकते, इथे गतीच जिंकते, इथे पैज वाऱ्याशी घेतली जाते अशी ही बैलगाडा शर्यत, कधीही न थांबणारा खेळ म्हणजे शर्यत, कधीही पूर्ण न होणारा खेळ म्हणजे बैलगाडा शर्यत...

शर्यत म्हणजे जिद्द,
शर्यत म्हणजे गतीचा प्रभा
शर्यत म्हणजे रणसंग्राम,
शर्यत म्हणजे चिकाटी
शर्यत म्हणजे एक संघर्ष,
शर्यत म्हणजे जिंकण्याची ओढ
आणि शर्यतीतूनचं मिळतो
पराभव झाल्यावर खचून न जाण्याचा धडा
असा हा नाद फक्त शर्यतीचा...

बैलगाडा शर्यत ही एक स्पर्धा आहे आणि त्याच्याकडे स्पर्धा म्हणूनच बघितले पाहिजे. यात मीच जिंकले पाहिजे अशी धारणा नसावी, शर्यत आपण सर्वांनी टिकविली पाहिजे, शर्यतीच चिरंतन अस्तित्व जपता यायला हवं. बैलगाडा क्षेत्रात केवळ पैसा असून चालत नाही त्यासाठी जीवाला जीव देणारी माणसेदेखील जपावी लागतात, त्यांच्यावर जीव ओवाळून टाकावा लागतो. हे क्षेत्रच असं आहे की, तिथं हजारो नवीन लोकं भेटतात, त्यांच्याशी ओळख होते अन त्यातून मैत्री, परंतु ती मैत्री पायात पाय घालणारी नसावी, त्यामध्ये राजकारणाला जागा नसावी पराभव होत असेल तर सल्ला देणारी आणि मार्गदर्शन करणारी असावी.

धावेल जोडी पांढरी खिल्लारी
शर्यती बैलगाडा जल्लोषात रंगतील
सुगंध दरवळेल सारा
जर नसेल तिथे राजकारणाचा फवारा

आजच्या धावपळीच्या जीवनाचा विचार करता असं वाटते की, ''स्वतःचाचं स्वतः सोबत वाद असावा पण आयुष्यात रंग भरण्यासाठी असा एकतरी नाद असावा.'' पण आजची या क्षेत्रातील परिस्थिती पाहता असं वाटत की, अलीकडे बैलगाडी क्षेत्राला वाईट दिवस येताना दिसत आहेत. शर्यती करणे हे गरीब शेतकऱ्यांच काम राहिले नाही. हा खेळ शेतकऱ्यांच्या संस्कृतीचा राहिला नसून तो जुगार बनत चालला आहे. या क्षेत्राकडे केवळ पैसे कमविण्याच्या दृष्टीकोनातून पहिले जात आहे. एखाद्या गरीब शेतकऱ्याचा बैल चांगला पळत असेल तर त्याला तशाप्रकारची जोड मिळत नाही. हवा तसा जोड मिळण्यासाठी चांगल्या बैलाच्या मालकाला वायदी (बैलाचे भाडे) द्यावे लागते. त्यामुळे 'वायदी' ही या क्षेत्राला लागलेली कीड आहे असे म्हटले तरी चालेल, त्याचबरोबर सर्वसामान्य शेतकऱ्याचा बैल रीतसर पळून, निकाल घेऊनसुद्धा त्या गाडीला निकाल दिला जात नाही, त्याच्यावर अन्याय केला जातो आणि श्रीमंत आणि नामांकित बैलगाडी मालकाला निकाल दिला जातो. या गोष्टीमुळे शर्यत क्षेत्र वेगळ्या थराला जाताना दिसत आहे. काही ठिकाणी पंच कमिटी जाणूनबुजून मैदान हळू घेतात आणि फायनल अंधारात घेऊन गरिबांवर अन्याय करतात, असे प्रकार देखील काही ठिकाणी होत आहेत.

बैलगाडी शर्यत या क्षेत्रात केवळ पैसे मिळवण्याचे साधन हा हेतू डोळ्यासमोर नसला पाहिजे. शिवाय हा नाद जमिनी विकून नाही तर जमिनी राखून केला पाहिजे. त्यामुळे आजच्या तरुणाईने हा नाद करत असताना जीव गमवावा लागेल, आयुष्य उध्वस्त होणार नाही याचेही भान ठेवणे आवश्यक आहे, या क्षेत्राकडे एक छंद म्हणून पाहणे, त्याबरोबर आपल्या संस्कृतीचे जतन म्हणून पाहणे गरजेचे आहे.

बिजमाता

अदिती काळोखे
बी.एस्सी. भाग २

आधी बिज एकले, बीज अंकुरले रोप वाढले,
एका बीजापोटी, तरू कोटी कोटी जन्म घेती सुमने, फुले ।
व्यापुनी जगता तू ही अनंता बहुविध रूपे घेसी
परी अंती ब्रम्ह एकले ।।

जगतगुरु संत तुकाराम महाराज यांनी अतिशय सुंदर शब्दात एका बीजाचे वर्णन या काव्यपंक्तीमध्ये मांडले आहे. एका बीजापासून अनेक झाडे तयार होतात आणि त्याच झाडापासून कितीतरी फळे, फुले तयार होतात. या एका बीजाचे किती महत्त्व आहे हे पटवून देणाऱ्या या ओळी आहेत. याच प्रेरणेने एका बीजाचे महत्त्व संपूर्ण जगाला पटवून देणाऱ्या, त्यांचे मोल सांगणाऱ्या 'बीजमाता' या नावाने ओळखल्या जाणाऱ्या 'राहीबाई सोमा पोपेरे' यांचे कार्य हे अतुलनीय आणि गौरवास्पद आहे.

'पदमश्री' या पुरस्काराने सन्मानित 'राहीबाई' यांनी केलेल्या कार्याबद्दल त्यांच्या विषयी सर्वांच्या मनात खूप आपुलकी आणि प्रेम वाटते. त्यांनी शेतीसंबंधी व आरोग्याच्या दृष्टीकोनातून आपल्या कार्याची सुरुवात केली. अस्सल देशी आणि जुन्या गावठी बी-बियाणांच्या वाणांचे त्यांनी जतन आणि संवर्धन केले व लोकांना पारंपारिक आणि नैसर्गिक बियाणे उपलब्ध करून दिले. देशी बियाणेचं कसे उत्तम आहेत हे त्यांनी लोकांना पटवून दिले. त्यांच्या मनातील या बियानाबद्दलचे प्रेम त्या जगाला वाटू लागल्या आणि यातूनच त्या 'बीजमाता' म्हणून प्रसिद्धीस आल्या.

राहीबाई यांचा जन्म १९६४ साली अहमदनगर जिल्ह्यातील अकोले तालुक्यात कोंभाळणे या गावी एका शेतकरी कुटुंबात झाला. गरीब कुटुंब आणि शिक्षणाची कोणतीही पार्श्वभूमी नसणाऱ्या राहीबाईंना शेतातील प्रत्येक गोष्टीची, बी-बियाणांची योग्य माहिती होती, घरातील परिस्थिती हलाखीची असल्या कारणाने त्यांना शिक्षण घेता आले नाही. मुळातच त्या शेतकरी असल्याने त्यांना त्या विषयाची आवड वाढू लागली. त्याबद्दल

असलेल्या ज्ञानानेच त्यांना पुढच्या वाटा सापडत गेल्या.

या सर्व गोष्टींची सुरवात त्यांच्या घरापासूनच झाली. आधी त्या शेतात हायब्रीड बियाणे वापरून शेती करत होत्या. त्यांचा नातू सारखा आजारी पडत असे, त्याच्या या गोष्टीचे मूळ शोधण्याचा प्रयत्न राहीबाईंनी केला. त्यातून त्यांच्या लक्षात आले की, हायब्रीड बियाणांचे अन्न खाल्यामुळे तर हे होत नाही ना ! त्यासाठी त्यांनी शेतात प्रयोग करून पहिला. त्यांनी एकाच शेतात एका बाजूला भाताचे देशी बियाणे लावले तर दुसऱ्या बाजूला हायब्रीड बियाणे लावले आणि एकाला सेंद्रिय खत तर दुसऱ्याला रासायनिक खताचा वापर केला. त्यातून त्यांच्या लक्षात आले की, ज्या बियाणांना सेंद्रिय खत दिले त्या भागातील पिक उत्तम व चांगले आले आणि ज्या भागात रासायनिक खत दिले त्या भागातील पिक तितकेसे चांगले आले नाही, शिवाय रासायनिक खते व औषधे जास्त द्यावी लागली. यातूनच त्यांनी बोध घेऊन यापुढे सेंद्रिय शेती करायची अशी खुणगाठ बांधली. देशी बियाणं आणि सेंद्रिय खताच्या वापरातून त्यांच्या नातवाच्या आरोग्याच्या तक्रारीही थांबल्या.

त्या देशी बियाणे आणि सेंद्रिय शेती करण्याचा उपदेश लोकांना देऊ लागल्या. हे पटवून देण्याचा प्रवास राहीबाईना सोपा नव्हता. म्हणतात ना, कोणत्याही गोष्टीची सुरवात ही सोपी नसते, अनेक अडचणींना सामोरे जावे लागते. त्याचप्रमाणे राहीबाईवरही टीका झाल्या, लोक त्यांच्यावर हसतं, कारण. प्रत्येकाकडे शेती होती, सर्व प्रकारचे बियाणे होते पण ते हायब्रीड पद्धतीचे होते. परंतु राहीबाई थांबल्या नाहीत त्यांचे प्रयत्न चालूच होते. त्या प्रयत्नात त्या 'बायफ' या संस्थेला जोडल्या गेल्या, तेंव्हा त्यांनी शेवगा, कडीपत्ता, हदगा, लिंबू, पपई इ. रोपे घेतली आणि हळदी कुंकुवाच्या कार्यक्रमाला त्या वाण म्हणून लोकांना रोपे देऊ लागल्या आणि आताही त्या कार्यक्रमाला महिलांना देशी बियांची पाकिटेचं वाण म्हणून देतात.

ऊस तोडणी करून कारखाना बंद झाला की, त्या घरी येत आणि हातात काही काम नसल्याने त्या रोपे तयार करत. हे काम त्यांनी पाच वर्षे केले. बचतगटातील महिलांना एक - दोन रोपे भेट म्हणून देत, असा त्यांच्या कार्याचा 'श्रीगणेशा' झाला. बचतगटातील महिलाही यात सहभागी होऊ लागल्या. महाराष्ट्राचे तत्कालीन महसूलमंत्री श्री. चंद्रकांत पाटील यांनी त्यांच्या कार्याची दखल घेऊन त्यांना बीज बँक उभारण्यास मदत केली. या बँकेत २५० हून अधिक देशी वाणांच्या बिया उपलब्ध आहेत. जगात कोणत्याही आंतरराष्ट्रीय कंपनीकडे उपलब्ध नाहीत अशी बियाणे राहीबाईच्या बीजबँकेत आहेत. नामशेष होत चाललेल्या जुन्या, गावठी बियाणांचे पालेभाज्या, कडधान्ये आणि वेलवर्गीय भाज्यांच्या बियाणांचे जतन केले. तीन हजार शेतकरी व महिलांचा बचतगट तयार करून गावठी व संपूर्ण सेंद्रिय पद्धतीने भाज्या पिकविल्या व मडक्यात जतन केल्या. तसेच कळसुबाई परिसरातील जैवविविधता जपण्यासाठी त्यांनी 'कळसुबाई परिसर संवर्धन समिती' स्थापन केली. या प्रेरणेने नाशिक, अहमदनगर जिल्ह्यातील सुमारे चारशे एकर जमिनीवर गावरान वाणांची शेती केली. पाणी साठविण्यासाठी स्वतःच्या पद्धती तयार केल्या. पडीक जमिनीचे सुपीक जमिनीत रुपांतर करून तेथे उत्पादन घेतले. शेतकरी व विद्यार्थ्यांना बियाणे निवडणे, सुपीक माती ठेवणे, कीटकांचे व्यवस्थापन करण्याचे प्रशिक्षण राहीबाई या स्वतः देतात. आता जिल्ह्यातील चार तालुक्यात ५०% शेतकरी गावरान बियाणे वापरून शेती करतात. हे सर्व त्यांच्याच प्रयत्नांचे यश आहे.

राहीबाई या सगळ्या बियाणाबद्दल खूप आपुलकीने माहिती देतात. त्यांच्या मते, आपण जे खातो त्याने आपले शरीर सदृढ बनते आणि शरीर सदृढ असेल तर मनही सदृढ राहील असा त्यांचा आत्मविश्वास होता. या गोष्टीतून मला काही काव्यपंक्तीचे स्मरण होते,

मिळवलस जगण्याच बळ
पिकविले सुखाचे मोती,
निसर्गच होता तुझा शिक्षक
नि माय धरती,

त्यांच्या या कामातून त्यांना जगण्याचं बळ मिळत गेलं. शेतात सुखाचे मोती पिकवून त्या सगळ्यांना वाटू लागल्या. निसर्गानेच त्यांना घडविले, काळ्या आईने त्यांच्या जीवनाला कलाटणी दिली. त्या म्हणतात, आपल्याला काळ्या आईचे आरोग्य जपले पाहिजे, जर शेतीचा पोत रासायनिक खतांनी खराब झाला असेल तर आपली पुढची पिढी चांगली जन्माला येणारं नाही, आईचे आरोग्य चांगले असेल तर बाळ चांगले जन्माला येते. जमिनीनेचं अन्न चांगले दिले तर पुढची पिढी चांगली राहील. तसेच हायब्रीड शेतीला जास्त प्रमाणात रासायनिक खाते द्यावी लागतात आणि ती खूप महाग असतात, एवढे करूनही त्यांना बाजारभाव मिळत नाही त्यामुळे शेतकरी आत्महत्या करतात हे थांबविण्यासाठी आपण देशी बियाणे व सेंद्रिय खते वापरली पाहिजेत. राहीबाईना शेतीबद्दल खूप प्रेम वाटते, त्या तितक्याच आपुलकीने काम करतात, म्हणूनच तर धरणीमायने त्यांना आपल्या कुशीत सामावून घेतले व आपलसे केले.

या स्वप्नांचे माणिक मोती
शेता शेतात चमकतील,
पाहुनी त्यांच्या नजरेत झोत
मनाच्या मनात ठुमकतील,

यांचे स्वप्न सत्यात उतरले, त्यांच्या या कार्याची ओळख प्रत्येकाच्या मनात ठासून उमटली, त्यांचे शेतीसंबंधी विषयात आवर्जून नाव घेतले जाते. थोर वैज्ञानिक रघुनाथ माशेलकर यांनी त्यांचे वर्णन 'द सिड मदर' म्हणजेच 'बीजमाता' असे केले आहे. तेंव्हापासून त्या बिजमाता या नावानेचं ओळखल्या जाऊ लागल्या. त्यांच्या या कार्याची दखल घेत केंद्र सरकारने २०२० साली त्यांना 'पदमश्री' हा पुरस्कार देऊन राष्ट्रपती रामनाथ कोविद यांच्या हस्ते गौरविण्यात आले. तसेच ८ मार्च २०१८ रोजी भारत सरकारच्या महिला आणि बालकल्याण विभागातर्फे 'नारीशक्ती' पुरस्काराने सन्मानित केले. महाराष्ट्र राज्य कृषी विभागातर्फे आत्मा प्रकल्पांतर्गत 'आदर्श शेतकरी पुरस्कार' देऊन त्यांचा सन्मान केला.

राहीबाई म्हणतात, मातीतील पाय मातीतच राहणार, माझे आणि माझ्या काळ्या आईचे नाते अतूट आहे. तिनेच माझ्या जीवनात पिकांचे मोती फुलविले इतक्या साध्या आणि गरीब शेतकरी कुटुंबातील स्त्रीने खूप महत्वाची गोष्ट सर्वांपुढे मांडली. आजच्या या तंत्रज्ञानाच्या युगात त्यांनी लोकांना भेसळयुक्त पिक आणि देशी बियाणे यातील फरक समजावून दिला, जे की मानवी शरीराला किती उपयोगी आहे. कोणतीही शैक्षणिक पार्श्वभूमी नसताना फक्त शेतातील पिक विविधतेच्या विलक्षण माहितीच्या आधारे त्यांनी मोठा प्रकल्प उभारला. ही त्यांची अतुलनीय गोष्ट जास्त शिकलेल्या माणसाना लाजवेल अशीच आहे. खूप काही शिकण्यासारख्या गोष्टी राहिबाईकडे आहेत. त्या नेहमी शेतकरी, विद्यार्थी व माणसांसाठी आदर्श महिला राहतील. शेवटी मला बा.भ. बोरकरांच्या शब्दांत सांगावेसे वाटते की,

दिव्यत्वाची जेथ प्रचीती
तेथे कर माझे जुळती

★ ★ ★

एक मन

सावरलेल्या मनाला
पुन्हा गुंतवू नको...
शब्दांचे हे खेळ
माझ्यासवे खेळू नको...
तुझ्या अपेक्षांच्या
दोरीत मला बंधू नको...
सावरलेल्या मनाला
पुन्हा गुंतवू नको...

विश्वास जप माझा
विसरुनी मज जाऊ नको...
साथ नकोय आता तुझी
आयुष्यात परत येण्याचा
प्रयत्न करू नको...
सावरलेल्या मनाला
पुन्हा गुंतवू नको...

तृप्ती शिवणकर
बी.सी.ए. भाग १

तंत्रज्ञान शाप की वरदान ?

किरण अनिल पांगारे
बी.सी.ए. भाग २

तंत्रज्ञानाच्या वेगवान प्रगतीने मानवी जीवनात अनेक प्रकारचे बदल केले आहेत. दुधारी तलवार म्हणून तंत्रज्ञानाचे अनेक फायदे आहेत जसे की, माहितीमध्ये प्रवेश सुलभ आणि जलद करणे, त्याचबरोबर अवलंबित्व, गोपनीयतेच्या समस्या, आणि डिजिटल डिव्हाईड रुंदावणे यासारख्या अनेक कमतरता देखील निर्माण झाल्या आहेत. तंत्रज्ञानाच्या दोन्ही बाजूंचा विचार केला असता त्याचे फायदे पुढीलप्रमाणे सांगता येतील.

तंत्रज्ञान एक वरदान

* **माहिती सुलभपणे उपलब्ध होते**

  तंत्रज्ञानाच्या सर्वात महत्वाच्या फायद्यापैकी एक म्हणजे, माहितीच्या विस्तृत श्रेणीमध्ये सहज प्रवेश. इंटरनेट, उदा, कोणतीही माहिती शोधण्यासाठी तयार व्यासपीठ म्हणून काम करते. एकेकाळी मानवी ज्ञानाचे एकमेव धारक असलेल्या लायब्ररीनी त्यांची पोहोच अनेक घरांपर्यंत वाढविली आहे, त्यामुळे अधिक लोकांना माहिती मिळत आहे.

* **संवाद वाढतो**

  तंत्रज्ञानाने जागा आणि वेळ संकुचित केले आहे. त्यामुळे आपल्याला भौगोलिक मर्यादा कापून जलद आणि कार्यक्षमतेने संवाद साधण्याचे विविध मार्ग प्रदान करते. ई.मेल, मजकूर संदेश आणि सोशल मिडिया, प्लॅटफार्म ही संप्रेषण साधनांची काही उदाहरणे आहेत, जी त्वरित माहितीची देवाणघेवाण करण्यास परवानगी देतात.

* **कार्यक्षमता आणि उत्पादकता वाढविते**

  ऑटोमेशन आणि डिजिटलायझेशनमुळे उत्पादनापासून सेवा वितारणापर्यंत विविध क्षेत्रात कार्यक्षमता आणि उत्पादकता वाढली आहे. अत्याधुनिक सॉफ्टवेअर, प्रोग्राम्स उल्लेखनीय गतीने आणि अचूकतेने कार्ये पूर्ण करतात, मानवी चुका आणि प्रयत्न कमी करतात.

* **आरोग्य क्षेत्रातील प्रगती**

  वैद्यकीय तंत्रज्ञानातील प्रगतीमुळे उत्तम निदान साधने, नाविन्यपूर्ण उपचार पद्धती आणि लोकांचे आयुर्मान वाढले आहे. एमआरआय मशीन्स, लेझर शस्त्रक्रिया आणि जनुक थेरपी यासारख्या तंत्रज्ञानामुळे रोगनिदान आणि उपचाराचे चांगले पर्याय उपलब्ध आहेत.

एक शाप म्हणून तंत्रज्ञान

* **अवलंबित्व निर्माण करते**

  तंत्रज्ञान कार्ये सुलभ करत असताना त्यावर अवलंबून राहणे चिंताजनक आहे. गणना किंवा तारखा लक्षात ठेवण्यासारख्या दैनदिन कामांसाठी तांत्रिक उपकरणावर वाढत चाललेल्या अवलंबनामुळे मुलभूत मानसिक क्षमता आणि कौशल्ये कमी होत आहेत.

* **गोपनीयतेची चिंता निर्माण करते**

  डिजिटल युगाच्या उदयामुळे गोपनीयतेच्या गंभीर समस्या निर्माण झाल्या आहेत. आर्थिक व्यवहार, सामाजिक परस्परसंवाद आणि वैयक्तिक माहिती

साठविण्यासाठी इंटरनेटच्या व्यापक वापरामुळे डेटाचे उल्लंघन आणि ओळख चोरी सामान्य झाली आहे.

* **पर्यावरणीय प्रभाव**

इलेक्ट्रॉनिक उपकरणांचे उत्पादन, वापर आणि विल्हेवाट यांचा पर्यावरणावर मोठा प्रभाव पडतो. ई कचरा, उर्जेचा वापर आणि हानिकारक पदार्थांचे प्रकाशन हे तंत्रज्ञानाच्या वाढीमुळे होणारे पर्यावरणीय परिणाम आहेत.

* **डिजिटल डिव्हाइड विस्तृत करते**

डिजिटल डिव्हाईड - ज्यांना तंत्रज्ञानाचा प्रवेश आहे आणि ते नसलेले यांच्यातील दरी रुंद झाली आहे. काहींना तांत्रिक प्रगतीचे फायदे मिळतात, तर काहींना मागे राहून एक असमान समाज निर्माण होतो.

निष्कर्ष

निःसंशयपणे तंत्रज्ञान हे एक शक्तिशाली साधन आहे. ज्यामध्ये मानवी जीवन बदलण्याची शक्ती आहे. हे प्रगती, आर्थिक वाढ आणि सामाजिक विकास उत्पेरीत करते. तथापि, त्याचे प्रतिकूल परिणाम जसे की गोपनीयतेची चिंता, डिजिटल विभाजन आणि चिंताजनक अवलंबित्व दुर्लक्षित केले जाऊ शकत नाही. म्हणून तंत्रज्ञानाचे फायदे वापरणे आणि त्याचे तोटे कमी करणे यामध्ये काळजीपूर्वक संतुलन राखणे आवश्यक आहे. तथापि सावधपणे वापर करून आणि त्याचे परिणाम समजून घेतल्यास तंत्रज्ञान हे शापापेक्षा वरदान ठरू शकते.

★ ★ ★

आई...

आई साठी काय लिहू
आई साठी कसे लिहू
आईसाठी पुरतील एवढे
शब्द नाहीत कोठे
आईवरती लिहिण्याइतपत
नाही माझे व्यक्तिमत्व मोठे

जीवन हे शेत तर आई म्हणजे विहीर
जीवन ही नौका तर आई म्हणजे तीर
जीवन ही शाळा तर आई म्हणजे पाटी
जीवन हे फक्त काम आणि
काम तर आई म्हणजे सुट्टी

आई तू उन्हामधली सावली
आई तू पावसातील छत्री
आई ती थंडीतील शाल
आता यावीत दुःखे खुशाल

आई म्हणजे मंदिराचा उंच कळस
आई म्हणजे अंगणातील पवित्र तुळस
आई म्हणजे भजनात गुणगुणावी अशी संतवाणी
आई म्हणजे वाळवंटात प्यावं असं थंडगार पाणी

आई म्हणजे आरतीला वाजवावी
अशी लयबद्ध टाळी
आई म्हणजे वेदनेनंतरची
सर्वात पहिली आरोळी...

कु.अर्चिता महांगडे
बी.कॉम. भाग १

गृहलक्ष्मी

गृहलक्ष्मी नाव देऊन
फक्त घरात कोंडून ठेवायचं
देवीचं नामाभिमान लावून,
तिचं अस्तित्व नाकारायचं....!

अशी कशी बरं म्हणायची
दुहेरी ती करंटी मानसिकता
त्यासाठीच तर मिळाली असेल का ?
देणगी म्हणून सोशिकता ...!

गृहलक्ष्मी म्हणजे खरेतर
घराची चैतन्यरूपी तारका
मग का बरे होतो तिचा
अपमानच पदोपदी सारखा ...!

गृहलक्ष्मी म्हणजे जणू असते
आदिशक्तीचे प्रेरक रूप,
तिचं फक्त असण सुद्धा देतं
घराला शोभा खूप...!

अजूनही तिच्याविषयी दुटप्पीपणा
समाजात छुपेपणाने वावारतोयं
थोडा का असेना पण आता
समाज तिला सावरतोय...!

खरंच अजून खुपचं
बदल व्हायला हवा
नव्या जगात नवतेचा अन
समतेचा अधिकार तिला द्यायला हवा ... !

प्रिती मांढरे
बी.ए. भाग १

मैत्री

तुझ्या माझ्या मैत्रीबद्दल काय काय बोलावं
पावसाच्या सरी येऊन गेल्यावर इंद्रधनुष्य पाहावं
इंद्रधनुष्यात असतात रंग सात...
प्रार्थना करेन देवाकडे तुझ्या मैत्रीची सदैव असू दे साथ...

मैत्री म्हणजे संकटाशी झुंजणारा वारा
मैत्री म्हणजे विश्वासाने वाहणारा झरा
तू माझ्या आनंदाचा सागर
तू आपल्या आठवणीची घागर

मैत्री म्हणजे स्वप्न नसतं विसरायला
मैत्री म्हणजे पुस्तक नसते संपायला
मैत्री म्हणजे ऋतू नसतो बदलायला
मैत्री कारण असते आयुष्य जगायला

धरलेला हात तू सोडला, दिलेली साथ तू तोडली
मैत्री नावाच्या पुस्तकात एकटीला सोडून गेली
तू परत ये, पुन्हा नव्याने सुरवात करू
मैत्री नावाच्या पुस्तकाला पुन्हा पूर्ण करू

वैष्णवी कापसे
बी.सी.ए. भाग १

माझा काय गुन्हा....?

माझी मायेची कुशी नियतीनं न्यावी,
अन माझ्या कोवळ्या झोपेला झोळीही नसावी...
माझ्या तेलमालीशीला साज धुळीचा असावा
माझ्या दुधाच्या वाटीला चमचाचं नसावा....

माझ्या मायेचा पान्हा, गरिबीनं आटावा,
याहून काय, मोठा गुन्हा माझा असावा...?

नशिबाला आली माझ्या गर्दीची अंगाई,
नशिबाला आली माझ्या गर्दीची अंगाई
अन निजायला मज ट्रेनचीचं भुई
अन निजायला मज ट्रेनचीचं भुई

प्रीतिका जाधव
बी.सी.ए. भाग १

भान

तू स्व मताने फुलात राहा, झुलत राहा पण....
तुझ्या फुलण्या झुलण्याला काटे बोचणार नाहीत याचंही भान असू दे...

तू लहरी हो, स्वच्छंदी हो, कर मुक्त विहार पण ...
सैरभैर होणार नाहीस याचंही भान असू दे...

तू जिद्दी हो, चपळाईने धाव तुझ्या क्षितिजाकडे पण...
प्रत्येक वळणावर विसावून वाट चुकणार नाही याचंही भान असू दे...

स्वतःला सिद्ध करत नवनवी क्षितिजे जिंकत राहा पण...
आपलेपणाला अहंकाराची बाधा येणार नाही याचंही भान असू दे...

दुनिया सोनेरी, चंदेरी आणि गोल आहे पण...
अस्तित्वाचा ठसा उमटवताना स्त्रीत्वाची सीमा मोडणारा नाही याचंही भान असू दे...

संध्या मांढरे

मी कोण ?

आयुष्याच्या चक्रव्युहात मी, मी कोण? याचे सार शोधत चालतो,
प्रत्येक पाऊल एक प्रवास, प्रत्येक क्षण एक संधी यासाठी खोलवर नजर टाकतो,

अनिश्चितेच्या दरीतून तत्परतेने शक्यतेची शिखरे चढतो,
चाचण्या आणि विजयाद्वारे मला आकार देणारे सत्य शोधतो

वाऱ्याच्या कुजबुजात माझे नाव ऐकू येते अन मी सावल्यासोबत नाचतो
प्रकाशाला मिठी मारत अंधारातून मार्गक्रमण करतो

यश, अपयशाचा दुरावा अन अश्रुद्वारे अस्तित्व जाणवते
मी पेरलेले बीजचं माझे अनुभव सांगते,

प्रत्येक सुर्योदयासह माझा पुनर्जन्म होतो, प्रवासात आलिंगन देत मी एक माणूस होतो
मीच माझ्या गाण्याची चाल, मीच कवी आणि मीच कथाकार होतो...

दीपक कोंडके

जीवन आपले

का हसावे, का रडावे
कुणासाठी का झुरावे ।
आयुष्य हे आपुले
आनंदाने जगावे ।।१।।

जीवनात काटे असतील
कितीही
तरी जिद्दीने तू उभे राहावे ।
तू कोण आहे तुलाच ठाऊक
कुणासाठी तू जगावे ।।२।।

तुझी जिद्द, तुझी स्वप्नं
लोकांसाठी का बदलावे ।
आहे आपुनच आपले
आपल्यासाठीच जगावे ।।३।।

येईल यश तुझ्याही पदरात
कष्टाला येईल फळ ।
होऊ नको नाउमेद
मग होईल जे तू म्हणेल ।।४।।

कु.निकिता सूर्यवंशी
बी.ए. भाग २

National Cadet Corps

THORVE OMKAR SHANTARAM
Senior Under Officer
Late RAJESH JADHAV 'BEST COMMANDER AWARD'
LIEUTENANT COLONEL KEDARNATH PANDIT
'BEST CADET' AWARD 2023-2024

DHEKANE PRANAY JANARDAN
Junior Under Officer
BEST JUNIOR UNDER OFFICER AWARD

JADHAV OMKAR BALASO
Junior Under Officer
BEST CAMP SENIOR AWARD

GAIKWAD PAYAL ANIL
Junior Under Officer
BEST CADET AWARD

JEDHE SAHIL BHANUDAS
CQMH
BEST CQMH AWARD'

RAJPUR RAVIRAJ DATTATRY
Sargent
BEST PILOT AWARD

PAWAR AMRUTA DHANAJI
Sargent
BEST PILOT AWARD

।। राष्ट्रीय छात्र सेना ।।

एड्स दिन साजरा करताना ग्रामीण रुग्णालय वाई येथील
विद्या जाधव व चंद्रकांत यादव

योग दिनानिमित्त एन.सी.सी.चे विद्यार्थी
प्रात्याक्षिक करताना

दे.आबासाहेब वीर यांच्या स्मृती प्रित्यर्थ रक्तदान शिबीर :
श्री गजानन भोसले, श्री.दिलीप प्रभुणे व इतर मान्यवर

स्वच्छता ही सेवा वाई कोर्टमध्ये स्वच्छता करताना
एन.सी.सी. कॅडेटस्

मांढरदेवी यात्रेमध्ये केलेल्या सहकार्याबद्दल
मांढरदेवी ट्रस्टच्या वतीने एन.सी.सी. युनिटचा सत्कार

एन.सी.सी. विभागांतर्गत मा.प्रसाद बनकर यांचे
शिवकालिन शस्त्र प्रदर्शनास उपस्थित मा.प्राचार्य व मान्यवर

।। राष्ट्रीय छात्र सेना ।।

पोलिस इन्स्पेक्टर श्री. बाळासाहेब भरणे
Anti-ragging वरती मार्गदर्शन करताना

कमांडिंग ऑफिसर कर्नल एम.ए.राजमनियार यांची
महाविद्यालयास सदिच्छा भेट

'मेरी मिटी मेरा देश' या उपक्रमाचे प्रस्ताविक करताना
कॅप्टन समीर पवार, मा.अध्यक्ष व प्राचार्य

एन.सी.सी. प्रवेश परिक्षा प्रक्रिया

मा.नंदीमठ, जिल्हा न्यायाधिश यांचे पोक्सो कायदा
यावरती मार्गदर्शन

सुभेदार कोळी यांचे स्वागत करताना
मा.प्राचार्य गुरुनाथ फगरे

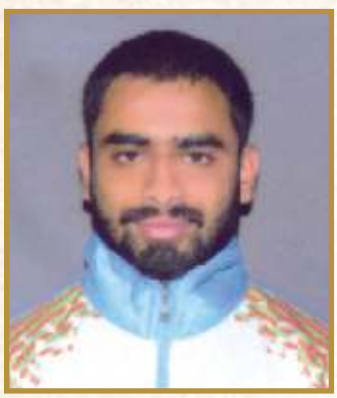

मयुर सुधीर रोकडे
२०२१-२०२२ चा धनुर्विद्या खेळातील उत्कृष्टतेबद्दल
महाराष्ट्र शासनाचा शिव छत्रपती पुरस्कार प्राप्त

हरेश दत्तात्रय बोराटे
भारतीय धनुर्विद्या संघाचे प्रतिनिधित्व

।। क्रीडा विभाग ।।

संकेत दत्तात्रय शिर्के
एम.ए.भाग १ धनुर्विद्या

संपदा दत्तात्रय ढमाळ
एम.ए.भाग १ ॲथलेटिक्स
बेस्ट स्पोर्टस् पर्सन ॲवार्ड २०२३-२४

ओमश्री राजेंद्र ननावरे
बी.ए. भाग ३ धनुर्विद्या

दिक्षा जितेंद्र मांढरे
बी.कॉम भाग १ धनुर्विद्या

अशितोष सतीश साळुंखे
एम.एस्सी. भाग २ हॅण्ड बॉल

सचिन सुभाष कुडाळे
बी.एस्सी भाग १ हॅण्ड बॉल

।। क्रीडा विभाग ।।

श्री.मयुर रोकडे व कु.स्नेहल मांढरे शिवछत्रपती पुरस्कार मिळाल्याबद्दल अभिनंदन करताता मा.मदनदादा व इतर मान्यवर

सातारा झोनल कबड्डी स्पर्धेचे उद्घाटन प्रसंगी मा.डॉ.सुरभीताई भोसले

Fitness वरती मार्गदर्शन करताना मा.डॉ.रूपेश थोपटे

प्रो.डॉ.शरद आहेर खेळाडूंना मार्गदर्शन करताना

'सह्याद्री क्लासिक सायकल रेस' मध्ये स्पोर्ट मधील विद्यार्थी

किसन वीर 'श्री' विजेते

।। राष्ट्रीय सेवा योजना ।।

मा.श्री.अनिल गायकवाड 'वृक्ष संवर्धन काळाची गरज'या विषयावर मार्गदर्शन

माजी स्वातंत्र्यसैनिकांचा सत्कार : मा.मदनदादा भोसले

रस्ता सुरक्षा सप्ताह निमित्त मार्गदर्शन करताना मा.पूजा लोखंडे

वाई विकास गटातील दिव्यागांना मदतीचा हात देताना स्वयंसेवक

'वन्यजीव सप्ताह' निमित्त रॅली प्रसंगी मा.स्नेहल मगर व डॉ.प्रशांत सुर्यवंशी

'स्वच्छता ही सेवा' उपक्रमात शपथ घेताना

पल्स पोलिओ उपक्रमात स्वयंमसेवकांचा सहभाग

।। राष्ट्रीय सेवा योजना ।।

माती संकलन करताना मा.मदनदादा भोसले

नायगाव ते वाई क्रांतीज्योत आणून सावित्रीबाई फुले जयंतीनिमित्त अभिवादन

'माँसाहेब जिजाऊ' यांना मानवंदना

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर शेंदूरजणे उद्घाटन : मा.वैभव पवार

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर : समारोप

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर शेंदूरजणे : वनराई बंधारा

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर शेंदूरजणे : वनराई बंधारा

।। परिषदा/चचासत्रे/कार्यशाळा ।।

'कृत्रिम बुद्धिमत्ता' विशेष व्याख्यान मा.डॉ.भुषण केळकर यांचे स्वागत करताना मा.श्री. मदनदादा भोसले

'मेरी मिटी मेरा देश या उपक्रमात माजी स्वातंत्र्य सैनिकांना मार्गदर्शन करताना मा.मदनदादा भोसले

IQAC अंतर्गत पाच दिवशीय कार्यशाळा उद्घाटन करताना डॉ.ए.एन.दडस

मा. श्री. सुधीर कुंभार "Mapping the Attainment of POs and COs याविषयावरती मार्गदर्शन करताना

डॉ. राहुल शिधये मनोविकार तज्ज्ञ 'सांस्कृतिक वारसा आणि मानसिक आरोग्य संवर्धन' याविषयावर व्याख्यान देताना

NEP- 2020 वरती मार्गदर्शन करताना प्रो.डॉ.सुनील सावंत

मा.डॉ.गणेश हिंगमिरे यांचे "Intellectual Property Right' या विषयावर विशेष मार्गदर्शन

'प्रा.मे.पु.रेगे यांचे तत्वचिंतन आणि समाजचिंतन' समाजचिंतन याविषयावरील कार्यशाळेतील मान्यवर

हिंदी विभाग

यश त्याग से मिलता है,
धोखाधड़ी से नहीं....

मुंशी प्रेमचंद

विभागीय संपादक, हिंदी विभाग
डॉ.अरुण सोनकांबळे

फ्रेशणाई २०२३-२०२४

अणुक्रमणिका

गद्य विभाग

बौद्धिक लेखन	धुएँ से परेशान महिलाएँ	कु.आदिती सणस	बी.ए. भाग १	४७
यात्रावृत्तांत	बगाड मेला	कु.शुभम भिसे	बी.ए. भाग २	४९
यात्रावृत्तांत	संस्कृति का गाँव	कु.प्रियंका फडतरे	बी.ए. भाग २	५१
माहितीपर	राजभाषा हिंदी का कार्यान्वयन	कु.अनीता महांगडे	बी.ए. भाग २	५३
जानकारी परक लेख सामान्य	आवाज के जादूगर अमीन सयानी	कु.शामली कोरी	बी.ए.भाग २	५७
जानकारी परक लेख विज्ञान	ज्ञानपीठ पुरस्कार प्राप्त गुलजार	कु.आफरीन मुबारक महाफुले	बी.ए. भाग १	५९
कहानी	सिद्धार्थ (बुद्ध) का गृहत्याग	कु.रसिका महेश व्याहलीकर	बी.ए. भाग २	६२
आलोचनात्मक लेखन पुस्तक परीक्षण	अंजलि भर मिट्टी में आज का भारत	कु.आर्यन अविनाश रेडके	बी.ए. भाग २	६४

पद्य विभाग

कविता	कॉलेज का पहला दिन	कु.किरण अनिल पांगरे	बी.सी.ए. ३	४८
कविता	सीख	कु.संध्या संतोष मांढरे	बी.ए. भाग १	५०
कविता	वोट	कु.प्रज्वल अनिरुद्ध गायकवाड	बी.ए. भाग २	५६
कविता	माँ	कु.अंचिता राजेंद्र महांगडे	बी.कॉम. भाग १	५८
कविता	संदेश	कु.सोनाली प्रकाश वाघमारे	बी.कॉम. भाग ३	६१
कविता	सुन भाई सुन	कु.रोहित राजेंद्र कांबले	बी.ए. भाग १	६३

धुएँ से परेशान महिलाएँ

कु.सणस आदिती
बी.ए. भाग १

वैश्विक स्तर पर वायु प्रदूषण एक जटिल समस्या बन गई है । वायु प्रदूषण सभी को प्रभावित करता है। चिकित्सकों का कहना है कि महिलाओं को इससे कुछ अनोखी समस्याओं का सामना करना पड़ता है। हाल के शोधों में वायु प्रदूषण से महिलाओं में पैदा होने वाले स्तन कैंसर के मामले अधिक पाए गए हैं। वहीं, लकड़ी वाले चूल्हे पर खाना पकाने जैसी गतिविधियां महिलाओं के स्वास्थ्य के लिए जोखिम बढ़ाती हैं। घर के अंदर वायू प्रदूषण सिर्फ खाना पकाने से नहीं, बल्कि गर्मी और रोशनी से भी होता है। यह वनों की कटाई और शहरीकरण से काफी हद तक बढ़ गया है। वहीं महिलाएं अपनी शारीरिक संरचना, प्रजनन, संतुलित आहार न लेने, रसोई में अधिक समय बिताने और आर्थिक रूप से स्वतंत्र न होने के कारण वायू प्रदूषण से अधिक प्रभावित होती हैं। विश्व स्वास्थ्य संगठन यानी डब्लूएचओ का कहना है कि पिछले दो दशक में वायू प्रदूषण वैश्विक संकट बन गया है, खासकर दक्षिण एशियाई देशों में इसका प्रभाव गहरा है।

यह खराब सार्वजनिक स्वास्थ्य में योगदान देने वाला प्रमुख पर्यावरणीय कारक है, जिससे दुनिया भर में सालाना सत्तर से नब्बे लाख मौतें होती हैं। शिकागो विश्वविद्यालय के प्रो माइकल ग्रीनस्टोन ने कहा कि वायु प्रदूषण से प्रभावित वैश्विक आबादी का तीन-चौथाई हिस्सा छह देशों बांग्लादेश, पाकिस्तान, भारत, चीन, नाइजीरिया और इंडोनेशिया में रहता है। मानव स्वास्थ्य के लिए सबसे बड़ा बाहरी खतरा होने के बावजूद एचआइवी-एड्स, मलेरिया और टीबी के लिए सालाना आबंटित पर्याप्त धनराशि की तुलना में वैश्विक वायु गुणवत्ता सुधारने संबंधी बुनियादी ढांचे में निवेश बहुत कम है। इसे बढ़ाने पर सभी प्रमुख संगठनों को विचार करना चाहिए।

शिकागो विश्वविद्यालय की ओर से जारी ताजा रपट विशेष रूप से भारत और पाकिस्तान में जीवन प्रत्याशा पर वायु प्रदूषण के गंभीर प्रभावों को रेखांकित करती है। अध्ययन के अनुसार डब्लूएचओ के वायु गुणवत्ता मानकों का पालन करने से भारत के लोगों की औसत जीवन प्रत्याशा में संभावित रूप से पांच वर्ष, जबकि पाकिस्तान के लोगों की जीवन प्रत्याशा में 3.9 वर्ष का इजाफा हो सकता है। 'लैंसेट' पत्रिका के अध्ययन में कहा गया है कि वायू प्रदूषण भारत में सालाना करीब २३ लाख से अधिक असमय मौतों का कारण बनता है। वहीं 'आइक्यूएयर' का कहना है कि भारत ने अब दुनिया के तीसरे कई महिलाओं के लिए बाहरी वायू प्रदूषण के प्रभाव घर के अंदर के वायू प्रदूषण से और भी बदतर हो जाते हैं। परीक्षण से पता चला है कि लकड़ी से खाना पकाने वाली कई महिलाओं को 'क्रोनिक आब्सट्रक्टिव पल्मोनरी डिजीज' है। यह एक ऐसी स्थिति है, जिसके कारण सांस लेने में कठिनाई होती है। इसके लिए डाक्टरों ने धूम्रपान और वायु प्रदूषण को जिम्मेदार ठहराया है बांग्लादेश और पाकिस्तान को १३४ देशों में क्रमशः सबसे अधिक और दूसरे सबसे प्रदूषित देशों के रूप में स्थान दिया है। पेशावर, लाहौर तथा कराची जैसे पाकिस्तानी शहरों में लोगों को दिल्ली जैसे भारतीय शहरों के समान स्वास्थ्य खतरों का सामना करना पड़ता है।

प्रदूषण महिलाओं के स्वास्थ्य को कई तरह से नुकसान पहुंचाता है। कुछ महिलाओं का कहना है कि यह उनकी गंभीर स्वास्थ्य समस्याओं में योगदान देता है। कई महिलाओं के लिए बाहरी वायु प्रदूषण के प्रभाव घर के अंदर के वायु प्रदूषण से और भी बदतर हो जाते हैं। परीक्षण से पता चला है कि लकड़ी से खाना पकाने वाली कई महिलाओं को 'क्रोनिक आब्सट्रक्टिव पल्मोनरी डिजीज' है। यह एक ऐसी स्थिति है, जिसके कारण सांस लेने में कठिनाई होती है। इसके लिए डाक्टरों ने धूम्रपान और वायु प्रदूषण को

जिम्मेदार ठहराया है। हालांकि लाइलाज होते हुए भी इस बीमारी पर काबू पाया जा सकता है। बहुत सारी महिलाओं को इनडोर यानी घर के भीतर वायु प्रदूषण का खमियाजा भुगतना पड़ता है। खाना पकाने जैसी घरेलू गतिविधियों के लिए ईंधन के रूप में लकड़ी या गोबर का इस्तेमाल करने से हानिकारक कण निकलते हैं, जो महिलाओं के स्वास्थ्य को प्रभावित करते हैं। इसका प्रभाव फेफड़ों की बीमारियों से आगे बढ़कर त्वचा और आंखों की बीमारियों तक शामिल है। ये हानिकारक कण महिलाओं में हृदय रोग, स्ट्रोक, फेफड़ों के रोग, कैंसर और मधुमेह का कारण बन सकते हैं।

जो महिलाएं खाना पकाने के लिए लकड़ी का उपयोग करती हैं, वे प्रदूषण से संबंधित बीमारियों से पीड़ित होती हैं। वहीं गोबर की आग से निकलने वाले धुएं से श्वसन और फेफड़ों की बीमारियां होती हैं। रसोई संबंधी गतिविधियों के दौरान गैस स्टोव का उपयोग करने और मास्क पहनने की सलाह दी जाती है। घर में खाना पकाने के लिए लकड़ी और मिट्टी के तेल के उपयोग से जुड़े खतरों के प्रति महिलाओं को आगाह किया जा रहा है। ये कार्बन मोनोआक्साइड, कार्बन डाइआक्साइड और सल्फर डाइआक्साइड जैसी हानिकारक गैसों का उत्सर्जन करती हैं, जो मस्तिष्क, छाती और फेफड़ों की बीमारियों में योगदान करती हैं। वायु प्रदूषण में वृद्धि अस्थमा और कैंसर जैसी स्थितियों में वृद्धि से भी जुड़ी हुई है। इस बीच, बाहरी वायु प्रदूषण हर किसी के लिए एक बढ़ती हुई समस्या है।

स्त्री रोग विशेषज्ञ वायु प्रदूषण से बचाव के लिए लोगों, विशेषकर श्वसनसंबंधी समस्याओं से ग्रस्त लोगों को मास्क पहनने की सलाह देते हैं। वे प्रदूषण के खिलाफ शरीर को मजबूत बनाने के लिए योग, व्यायाम और पौष्टिक आहार की वकालत करते हैं। स्वच्छ हवा की वकालत करने वाले विशेषज्ञों का कहना है कि सभी सरकारों को इस समस्या के समाधान के लिए और अधिक प्रयास करने की जरूरत है। वायु प्रदूषण पर काबू पाने के लिए देशव्यापी प्रयासों की जरूरत है, जैसे प्लास्टिक और टायर जलाने पर रोक लगाना। हालांकि अभी हालात में कोई खास सुधार नजर नहीं आ रहा है। पूरे दक्षिण एशिया में महिलाएं वायु प्रदूषण से बड़ी संख्या में बीमार पड़ रही हैं। सभी इस बात को स्वीकार करते हैं कि हरे-भरे स्थान जीवन और स्वास्थ्य में सुधार कर सकते हैं, इसलिए हमें पर्यावरण अनुकूल बनना होगा।

★ ★ ★

कॉलेज का पहला दिन

कॉलेज का पहला दिन
बिछड़ गए यार पुराने,
मिले कुछ यार नए ...
सब कुछ नया था क्योंकि
वो कॉलेज का पहला दिन था

शिक्षा की नयी दुनिया थी ।
गुरुओं का नया समां था
घबराहट थी सीने में,
एक अजीब-सा डर था
क्योंकि वो कॉलेज का पहला दिन था

दिन गुजरने लगा, घबराहट ख़त्म हुई,
कुछ दोस्त, कुछ गुरु मिले पुराने जैसे
हम भी घुलने लगे माहौल में,
अब समझ आया वो डर
क्योंकि वो कॉलेज का पहला दिन था ।

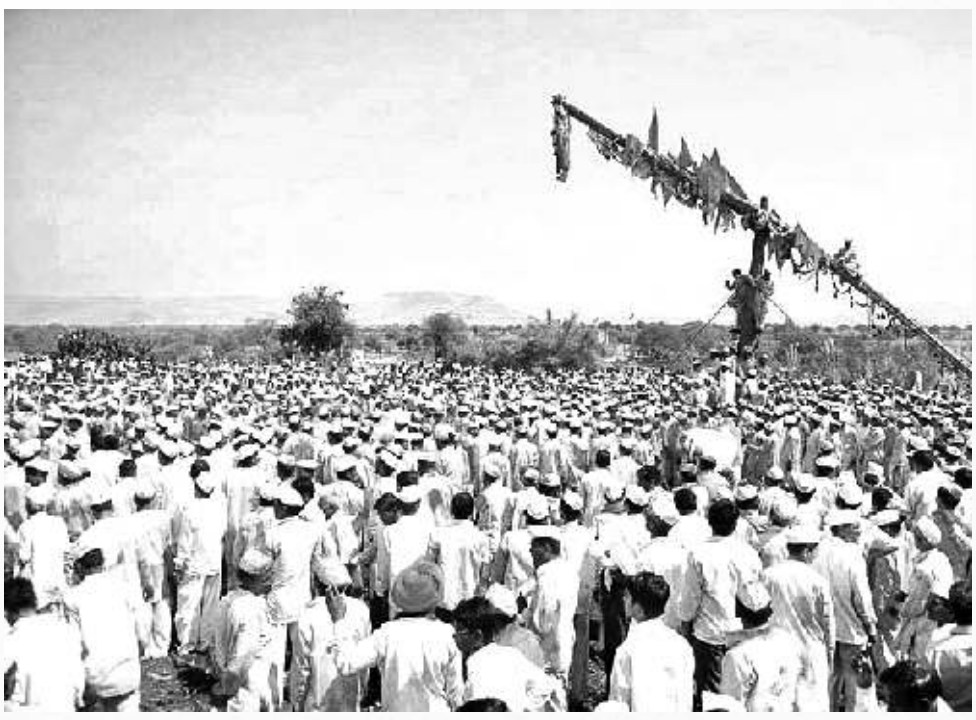
कु.किरण अनिल पांगारे
बी.सी.ए. 3

बगाड मेला

शुभम भिसे
बी.ए. भाग २

भारत देश को प्राचीन परंपराओं से नवाजा गया । ये परंपरा ही होती है जो इन्सान को अपने अतीत और अपने पूर्वजों से जोडी एकता है । अलग-अलग मान्यताओं से समान या विभिन्न होती है । उन्हीं परंपराओं से एक है जत्रा कई जगह पर ये मेले की तरह तो कई जगह त्योहा, उत्सव की तरह मनाया जाता है । ग्राम बावधन, तहसील वाई, जिला सातारा की बगाड यात्रा समग्र महाराष्ट्र में प्रसिद्ध है । खासतौर पर इसकी तैयारी तीन चार महिनों से चलती रहती है । गाँव के लोग अपने बैलों का अभ्यास तथा उनको खा - पीकर तैयार किए जाते हैं । इसमें बैलों का विशेष महत्व होता है । इनमें गाँव एवं आस-पास के लोग अपने-अपने बैल लेकर आते हैं । मेले का आकर्षण सफ़ेद रंग के एक जैसे दिखाई देने वाले बैल अपने मालिक के साथ प्रत्यक्ष उपस्थित होते हैं । इन बैलों का मुख्य काम ग्राम दैवत भगवान का रथ खींचने के लिए किया । इस रथ को बनाने के लिए कुछ पूर्व तैयारी भी करनी पड़ती है । जैसे कि बांबू की लकड़ियाँ, सागवान की लकड़ियों का इस्तेमाल किया जाता है । सारा गाँव मिलकर कारपेंटर के पास लाते हैं । उसके पास रथ का हिस्सा जो गाँव के सब लोग इकट्ठे होकर होली के दिन से यात्रा शरू की जाती है । होली पूर्णिमा के दिन रात के बारह बजे भगवान के सामने कौल लागाया जता है । तो इस कौल कीऐसी मान्यता है कि आपके पूर्वजों ने आपके पिता ने, दादा जी ने, किसी परिवार के प्रतिष्ठित व्यक्ति ने जो मन्नत मांगी वे पूरी हो गई । इसी वजह से भगवान काल भैरव को अपना आदर, आस्था, आभार व्यक्त करने के लिए यह मेला बड़े ही धूम धाम से बावधन ग्राम में मनाया जाता है । कौल कुछ इस प्रकार लगाया जाता है । गाँव के पुजारी जी समय और तिथि के अनुसार लोगों को चुनते हैं । फिर उनके नाम का कौल भगवान के मूर्ति के पैरों के पास गेहूं के दानों से लगाया जाता है । एक बार व्यक्ति चुन लिया जाता है । उसके बाद उस व्यक्ति को सिर्फ नींबू की पत्तियों का सेवन करना होता है । उसके साथ अपने अर्धांगिनी यानी अपने बीवी को भी नहीं देख सकते ।

होली की पूर्णिमा के चार दिन बाद बगाड्या और भगवान की पालखी के साथ जुलुस निकलता है । ये पालखी गाँव के मंदिरों से होकर गुजरी है । उसी के अगले दिन यानी रंगपंचमी के दिन सुबह चार बजे से मेले की की शुरुआत हो जाती है और बगाड्या और रथ सोनेश्वरी को ले जाते हैं । फिर वहां पूजा जाती है । और उस व्यक्ति बगाड्या को वस्त्र दिए जाते हैं । और उस बगाड्या को उस रथ पर दोनों हाथो से उंचाई पर बाँध दिया जाता है । फिर रथ में बैल जोड़े जाते है । वे बैल रथ को खींचकर सोनेश्वरी से बावधन में ले जाते है । वे बैल रथ जोड़ दिए जाते हैं । और बैल रथ को खींचकर सोनेश्वरी से बावधन में लाए जाते हैं । जाते समय

रास्ते में जो भी ग्रामदैवत होते हैं उनके पास रथ को प्रदक्षिणा की जाती है । फिर उस रथ को काल भैरवनाथजी के मंदिर पर बगाड्या को नीचे उतर दिया जाता है और छाज देकर उनका उपवास तोडा जाता है ।

उसी के अगले दिन बावधन गाँव में मेला लगाया जाता है यानी कुश्ती, लोकनाट्य, अनेक मनोरंजन के कार्यक्रमों का आयोजन किया जाता है । इस यात्रा में नौ से लेकर दस लाख तक आता है । जो सभी गाँव वाले मिलकर देते हैं । पर अब ये सारे महाराष्ट्र में प्रसिद्ध मेला बन रहा है । सातारा जिले के साथ-साथ अनेक शहरों से अतिथि एवं पर्यटकों का भी बावधन मेला आकर्षण बन गया है । अतिथि भोजन के लिए भी अनेक लोगों को भोजन के लिए आमंत्रित किया जाता है । भक्तिमय यह वातावरण समग्र बावधन ग्राम के साथ साथ आसपास के गाँवों में फैलकर मानव जीवन ख़ुशी एवं मंगलमय वातावरण बन जाता है ।

★ ★ ★

सीख

त्यागी बनो सब, कहते पेड़
मुझ-सा त्याग सदा ही करना

सूरज कहता आगे बढ़ना
कभी किसी से तुम मत डरना

कहे चन्द्रमा शीतल बनकर
मुझ-सी प्रीत सदा ही रखना ।

चींटी कहता आलस छोड़ो
मेहनत से कभी न डरना ।

जल कहता है प्यास बुझाओ
मुझ-सी चाल सदा अपनाओ ।

सीख जहाँ से जो मिल जाये
जीवन में उसको अपनाओ ।

संध्या संतोष मांढरे
बी.ए.- भाग 1

संस्कृति का गाँव

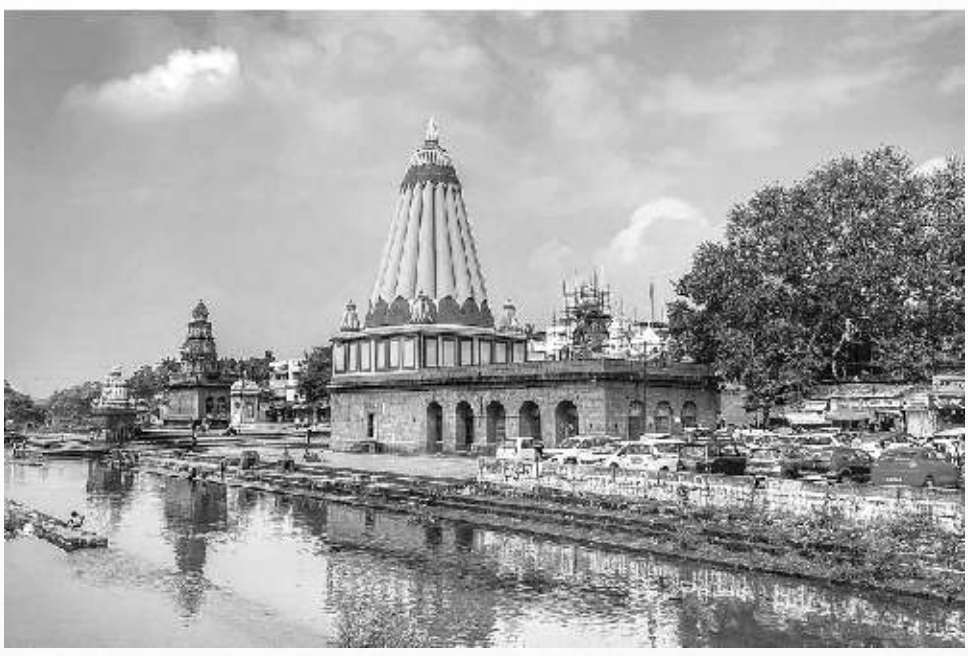
कु.प्रियंका फडतरे
बी.ए. भाग २

भारत के महाराष्ट्र के सातारा जिले का एक शहर जैसे धरती पर उतरा हुआ स्वर्ग । कृष्णा नदी के किनारे बसा हुआ एक ऐतिहासिक शहर जिसमें झांसी की रानी लक्ष्मीबाई का जन्म हुआ । पेशवाकालीन पीढ़ी इस शहर में बस गई और उनका एक निशान छोड़ गई । उनका वाडा जो पूरा संस्कृति, पेशवाकाल से भरा हुआ है । वाई शहर को मंदिरों का शहर कहा जाता है क्योंकि इस शहर को मंदिरों का शहर कहा जाता है । क्योंकि इसमें १०० से भी अधिक ऐतिहासिक काल के मंदिर पाए जाते हैं । वाई शहर को 'दक्षिण काशी' के नाम से भी जाना जाता है ।

वाई एक प्राचीन शहर है । महाभारत काल 'विराट नगरी' के नाम से जाना जाता था । पर्यटकों के लिए यह एक अध्यात्मिक खजाना है । धीमी गति से बहती कृष्णा नदी ...प्राचीन मंदिर ...सुंदर और मनमोहक चरमोत्कर्ष ...इतना सुंदर दृश्य और किनारे पर गणपति मंदिर ...अभिभूत कर देने वाला माहौल यह है वाई ,ग्राम देवता यानी ढोल्या गणपति मंदिर इस मंदिर का निर्माण १७६२ में गणपतराव भिकाजी ने किया था । यह मूर्ति एक ही पत्थर से लगातार बनाई गई है । और इसकी भव्यता देखते ही मन प्रसन्न होता है ।

वाई का मुख्य त्योहार कृष्णामाई उत्सव जब सरदार अफजल खान ने छत्रपति शिवाजी महाराज को हराने के प्रयास के लिए वाई से प्रस्थान किया तो वाई शेंडे शास्त्री ने छत्रपति शिवाजी महाराज के लिए कृष्णा नदी से प्रार्थना की जिससे कृष्णामाई की शुरुआत हुई । यह प्रत्येक घाट पर चार से आठ दिनों तक मनाया जाता है । १०५ साल पुरानी गोवर्धन संस्था (गोशाला) श्रीकृष्ण जन्म अष्टमी (गोकुल अष्टमी) मनाती है । दो दिवसीय यात्रा उत्सव पूरे महाराष्ट्र से लोगों को आकर्षित करता है ।दशहरा पर भुईंज जांब, किकली और बेलमाची की महालक्ष्मी यात्रा के साथ वार्षिक मेला, यात्राएँ शुरू हुई । वाई के सबसे बड़ी यात्रा उत्सव का गाँव बावधन और मांढरदेवी यात्राएँ बड़ी और सांस्कृतिक होती है ।

वाई की कई विशेषताएँ जैसे कि खेतीबाग में रस्ते वाडा देखनेलायक प्राचीन वाडा । बावधन में लक्ष्मीबाई वाडा झांसी की रानी लक्ष्मीबाई की माँ का जन्मस्थान ग्राम बावधन में विशाल महल इनके अलावा पालेश्वर की पहाड़ी में गुफाएँ भी है । जिन्हें पांडवों ने अपने वनवास के दौरान खोदा गया था । धोम बांध कृष्णा और कमंडलु नदियों पर स्थित है । जिसकी क्षमता १४ टीमसी है । कृष्णा पर बलकवडी बाँध वाई से १९ किमी दूर है । सुरूर में पवन ऊर्जा मिल, शंभू महादेव पर्वत शृंखला में हालिया परियोजना है । बावधन गाँव में सोन जाई की पहाड़ियों पर देवी सोनजई और का कालेश्वरी का मंदिर है, सह्याद्री की मुख्य द्वार पर पहाड़ियाँ लगभग २००० फीट ऊँची है । वाई के सौन्दर्य और संस्कृति को देखकर वाई में कई फ़िल्में फिल्माई गई है। जिनमें 'जिस देश में गंगा रहता है'

'गंगाजल' 'ओमकारा (२००६.)', दबंग , संदेश , इश्किया, सिंघम, देओल, बोल बच्चन, 'जिला गाजियाबाद', गुलाब गैंग आदि शामिल है। राजकुमार और चैन्नई एक्सप्रेस, बाजीराव मस्तानी की शूटिंग वाई और आसपास के गाँवों धोम, बावधन, चिखली, मेनवली, भुईज, पाचवड में की गई थी। धोम ब, बलकवडी,जांभली और नागेवाडी बांधों का परिवेश है।

जब हम वाई नगर की सामाजिक और आर्थिक स्थिति की बात करते हैं तो यहाँ की जनता का मुख्य आधार कृषि पर निर्भर है । धान उड़द, मक्का, गन्ना हल्दी और स्ट्रेबेरी यहाँ की प्रमुख फसले है । आर्थिक गतिविधयों ने शामिल है । चारा कारखान, कृषि उपक्रम और पर्यटन । पर्यटन के माध्यम से वाई के पंचगनी नाम पूरे महाराष्ट्र में प्रसिद्ध है। वाई नगर में शिक्षा का स्तर भी काफी उच्च है । यहाँ पर विभिन्न स्कूल और कॉलेज है जो विभिन्न शिक्षा क्षेत्रों में शिक्षा प्रदान करते हैं । समाज में वाई नगर का एक अलग ही नजरिया है । यहाँ के लोगाप्नी संस्कृति और विरासत को बहुत महत्व देते हैं। और इसे बचाने और बढ़ावा देने में सक्रीय है । वाई नगर एक सामाजिक और सांस्कृतिक सेंटर के रूप में भी महत्वपूर्ण है।

इस प्रकार वाई एक ऐतिहासिक पारंपरिक और पर्यटन स्थल के रूप में अपनी महत्वपूर्ण भूमिका निभा रहा है। इस शहर को दक्षिण काशी नाम से भी जाना जाता है।

★ ★ ★

राजभाषा हिंदी का कार्यान्वयन

कु.अनीता महांगडे
बी.ए. भाग २

18 जनवरी, 1968 को भारतीय संसद द्वारा पारित राजभाषा संकल्प अनुसार- हिंदी के प्रसार एवं विकास की गति को बढ़ाने हेतु तथा संघ के विभिन्न राजकीय प्रयोजनों के लिए इसके उत्तरोत्तर प्रयोग हेतु भारत सरकार द्वारा एक अधिक गहन एवं व्यापक कार्यक्रम तैयार कर उसे कार्यान्वित किया जाएगा और किए गए उपायों एवं की गई प्रगति की विस्तृत वार्षिक मूल्यांकन रिपोर्ट संसद के पटल पर रख कर सभी राज्य सरकारों को भेजी जाएगी। उपर्युक्त संकल्प के उपबंधों के अनुसरण में राजभाषा विभाग द्वारा प्रति वर्ष केंद्र सरकार के कार्यालयों द्वारा कार्यान्वयन के लिए राजभाषा हिंदी के प्रसार और प्रगामी प्रयोग हेतु वार्षिक कार्यक्रम तैयार किया जाता है। वर्ष 2024-25 का वार्षिक कार्यक्रम इसी क्रम में जारी किया जा रहा है। हिंदी बोले जाने और लिखे जाने के आधार पर देश के राज्यों / संघ राज्य क्षेत्रों को तीन क्षेत्रों में चिह्नित किया गया है। इन तीनों क्षेत्रों यथा 'क', ख' और 'ग' का विवरण निम्नानुसार है:-

क्षेत्र

* 'क'क्षेत्र में शामिल राज्य/संघ राज्य क्षेत्र
* बिहार, छत्तीसगढ़, हरियाणा, हिमाचल प्रदेश, झारखंड, मध्य प्रदेश, राजस्थान, उत्तर प्रदेश और उत्तराखंड राज्य तथा राष्ट्रीय राजधानी क्षेत्र दिल्ली और अंडमान व निकोबार द्वीप समूह संघ राज्य क्षेत्र
* 'ख' क्षेत्र गुजरात, महाराष्ट्र और पंजाब राज्य तथा चंडीगढ़, दमन व दीव और दादरा व नगर हवेली संघ राज्य क्षेत्र
* 'क' और 'ख' क्षेत्र में शामिल नहीं किए गए अन्य सभी राज्य या संघ राज्य क्षेत्र

सरकारी कार्यालयों में हिंदी का प्रयोग उतरोत्तर बढ़ रहा है किंतु अभी भी काफी काम अंग्रेजी में हो रहा है। राजभाषा नीति का उद्देश्य है कि सरकारी कामकाज में सामान्यतः हिंदी का अधिकाधिक प्रयोग हो। यही भारतीय संविधान की मूल भावना के अनुरूप होगा। कहने की आवश्यकता नहीं है कि जन साधारण की भाषा में सरकारी कामकाज करने से विकास की गति तेज होगी और प्रशासन में पारदर्शिता आएगी।

माननीय प्रधानमंत्री श्री नरेन्द्र मोदी और माननीय गृह मंत्री श्री अमित शाह के कुशल तथा प्रेरणादायक नेतृत्व में राजभाषा विभाग ने निम्नलिखित ई-लर्निंग कार्यकलापों की शुरुआत की है।- राजभाषा विभाग के प्रशिक्षण संस्थान केंद्रीय हिंदी प्रशिक्षण संस्थान ने आवश्यकतानुसार इलेक्ट्रॉनिक प्लेटफार्मों (ई-प्रशिक्षण) के माध्यम से भी हिंदी भाषा/हिंदी टंकण/हिंदी आशुलिपि में प्रशिक्षण देना प्रारंभ कर दिया है। राजभाषा विभाग के क्षेत्रीय कार्यान्वयन कार्यालयों ने आवश्यकतानुसार डिजिटल प्लेटफार्मों (ई-निरीक्षण) के माध्यम से भी वर्चुअल निरीक्षण करना प्रारंभ कर दिया है। हिंदी कार्यशालाओं और नगर राजभाषा कार्यान्वयन समिति (नराकास) की बैठकों का आयोजन सूचना एवं संचार प्रौद्योगिकी के साधनों (ई-बैठक) के माध्यम से भी किया जा रहा है। केंद्र सरकार के विभिन्न संगठनों की गृह पत्रिकाओं के सहज तथा सुलभ पठन के लिए राजभाषा विभाग की आधिकारिक वेबसाइट www.rajbhasha.gov.in पर ई-पत्रिका पुस्तकालय प्लेटफार्म की शुरुआत की गई है।

तृतीय अखिल भारतीय राजभाषा सम्मेलन का आयोजन दिनांक 14-15 सितंबर, 2023 को श्री छत्रपति शिवाजी क्रीडा संकुल, बालेवाड़ी, पुणे (महाराष्ट्र) में किया गया। इसका उद्घाटन माननीय गृह राज्य मंत्री श्री अजय कुमार मिश्रा, राज्य सभा के उप सभापति माननीय श्री हरिवंश, केंद्रीय स्वास्थ्य एवं परिवार कल्याण राज्य मंत्री डॉ. भारती प्रवीण पवार, केंद्रीय सूक्ष्म, लघु और मध्यम उद्यम राज्य मंत्री श्री भानुप्रताप सिंह वर्मा, संसदीय राजभाषा समिति के उपाध्यक्ष माननीय श्री भर्तृहरि महताब एवं अन्य माननीय सदस्यगणों की उपस्थिति में किया गया। इस अवसर पर, भारत सरकार के विभिन्न कार्यालयों के सचिव, विभिन्न बैंकों और सार्वजनिक क्षेत्र के उपक्रमों के उच्चाधिकारी और देश भर से आए हिंदी विद्वानों सहित भारत सरकार के नौ हजार से अधिक अधिकारी/कर्मचारी उपस्थित थे। कार्यक्रम में माननीय केंद्रीय गृह एवं सहकारिता मंत्री श्री अमित शाह ने वीडियो संदेश के माध्यम से सभी को हिंदी दिवस की शुभकामनाएं दीं। इसी अवसर पर उपस्थित अतिथियों द्वारा सरकारी कामकाज में कंठस्थ २.० टूल का प्रयोग बढ़ाने की दिशा में काम करते हुए ई-ऑफिस में कंठस्थ २.० टूल के एकीकरण की शुरूआत की गई। अब ई-ऑफिस में काम करते हुए वहीं पर इस टूल की सहायता से त्वरित अनुवाद (Instant Translation) प्राप्त किया जा सकता है और फाइल में उसका प्रयोग किया जा सकता है। साथ ही, हिंदी शब्द सिंधु संस्करण-२ हिंदी शब्दकोश (3,51,000 शब्दों के साथ नवीन संस्करण) को भी लोकार्पित किया गया। उपर्युक्त इसके अतिरिक्त राजभाषा हिंदी के प्रयोग संबंधी नियम-पुस्तक के नवीन संस्करण का भी भव्य लोकार्पण किया गया।

वर्तमान युग में कोई भी भाषा सूचना एवं संचार प्रौद्योगिकी से जुड़े बिना नहीं पनप सकती। यह स्पष्ट है कि वर्तमान समय में केंद्र सरकार के कार्यालयों में कंप्यूटर, ई-मेल, वेबसाइट सहित सूचना प्रौद्योगिकी सुविधाएं उपलब्ध होने से वैज्ञानिक तथा तकनीकी विषयों में हिंदी का अधिक से अधिक प्रयोग करना और भी आसान हो गया है । राजभाषा विभाग निरंतर इस दिशा में काम कर रहा है । इसी क्रम में पुणे (महाराष्ट्र) में १४-१५ सितंबर, २०२३ को सम्पन्न हुए हिंदी दिवस और तृतीय अखिल भारतीय राजभाषा सम्मेलन के अवसर पर माननीय गृह राज्य मंत्री, श्री अजय कुमार मिश्रा तथा मंचासीन अतिथियों द्वारा हिन्दी शब्द सिंधु- संस्करण-२ एक बृहत् एवं समावेशी शब्दकोश तथा कंठस्थ २.० (अनुवाद टूल) के ई-ऑफिस के साथ एकीकृत संस्करण का लोकार्पण किया गया।

हिन्दी शब्द सिंधु बृहत् शब्दकोश देश की अन्य भाषाओं से हिंदी को समृद्ध करने की दिशा में विकसित किया जा रहा है। इसमें विभिन्न विषयों- जनसंचार, आयुर्वेद, खेलकूद, अंतरिक्ष विज्ञान, भौतिकी, रसायन विज्ञान, जीवविज्ञान, वैमानिकी, कंप्यूटर विज्ञान, इलैक्ट्रॉनिक्स, भू-गर्भशास्त्र, मानविकी आदि से संबंधित शब्दावली के साथ-साथ पारंपरिक शब्दावली को भी समाहित किया जा रहा है। इस शब्दकोश में शब्द की प्रविष्टि के साथ-साथ उसकी व्याकरणिक कोटि, अर्थ, पर्याय, आवश्यकतानुसार प्रयोग, विलोम, मुहावरे एवं तत्संबंधी अन्य आवश्यक जानकारियाँ दी गई है। यह शब्दकोश पूर्णतया डिजिटल तथा खोजपरक (सर्चेबल) है। यह एक ऐसा शब्दकोश होगा जो पूर्णतः अद्यतन और समावेशी होगा तथा इसमें हिंदी में प्रयुक्त होने वाले सभी शब्दों का अर्थ सहित संग्रह होगा। इस शब्दकोश में हिंदी और हिंदी क्षेत्र की बोलियों, उपभाषाओं और भाषाओं के शब्द, अन्य भारतीय भाषाओं के प्रचलित शब्द, मीडिया और न्यू मीडिया के शब्द, तकनीक और विज्ञान के शब्द तथा विधि एवं न्याय के शब्द भी शामिल किए जा रहे हैं। यह पूर्णतया डिजिटल वेब आधारित होगा तथा इसे केंद्रीय हिंदी निदेशालय द्वारा निर्धारित मानकीकृत वर्तनी के अनुसार तैयार किया जा रहा है। इसमें यूनिकोड फॉन्ट का उपयोग किया जा रहा है तथा इसमें हिंदी, अंग्रेजी में टंकण कर शब्द खोजने की सुविधा होगी।

कंठस्थ २.० (अनुवाद सारथी) के इस अद्यतन संस्करण में तीन नई विशेषताएं शामिल की गई हैं जिससे यह अब बेहद उपयोगी सॉफ्टवेयर बन गया है। ये फीचर इस प्रकार हैं:-

न्यूरल मशीन ट्रांसलेशन अर्थात मशीनी अनुवाद- इस सुविधा के अनुसार अब यह न केवल अपनी मेमोरी (जिसमें इस समय करीब २५ लाख वाक्य हैं) से अनुवाद देगा बल्कि मशीनी अनुवाद भी उपलब्ध कराएगा।

स्मार्ट चैटबोट- इसमें नए प्रयोक्ता के लिए बहुत सारे प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर दिए गए हैं। आप इन्हें एक प्रकार से F-Qs या अक्सर पूछे जाने वाले प्रश्न कह सकते हैं। इनसे प्रयोक्ताओं को कंठस्थ का प्रयोग करने में बहुत महत्वपूर्ण जानकारी प्राप्त होगी।

वॉयस टाइपिंग अब इस सॉफ्टवेयर में टाइपिंग करने के लिए वॉयस टाइपिंग की सुविधा भी उपलब्ध करा दी गई है। प्रयोक्ता बोलकर भी टाइप कर सकते हैं।

वार्षिक कार्यक्रम के संबंध में निम्नलिखित बिंदु विशेष रूप से विचारणीय हैं:-

राजभाषा के प्रचार एवं प्रसार के बारे में सरकार की नीति यह भी है कि सरकारी कामकाज में हिंदी को प्रेरणा, प्रोत्साहन और सद्भावना से बढ़ाया जाए। लेकिन इसके साथ ही नियमों और आदेशों के अनुपालन में दृढ़ता बरती जानी चाहिए। इस संबंध में यह उल्लेखनीय है कि राजभाषा नियम, १९७६ के नियम १२ के तहत केंद्र सरकार के प्रत्येक कार्यालय के प्रशासनिक प्रधान का यह उत्तरदायित्व है कि वह सुनिश्चित करे कि राजभाषा अधिनियम और राजभाषा नियमों के अधीन जारी किए गए निर्देशों का समुचित अनुपालन हो। यदि कोई कर्मचारी या अधिकारी जानबूझकर राजभाषा के बारे में लागू प्रावधानों की अवहेलना करता है तो प्रकरण से संबंधित नियमों एवं आदेशों के उल्लंघन के आधार पर कार्रवाई की जा सकती है। यह आवश्यक है कि संसदीय राजभाषा समिति की रिपोर्ट के नौ खंडों पर जारी किए गए राष्ट्रपति के आदेशों का केंद्र सरकार के कार्यालयों द्वारा अनुपालन किया जाए। संबंधित मंत्रालय, विभाग वैज्ञानिक व तकनीकी साहित्य हिंदी में छपवाने के लिए आवश्यक कदम उठाएं और उसे जनसाधारण के उपयोग हेतु उपलब्ध करवाने के लिए आवश्यक उपाय करें। हिंदी भाषा, हिंदी टंकण, आशुलिपि के प्रशिक्षणों में न केवल तेजी लाई जाए बल्कि प्रशिक्षण प्राप्त कर चुके सभी कार्मिकों को हिंदी भाषा, हिंदी टंकण, आशुलिपि का अधिकाधिक प्रयोग करने के लिए प्रेरित एवं निर्देशित भी किया जाए। राजभाषा विभाग द्वारा चलाए जा रहे विभिन्न प्रशिक्षण कार्यक्रमों में केंद्र सरकार के कार्यालय नियमित रूप से अपने कर्मचारियों को नामित करें और नामित कर्मचारियों को निदेश दें कि वे नियमित रूप से कक्षाओं में उपस्थित रहें और पूरी तत्परता से प्रशिक्षण प्राप्त करें तथा परीक्षाओं में बैठें। प्रशिक्षण को बीच में छोड़ने या परीक्षाओं में न बैठने वाले मामलों में कड़ाई बरती जाए। केंद्र सरकार के कार्यालय केंद्रीय सेवाओं के अपने प्रशिक्षण संस्थानों में राजभाषा हिंदी में प्रशिक्षण की व्यवस्था उसी स्तर पर करें जिस स्तर पर लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय प्रशासन अकादमी, मसूरी में कराई जाती है और अपने विषयों से संबंधित साहित्य का सृजन हिंदी में करवाएं ताकि प्रशिक्षण के बाद अधिकारी सरकारी कामकाज सुविधापूर्वक राजभाषा हिंदी में कर सकें। इस वार्षिक कार्यक्रम में क', 'ख' व 'ग' क्षेत्र के लिए केंद्र सरकार के सभी प्रशिक्षण कार्यक्रमों में अनिवार्यतः हिंदी माध्यम से प्रशिक्षण दिए जाने हेतु लक्ष्य निर्धारित किए गए हैं। इस संबंध में अनुपालन हेतु संबंधित प्रशिक्षण केंद्रों को आवश्यक दिशा निर्देश जारी किए जाने की आवश्यकता है।

प्रत्येक तिमाही में कार्यशाला का आयोजन कर सभी कार्मिकों को राजभाषा नीति की जानकारी दी जाए जिससे वे अपने दायित्वों को अच्छी तरह निभा सके। केंद्र सरकार के कार्यालय अपने विषयों से संबंधित संगोष्ठियां हिंदी माध्यम में आयोजित करें। यह सुनिश्चित किया जाए कि हिंदी पखवाड़े के दौरान विभिन्न प्रतियोगिताओं में पुरस्कार जीतने वाले अधिकारी,कर्मचारी अपना अधिक से अधिक सरकारी कामकाज मूल रूप से हिंदी में करें। मंत्रालयों, विभागों के संबंधित अधिकारियों व वरिष्ठ अधिकारियों (उप सचिव, निदेशक, संयुक्त सचिव) द्वारा केंद्र सरकार के कार्यालयों का समय-समय पर राजभाषा संबंधी निरीक्षण राजभाषा अनुभाग के अधिकारियों के साथ किया जाए। देश भर में कार्यरत नगर राजभाषा कार्यान्वयन समितियों (नराकास) हेतु राजभाषा विभाग द्वारा संयुक्त नराकास वेबसाइट (http//narakas. rajbhasha.gov.in) का निर्माण किया गया है। सभी नराकास इस वेबसाइट पर अपना नराकास संबंधी डाटा (सूचना) साझा करें। नगर राजभाषा कार्यान्वयन समितियों के गठन का उद्देश्य केंद्र सरकार के देश भर में फैले कार्यालयों में राजभाषा के प्रयोग को बढ़ावा देने और राजभाषा नीति के कार्यान्वयन के मार्ग में आने वाली कठिनाइयों को दूर करने के लिए एक संयुक्त मंच प्रदान करना है। इस मंच पर नराकास के सदस्य हिंदी के प्रयोग को बढ़ाने के लिए उनके द्वारा अपनाई गई उत्तम नीतियों के बारे में जानकारी पर विचार- विमर्श करके तथा उसका आदान-प्रदान करके अपनी उपलब्धियों के स्तर में सुधार ला सकते हैं। समिति की वर्ष में दो बैठकें आयोजित की जाती हैं। नगर विशेष में स्थित केंद्र सरकार के कार्यालयों के प्रशासनिक प्रमुखों द्वारा इस समिति की बैठकों में व्यक्तिगत तौर पर सहभागिता करना अपेक्षित है। राजभाषा नियम, १९७६ के नियम १२ के द्वारा प्रशासनिक प्रमुखों को राजभाषा नीति के कार्यान्वयन और इस संबंध में समय-समय पर राजभाषा विभाग द्वारा जारी आदेशों के अनुपालन का उत्तरदायित्व सौंपा गया है। राजभाषा विभाग (मुख्यालय), क्षेत्रीय कार्यान्वयन कार्यालयों के अधिकारी इन बैठकों में भाग लेते हैं।

देश के उन शहरों में नराकास के गठन के नियमानुसार प्रयास किए जायें जहां अभी तक नराकास का गठन नहीं हुआ है। तिमाही प्रगति रिपोर्ट प्रत्येक तिमाही की समाप्ति के ३० दिनों के भीतर राजभाषा विभाग को ऑनलाइन उपलब्ध करा दी जाए। इसी प्रकार, वार्षिक मूल्यांकन रिपोर्ट प्रत्येक वर्ष ३० जून तक अवश्य उपलब्ध करा दी जाए। केंद्र सरकार के सभी कार्यालयों से अपेक्षित है

कि तिमाही प्रगति रिपोर्ट व वार्षिक मूल्यांकन रिपोर्ट ऑनलाइन ही भेजें। यह प्रणाली विभाग की वेबसाइट www.rajbhasha.gov.in पर उपलब्ध है। मंत्रालय/विभाग अपने यहां हिंदी सलाहकार समितियों का गठन/पुनर्गठन कर उनकी बैठकें नियमित आधार पर करना सुनिश्चित करें। इन बैठकों में माननीय सदस्यों के विचारार्थ राजभाषा विभाग द्वारा दिए गए महत्वपूर्ण बिंदुओं की चेक लिस्ट को ध्यान में रखा जाए। यह चेक लिस्ट राजभाषा विभाग की वेबसाइट www.rajbhasha.gov.in पर उपलब्ध है। इन बैठकों में लिए गए निर्णयों का अनुपालन सुनिश्चित किया जाए । केंद्र सरकार के कार्यालयों आदि द्वारा जो भी विज्ञापन अंग्रेजी/क्षेत्रीय भाषाओं में दिए जाते हैं, उन्हें हिंदी भाषा में भी अनिवार्य रूप से प्रकाशित कराया जाए। जब अंग्रेजी समाचार पत्रों में विज्ञापन दिए जाते हैं तो विज्ञापन के अंत में यह अवश्य उल्लेख कर दिया जाए कि अधिसूचना /विज्ञापन/ रिक्ति संबंधी परिपत्र का हिंदी रूपांतर वेबसाइट पर उपलब्ध है। इस जानकारी संबंधी पूरा लिंक भी दिया जाए। केंद्र सरकार के कार्यालयों द्वारा यह सुनिश्चित किया जाए कि सभी कंप्यूटरों में यूनिकोड की सुविधा हो ताकि उन पर हिंदी में काम किया जा सके। यह भी सुनिश्चित किया जाए कि अनुवाद कार्य से जुड़े सभी अधिकारी, कर्मचारी राजभाषा विभाग द्वारा विकसित कराए गए 'कंठस्थ' सॉफ्टवेयर,टूल का अधिक से अधिक उपयोग करें तथा बार-बार किए जाने वाले कार्यों को इसमें फीड करें। शिक्षा मंत्रालय के केंद्रीय हिंदी संस्थान और सी-डैक, पुणे के सहयोग से 'लीला राजभाषा और 'लीला प्रवाह' को उन्नत करने के प्रयास भी किए जा रहे हैं। हिंदीतर भाषा-भाषी लोगों द्वारा इसका अधिकाधिक प्रयोग किया जाए। विदेशों में स्थित केंद्र सरकार के कार्यालयों, उपक्रमों, बैंकों आदि में हिंदी का प्रयोग बढ़ाने के लिए नगर राजभाषा कार्यान्वयन समितियों का गठन किया गया है। अभी वर्तमान में पांच देशों:-मॉरीशस (पोर्ट लुई), संयुक्त अरब अमीरात (दुबई), यूनाइटेड किंगडम (लंदन), फिजी तथा सिंगापुर में नराकास गठित हैं। मुझे आशा ही नहीं अपितु पूर्ण विश्वास है कि सभी केंद्रीय मंत्रालय, विभाग, कार्यालय, सार्वजनिक क्षेत्र के बैंक एवं केंद्रीय उपक्रम आदि राजभाषा प्रयोग संबंधी संवैधानिक और सांविधिक दायित्वों के अनुरूप अपने दैनिक काम-काज में हिंदी पर अधिकाधिक बल देंगे और वर्ष २०२४-२५ के वार्षिक कार्यक्रम में उल्लिखित लक्ष्यों की पूर्ति की दिशा में स्वैच्छिक प्रयास करेंगे।

★ ★ ★

वोट

चलो चलो वोट डालने,
बनो लोकतंत्र के हितैषी
एक व्यक्ति एक वोट से
राष्ट्र का करो निर्माण

योग्य व्यक्ति को करो चयनित
काम करो की सबका हो जाए हित
लोकतंत्र की क्या पहचान
आपका वोट आपकी ताकत

भोर से लेकर श्याम तक
अपना वोट दिल्ली तक

माता पिता, दादा और दादी
चाचा चाची, भाई और बहन
भैया भाभी, देवरानी जेठानी
संग लेकर जाओ उनको
सही सरकार करो निर्माण
करो राष्ट्र का निर्माण

मतदान के दिन घर में मत रहना
वरना पांच साल पड़ेगा सहना
भैया, दीदी, चाचा-चाची
वोट दे के आ जाओ जल्दी

झाड़ू, कमल, हाथ या हाथी
वोट दे के बनें लोकतंत्र के साथी

लोकतंत्र का आनंद उठाते हो
फिर वोट क्यों नहीं दे आते हो ?

आपके वोट से आएगा बदलाव
समाज सुधरेगा, कम होगा तनाव

गायकवाड प्रज्वल अनिरुद्ध
बी.कॉम- भाग २

आवाज के जादूगर अमीन सयानी

कु.शामली कोरी
बी.ए.भाग २

रेडिओ की आवाज के जादूगर प्रसारण जगत के इतिहास में ऐसा कोई दूसरा नाम याद नहीं आता जिसका नाम किसी कार्यक्रम या संबोधन का पर्याय बन गया हो। २० फरवरी की रात को अमीन सयानी ने देश की आर्थिक राजधानी मुंबई में अंतिम सांस ली। ९२ वर्ष के अमीन साहब वर्षों से बीमार थे । बुधवार के दिन ये खबर फैली कि आवाज़ की दुनिया के जादूगर अमीन सयानी नहीं रहे। उसी दिन जो उनके करोड़ों प्रेमियों को बरसों उनकी याद दिलाता रहा। आवाज़ के माध्यम से कोई पचास बरस तक सयानी घर-घर का परिचित स्वर बने रहे।

गाँधीवादी परिवार में जन्में अमीन सयानी की माता कुलसुम और बड़े भाई हमीद से बालक अमीन को अपने घर में शब्द और स्वर का संस्कार मिला। आज़ादी के आंदोलन से लेकर साठ के दशक तक हिन्दी, उर्दू और गुजराती में आवाज सुनाई देती रही । रहबर ने ही अमीन साहब के मन आसान ज़बान या कहें हिंदुस्तानी जुबान के लिए काम करने का बीज रोपा। वही भाषा संस्कार जीवन भर उनके साथ रहा। खनकती आवाज़ तो उनकी ताक़त थी ही लेकिन उनके बनाए रेडियो प्रोग्राम्स, अनेक शोज़ और विज्ञापनों की भाषा में सरल हिन्दुस्तानी ज़बान को हमेशा सम्मान मिलता रहा। प्रसंगवश बता दूं कि उनकी स्वर्गीय पत्नी रमा भी अमीन सयानी के विज्ञापनों की कंटेंट राइटिंग में महत्वपूर्ण रोल निभाती रहीं। सिंधिया स्कूल, ग्वालियर के पूर्व छात्र युवा अमीन सयानी ने मुम्बई के सेंट जेवियर्स से कॉलेज की पढ़ाई पूरी की। उनके बड़े भाई हमीद भाई के आकस्मिक निधन के बाद बिना का गीतमाला की ज़िम्मेदारी अमीन साहब पर आई और इस रेडियो प्रोग्राम ने प्रसारण की दुनिया में जो मुकाम हासिल किया वह ऐसा शिखर है जिसे छू पाना लगभग नामुमकिन है। इसी कार्यक्रम ने उन्हें एक स्टार ब्रॉडकास्टर का दर्जा दिया। तक़रीबन अस्सी के दशक तक फ़िल्म इण्डस्ट्री के लगभग सभी कार्यक्रमों के प्रस्तोता अमीन सयानी ही होते। विदेशों में भी भारतीय श्रोताओं और संगीत प्रेमियों में उनकी लोकप्रियता का कोई सानी नहीं था। रेडियो की दुनिया और अमीन सयानी की ज़िन्दगी में बिनाका गीतमाला एक कल्ट शो बन गया था। और तो और श्रीलंका का पूर्णकालिक रेडियो स्टेशन बिनाका गीतमाला के नाम से ही प्रतिष्ठित हुआ। बुधवार की रात सीलोन रेडियो से जैसे ही सिग्नेचर ट्यून के बाद बहनों भाइयों का संबोधन गूँजता, पूरा हिन्दुस्तान थम सा जाता। फ़िल्मी संगीत की आमद का ये शो किसी रोमांच से कम नहीं था। बेशक संगीतकारों, गीतकारों और गायक-गायिकाओं के अथक परिश्रम से ही कोई गीत श्रोताओं के बीच लोकप्रिय होता लेकिन यह भी निर्विवाद सत्य है कि फ़िल्मी पत्रिकाओं, टीवी, सोशल मीडिया से पहले बिनाका गीतमाला ही वह प्लेटेफ़ॉर्म थी जो चित्रपट गीतों को जन-जन में पहुँचाने में कारगर होती थी।

इस कार्यक्रम की अपार लोकप्रियता के भय ने ही विविध भारती की स्थापना का मार्ग प्रशस्त किया। सन १९५७ तक आकाशवाणी ही अस्तित्व में था जहाँ से बमुश्किल दस मिनट का एक कार्यक्रम फ़िल्म संगीत पर

प्रसारित होता था। तत्कालीन सूचना प्रसारण मंत्री बी. वी. केसकर फ़िल्मी गीतों के इस छोटे से प्रसारण को बेहूदा कह के बंद करवा दिया। ये वही केसकर थे जिन्होंने आकाशवाणी पर हारमोनियम भी यह कह कर प्रतिबंधित किया था कि वह एक विदेशी वाद्य है।

फ़िल्म संगीत के श्रोता छटपटा उठे और प्रधानमंत्री जवाहरलाल नेहरू ने अपने कवि सहयोगी पं. नरेन्द्र शर्मा को मुम्बई भेजा, जहाँ सुगम और फ़िल्म संगीत के विविध मनोरंजन वाले पंचरंगी केन्द्र विविध भारती की स्थापना हुई। लेकिन तब तक बिना का गीतमाला का परचम पूरे भारत में लहरा चुका था। पचास से सत्तर के दशक तक यदि किसी फ़िल्मी गीत की टीआरपी जैसी कोई चीज़ होती तो निर्विवाद रूप से उसका आधार बिनाका गीतमाला की पहली पायदान होती। उन्होंने बताया कि बुधवार को साठ और सत्तर के दशक में मेरे शो-रूम के सामने ऐसी भीड इकट्ठी होती कि मेनरोड पर अफरा-तफरी मच जाती। तब नये-नये पदस्थ हुए आईपीएस पुलिस अधिकारी स्वराज पुरी ने दवेजी की दुकान पर हर बुधवार की रात को पुलिस फोर्स लगवानी शुरु कर दी। दवे जी ने बताया कि बिनाका गीतमाला में गीत आते ही मेरी दुकान पर एच.एम.वी. रेकॉर्ड्स की बिक्री में इजाफा हो जाता था। बॉबी के गीत झूठ बोले कौवा काटे के, बिनाका गीतमाला के पहले पायदान पर आते ही अगले हफ़्ते ३०० ग्रामोफ़ोन रेकॉर्ड बिके जो तब का एक रेकॉर्ड था।

नीमच जिले के जनपदीय अंचल से लोग सपरिवार रेडियो खरीदने आते और उनकी मांग रहती कि अगले बुधवार के पहले हमारे घर रेडियो सेट लग जाना चाहिए। ग्राहक इस बात की खातरी करवाते कि उनके पसंदीदा सेट में बिनाका गीतमाला सुनाई देनी चाहिए नहीं तो माल वापस करना होगा! दवे जी बताते हैं बुधवार की शाम मुझे अपनी दुकान पर एक टेक्नीशियन रखना ही पड़ता था क्योंकि यदि बिनाका गीतमाला नहीं सुनाई देती तो उसे ग्राहक के घर भेज कर एरियल ठीक करवाना पड़ता था। ये था बिनाका और अमीन साहब का जलवा।

अमीन सयानी का अवसान आवाज की दुनिया से एक युग का विदा हो जाना है। उनके प्रोफ़ेशनली निष्क्रिय होने के उपरांत तकनीकी रूप से प्रसारण की दुनिया में बहुतेरे परिवर्तन आए। वे हमेशा आशावादी थे। भारत में एफ़.एम. स्टेशन्स की शुरूआत का उन्होंने पुरज़ोर समर्थन किया था। वे हमेशा उम्मीद से भरे रहे कि इंटरनेट के आने के बाद रेडियो की प्रासंगिकता एप में पढ़ें होगी। दुनिया तेज़ रफ़्तार से दौड रही है, जब-जब भी किसी व्यक्ति को आप भाइयों और बहनों बोलता सुनेंगे तो जाहिर है अमीन सयानी

★ ★ ★

माँ

दुनिया की सबसे प्यारी माँ
मैं अगर रूठ लो मनाना जानती है,
अगर मैं रोऊँ लो हँसाना जानती है,
मेरी परेशानी को चुटकी में खत्म करना जानती है,
मेरी माँ ...

माँ से बढ़कर
दोस्त बनना जानती है,
अपना हर पन्ना खेल कर
मेरी हर बकवास सुनना चाहती है,
भूख ना हो,
तो भी खिलाना जानती है,
मेरी माँ..

यह कर्ज आपका,
कैसे अदा कर पाऊँगी मैं माँ
जितना आप करते हो,
उसका आधा भी,
कैसे कर पाऊँगी मैं माँ ?

अब भी जब जरुरत पड़ती है
मुझे आपको, आप नहीं,
तो आपकी सीख है समाधान कर जाती,
ऐसा जादू दिखाना जानती है
मेरी माँ ।।

महांगडे अर्चिता राजेंद्र
बी.कॉम- भाग १

ज्ञानपीठ पुरस्कार प्राप्त गुलज़ार

कु.आफरीन मुबारक महाफुले
बी.ए. भाग १

ज्ञानपीठ पुरस्कार एक वार्षिक भारतीय साहित्यिक पुरस्कार है जो भारतीय ज्ञानपीठ द्वारा किसी लेखक को साहित्य में उनके असाधारण योगदान के लिए प्रदान किया जाता है।यह भारत का सबसे पुराना और सबसे प्रतिष्ठित साहित्यिक पुरस्कार है, जिसे १९६१ में स्थापित किया गया था, और यह केवल उन भारतीय लेखकों को दिया जाता है जो भारत के संविधान की आठवीं अनुसूची में शामिल भारतीय भाषाओं और अंग्रेजी में भी लिखते हैं। यह पुरस्कार मरणोपरांत नहीं दिया जाता है।

संविधान की आठवीं अनुसूची में 22 भाषाएँ शामिल हैं जो हैं:-(1) असमिया, (2) बंगाली, (3) गुजराती, (4) हिंदी, (5) कन्नड़, (6) कश्मीरी, (7) कोंकणी, (8) मलयालम, (9) मणिपुरी, (10) मराठी, (11) नेपाली, (12) उड़िया, (13) पंजाबी, (14) संस्कृत, (15) सिंधी, (16) तमिल, (17) तेलुगु, (18)) उर्दू (19) बोडो, (20) संथाली, (21) मैथिली और (22) डोगरी।

सिंधी भाषा को 21वें संशोधन अधिनियम 1967द्वारा जोड़ा गया।कोंकणी, मणिपुरी और नेपाली को 1992 में लागू 71वें संशोधनद्वारा जोड़ा गया। इसके बाद 92 वें संशोधन, 2003 द्वारा बोडो, डोगरी, मैथिली और संथाली को जोड़ा गया।

2023 वर्ष का 58 वें ज्ञानपीठ पुरस्कार के रूप में उर्दू भाषा में गुलजार एवं संस्कृत भाषा में श्री.रामभद्राचार्य जी को नावाजा गया । संस्कृत भाषा के लिए यह प्रतिष्ठित पुरस्कार दूसरी बार दिया गया है, जबकि उर्दू भाषा के लिए यह पांचवीं बार दिया गया है।पुरस्कार में २१ लाख रुपये की पुरस्कार राशि, वाग्देवी की एक मूर्ति और एक प्रशस्ति पत्र शामिल है। गुलजार बहुमुखी प्रतिभा के धनी के रूप में है । उन्होंने फिल्म निर्देशन के साथ-साथ एक सफल गीतकार के रूप में अपना विशेष स्थान प्राप्त किया है । उनको ज्ञानपीठ पुरस्कार से सम्मानित किया जाना एक महत्वपूर्ण उपलब्धि के रूप में देखा जाता है । उनकी भाषा की दृष्टि से हिंदी और उर्दू पर पकड़ साहित्य जगत के लिए परिचित है ।

गुलजार जी का वास्तविक नाम सम्पूर्ण सिंह कालरा था उनका जन्म 18 अगस्त,1936 में हुआ । हिन्दी फ़िल्मों के प्रसिद्ध गीतकार होने के साथ ही एक कवि, पटकथा लेखक, फ़िल्म निर्देशक तथा नाटककार भी हैं। इनकी रचनाएँ मुख्यतः हिंदी, उर्दू एवं पंजाबी में हैं। गुलज़ार को वर्ष 2002 में साहित्य अकादमी और वर्ष2004 में भारत सरकार द्वारा दिया जाने वाला तीसरे सर्वोच्च नागरिक सम्मान पद्म भूषण से भी सम्मानित किया जा चुका है। वर्ष २००९ में डैनी बॉयल द्वारा निर्देशित फ़िल्मस्लमडॉग मिलियनेयरमें उनके द्वारा लिखे गीत 'जय हो...' के लिये उन्हें सर्वश्रेष्ठ गीत का ऑस्कर भी मिल चुका है। इसी गीत के लिये गुलज़ार को ग्रैमी पुरस्कार से भी सम्मानित किया जा चुका है। वर्ष 2013 के लिए गुलज़ार को भारतीय सिनेमा के सर्वोच्च सम्मान दादासाहब फालके के लिए चुना गया । पश्चिमी पंजाब के झेलम ज़िले (जो अब पाकिस्तान में है) के दीना गांव में 18 अगस्त1936 को जन्मे सम्पूर्ण सिंह कालरा उर्फ गुलज़ार ने न सिर्फ एक गीतकार के रूप में, बल्कि लेखक, निर्माता और निर्देशक के रूप में भी बॉलीवुड में अपना विशेष योगदान दिया है। बचपन के दिनों से ही शेर-ओ-शायरी का शौक़ रखने वाले गुलज़ार अंताक्षरी के

कार्यक्रमों में भी हिस्सा लेते थे। उन्हें गीत संगीत के प्रति ख़ासी रुचि थी। वहरवि शंकर और अली अकबर खान के कार्यक्रम सुनने के लिए जाया करते थे। वर्ष १९४७ में हिन्दुस्तान विभाजन के बाद उनका परिवार परिवार अमृतसर चला आया। इसके बाद अपने सपनों को नया रूप देने के लिए गुलज़ार मुंबई आ गए ; लेकिन सपनों की नगरी में उन्हें काफ़ी कठिनाइयों का सामना करना पड़ा। अपने जीवन यापन के लिए उन्होंने मोटर गैराज में एक मैकेनिक की नौकरी भी की।

मुंबई आने के बाद कवि के रूप में गुलज़ार 'पी.डब्लू.ए.' से जुड़ गए। उन्होंने अपने सिने कॅरियर की शुरुआत वर्ष 1961 में बॉलीवुड के महान निर्देशक बिमल रॉय के सहायक के रूप में की। गुलज़ार ने ऋषिकेश मुखर्जी और हेमन्त कुमार के सहायक के तौर पर भी काम किया। बिमल राय ने अपने इस सहायक निर्देशक के भीतर एक ऐसे कवि को देखा जो रूहानी और रोमानी शब्दों से इस तरह खेलता था, जैसे बच्चे खिलौनों से खेलते हैं। उन्होंने गुलज़ार को सहायक निर्देशक के रूप में काम देते हुए अपनी क्लासिक फ़िल्म 'बंदिनी' के लिए गीत लिखने का काम दिया। गीतकार के रूप में गुलज़ार ने पहला गाना 'मेरा गोरा अंग लेई ले' वर्ष 1963 में प्रदर्शित फ़िल्म 'बंदिनी' के लिए लिखा। जब तक बंदिनी प्रदर्शित हुई, उससे पहले बलराज साहनी की फ़िल्म 'काबुली वाला' का प्रदर्शन हो गया। इस फ़िल्म के गीतों को भी गुलज़ार ने ही लिखा था। काबुली वाला में उनका लिखा गाना 'ऐ मेरे प्यारे वतन, ऐ मेरे बिछडे चमन, तुझ पे दिल कुर्बान' और 'गंगा आए कहां से, गंगा जाए कहां से' ने उन्हें न सिर्फ श्रोताओं और दर्शकों की नज़र में उभार दिया था बल्कि बंदिनी के गीतकार के रूप में दर्शकों ने जब उनका नाम सुना तो उम्मीदें ज़्यादा बढ़ गईं और गुलज़ार श्रोताओं की उम्मीदों पर न सिर्फ खरे उतरे बल्कि उन्होंने अपने लिए बॉलीवुड में नाम और शोहरत भी पाई।

फ़िल्म निर्देशन

काबुली वाला के बाद गुलज़ार ने पीछे मुड़कर नहीं देखा। उन्होंने एक से बढ़कर एक गीत लिखकर जन-जन के हृदय के तार झनझनाए और उन्हें भाव विभोर कर फ़िल्मी गीत गंगा को समृद्ध किया। गुलज़ार ने वर्ष 1971 में फ़िल्म 'मेरे अपने' के जरिए निर्देशन के क्षेत्र में भी कदम रखा। अपने समय की 'ट्रेजडी क्वीन' के नाम से विख्यात मीना कुमारी के साथ उन्होंने विनोद खन्ना और शत्रुघ्न सिन्हा को इस फ़िल्म में पेश किया था। 'मेरे अपने' फ़िल्म मीना कुमारी के दमदार अभिनय और गुलज़ार की निर्देशकीय क्षमता की वजह से सफलता पाने में कामयाब हुई। गुलज़ार ने अपनी फ़िल्मों में अनगिनत अभिनेत्रियों को बेहतरीन किरदारों में पेश किया। उन्होंने सुचित्रा सेनके साथ 'आंधी', रेखा के साथ 'इजाज़त',हेमा मालिनी के साथ 'खुशबू', 'किनारा',शबाना आज़मी के साथ 'देवता',शर्मिला टैगोर के साथ 'मौसम', 'नमकीन' जैसी अविस्मरणीय फ़िल्में बनाई। संजीव कुमार गुलज़ार के पसन्दीदा कलाकार थे। संजीव कुमार को लेकर उन्होंने 'मौसम', 'कोशिश', 'आंधी', 'नमकीन', 'अंगूर', 'देवता' जैसी अविस्मरणीय फ़िल्में दी। ऐसा नहीं कि उन्होंने अन्य नायकों के साथ काम नहीं किया उन्होंने अपनी शुरूआत विनोद खन्ना से की थी उनके साथ उन्होंने समय-समय कुछ चुनिंदा फ़िल्में- 'अचानक', 'लेकिन' और 'मीरा' जैसी फ़िल्में कीं।

प्रमुख फ़िल्में (बतौर निर्देशक)

मेरे अपने (1971) परिचय (1972) कोशिश (1972) अचानक (1973) खुशबू (1974) आँधी (1975) मौसम (1976) किनारा (1977) किताब (1978) अंगूर (1980) नमकीन (1981) मीरा (1981) इजाजत (1986) लेकिन (1990) लिबास (1993) माचिस (1996) हु तू तू (1999) टीवी सीरियल मिर्ज़ा ग़ालिब (1988)किरदार (1993)3

विवाह

१९७३ में गुलज़ार का संजोग कुछ ऐसा बना कि उन्होंने फ़िल्म अभिनेत्री राखी से शादी कर ली। राखी और गुलज़ार की शादी में गुलज़ार ने सिर्फ एक शर्त रखी कि राखी शादी के बाद फ़िल्मों में काम नहीं करेंगी। राखी ने गुलज़ार का कहा माना और काम बन्द कर दिया। इसके बावजूद इन दोनों की कभी नहीं बनी और तीन साल बाद राखी अपनी बेटी मेघना को लेकर गुलज़ार से अलग हो गईं और उन्होंने फिर से फ़िल्मों में काम करना शुरू कर दिया। गुलज़ार से शादी से पूर्व १५ वर्ष की उम्र में राखी की शादी अजय विश्वास के साथ हुई थी। वह मुंबई के फिल्मालय में काम करते थे। सास ने राखी को पति के पास रहने के लिए मुम्बई भिजवा दिया। राखी को अजय का साथ जरा भी नहीं मिला। एक दिन अजय ने राखी को घर से निकाल दिया। राखी को आज भी इस बात का ग़म है कि गुलज़ार ने कभी उसकी अभिनय क्षमता को पहचानने की कोशिश ही नहीं की। गुलज़ार से राखी को एक बेटी मेघना हुई, आज वह भी बॉलीवुड में बतौर निर्देशक और लेखक के रूप में अपनी पहचान रखती है

मीना कुमारी और गुलज़ार के रिश्ते भावनाओं से भरे हुए रहे हैं। मीना ने मौत से पहले अपनी तमाम डायरी और शायरी की कापियाँ गुलज़ार को सौंप दी थीं्। गुलज़ार ने उन्हें संपादित कर बाद में प्रकाशित भी कराया था। मीना-गुलज़ार की भेंट फ़िल्म 'बेनज़ीर' के सेट पर हुई थी। बिमल राय निर्देशक थे और गुलज़ार सहायक थे। शॉट रेडी होने पर स्टार को कैमरे तक लाने की जिम्मेदारी उनकी थी। यहीं से दोस्ती में अपनापन पनपता चला गया। बाद में गुलज़ार जब स्वतंत्र फ़िल्म निर्देशक बने तो फ़िल्म 'मेरे अपने' की मुख्य भूमिका गुलज़ार ने मीना को सौंपी। १९७२ में मीना चल बसीं। 'मेरे अपने' कुछ समय बाद प्रदर्शित हुई और गुलज़ार स्वतंत्र फ़िल्म निर्देशक बन गए। आज भी गुलज़ार के ऑफिस में दीवार पर ट्रैजिडी क्वीन मीना कुमारी का चित्र बोलता-सा नजर आता है

फ़िल्म, 'मेरे अपने' (१९७१) से गुलज़ार ने बतौर फ़िल्म निर्माता भी अपने दिल की बातें पर्दे पर उतारीं्। १९७२ में उन्होंने एक और भावपूर्ण फ़िल्म बनाई, 'कोशिश'। इस फ़िल्म में संजीव कुमार और जया भादुड़ी ने गूंगे-बहरे (मूक-बधिर) का अभिनय कर दर्शकों की आँखें नम कर दी थीं। गुलज़ार की कलम सीधे दिल पर दस्तख़त करती है। उस पर संजीव कुमार से मिलकर, जैसे गुलज़ार की लेखनी को और सिफ़त हासिल हो गई। फिर दोनों लेखक और अदाकार से दोस्त हो गए। इस जोड़ी ने १९७९ में 'आंधी' और 'मौसम' के अलावा १९८१ और १९८२ में क्रमशः 'अंगूर' और 'नमकीन' बनाई। १९८७ में आई 'इजाज़त' भी उनके निर्देशन में बनी दिल छू लेने वाली फ़िल्म थी। उनकी बनाई फिल्मों की फ़ेहरिस्त लम्बी है।आरडी बर्मन (पंचम) भी गुलज़ार के ख़ास दोस्तों में एक थे जिनके साथ उन्होंने क़रीब २१ फ़िल्में बनाई। सलिल चौधरी और ए.आर रहमान के साथ भी उनका काम यादगार रहा है। इस वक़्त उनके लफ़्ज़ों को सुरों में ढालने की ज़िम्मेदारी संगीतकार विशाल भारद्वाज निभा रहे हैं ।

★ ★ ★

संदेश

बहुत दूर तक जाना पड़ता है
सिर्फ ये जानने के लिए
कि नजदीक कौन है ।
वक्त आपका है
चाहो तो सोना बना लो
चाहो तो सोने पे गुजार दो
वक्त हालात देखकर
बदलता है और
अपने मौका देखकर ।

बुरा करने का विचार आप तो
कल पे टालो
अच्छा करने का विचार आए तो
आज ही कर डालो ।
पीठ हमेशा मजबूत रखनी चाहिए
क्योंकि शाबासी और धोखा दोनों
पीठ पीछे से ही मिलती है

माँ बाप की नसीहत सबको
बुरी लगती है
लेकिन माँ बाप की वसीयत सबको
अच्छी लगती है ।

उड़ा देती है नींदे कुछ जिम्मेदारियाँ घर की
पर रात में जागने वाला हर शख्स आशिक नहीं होता ।

सोनाली प्रकाश वाघमारे
बी.कॉम- भाग ३

सिद्धार्थ (बुद्ध) का गृहत्याग

कु.रसिका महेश व्याहलीकर
बी.ए.२

शाक्य और कोलिय वंश में रोहिणी नदी के पानी के लिए संघर्ष हुआ । इसमें शाक्य वंश की ओर से कोलिय वंश के खिलाफ युद्ध करने की योजना बनाई गई । शाक्य संघ के २४ वर्ष के ऊपर के सभी युवा युद्ध में हिस्सा लेंगे, ऐसा तय किया गया । इस निर्णय का सिद्धार्थ ने विरोध किया । युद्ध नहीं कर सकते । अनेक युवा इस विचार में थे लेकिन बोलने के लिए कोई भी आगे नहीं आ रहा था तब यह धैर्य सिद्धार्थ ने किया । इससे शाक्य संघ के सेनापति ने संघ के खिलाफ निर्णय से सिद्धार्थ को दंड दिया गया । तीन में से एक को चुनना है एक-आपको युद्ध में शामिल होना पड़ेगा, दो -आपके परिवार को समाज से बाहर किया जाएगा । तीन -या आपको देश छोड़कर जाना पड़ेगा (संन्यास) तो सिद्धार्थ ने युद्ध में हिस्सा नहीं लेते, न ही परिवार पर बहिष्कार वे स्वयं दंड भुगतने के लिए तैयार हो जाते हैं । तब अपना निर्णय सुनाने के लिए वे अपने घर आते हैं।

शाक्य संघ की बैठक में जो कुछ हुआ उसकी खबर सिद्धार्थ गौतम की वापसी से बहुत पहले ही महल तक पहुँच चुकी थी। क्योंकि, जैसे ही सिद्धार्थ गौतम घर लौटे तो उन्होंने देखा कि उनके माता-पिता रो रहे थे और वे बहुत दुखी थे। शुद्धोदन ने कहा, हम युद्ध के परिणामों पर चर्चा कर रहे थे। लेकिन मैंने कभी नहीं सोचा था कि आप इस हद तक जाएंगे।

सिद्धार्थ ने जवाब दिया, 'मैंने भी नहीं सोचा था कि चीजें इतनी अच्छी होंगी। मुझे आशा थी कि मैं शांति के पक्ष में अपने तर्कों से शाक्य को मना सकूंगा दुर्भाग्य से हमारे कमांडर ने अपने लोगों की भावनाओं को इतना चिंतित कर दिया था कि मेरी बातों का उन पर कोई प्रभाव नहीं पड़ा। हालाँकि, जैसा कि आपने देखा होगा कि मैंने स्थिति को बदतर होने से कैसे बचाया, मैं सत्य और न्याय से पीछे नहीं हटा, और सत्य और न्याय की वकालत के कारण जो भी सज़ा मिली, उसे भुगतने में सफल रहा।

शुद्धोदन इस योग से संतुष्ट नहीं थे। 'आपने यह नहीं पूछा कि हमारा क्या होगा,' उन्होंने कहा, 'लेकिन मैंने इसी कारण से परिव्राजक को स्वीकार किया है,' सिद्धार्थ ने उत्तर दिया। लेकिन तुम्हारे बिना यह ज़मीन हमारे किस काम की? शुद्धोदन खुश हैं उन्होंने कहा, 'क्यों न पूरा परिवार इस शाक्य देश को छोड़कर आपके साथ अज्ञातवास पर चला जाए?' रोती हुई प्रजापति गौतमी ने शुद्धोदन की बात से सहमति जताते हुए कहा, यह सही है। आप हमें इस हालत में छोड़कर अकेले कैसे जा सकते हैं? सिद्धार्थ ने कहा, माँ, आप क्षत्रियों की माता हैं, अब तक क्यों कहती रहती थी कि आप डरती नहीं हैं? क्या यह सच नहीं है? फिर तो आपको साहस रखना चाहिए। यह दुखद गति आपको शोभा नहीं देती। यदि मैं जाता और युद्ध के मैदान में मर गये, तो तुमने क्या किया होता ? तुम इस तरह क्यों रो रही हो, नहीं। माता गौतमी ने कहा, वह मृत्यु एक क्षत्रिय के लिए उपयुक्त होती। लेकिन तुम अब जंगल में जा रहे हो। लोगों से दूर, जंगली प्राणियों के साथ रहने के लिए। हम यहां शांति से कैसे रह सकते हैं? मैं तुमसे कहती हूं, तुम हमें ले जाओ तुम्हारे साथ। मैं तुम सबको कैसे ले जाऊँ? भाई नन्द बहुत छोटा बच्चा है। मेरा बेटा राहुल अभी पैदा हुआ है। क्या तुम उसे यहीं छोड़कर आ सकती हो? सिद्धार्थ ने गौतमी से पूछा। इससे गौतमी संतुष्ट नहीं हुई। उसने कहा,

'हम सभी लोग शाक्यों का देश छोड़कर कोशल देश में जाकर कोश स्वामी के संरक्षण में रह सकते हैं।' लेकिन माँ, सभी शाक्य क्या कहेंगे? सिद्धवाणी ने निवेदन किया, क्या इसे देशद्रोह नहीं माना जाएगा? इसके अलावा, मैंने वादा किया है कि मैं शब्द या कर्म से ऐसा कुछ नहीं करूंगा जिससे कोसलाधिपति को मेरे परिव्रज्या का कारण समझ में आए। यह सच है कि मुझे जंगल में अकेले रहना होगा, लेकिन क्या बेहतर है? जंगल में रहना, या कोलियों की हत्या में भाग लेना?

'परन्तु यह जल्दबाजी क्यों?'

शायद युद्ध नहीं छिड़ेगा। तो आप परिव्रज्या को निलंबित क्यों नहीं कर देते? शायद आपको शाखा में बने रहने के लिए संघ से अनुमति भी मिल सकती है। सिद्धार्थ को यह विचार पसंद नहीं आया। उन्होंने कहा, यह केवल इसलिए है क्योंकि मैंने परिव्राज्य लेने का वादा किया था कि संघ ने कोलियों के खिलाफ युद्ध को स्थगित कर दिया है। मेरे द्वारा परिव्राज लेने के बाद युद्ध की घोषणा वापस लेने के लिए संघ से आग्रह करना संभव है। यह सब मेरे पहले परिव्राज लेने पर निर्भर करता है। 'मैंने एक वादा किया है और मुझे इसे पूरा करना ही होगा। वादा खिलाफी के परिणाम उनके और दोनों के लिए गंभीर होंगे। माँ, अब मेरे रास्ते में मत आओ। मुझे आज्ञा दो और मुझे आशीर्वाद दो। जो हो रहा है अच्छे के लिए हो रहा है। गौतमी और शुद्धोदन स्तब्ध रह गये।

सिद्धार्थ अपनी पत्नी यशोधरा के महल में गये। वह उसे देखकर स्तब्ध खड़ा रह गया। उसे समझ नहीं आ रहा था कि क्या कहे और कैसे कहे. यशोदा ने ही चुप्पी तोडी , उन्होंने कहा, 'कपिलवस्तु में संघ की बैठक में जो कुछ हुआ, मैं सारा जानती हूं।' सिद्धार्थ ने पूछा, बताओ यशोधरा, मेरे परिव्रज्या लेने के निर्णय के बारे में तुम क्या सोचती हो? उसे लगा कि वह बेहोश हो जायेगी, लेकिन ऐसा नहीं हुआ। अपनी भावनाओं पर पूर्ण नियंत्रण रखते हुए, उसने उत्तर दिया, अगर मैं आपकी जगह होती तो मैं और क्या कर सकती थी। मैं निश्चित रूप से कोलियों के खिलाफ युद्ध में भागीदार नहीं होती!! आपका निर्णय सही है। आपको अनुमति और समर्थन प्राप्त है। मैं भी आपके साथ परिव्रज्या ले लेती । मैं परिव्रज्या नहीं ले रही हूँ।

एकमात्र कारण यह है कि मैं राहुल को बड़ा करना चाहती हूँ । ऐसा न होता तो बेहतर होता। लेकिन हमें साहस और बहादुरी के साथ स्थिति का सामना करना चाहिए। हमें अपने माता-पिता और बेटे के बारे में बिल्कुल भी चिंता नहीं करनी चाहिए, जब तक जान है मैं उनका ख्याल रखूंगी । मेरा शरीर इस अर्थ में कि हम अपने निकटतम और प्रियतम को छोड़ देते हैं और करवा लेते हैं इस अर्थ में, आइए हम जीवन का एक नया तरीका खोजें जिससे पूरी मानव जाति को लाभ होगा। यही मेरी एकमात्र इच्छा है।

इसका सिद्धार्थ गौतम पर बहुत प्रभाव पड़ा। उन्हें इस बात का अभूतपूर्व एहसास था कि यशोधरा कितनी बहादुर, साहसी, नेक दिमाग वाली थीं और हम कितने भाग्यशाली हैं कि हमें ऐसा पत्र मिला और हम कितने भाग्यशाली हैं कि हमारे पास ऐसी पत्नी हैं। पहली बार उसे एहसास हुआ कि भाग्य के कारण अलगाव कैसे हुआ। वह उससे राहुल को लाने के लिए कहता है। वे उसे पितृवत स्नेह से देखते हैं और महल से चले जाते हैं ।

★ ★ ★

सुन भाई सुन

सुन भाई सुन
सुन करके मेरी बाते गुन ।।
मानव तन की महिमा जान,
अपने जीवन को पहचान
करे कर्म जो, धर्म प्रधान
जग में मानव वही महान ।
मानव का कर उत्थान सदा
सद्भावों के मोती चुन
सुन भाई सुन ।

मानवता ही धर्म,
जाने मानवता का मर्म ।
कर तू सत्य न्यायमय कर्म,
यही ही मानवता का वर्म
भारत माँ का वही सपूत
जिसमें देशभक्ति की धुन
सुन भाई सुन ।

सभी सुखों का जो है सार
वह है सच्चा प्रेम-प्रसार ।
तू करके सेवा-उपकार
कर ले जीवन का श्रृंगार ।
प्रेमजल का कर तू पान,
द्वेष-अग्नि में मत जल भुन ।
सुन भाई सुन

रोहित राजेंद्र कांबले
बी.ए.- भाग १

पुस्तक परीक्षण

अंजलि भर मिट्टी में आज का भारत

कु.आर्यन अविनाश रेडके
बी.ए. भाग २

हिंदी साहित्य के २१ वीं सदी के प्रसिद्ध कवि डॉ. सदानंद भोसले द्वारा लिखित अंजलि भर मिटटी का प्रकाशन फरवरी २०२३ में हुआ । वर्तमान युग परिवर्तनशील, विज्ञान एवं तकनीकी के चरम उत्कर्ष, विकास का युग सूचना एवं प्रोद्योगिकी का विस्तारित रूप डिजिटल इंडिया से आत्मनिर्भर भारत का एक नया अविष्कार करने वाला युग रहा है । साहित्य एक पीढ़ी से दूसरी पीढ़ी तक अपना अनुभव, अपनी विरासत अगली पीढ़ी को सौंपता है । अलग-अलग विचारधाराओं से मनुष्य जीवन जी रहा है । प्रगति के उच्च शिखर पर पहुँचने के बाद भी, चंद्रयान-3 का सफल परीक्षण करके विश्व में एक शक्तिशाली राष्ट्र के रूप में पहचान बनाकर विश्वगुरु बनने की हमारी कल्पना एक नई मिसाल बनकर उभरते समय विश्व की तीसरी सबसे बड़ी अर्थव्यवस्था की ओर भारत बढ़ रहा है । प्रगति के शिखर तक पहुँचने के इस अभियान में पाँच हजार साल से भी ज्यादा पुरानी हमारी प्राचीन सभ्यता एवं संस्कृति संरक्षित करते समय जाति-धर्म, वर्ण तथा अर्थ के आधार पर समाज एवं वर्गव्यवस्था ने नया रूप प्राप्त कर लिया है ।

विश्व के सबसे बड़े संसदीय जनतंत्र का लिखित एवं परिदृढ भारत का संविधान हम भारत के लोगों के सर्वांगीण विकास की बात करता है । 18 वीं लोकसभा के चुनावी तैयारी में भारत बढ़ रहा है लेकिन आज भी हमारे देश के मजदूर, किसान,स्त्रियाँ, दलित, आदिवासी और इन सबसे अलग एक गरीब वर्ग एक समय की रोटी के लिए तड़प रहा है । वह तड़प एक ओर हेय दृष्टि से, दूसरी ओर संवेदना की दृष्टि से, तीसरी ओर सहानुभूति से देख रहा है । असल में समस्या में एक और समस्या जैसे प्याज के एक परते खुलने के बाद अनेक परते निकल जाते हैं । समस्या का यह सिलसिलेवार ब्यौरा थमने का नाम नहीं ले रहा है । क्या गलती हुई होगी इन लोगों की जो आज भी वंचित है । इन सभी मुद्दों को हृदयस्पर्शी संवेदनाओं की अभिव्यक्ति कवि सदानंद भोसले द्वारा लिखित "अंजलि भर मिटटी' काव्य

संग्रह में दृष्टिगोचर होता है । उनके संग्रह में पर्यावरण के प्रति सजग, वैश्विक तापवृद्धि, सर्वजन हिताय, सर्वजन हिताय, बहुजनों का बहुजन भारत, शोषित पीड़ित जनता का प्रतिबिंब, स्त्री का संवेदनशील व्यक्तित्व, आदिवासी का चित्रण दलितों का यथार्थ चित्रण, बुद्ध की करुणा, गांधी दर्शन, छत्रपति शिवाजी महाराज, महात्मा फुले, राजर्षि शाहू महाराज, सावित्रीबाई फुले, बाबासाहब डॉ.भिमराव आंबेडकर जी के विचारों का अभिधार्थ शैली में चित्रण, महाराष्ट्र की भारत को सामाजिक आंदोलन की देन, शिक्षा -अशिक्षा का वर्णन, गरीबी का चित्रण -रोटी के विशेष संदर्भ में, डिजीटल इंडिया की चकचौंध में नया भारत, ऐतिहासिक विरासत का चित्रण,सत्यं, शिवं और सुंदरम की अभिव्यति, व्यंग्यात्मक शैली, सहज शैली, भावात्मक शैली,एकालाप शैली, भाषा की दृष्टि से सफल संयोजन दिखाई देती है ।

प्रस्तुत कविता संग्रह में सामाजिक एवं आर्थिक प्रश्नों का व्यवस्थित चित्रण किया है ।

।। परिषदा/चचासत्रे/कार्यशाळा ।।

प्रा. मे.पु.रेगे यांचे तत्त्वचिंतन आणि समाजचिंतन या विषयावरील
कार्यशाळेतील मान्यवरांना पायलेटींग करताना एन.सी.सी.चे विद्यार्थी

जनता शिक्षण संस्थेच्या वर्धापन दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना
प्राचार्य सुनीलकुमार लवटे सोबत मा. मदनदादा भोसले व मान्यवर

Economics Olympiad च्या उद्घाटन प्रसंगी
डॉ. निरज हातेकर

मा.डॉ.निलीमा ताई भोसले Economics Olympiad च्या
समारोप व बक्षीस समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना

'वैधानिक साक्षरता व वित्तीय साक्षरता'
या विषयावर मार्गदर्शन करताना मा.श्री.सुरेश मेहता

डॉ. दिपक जाधव 'छत्रपती शिवाजी महाराजांचे आदर्श नेतृत्व'
या विषयावरती आपले विचार मांडताना

डॉ.रघुनाथ कडकणे Recent Trends in Research
या मेगा इव्हेंटमध्ये मार्गदर्शन करताना

हिंदी विभागाच्या कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना
प्रो.डॉ.साताप्पा सावंत

।। विभागांचे विविध उपक्रम ।।

मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त
विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना मा.श्री.सरोजकुमार मिठारी

डॉ.गजानन भोसले यांचे 'नई शिक्षा निती और हिंदी भाषा'
या विषयावर व्याख्यान

'सुदृढ भावनिक आरोग्याची मंत्र' या जीवनावश्यक विषयावर
व्याख्यान देताना मा.श्री. कपिल ललित

मा.डॉ. महेश देवकर भारतीय भाषा दिन निमित्त
पोस्टर प्रेझेंटेशनचे उद्घाटन करताना

भैतिकशास्त्र विभाग : 'भौतिकशास्त्रामधील नोकरीच्या संधी'
मार्गदर्शन करताना डॉ.पवन पगारे

मा. शिरीष लिमये मार्गदर्शन करताना

पोक्सो कायद्या संदर्भात विधी साक्षरता कार्यशाळेमध्ये
सातारा जिल्ह्यातील न्यायाधिश

मा.कु.स्नेहा घार्गे अर्टिफिशिअल इंटिलिजन्सचा मॅथ्समध्ये उपयोग
यावर व्याख्यानामध्ये स्वागत करताना प्रो.डॉ.सुनिल सावंत

।। विभागांचे विविध उपक्रम ।।

मानसशास्त्र विभाग : डॉ.नितीन रोकडे
मानसिक आरोग्य दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना

वाणिज्य व व्यवस्थापन क्षेत्रातील रोजगारिच्या संधी या विषयावर
विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना मा. प्रविणा ओसवाल

'देशभक्त किसन वीर राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा' उद्घाटनप्रसंगी प्रमुख पाहुणे
मा.श्री.समृद्धीबाबा जाधव (सिनेकलाकार) यांचा सत्कार करताना मा. मदनदादा भोसले

जिल्हास्तरीय अविष्कार संशोधन स्पर्धेमधील
सहभागी स्पर्धकांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे

वनस्पती शास्त्र व अभिनव नर्सरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने
'Horticultural Practices' एक दिवसीय कार्यशाळा

गणित विषयातुन 'आय.टी. क्षेत्रातील संधी' या विषयावर
विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना श्री.सुफीयन मोमीन

'बी.एस्सी व एम.एस्सी नंतर इंडस्ट्रीमध्ये नोकरीच्या संधी'
या विषयावरील कार्यशाळेत श्री.अभिजीत भोसले यांचे स्वागत करताना मा.प्राचार्य

वनस्पतीशास्त्र विभाग : डॉ.सुजीत जाधव यांचे
विद्यार्थ्यांना विशेष मार्गदर्शन

।। विभागांचे विविध उपक्रम ।।

रसायनशास्त्र विभाग व प्लेसमेंट सेल यांच्या संयुक्त विद्यमाने
आयोजित Industrial Academia Interaction

Global Warming या विषयावर व्याख्यान
डॉ.समाधान शिंदे

प्राणिशास्त्र विभागामार्फत सौ.वर्षा गायकवाड यांची
'ककून हस्तकला' – कार्यशाळा

पोलिस भरतीपूर्व प्रशिक्षण देताना
प्रशिक्षक श्री.विशाल महागंडे

आधुनिक काळातील संस्कृत या विषयावरील
मार्गदर्शनपर व्याख्यान देताना सौ.संध्या पानसे

Instrumental Methods of Chemical Analysis या
विषयावर मार्गदर्शन करताना डॉ.अजित एकल

सौ.स्मिता गोडसे आणि सौ.मंजिरी चव्हाण यांनी
'मानसिक आरोग्याची गुरुकिल्ली स्वमदत गट' यावर मार्गदर्शन करताना

मराठी भाषेच्या अध्ययनातुन नोकरीचा संधी याविषयावर
मार्गदर्शन करताना ज्येष्ठ पत्रकार व वृत्त निवेदक मा.स्वाती महाळंक

।। विभागांचे विविध उपक्रम ।।

वाणिज्य मंडळ उद्घाटन व विमा क्षेत्रातील
नोकरीचा संधी याविषयावर व्याख्यान

हिंदी विभाग भित्तीपत्रक उद्घाटन प्रसंगी
डॉ.संग्राम शिंदे यांचे स्वागत करताना

सांस्कृतिक विभाग : 'सरदार दादासाहेब माने फिरता चषक' विजेते
विद्यार्थी कलाकारांचे कौतुक करताना मा.मदनदादा व मान्यवर

स्पर्धा परिक्षा तयारी या विषयावर
मार्गदर्शन करताना मा.श्री.अभिजीत निकम

महाविद्यालयीन 'स्टार अविष्कार संशोधन स्पर्धा' उद्घाटन
मा.प्राचार्य डॉ.गुरूनाथ फगरे

वाणिज्य विभागाचे LIC भेट व श्री. शिवा पटनाईक
यांचे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन

'देशभक्त किसन वीर राज्यस्तरीय वकृत्व स्पर्धा'
प्रथम क्रमांक- बक्षीस देताना मा.श्री.मदनदादा भोसले

जय किसान वसतीगृहातील विद्यार्थ्यांना
शुभेच्छा देताना मा.श्री.मदनदादा भोसले

।। वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ ।।

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभाचे प्रमुख पाहुणे मा.श्री.समृद्धीबाबा जाधव यांचे स्वागत करताना मा.श्री.मदनदादा भोसले

मा.श्री.मदनदादा भोसले यांचे स्वागत करताना मा.प्राचर्या गुरुनाथ फगरे

मा.श्री.मदनदादा भोसले मार्गदर्शन करताना

सिनेकलाकार मा.श्री.समृद्धीबाबा जाधव विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना

'शिवछत्रपती' पुरस्कार विजेता मयुर रोकडे याचा सन्मान करताना मा.श्री.समृद्धीबाबा जाधव

स्नेहांजली ननावरे हिचा सन्मान करताना मा.श्री.समृद्धीबाबा जाधव

हॅण्डबॉलचे टिमचे अभिनंदन करताना प्रमूख पाहुणे व मान्यवर

।। वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ ।।

कबड्डी टिमचे अभिनंदन करताना मा.समृद्धी जाधव आणि मा.मदनदादा भोसले

क्रीकेट टिमचे अभिनंदन करताना मा.समृद्धी जाधव आणि
मा.मदनदादा भोसले व मान्यवर

'वाई भुषण' बाळासाहेब बाबर पुरस्कृत किसन वीर श्री शरीर सौष्ठव स्पर्धा विजेता
प्रणव वसंत शिर्के मा.समृद्धी जाधव आणि मा.मदनदादा भोसले

शिवाजी विद्यापीठ इंटरझोनल ॲथलॅटिक्स मिट मधील विजयी खेळाडू यांच्या समवेत
प्रमुख पाहुणे मा.समृद्धी जाधव आणि मा.मदनदादा भोसले व संस्थेचे मान्यवर

'आमचे एन.सी.सी. कमांडर आमचा अभिमान'
मा.समृद्धी जाधव आणि मा.मदनदादा भोसले यांच्या समवेत

शिवाजी विद्यापीठ इंटरझोनल हॅण्डबॉल सामान्यातील यशस्वी खेळाडू
प्रमुख पाहुणे मा.समृद्धी जाधव आणि मा.मदनदादा भोसले व संस्थेचे मान्यवर

मा.समृद्धी जाधव आणि मा.मदनदादा भोसले
यांच्या समवेत राष्ट्रीय खेळाडू

।। कलादालन ।।

सानिका दुधले, बी.कॉम. भाग २

अंजली कुंभार, बी.कॉम. भाग १

पुर्वा फडतरे, बी.सी.ए. भाग १

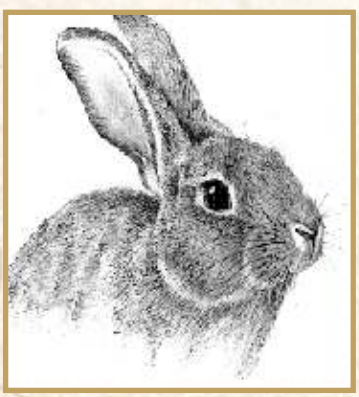
दिक्षा यादव, बी.सी.ए. भाग २

सानिका दुधले, बी.कॉम. भाग २

श्वेता धनावडे, बी.सी.ए. भाग २

श्वेता धनावडे, बी.सी.ए. भाग २

अंजली कुंभार, बी.कॉम. भाग १

सिद्धी चव्हाण, बी.कॉम. भाग २

English Section

"Some people
don't like change,
but you need to
accept change
if the
alternative
is disaster."

- Elon Musk

Section Editor
Mr. Jayvant Khot

फुलणाई 2023 2024

Index

PROSE

Short Story	Hope Never Dies	Prachi Jamadade (BCA Part II)	67
One- Act Play	Life Falls Apart	Anis Mokashi (M.A. Part II)	70
Humorous	Monkeys Trouble	Mayuri Pawar (BCA Part II)	73
Character Sketch	Chaitram Pawar: The First Van Bhushan of Maharashtra	Sakshi Deshmukh (BCA Part II)	75
Travelogue	Tapola: The Mini Kashmir of Maharashtra	Aditya Lahane (B.A. Part II)	77
Critical	Nature in Coleridge's The Rime of Ancient Mariner	Dhanashree Mahangade (BCA Part II)	79
Research Article	Natsamrat: Transforming Classic Marathi Play into a Movie	Namrata Khude (M.A. Part I)	81
Informative (General)	Wildfire: A Serious Threat to Ecosystem.	Gauri Gaikwad (B.A. Part III)	83
Informative (Science)	Li- Fi	Pranav Mahagaonkar (BCA Part II)	84
Informative (Science)	Auroras: The Northern Lights	Sanchita More (B.Sc. Part III)	86

POETRY

Education	Pooja Dhotre (BCA Part I)	74
My Mother	Archita Mahangade (B.Com Part I)	76
In My Wai	Pritee Mandhre (B.A. Part I)	78
Dirty Politics	Yashswini Chorge (B. Com Part III)	85

Short Story

Hope Never Dies

Prachi Jamdade
BCA Part II

This is the tale of an old man who sells vegetables at the corner of Wai town. He is living a sad life. Madhuri, a middle-aged woman, meets him accidentally. Her conversation with him changes the course of his life. After reading this story, you will understand that surprise is the greatest gift of life.

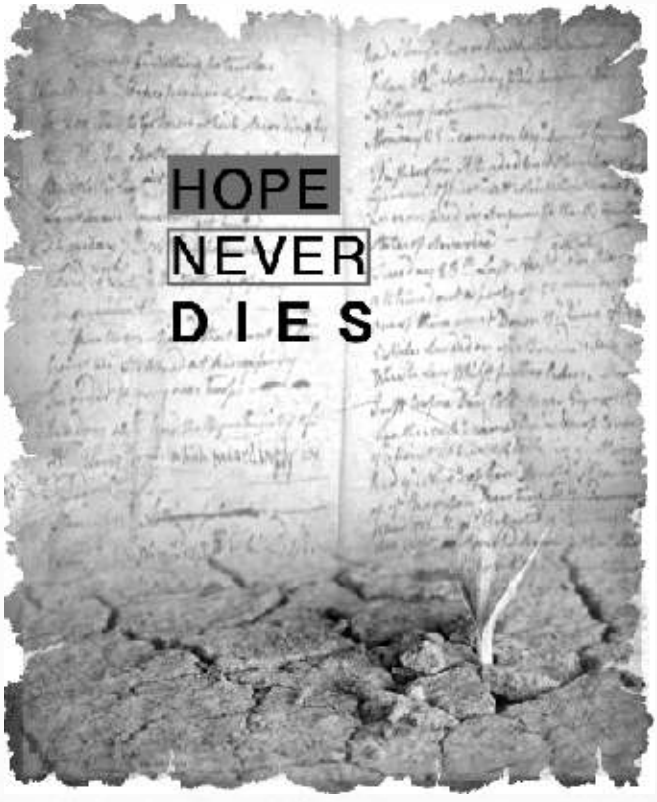
Wai, the town of natural beauty, was widening its boundaries day by day considerably. There were two roads entering Wai: one from Surur, the other from Panchwad. This entrance to Wai was popular because there was an Agricultural Produce Market Committee. The place was crowded by small merchants. Some fruit vendors had set up their own fruit stalls. Some Chinese hotels were attracting young foodies. Some hardware shops were doing business. Before the entrance of the Agricultural Produce Market Committee, autorickshaw drivers would wait for the passengers.

Hari Sutar was born in a poor family. He educated himself by doing many part-time jobs. Finally, he succeeded in getting a government job at District Court, Wai. He married Madhuri, a girl from an ordinary family. Soon the couple became parents of two children. Life was pretty happy. Hari was busy with his job and his wife in household duties.

Madhuri had to nourish children. She had sacrificed her career for her children. Every day she would cook meal early in the morning. Her husband would leave house with tiffin for the job. Then she would prepare her children for the school. Sarthak and Varad had been admitted in a reputed school. Both the children had fond of school. The school was 2 km away from Hari's residency.

It was the month of January. The cold in Wai was at its peak. She took her two children to a rickshaw stop before the Agricultural Produce Market Committee. The Rickshaw driver was waiting for them as usual. He started a rickshaw for the school. Madhuri said good-bye to her children. She needed chili today. Actually, she would buy it from the weekly bazaar. She lived in Sahyadri Nagar, a few meters away from the Agricultural Produce Market Committee.

A hundred meters away from the rickshaw stop, there was a tent of a vegetable vendor. One old man, around 70, wrinkled on his face and with receding white hair on his head, sold vegetables daily. Madhuri had seen him many times there. But

she neither met him nor bought any vegetables from him. But she would see him regularly. But today she needed chillies, and for that, she could not wait for the weekly bazaar. So she decided to buy chilies from him.

"Baba, I want some chillies. How much should I pay for 250 grams?" asked Madhuri, looking at green chillies spread on a brown sack. There were heaps of potatoes and tomatoes, too. The old man looked at her. He saw her daily, but it was a surprise for him today. Because Madhuri never bought anything from him. But today she had come to buy something there.

" It's Rs. 40 a kilo," he continued. "You need to pay Rs. 10 for 250 grams."

"Please take it," she said, holding a note of ten rupees before him.

The old man accepted the note gladly. He held the balance in his left hand and started to collect chilies with his right hand. He was measuring chilies.

As Madhuri saw his hand, she was shocked. Because the old man didn't have fingers on his right hand.

"Open your sack," the old man asked her to pour chillies in her sack.

Madhuri opened her sack. He poured chillies into the sack.

"Baba, you don't have fingers on your right hand." Madhuri started clearing her doubts: "What happened to it?. I mean any accident or inborn issue?"

"I was a mill worker in Mumbai. I am from Bavdhan village. I stayed in Mumbai for more than 30 years. While I was on night shift, unfortunately, my right hand got stuck in the machine. Deathlike pains ran through my body. I fainted looking at my own blood."

"It's okay, baba," Madhuri said to the old man. She saw pain still on his face. She wanted to know more about him.

"Are you alone at home?"

" No, I have a family," he continued. "My wife is now old like me. My elder son has passed away in the COVID pandemic. His wife and two children are living with her parents. The younger son works on daily wages."

" I have heard the government has provided aid to the mill workers. My brother is a member of the Gram Panchayat and has helped mill workers get aid from the state government. Have you gotten such help from the government?" asked Madhuri.

"I'm not a lucky man. After an accident, I came back to my village and never returned to Mumbai," answered the poor old man.

" Ok, baba. I must leave. Bye," Madhuri left him, and she started to trod the street towards her home.

She felt really bad about an old man. She was thinking about his unfortunate and pathetic condition. She was in a deep thought and suddenly stopped. She turned back; she had walked around 20 meters from the place where that vegetable vendor had sat. She stopped suddenly. After thinking deeply for 2 minutes, she started walking back to that vegetable vendor. The old man was staring at her. He saw her coming back towards him. He was surprised to see her right before him once again.

"Have I made a mistake?" he asked Madhuri.

"No, baba," she said. "I want your full name. Please tell me the details that I ask for.".

Madhuri made a call to her brother, Ashish. Her brother received her call immediately.

"I've met one old mill worker. You have solved the problems of mill workers and benefited them through government schemes and aid. Can you please check one more name in the list of people to whom the state government has launched some schemes?" She was talking to her brother as if that old man were her own grandfather.

"Ok, I will check. Let me know his name,

age, village, and year of working." Ashish followed what his sister insisted.

"Sadashiv Baban Jadhav, A/P Bawdhan, Talk:Wai Dist: Satara is my permanent address. In Mumbai, I worked in Appollo Mills," said the old man.

Ashish checked the details on the website of the state government. After a few minutes, he said to his sister, "Sadashiv Baban Jadhav is the name on the beneficiary's list. He has been sanctioned 9 lakh rupees for being handicapped by the Maharashtra government. Besides, he has been given a free house in Mumbai," she thanked her brother and turned at the poor old man.

" Baba, the government has given you a house in Mumbai and 9 lakh rupees for being handicapped," informed Madhuri to the old man.

After listening to this, a wave of happiness created on his face. Tears of joy started running out of his eyes. It was a great surprise to him. He had never seen even 1 lakh rupees in his entire life. For him, a house in Mumbai was beyond his imagination.

He folded his both hands and stooped to touch the feet of Madhuri. But she moved back, saying, "What's this, baba? You are like a grandfather to me. Please don't do like this.

"I'm touching a goddess' feet, not yours. I have seen you many times in this corner. But you never came here to buy anything from me. But you came today to give me what I may not have had in my life. I knew nothing about what you told me today. If you had not come, I would not have gotten a house in Mumbai and 9 lakh rupees. I am obliged to you. Thank very much."

" There is no need to say all these things. Please go to Mumbai for further procedures. Now, let me go." Madhuri came home with a pleasant face.

In the evening, she narrated the whole incident to her husband Hari. Hari also became very happy about changing the life of an old man.

On the next day, Madhuri took Sarthak and Varad to school. She tried to see an old man. But he was not there, not even his tent.

★ ★ ★

One - Act Play

Life Falls Apart

Anis Mokashi
M.A. Part II

"Life Falls Apart," based on a true incident, exposes how the corrupt managements of educational institutes in Maharashtra are destroying the lives of young scholars who aspire to become teachers at senior colleges. There is the twist at the end of this one-act play in the style of O Henry.

Characters :

KalyanKare : *Professor in Sociology at local senior college in Karad.*

Asha Kare : *Wife of Professor*

Adarsh Watlave: *The Chairman of "Ideal Education Society"*

Anant Andhare, *Qualified candidate in Sociology.*

Scene I

(The hall of Kalyan Kare's house Anant Andhare has come to meet him.)

Anant Andhare: *Namaste, Sir! My name is Anant Sadaa Andhare. Satara is my native place. I live with my wife and mother. I have qualified the NET in Sociology and have experience working at a senior college on an honorarium basis. I came to know that you are the subject expert on the committee for the interview organised by Adarsh Senior College, Satara.* ***(Asha brings a cup of tea and puts on teapoy.)***

Kalyan Kare: *Have tea.* ***(Anant picks a cup.)*** *Where do you work on clock hour basis?*

Anant Andhare: *At Ideal Education Society's Ideal Senior College, Satara.*

Kalyan Kare: *For how many years have you been there?*

Anant Andhare: *10 years.*

Kalyan Kare: *It's a long period.*

Anant Andhare: *Yes, sir.*

Kalyan Kare: *What do you expect from me?* ***(Asks direct question)***

Anant Andhare: *Sir, I got the information that you are on the interview panel as a subject expert. I have heard that you are a kind human. If you could please insist on my name at the time of the interview for the selection, I will be grateful to you forever.*

Kalyan Kare: (Looking at him surprisingly.) *You are working at that college, but you look anxious and uncertain about the selection. Why ?*

Anant Andhare: (Keeps an empty cup on the teapoy.) *Yes, sir, the sanstha has given me a word that it will consider me for the selection. But subject experts are also important. Sir* ***(now very serious)****, my wife is pregnant with a two-month-old baby inside her womb. My father-in-law is not happy with me because I am not a regular teacher. I see darkness before my eyes all the time. Now I am 35 years old. My wife's father wants well settled son-*

in-law who can give economical stability to his daughter. So she can live happy life.

Kalyan Kare: *I can understand your painful condition. The system of education in Maharashtra has become filthy. Teachers like you are working on meager remuneration. Our 15-day salary is your entire year's salary.*

Anant Andhare: *We can neither die nor live.*

Kalyan Kare: *Don't worry. The other two subject experts on the panel are my close friends. I will try to convince them and will try to recommend your name unanimously to your* ***s****anstha chairman.*

Anant Andhare: *Thank you, sir. Bye sir.* ***(Anant departs.)***

Scene II

(It's an interview day. Forty candidates have come to appear for the interview. Anant is at number 6 on the list.The panel consists of the chairman, the secretary, the principal, the head, the subject experts, the representative of VC, a female representative, a representative of the backward classes and some other members. A total of fifteen members are on the interview panel.)

Anant Andhare: *May I come in, sirs?*

Adarsh Watlave: *Yes.* ***(Watlave, the chairman allows him to enter the hall.)***

Anant Andhare: *Good morning all of you sirs.*

Adarsh Watlave: *Please take your seat.*

Anant Andhare: *Thank you, sir.* ***(Sitting in the chair)***

Subject Expert 1: *Anant, will you introduce yourself?*

Anant Andhare: *My name is Anant.....* ***(Introduces confidently.)***

Subject Expert 2: *What are the three phases of feminism?*

Anant Andhare: *Sir, according to Showalter, there are three phases: 1840, 1880 and 1920 onwards.*

Kalyan Kare: *Who is the author of 'On the Division of Social Labor'?*

Anant Andhare: *Emile Deurkheim .*

(Anant gave satisfactory answers to all the questions asked by experts.)

Adarsh Watlave: *Ok, Anant. You may go now.*

(Anant leaves. The interview process comes to an end. All the candidates have been given marks by the experts. The discussion for the selection is going on.)

Adarsh Watlave: *Now it's time to select the candidate for the post of assistant professor. Whom do you think to choose for the post?* ***(He asks Prof. Kalyan Kare.)***

Kalyan Kare: *We, the three experts, have judged all the candidates, but we have made up our minds to finalize the name of Anant Andhare, who is quite a worthy candidate for the post. His performance in the interview was outstanding. He is smart, active, sincere, and has worked here at your college for more than 10 years.*

Adarsh Watlave: *(****Interrupts****) Yes! I know it. What is his number on the list?*

Kalyan Kare: *Six.*

Adarsh Watlave: *I can understand that he has given his ten years of life to this college. But we need to be practical and should think about the prosperity of our college. I mean, the third candidate is the best one. We should choose him.*

Kalyan Kare: *What!* ***(All the experts get shocked.)*** *But our selection is transparent.*

Adarsh Watlave: *It is my right to choose the final candidate because I am the chairman. If you don't think so, let m****e*** *go for the fourth candidate.*

Kalyan Kare: *No, sir, we can't. We have carefully judged the sixth candidate. He will serve here better than any other candidate.* ***(He tries to persuade the chairman.)***

Adarsh Watlave: *The third and the fourth candidates are also good. Ok, I neither insist on the 3rd nor the 4th . You should stop insisting on the sixth one. Let us select the fifth one.*

(All the subject experts have to succumb to the chairman. The fifth candidate has been selected by ejecting the sixth, i.e., Anant Andhare.)

Scene III

(The professor is reading a newspaper in the hall. ***Asha, his wife, is sitting next to him.)***

Asha: *You didn't tell me about the young man who had come to meet you a few days ago.*

Kalyan Kare: *Oh! I forgot to talk to you about him. He had come here with hope that I might play a role during the interview for his selection at senior college.*

Asha: *What happened?*

Kalyan Kare: *I tried my level best, but the chairman was interested in other candidates.*

Asha:*Why ?*

Kalyan Kare: *For him, others were the best. We insisted on the sixth candidate repeatedly. Anant was at the 6th position on the list. But he forced on the third candidate. We rejected that candidate.*

Asha: *Then?*

Kalyan Kare: *Then he insisted on the fourth candidate. He was not in a mood to listen to us. I, along with two other subject experts, declined him. And I tried to persuade him for the 6th candidate.*

Asha: *Who got selected then?*

Kalyan Kare: *The chairman said let us keep aside your candidate and mine too and choose unanimously the 5th candidate.*

Asha: *It means the chairman chose neither his candidate nor yours.*

Kalyan Kare: *Initially, I also thought like you, dear.*

Asha: (confusingly) *I didn't get what you said.*

Kalyan Kare: *Asha, he was a mean, shrewd, and unscrupulous dirty man. After the selection of candidate, he called inside the interview hall the three candidates: 3rd, 4th, and 5th, respectively. He had already received huge bags of money from each of the three candidates before the interview (****Asha shocks****). He returned money to the 3rd and 4th candidates. He was simply playing the game with us. We failed to figure out his game.*

Asha: *I feel very bad for that poor guy whose dreams have been shattered by this system.*

(The mobile is ringing. It's a call from Anant Andhare.)

Kalyan Kare: (Receives and keeps mobile on loud speaker mode) *Hello Anant!*

Anant Andhare: *Hello Sir! Thank you so much, sir, for your sincere efforts.*

Kalyan Kare: *But my efforts went in vain.*

Anant Andhare: *I know it, sir. But teachers like you are rare, sir. You tried a lot for me, who was a stranger to you. It's your greatness, sir.*

Kalyan Kare: *Don't worry. You should start a new life.*

Anant Andhare: *How sir? And for whom, sir?* ***(Voice slowed suddenly.)***

Kalyan Kare: (Bewildered both husband and wife) *What happened, Anant?*

Anant Andhare: *My father-in-law took my pregnant wife with him to his house. He aborted my two-month-old baby in the womb of my wife and married her to another man forcefully.*

(The phone is hung up. The couple is speechless. The curtain falls.)

Humorous

Monkeys' Trouble

Mayuri Pawar
BCA Part II

"Monkeys Trouble," a humorous piece of writing, deals with the exigency caused by monkeys in cities. Monkeys are thriving in cities because of the food easily offered to them by humans. But offering food to monkeys is sometimes troublesome because monkeys are disturbing the peace of mind of humans.

The monkey population is definitely on the increase and I wouldn't be surprised if one day it exceeds the human population. Of course, the way things are going, a time may come when we won't be able to distinguish between monkeys and humans. Monkeys are becoming more human while humans are becoming more like monkeys.

Quite often, I am up with the sound of monkeys jumping on my roof. I have often wondered that hill station houses are made for humans to live in or for monkeys to jump on. Well now I know they are there for the benefit of monkeys. When window remains open, the monkeys finish anything they find on the breakfast table. These monkeys do bhangara on the roof. They always invade the rooms of my neighbours. Once one large monkey had sat on the commode in the bathroom area. He had obviously found it a comfortable place to sit as in Dilip Chitre's poem 'Father Returning Home', the father feels that toilet is the proper place for meditation. The monkey showed no sign of vacating the throne. Finally, my neighbor gave him a fright by slamming the door as loudly as he could. Then he took off through the open window.

On another occasion, a female of the species sat on the coach, lifted the cell phone and tried to call to some distant relative by pressing the buttons. I did not interrupt her being on secret call. I waited for long time by observing respect for ladies. I just showed my indicate finger to the main door to go her out. She looked at me and tore the diary of the cell phone number list to shreds. All the pages of it scattered in the living hall.

Once I was in the bank. All of sudden a group of monkeys entered the bank. They were searching for something. They went to the enquiry window. The bank employee ran away with his all answers generally given to the customers. They collected all the application forms and by one of them stole important files on the manager's table and ran away. I hoped that they will definitely come with their applications to open their accounts.

My neighbor has the habit of keeping his windows open in summer. He is very much lout. In early morning, a group of monkeys was jumping on the roof of his house. One of the members of the monkeys tried and picked up his book and made a quick exit. His movement was as quick as lightening. My neighbor got startled and naturally his body language got matched with the movement of the monkey. It was very difficult to differentiate between monkey's action and man's reaction, between who is the monkey and who is the human,

between who is the ancestor and who is the predecessor. The monkey sat on the roof of another house. He was moving the book all around in his hand. He was trying to find the way to go through it may be by watching it or chewing it ... nothing can be said. He started trying to eat it. He did not know that all that glitters is not gold and all that rests in hand is not for eating. Humans know it better but do not understand. Even they leave no money to eat. The monkey was finding the way what to do with the book. Finally, he found the procedure to tear it at least and he scattered all the pieces all over the roof and along the roadside. His activity was natural. It was more prospective of the say of Francis Bacon that some books are to be tasted, others to be swallowed, and some few to be chewed and digested. He had went beyond that his own principle may be some books are to be picked up, others to be torn and some few to be chewed and scattered along the road.

In this way I lost all the chapters of my book. The readers, including me too, will have to take this book not in the sequence of chapters but in the form of shuffling of the playing cards. The missing chapters was not great loss of literature. Some chapters had been chewed and their droppings from time to time may be new story.

★ ★ ★

Education

Without education
You can't do anything
And we need to educate
As we are human being.

If you are not educated
Then something is impossible
But if you are educated
We can make it possible.

The most powerful weapon
Is education.
And without it,
We can do nothing in this nation.

Life without education is
A room without light
And if you are educated
Then our life is very bright.

Education is
The best friend
And does not
Have any end.

Education is
The best.
And while you are educating,
You can't rest.

Pooja Dhotre
BCA Part I

Character Sketch

Chaitram Pawar: The First Van Bhushan of Maharashtra

Sakshi Deshmukh
BCA Part II

Chaitram Pawar is from Baripada, a far- flung tribal village in the Dhule district of Maharashtra. The government of Maharashtra has awarded him the first Van Bhushan Award. This award is a sincere appreciation of his 32 years endeavour to transform barren Baripada into evergreen paradise. His extraordinary journey compels us to be conscious mindful of nature.

"God made the
Country, and man,
made the town,"

William Cowper, in the above lines, has expressed his anguish for destroying nature and setting up towns by man. There are many poets who have harshly criticized men who aspire to dominate nature. There are a lot of problems that are being posed to man due to the destruction of nature. There are some people who are seriously trying to heal nature. In Haryana, Devender Suri has gained the name 'The Tree Man of Haryana'. He is in the police force of the state but uses his entire salary to plant trees. He has planted more than 3 lakh trees in the state. Payeng Jadhav has planted trees at the bank of the Brahmputra river in Assam; later on, these trees were turned into a forest reserve. In our country, there are a few more who believe in nature.

The Maharashtra Bhushan is the highest civilian award given by the government of Maharashtra. The Forest Department of Maharashtra has decided to give the Van Bhushan Award to the person who will contribute preserving nature from the year 2024. Sudhir Munguntivar, the Minister of the Forest Department, declared that Chaitram Pawar would be the first Van Bhushan of Maharashtra. Chaitram Pawar was honored on 3 March2024, at Chandrapur by the Forest Department in Tadoba Mahotsva.

Baripada is an insurmountable village situated at the boundary of Maharashtra and Gujarat states. This is a 100% tribal area. The condition of this village in the 1980s and 1990s was worse. The village had more than 445 hectares of forest, which was destroyed by invaders. The forest was almost turned into dry, barren land like a desert. People left the village looking for better places to lead their lives. Genuine nature was wiped out.

Chaitram Pawar was born in Baripada, Talk: Sakri, Dist: Dhule, into a peasant family. He is the first to graduate from Baripada. The population of the village is not more than 1000. After the graduation, Chaitram Pawar saw the condition of his village and was deeply hurt. He decided to contribute to preserving the jungle, the ancestral property. In 1991, he came into contact with Dr. An and Pathak, Vanvasi Kala Ashram. He began to collect people and started to enlighten them. In 1992, he was able to persuade people. This was not easy because those were tribal people, and most of them were illiterate.

Chaitram Pawar believed in collective work not on individual. He gave prime importance to preserving the jungle. He formed various

committees and distributed work among the villagers. Rules to preserve forests came into being. Rule breakers are hotly punished. A lot of restrictions were imposed on tree cutting, cattle grazing, etc. Slowly, old trees grew bigger, and new trees were planted. 1100 acres of land are covered by jungle. Baripada once again became evergreen in the course of time. The journey started in 1991 and was fruitful until 2024.

Chaitram Pawar didn't stop here; he had some other ideas in his mind about agriculture. All the villagers built dams on small rivers to stop and percolate water. As a result, the water level on the earth increased. Villagers stopped leaving Baripada. They started cultivating their own land in an organic way. Collective farming is the identity of the village. Baripada villagers have set up solar panels on wells. They are using solar power collectively with 4 to 5 farmers. In this far-flung area, people do not use chemical fertilizers at all.

In 2003, Pawar helped native women start a fish farming cooperative using the common village pond. Jan Seva Andolan helped in the process. Earlier, women made liquor from Mohua tree flowers, but now they have given up. Villagers have started to try their luck in the nursery business.

In one of his interviews, Chaitram Pawar says that our village has become an attraction for the researchers. Some foreign students have stayed here for their Ph.D. work. Chaitram, a very simple and down-to-earth man, gives credit for his changed village to his villagers. He has repeatedly said that it was collective work. The government of Maharashtra has appreciated his contribution towards nature by giving him the first Van Bhushan Award of the state on 3 March 2024.

★ ★ ★

My Mother

Profound are the moments of happiness with you,
No one can displace my memories with you,
An air of malaise fills me when I leave you,
You are the pillar of my life dear mother.

You figure out my distress from my wild gesticulation.
I get scolded at times by your mere speculation.
But, I know my success is the one that you can desire,
I long to give you that pleasure dear mother.

Days which are swept away by the veils of darkness,
You cherish with you smiles mother,
You help me to combat failures,
No one can replace our bond dear mother.

Even the most devastating waves,
We are inseparable.

You are the epitome of hard work
and zest that fascinates me,
You are the shadow I follow day in and day out,
To you only can I share my strives: my melancholy,
You are my strength dear mother.

Archita Mahangade
B.Com Part I

Travelogue

Tapola : The Mini Kashmir of Maharashtra

Aditya Lahane
B. A. Part II

In this travelogue, the beautiful sites of Panchgani, Mahabaleshwar and Tapola have been unfolded. Tapola is a beautiful place located in Satara district of Maharashtra. The beauty of Tapola haunts the visitors forever. Everyone must visit Tapola at least once in his or her life.

"The world is a book, and those who do not travel read only a page," *says Saint Augustine. I think everyone should try to read this book. Because reading this book makes us knowledgeable. Traveling should be everyone's hobby: it doesn't matter what you visit or where you travel. Travailing not only gives joy but also provides an opportunity to meet people from various places. Travailing is like a running water.*

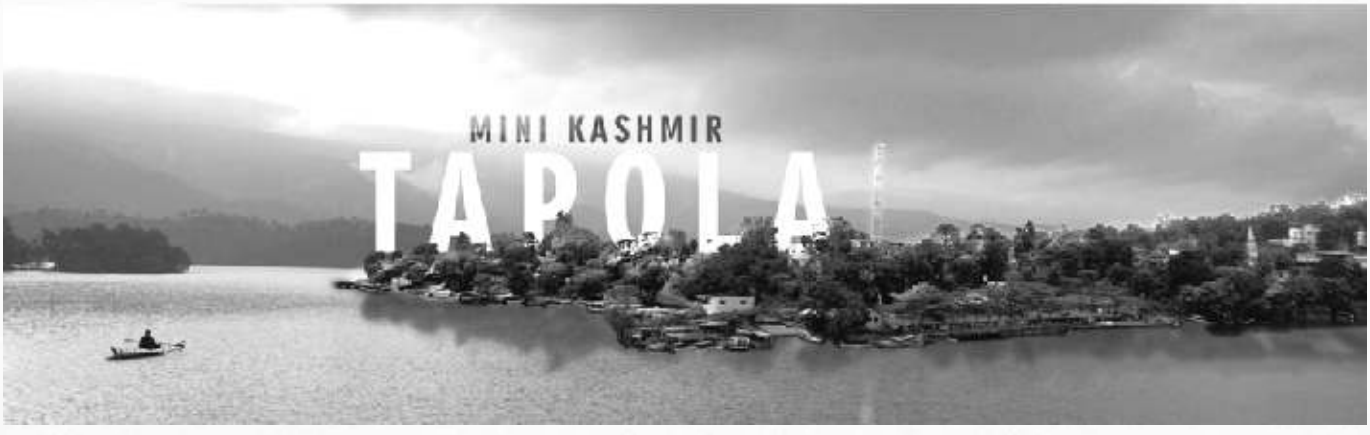
I like to spend my time visiting various places, such as hills, forests, forts, lakes, rivers, seas, historical places, metropolitan cities, etc. I am lucky to have been born in Wai town. Wai is well-known as a Dakshin Kashi. A lot of beautiful sites are there in and around the town, like Ganesh Temple, Dhom Lake, Kisan Veer Mahavidyalaya Wai, my college, etc. I explained the importance of travelling to my two friends, Akash and Ramesh.

The distance between Wai and Tapola is 64 km. The road is easy and is not problematic at all. Panchgani and Mahabaleshwar are the two tourist places between Wai and Tapola. I had heard a lot about beautiful Tapola from many people. So, after the rainy season, one day I planned a visit to Tapola along with Akash and Ramesh.

It was Saturday, 16 September 2023. The rains had stopped. All the hills in Wai town had green ornaments. Everywhere, one could see only green . Akash and Ramesh had arrived at Wai bus stand along with their motorbike sat 8:00 a.m. We had planned to see Panchgani and Mahabaleshwar too. It was a two-day journey. I reached the bus stand at 8:15 a.m. We together had tea at a restaurant and discussed locations to be visited.

Our journey started at 8:30 a.m.We drove our bikes through Wai Panchgani Ghat, enjoying scenic scenes of Pasarni village. After 20 minutes, we reached Panchgani. We stayed there for a few minutes, visiting jam outlets, city parks, and Dhom Lake View points. We stayed at Parsi Point Our next destination was Mahabaleshwar.

We didn't spend much time at Panchgani; before 11: am., we were at Venna Lake. We bought

three sweet corns and enjoyed horseback riding. Mahabaleshwar has some beautiful and famous points, such as Elephants Head Point, Kates Point, Echo Point, Arthur Sea Point, Mahabaleshwar, Krishnabai Devi Temple, Sunset Point etc. We visited every point. All the people, young and old, were shouting loudly and enjoying their own echoes at Echo Point. Visiting every point required energy, so we had our tiffins in the shadow of trees at Arthur Seat Point. All with my friends, it was a wonderful experience to ride bikes through the jungles of Mahabaleshwar.

We spent the entire day at Mahabaleswar. We left for Tapola at 5:00 p.m. The journey began. Jungles on the both sides of the road were dark and lovely. Sometimes we scared by the fearful silence of the trees. The canopy of the trees had already brought darkness to the road. Before leaving Wai, we had booked a room at Shree Agro Tourism, Tapola. Our bike speed was moderate. We enjoyed the breeze of the wind while driving the bikes.

Around 6:00, we reached Tapola. We checked into our room. The room was quite good, with three separate beds. Evening meal facilities were also available there. The atmosphere was cool and fascinating. We were tired from bike riding the whole day. We simply decided to take a rest. A fish dish was served to us for dinner. We slept merrily.

We woke up early in the morning. The sun had already risen. Our accommodation was at the edge of Koyna Dam's backwater. After watching the sun beam on the water and hills, we realized why Tapola is well known as the mini-Kashmir of Maharashtra. We checked out of the room after taking a break.

We inquired about one of the local villagers places to pay a visit in Tapola. He said to us that Jaygad and Vasota are very beautiful places to see. But we were dazzled by the green and picturesque atmosphere of Tapola. Maximum camping was at the edge of the backwaters of Koyna Dam. We had a feeling of being in paradise. Everywhere, there was water, water, and water. Hills, and many trees were dancing on the hills.

We simply drove our bikes around the water. Some villagers shared with us their way of life. They were very calm, happy, and serene people. We noticed that staying at Tapola is not as costly as in Mahabaleshwar. We sought the pleasure of boating. The charges for boating were Rs 650 per head for 45 minutes. I can't express my happiness in words enough about how much I enjoyed boating on the wide water of Tapola Lake.

Finally, we left Tapola for Wai around 4:00 p.m. After one hour, we came to Mahabaleshwar. We bought shoes and jackets from the market in Mahabaleshwar. Without spending much time at Panchgani, our bikes took the road to Wai. Around 6:30, we reached Wai. I think all of us should take time from our busy schedules to visit hill stations. Because such places make us fresh and add knowledge. I can't forget these two days in my life.

★ ★ ★

In My Wai

In my Wai
Mountains stand tall kissing sky
Krishna flows gently to meet her sister at Karad
History whispers secret history of King Shivaji.

In my Wai
Temples are standing in grand style
Peace and laughter fill the air
Traditions and beauty rise neck of the state.

In my Wai
Kisan Veer Mahavidyalaya stands upright
Marathi Encyclopaediais ornament of town
We find pure gold.

Pritee Mandhare
B.A Part I

Critical

Nature in Coleridge's The Rime of Ancient Mariner

Dhanashri Mahangade
BCA Part II

In this article, S. T. Coleridge's treatment of nature is discussed, for whom nature is a supernatural force. The Rime of the Ancient Mariner is a very famous ballad in which the mariner kills an albatross bird. The killing of the bird befalls misfortune on the mariner and his crew on the ship. Coleridge is the first poet who drew attention of the readers to nature through this poem.

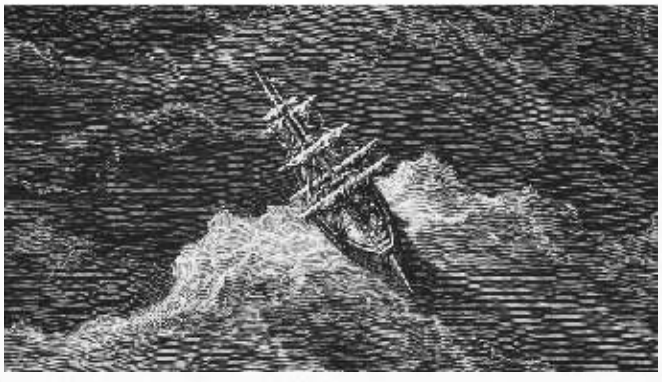
As we know, literature is a mirror of life, and it reflects the social, political, economic, educational, and cultural conditions of the particular time in which it is produced. The Romantic movement of literature is mostly influenced by the democratic principles of the French Revolution (1789). The major principles of the French Revolution are liberty, equality, and fraternity. On closer inspection, we can easily detect the major influence of the democratic principles of the French Revolution on Romantic literature.

As far as Romantic literature is concerned, William Wordsworth and St. Coleridge are considered pioneer poets of the age. Before Romantic literature, literature was written about a high-class, aristocratic society. Kings, queens, princes, princesses, lords, military officers, royal families, and their lives were the subjects of the literature. In Romantic literature, the major shift is seen from the aristocratic to the common man and nature. For William Wordsworth, small flowers in Daffodils, a girl in The Solitary Reaper, and a rainbow in My Heart Leaps Up became the subjects. S.T. Coleridge's Kubla Khan depicts an imaginary palace, which is an extraordinary and supernatural structure.

In the poem, The Rime of the Ancient Mariner, S. T. Coleridge portrays how an innocent bird is killed by a mariner, and the supernatural power within nature takes revenge on the whole ship and people traveling along with the mariner. All the people on the ship died in the storm, and only the mariner survived. After regretting his fault for killing innocent birds, nature forgives the mariner of his regret, and everything becomes as it was. People who die in the storm become alive once again, and the situation on the ship once again becomes normal. Nature plays its role as a supreme authority to give justice against injustice. Nature was not the subject of literature for thousands of years before the Romantic movement in literature.

In the beginning of the poem, three guests are going to attend a marriage feast. One of them is stopped by an ancient mariner. He, now an old man with glittering eyes, hypnotizes him with his powerful eyes to tell his story of the sea voyage. The guest is not in the mood to listen to his story of a sea voyage. The ancient mariner makes him sit and listen to him. Then the ancient mariner starts narrating the story.

The ship enters the sea, leaving behind the seashore and churches. The atmosphere is quite good for the voyage. At the same time, albatross is

roaming over the ship without any disturbance to passengers on the ship. But the sailor on the ship, with his sharp arrow, kills the Albatross bird. The bird falls down into the ship and is wrapped around the neck of the sailor. The climate suddenly starts to change with the extreme temperatures, thunderstorms, and rain over the sea. Things start to get disturbed on the ship, and passengers start to die of dehydration. One by one, all the passengers on the ship die due to the extreme change in the climatic conditions on the ship. Only a sailor who has killed albatross is alive and is extremely suffering from the adverse conditions that suddenly changed due to the death of the albatross bird. Sailor says,

"Water, Water, everywhere, nor any single drop to drink…"

The sailor experiences extreme thirst, as he says there is water everywhere before his eyes in the form of the sea, but not a single drop is there to quench his thirst. The sailor feels guilty about killing Albatross. Sailor's apology works, and nature begins to change the extreme climatic conditions into the normal ones. All the dead crew members on the ship come alive, one by one. Later on, a sailor never disturbs innocent creatures throughout his life.

In The Rime of the Ancient Mariner, the poet strongly defends the democratic principles of the French Revolution. We, as critical readers, cannot separate the literature from the social, political, economic, cultural, and educational conditions of the particular time. When an innocent albatross bird is killed by the mariner, the poet punishes the mariner with extreme suffering. Before the Romantic Age, these democratic principles were rarely seen. Literature was highly democratic in the Romantic age; the value of the small creatures was justified in the literature. Whenever we see the literature of Coleridge, nature plays the role of a supernatural force.

In Kubala Khan, the poet has depicted a pleasure dome and an imaginary palace, which are impossible to construct even today. Coleridge's poems transport the reader into an imaginary and magical world. Literature becomes highly individualistic due to the influence of the romantic age, and Coleridge's poetry becomes an instrument of supernatural force.

Nature is an indispensable part of romantic poetry. Nature is the same, but the approach of every romantic poet to looking at nature is highly individualistic. For Wordsworth, nature is a friend, philosopher, and guide. For S.T. Coleridge, nature is the supernatural force that plays the role of supreme authority and gives justice to innocent creatures against injustice. For P. B. Shelley, nature is the revolutionary spirit. For John Keats, it is a sensuous thing, which means something beautiful. Nature is the same, but all four poets's approaches to nature are different. The poem's message is to respect nature and avoid harming it.

★ ★ ★

Research Article

Natsmrat: Transforming a Classic Marathi Play into a Movie

Namrata Anant Khude
M.A. Part I

This research article deals with the process of adaptation. It throws light on the process of transforming Natsamrat, a Marathi play, into a Marathi movie. It underlines the creativity of the director of the movie, who has made some interesting changes to the movie. This article will help research students write a good research article.

Statement of the Problem:

The history of Marathi Cinema is filled with a number of movies such as Pavnakathcha Dhondi, Jait re Jait, Garambicha Bapu, Natrang, Duniyadari, Bangarwadi, Natsamrat, etc. which are based on literary texts. Out of these, the present researcher has explored the movie adaptation Natsamrat (2016) directed by Mahesh Manjrekar based on the classic Marathi play Natsamrat (1970) written by V. V. Shirwadkar. The original play was inspired by many of Shakespeare's great tragedies in general and King Lear in particular. In Shakespeare's play King Lear, first published in 1608, King Lear, now in his old age of retirement, foolishly disinherits Cordelia, his youngest and honest daughter, and wrongly divides his realm between two of his elder daughters, Goneril and Regan, and becomes destitute and insane when both his ungrateful daughters mistreat him. In Shirwadkar's play Natsamrat, Ganpat Ramchandra Belwalkar, also known as Appa, is a veteran actor (King of Theatre) who has garnered fame and fortune by playing different roles from the plays based on various works, especially those of Willaim Shakespeare. Like King Lear, Appa bequeaths all his wealth to his children, Makrand and Vidya. Like Lear, Appa, and his wife, Kaveri, become destitute and homeless during their old age due to the mistreatment of the irungrateful children. Mahesh Manjrekar has made some important changes while adapting the play for a movie. The present researcher has made an attempt to explore this complex process of transformation of a play into a movie.

Aims and Objectives:

1. To study the original Marathi play
2. To understand the movie
3. To explore the process of adaptation
4. To examine the contribution made by the director to Marathi cinema
5. To determine the role and significance of Natsamrat in the history of Marathi cinema

Hypothesis:

The director of Natsamrat has succeeded in making significant contribution to Marathi cinema through his adaptation of a play into a movie.

Research Methodology:

Movie Adaptation is the transfer of a pre-existing novel or play, in whole or in part, to a feature film. Some of the greatest movie adaptations of literary or theatrical works are: *Gone with the Wind, Harry Potter series, The*

Godfather, The Lord of the Rings, The Life of Pi, Schindler's List, etc. (English), *Guide, Angoor, 2 States, 3 Idiots, Raazi, 7 Khoon Maaf, Haider, Omkara, Kai Po Che, etc.* (Hindi), *Natrang, Duniyadari, Bangarwadi, Natsamrat, Jogwa,* etc. (Marathi). The present researcher has made use of different concepts such as transposition, transformation, etc. developed in Adaptation Studies, a relatively new area of research.

Analysis:

The present researcher has made a detailed comparative study of the original play written by V. V. Shirwadkar and the film directed by Mahesh Manjrekar. In its transition from page to screen, Mahesh Manjrekar's Natsamrat has recorded an exceptional degree of creativity. Manjrekar has not treated Shirwadkar's original play merely as a source material to extract the characters and the plot, but, in the process of transposition, the director succeeds in creating a new work of art by means of a very skillful use of sound and music. Whereas the children, Makrand (Anil Parab) and Vidya (Mrunmayee Deshpande) fail to understand Natsamrat Ganpat Belwalkar/Appa (Nana Patekar), his wife Kaveri (Medha Manjrekar), whom he fondly calls 'Sarkar', and his close friend Rambhau (Vikram Gokhale) are able to understand his carefree and frank nature.

Mahesh Manjrekar makes a creative change in the original play through the portrayal of a meeting between Appa and Rambhau. Ill-treated by both of his beloved children, Appa remembers his friend Rambhau and pays a visit to him. Rambhau is devastated due to the sudden demise of his wife Kumud. He lashes out at his friend for leaving him alone in his miserable life. Manjrekar succeeds in creating one of the most successful scenes in the movie about the heart-touching conversation between Karna and Krishna enacted by Rambhau and Appa respectively. Rambhau is lying on his bed in the hospital. Overwhelmed by his friend's performance and simultaneously pitying his own condition, Appa grants Rambhau his last wish and gives him an overdose of sleeping pills. In a way, Manjrekar takes his artistic liberty and creates a new work of art through his movie.

Conclusion:

A careful analysis of the movie adaptation Natsamrat reveals that Mahesh Manjrekar, the director of the movie, has taken cinematic liberty while transforming a play into a movie. By introducing some new scenes and by adding a very skillful use of sound and music, he succeeds in making significant contribution to Marathi cinema.

References:

* Corrigan, Timothy (ed.). 2012. *Film and Literature: An Introduction and Reader.* Routledge.
* Giddings, Robert and Erica Sheen (eds.). 2000. *The Classic Novel: from Page to Screen.* Manchester University Press.
* McFarlane, Brian. 1996. *Novel to Film: An Introduction to the Theory of Adaptation.* Clarendon Press.
* Shirwadkar, V. V. 1970. *Natsamrat.* Popular.
* Stam, Robert. 2004. Literature through Film. Blackwell Publishing.

Informative (Science)

Wildfire: A Serious Threat to Ecosystem

Gauri Gaikwad
B.A. Part III

The present article touches serious and heart touching issue of wildfire. It is obligation of every human to protect the ecosystem of which we are also an integral part. Humans are destroying nature recklessly without taking into account its hazards consequences on plants, trees, birds and animals.

I am proud to be a Waikar. I consider myself lucky to have been born in this beautiful town. Its beauty draws hundreds of people from other cities, states, and countries. There are a lot of reasons why I am speaking like this. No doubt Wai is enriched by 100 temples, but the nature that this town has got is God-gifted. The town has three lakes, beautifully located in the company of nature. The major part of Wai is surrounded by the mountainous region of the Sahyadri. Tourists prefer to visit Wai during the rainy season. Dhom Lake is the center of attraction for tourists. Wai, Panchgani, and Mahabaleshwar make us feel that we are in Switzerland.

But we never think how cruelly we treat the ecosystem on these hills. Every year, after the winter season, some people cause wildfires. No doubt natural wildfires happen in nature, but the percentage is merely 10. Lightening is believed to be the major cause of wildfires. Naturally occurring wildfires have beneficial effects on native vegetation, animals, and ecosystems that have evolved with fire. Many plant species depend on the effects of fire for growth and reproduction. Some natural forests are dependent on wildfire. High-severity wildfires may create complex early serial forest habitat, which may have higher species richness and diversity than an unburned old forest.

Humans are responsible for causing 90% of wildfires across the world. Many people, after smoking, throw half-burnt cigars on the hills. Such cigars cause fire. This fire spreads on the mountains with the speed of the wind, swallowing insects, birds, reptiles, herbs, shrubs, plants, trees, and so on. These human-caused fires have a disproportionate impact on the ecosystem. Actually, the ecosystem is fire-adapted; it is not adapted for 80% of trees to die. The natives are causing wildfires on the hills in Wai, Panchgani, and Mahabaleshwar. These mountains lose their beauty until the monsoon arrives.

Recently, I read in the Marathi news paper that at Pirachi Wadi, a village in Wai Tehsil, two cattle of a farmer died due to wildfire. The Department of Forest tried to put out a fire but could not save the lives of cattle. The environmental lovers in Wai try to quench fires caused by wildfires every year. The Department of Forest organizes awareness programs in villages to discourage people from lighting wildfires. In most cases, farmers set ablaze mountains, thinking new grass would regrow abundantly. Every plant follows a cycle: death and rebirth. Carissa plants are burning every year in the hilly areas due to wild fires. Carissa is favorites fruit for both adults and little children which we are missing every year.

We need to know that killing animals and birds is against nature's law. If we do not change our mindset, then nature will teach us a solid lesson. We young people should take initiatives to protect ecosystem of our region.

★ ★ ★

Informative (Science)

Li- Fi Technology

Pranav Mahagaonkar
B.C.A. Part II

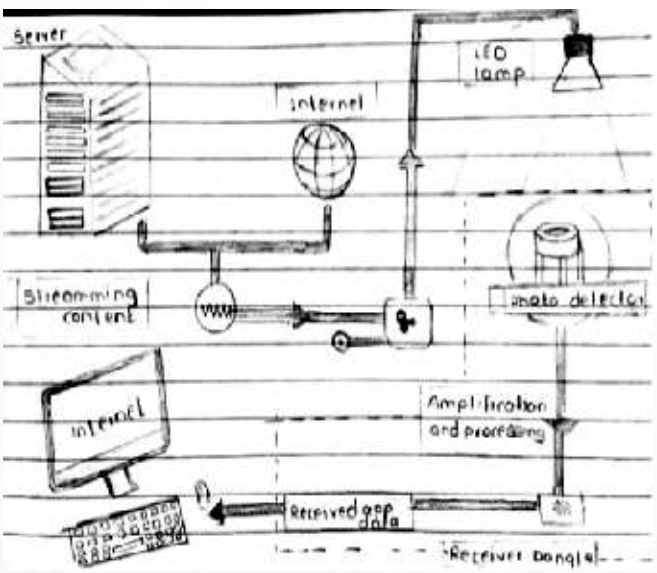
The present article, "LiFi," deals with birth, history, working system, application, advantages, and disadvantages of Li-Fi technology. It is believed that Li-Fi is about 100 times faster than Wi-Fi. LiFi technology is supposed to be more secure than Wi-Fi.

Introduction

Li-fi, also known as 'Light Fidelity' is wireless optical network technology which uses light-emitting diodes (LEDS) to transmit data. In 2011 Prof.Harald Bass made a lifi demonstration at the TED (Technology , Entertainment, Design) global talk on visible light communication (VLC) It is a technology for the wireless transmission of data between devices. Li-fi uses light as a medium for data transmission.

History

The technology truly began during the year 1990's in countries like Germany, Korea and Japan where they discovered LED's could be retrofitted to send information. Prof. Harold Bass from University of Edinburgh continues to wow the world with the potential to use light for communication. He demonstrated in year 2012.

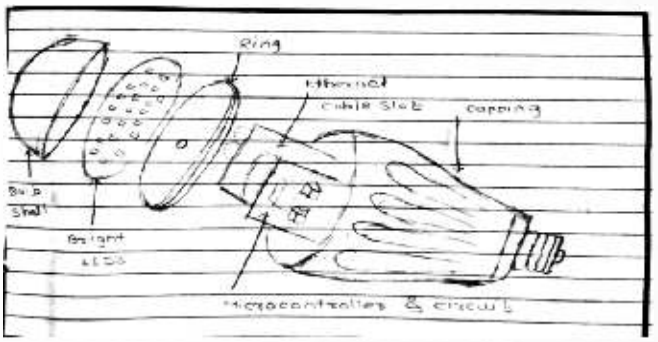

Working

Working system of Li-fi

- *Operational procedure is very simple, if the LED is on , you transmit a digit 1, if it is off you transmit digit O.*
- *The LED's can be switched on and off quickly, which gives nice opportunities for transmitting data. Hence, all that us required is some LED's and a controller that code data into those LED's.*
- *We have to just vary the rate at which the LED's flicker depending upon the data we want to encode.*

Li-Fi Bulb

Application

In medical field, especially for surgeries this combination is the best so far. Because to transmit the data between devicesEi-fi usage is not preferable as it transmits through RF waves, it may affect the health the health of patient. So, to transmit the data, we use VLC and also lot to regulate the devices in the room on their own based

on the information gathered by the sensors and analyses based on the stored and collected data acts as per the situation.

Advantages

- *Larger bandwidth*
- *High efficiency*
- *More availability*
- *High security*

Disadvantages

- *Like-fi doesn't work in the dark*
- *Light cant pass through the objects*

Conclusion

Even though li-fi is an efficient, fast and cost effective technology, more research and development have yet to be done in this area before we have a flexible solution. Due to the higher demand for high speed data, many wireless technologies are evolving and emerging. Li-fi technology also has huge potential due to it's efficient and cost effective nature.

★ ★ ★

Dirty Politics

In heaven, the great men must be shading tears,
After seeing the condition of mother India.
Promises are broken, lies are ruling the nation
Where ethics are slaves of the power.

Some states are burning,
Farmers are crying on roads.
The power is busy,
In breaking down democracy into pieces.

The fourth pillar itself has already sold out,
No hope from the so called thinkers too.
ED, CBI have become puppets,
Dancing without cease for their master.

Dear friends let us raise our voice,
To cleansethe system and the vice.
Principles laid down by our former great men,
Of the democratic nation must be protected.

Yashswini Chorge
B.Com. Part III

Informative (Science)

Auroras : The Northern Lights

Sanchita More
B.Sc. Part II

Auroras are the natural lights that shine in the sky. These lights are found at night only. These lights appear in lower-polar regions. In the present article, some interesting facts of auroras have been discussed.

The earliest accounts of the northern lights date to more than 2000 years ago. Many tribal people believed them to be messages from gods and spirits. For medieval Europeans, they were bad omens, warning of coming disasters.

The Northern Lights are brilliant, colorful illuminations in the sky caused when particles swept along by solar winds impact the Earth's atmosphere. They occur primarily in the Polar Regions. In the Northern Polar Regions, they are also called Aurora Borealis, while near the South Pole, where they are slightly less common, they are known as Aurora Austris. The further from the poles one travels, the less likely it is that northern lights will appear in the sky. This means that they are unusually rare in most of Europe and the continental United States.

The northern lights result from the constant give and take between the sun and planet Earth. Particles are released by molecular activity that takes place on the surface of the sun. The storm of particles thus released, consisting of electrons, protons, and ions, is what is known as the solar wind. When these particles collide with atoms in the upper layer of the earth's atmosphere, the earth's magnetic field redirects the charged particles towards the poles, where they continue to move down through the atmosphere, illuminating air molecules along the way. The majority of northern lights appear between 65 and 400 km above the Earth's surface.

Solar winds propel the particles at great speed, as much as 3 million km per hour. It only takes the particles four days to travel 93 million miles from the sun to the earth.

The frequency, duration, and visibility of the northern lights depend on the strength of the solar winds and activity on the surface of the sun. An active cycle, also known as a sunspot cycle, can last for 11 years. During this phase, the northern lights are most commonly observed. During periods of maximum activity, It may even be possible to observe northern lights in the mid-latitudes of Europe and the Continental United States.

Northern lights are not difficult to identify. They are active, shimmering, and moving through the sky. They cannot be mistaken for the Milky Way constellations or any other heavenly body. Each appearance is one of a kind, with its own distinct form, color, and intensity. Many times, the lights fall within a clearly delineated area; other times, they appear as glowing rays. Their colors span the entire spectrum. Green comes from oxygen atoms activated by solar particles. Some 60 miles above the Earth's surface, the lights are red when the oxygen is observed at 125 miles or higher. Nitrogen atoms produce a soft, violet light.

There are many names for the northern lights from the later medieval and modern periods. In Scandinavia, they are called the herring flash because they believed the Aurora was caused by the reflections of light from the scales of large groups of fish swimming in the sea. And Finns call them Fox Fires because, in their folk tale, Aurora was caused by a fox sweeping its tail and sending sparks of snow up into the night sky.

Modern science first began to understand the northern lights in the 18th century. The connection to the earth's magnetic field was elaborated over the next 100 years. The theory connecting northern lights to solar winds and geomagnetic storms was first developed in the early 20th century and confirmed by data gathered during the first space flights fifty years later.

★ ★ ★

संस्कृत विभाग

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत।
अभ्युत्थानधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ।
परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम्।
धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे ।।

- सार्थ श्रीमभ्दगवद्गीता

विभागीय संपादक संस्कृत विभाग
प्रा.दिक्षा मोरे

फ्रेशर्स २०२३-२०२४

अनुक्रमणिका

गद्य विभाग

माहितीपर	भारतीय भाषासु संस्कृतस्य योगदानम	गढी रुकसार	बी.ए. भाग २	८९
माहितीपर	अयोध्याया: राम मन्दिरम्।	कु.प्रियांका गंगावणे	बी.ए. भाग १	९०
प्रवासवर्णनम्	राजस्थाननगरी	कु.वृषाली शिंदे	बी.ए. भाग १	९१
संशोधनपर	श्रीमहालक्ष्मी मन्दिरे किरणोत्सवः	कु.सायली थोपटें	बी.ए. भाग १	९३
कथा	दृढः निश्चयः	कु.रोहन खंडागळे	बी.ए. भाग १	९४
कथा	नृपसेवकवानर	कु.प्रियांका गंगावणे	बी.ए. भाग १	९२

पद्य विभाग

जीवनम्	कु. गढी रुकसार	बी.ए. भाग-१	९२

भारतीय भाषासु संस्कृतस्य योगदानम

गढी रुकसार
बी.ए.भाग-२

सुरससुबोधा विश्वमनोज्ञा ललिताहद्या रमणीया । अमृतवाणी संस्कृतभाषा नैव क्लिष्टा न च कठीना। इदं उक्तीनुसारेण संस्कृत भाषा सहजा, सरला अस्ति । तस्य उच्चारेण वाणी शुद्धं भवति। सा न क्लिष्टा न कठीना अस्ति वैदिक कालादारभ्यं संस्कृत वांडमय सर्वोतपरी प्रवर्तते प्रवर्धते च संस्कृत भाषे चत्वारः वेदाः, उपनिषदः, दर्शनानि साहित्यशास्त्रम्, व्याकरण, आयुर्वेद, धनुर्वेद, नाट्यशास्त्र, गणित,ज्योतिष, वास्तुशास्त्र आदि बहवाः विषयानि सन्ति ।

वैदिक साहित्यं गद्य, पद्य गीतिप्रभेदेन त्रिधा विभज्यते। गद्यात्मक काव्यस्य कथा, आख्यायिका भेद द्वयम् वर्तते । दृश्य - श्रव्य काव्यस्य व्दिविधम् । महाकाव्यादि श्रव्य काव्यम् । रुपकम् दृश्य काव्यम्। रूपकस्य दश प्रकाराः सन्ति। तेषां नाटक - प्रकरण, भाण, व्यायोग, समवकार- डिम- ईहामृग - वीथी - अङ्क - प्रहसनम् । वैदिक साहित्ये श्रौतसूत्रं, धर्मसूत्रं, गृह्यसूत्रं सर्वमपि पाणिनीयमन्यद्य व्याकरणं सर्वाणि च दर्शनानि सूत्रपध्द्धतिमाश्रित्यैवाव तिष्ठन्ते ।

त्रिभाषासूत्रं सूक्ष्मेक्षिकया परीक्ष्यते विविच्यते चेत संस्कृतभाषा भर्तृविरहिता नारीव, पुत्रादि परित्यक्ता मातेव, अवधूता,निर्वसना, अवहेलितेव संदृश्यते ।आर्यभाषाणां व्याकरणमपि संस्कृतभाषा व्याकरणाश्रयत्वं ,द्योतयते । आर्य - द्रविड - परिवार भाषासु संस्कृत शब्दानां बाहुल्यम अवलोक्यते। क्वचित् षष्टि प्रतिशतं क्वचित अशिती प्रतिशतम संस्कृत शब्दप्रयोगाः प्रवर्तन्ते। हिन्दी भाषा अपि संस्कृतभाषायाः एव आत्मजा । हिन्दी भाषाया समग्रमपि काव्यशास्त्रमं, दर्शनशास्त्रमं, साहित्यमं च संस्कृतभाषाश्रयि।

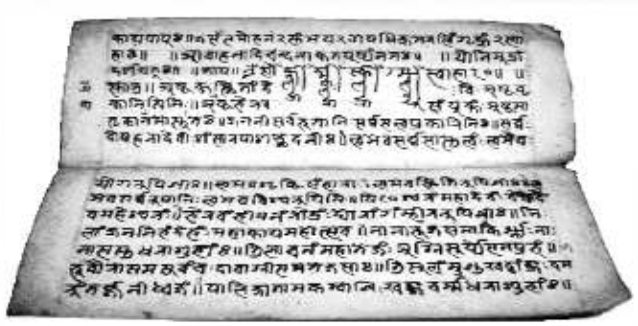
विश्वसंस्कृतेराधारशिला संस्कृत - वाङ्मये एव प्राप्यते। मानव - जातिविकासाध्ययनार्थं मूलस्त्रोत भारतीयं वाङ्मयं ग्रीकसाहित्य अपेक्षया गुरुतरम्।

संस्कृत भाषा अनर्धा प्रेष्ठा च संस्कृत भाषाश्रयेण सर्वा अपि भारतीय भाषाः सारल्येनावगन्तुम पार्येन्ते । यतो हि तत्र प्रतिशतं षष्टि- प्रतिशतादारभ्य अशीतिप्रतिशतं यावत् संस्कृतशब्दाः प्रयुज्यते । धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष आदि पुरुषार्थ चतुष्टयस्य साधनं संस्कृतवाङ्मय एव कालिदास - माघ-श्रीहर्ष -जयदेवदिनां काव्यानि प्रतिपदं माधुर्योपेतानि, संडिगतात्मकानी लालित्यवन्ति च सन्ति । भारते तु न केवलं विज्ञा एवापितु रसास्वादप्रवणा ललना' अपि संस्कृताध्ययनं वदधुः। आकर्ण्यते यद मण्डनपण्डित भवनविषयेपृष्टा नार्यः तमेवमूचुः - 'स्वतः प्रमाणं परतः प्रमाणं कीराङ्गना यत्र गिरो गिरन्ति ।

प्रागैतिहासिक : तत्वावबोधाय संस्कृतम् एव एकं शरणम् । संस्कृत वाङ्मयाश्रयेणैव पाश्चात्य - पौरस्त्य संस्कृतयो : समन्वयः सम्पर्कः, सङ्गतिश्चावगम्यते । भारतीय संस्कृतेः विशुद्धरुपज्ञानाय संस्कृत वाङ्मय एव एकं साधनम्। साम्प्रतिकः शिक्षाक्रमो भारतसर्वकारादेशानुसार प्रवते। सर्वमेतत् संस्कृतभाषा प्रचारदृष्ट्या न पर्याप्तम् न च श्रेयोवहम् । हिन्दि भाषिषु प्रान्तेषु तृतीयभाषा- रुपेन संस्कृतस्य शिक्षाक्रमे स्थानमनिवार्यत्वेन सम्भाव्यते आशास्यते च ।

'विदांसो हि देवाः', विद्वत् जन व्यवहता चेयं भाषा। सा एव देवभाषा, देववाणी, गीर्वाणवाणी, गीर्वाणगीरि इत्यादि अभिनाम् धेयैः व्यवहियते । सा एव भाषा भारतीयानां प्राणरुपिणी, जीवनोन्नायिका, सत्पथ प्रदर्शिनी आचार विचार प्रवर्तिनी, कर्तव्या कर्तव्यबोधिनी, लोकद्वय हितसम्पादिनी च।

समग्रे भारतवर्षे निखिले च देशजवाइमये संस्कृतस्य एव प्राधान्यं प्रचुरत्तित्वं च। नास्ति देशस्य, कोऽपि भागो यत्र संस्कृतवाइमयं नाधीयते, नावगम्यते, न श्रूयते, न चाद्रियते च।

अयोध्याया: राम मन्दिरम्।

कु. प्रियांका गंगावणे
बी.ए. भाग १

''राम : नाम न जानाति इति कोडपि मनुष्य न अस्ति। श्रीराम: भारतीयानाम् आराध्यदेव: अस्ति। श्रीराम: सर्वत्र लोकप्रिय : अस्ति। अतः वदन्ति -''

राम रामेति रामेति रमे 'रामे मनोरमे । सहस्रनाम तत्तुल्यं राम नाम वरानने।। अधुना रामस्य वैशिष्टयपूर्ण मन्दिरम् अस्ति अयोध्यातः। अयोध्यायां राममन्दिरस्य निर्माणेन युगपुरातनस्य विवादस्य अपि समाप्तिः अभवत। ५ आगस्ट २०२० तमे दिनाङ्के शिलान्यासानन्तरम् अधिकृतरूपेण देवालय निर्माण कार्य पुनः आरब्धम्। एतत् मन्दिर , ३६० फीट्परिमितं देर्घ्यं,२३५ फीट्परिमितं वैशाल्यम,१६१ फीट्परिमितम् औन्नत्यं च आवहति । नागरशैल्या: वास्तुशिल्पम् अवलम्ब्य अयं देवालयः निर्मितः।

देवालयस्य कार्ये एकदा समाप्ते इदं मन्दिरं विश्वस्य तृतीयं बृहत्तमं मन्दिरं इति विख्यातं अस्ति। देवालयस्य सद्यकालीनं प्रारूपं २०१९ तमे वर्षे प्रयागस्य कुम्भमेलायां प्रदर्शितम्। देवालयस्य प्राङ्गणे प्रार्थनामन्दिरम्, रामकथाकुंज:, यात्री निवास:, वैदिकपाठशाला, सन्तनिवासः, वस्तुसङ्ग्रहालय: च अस्ति। आगस्ट ५ दिनाङ्के भारतस्य प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी भूगर्भे ४० के. जि परिमितं रजत - इष्टिकां विन्यस्य भूमिपूजां कृतम् । भूमिपूजनस्य निमित्तेन भारतदेशे विविध नद्याया: पवित्र जलम् तद च गंगा, सरस्वती, तालकावेरी च सिंधू, यमुना, प्रयागराजयाः सरस्वती, तालकावेरी च आसामस्य कामाख्या मंदिरं इत्यादी नद्याया: संगमः एकत्रितं कृतम्।

राममंदिरस्य निर्माणस्य अङ्गतया विश्वहिन्दूपरिषद व्दारा विजयमहामन्त्रस्य जपानुष्ठानस्य आरम्भः अभवत्। रामभक्ता: जय श्रीराम जय श्रीराम इति एप्रिल ६ २०२० तमे दिनाङ्के जप्तवन्तः। देवालयस्य निर्माणकाले विविधानां सड़कष्टानाम निवारणाय **जपानुष्ठान कार्यक्रमः आयोजित :** आसीत् । रामनाम: उद्घोषः न केवलम् अयोध्यायाम् अपि तु समग्रे देशे अद्य श्रूयते इति उक्त्वा राममन्दिरम् आधुनिक सम्प्रदायानां सङ्केतरूपम् इति च अवदत्। त्रेवीसङ्गमात् पाकिस्थानस्य शारदापीठादपि जलम् आनीतम् शिलान्यासावसरे केनडा इङ्ग्लैण्ड इत्यादिषु देशेषु विशेषपूजा : प्रावर्तन्त । अयोध्याया: हनुमागन्गडी मन्दिरात् ७ किलोमीटविस्तीर्ण विद्यमानेषु सर्वेषु अपि देवालयेषु दीपप्रज्वालनं 'कृतम्।

राममन्दिर प्राण प्रतिष्ठा कार्यक्रम : २२ जनवरी २०२४ तमे दिनाङ्के सम्पन्न:। श्रीरामजन्मभूमि तीर्थक्षेत्रः अस्य कार्यक्रमस्य आयोजनं कृतम् । अत्र बालरुपस्य भगवान् रामस्य विग्रहस्य प्राण प्रतिष्ठा कृतम् । रामलला : प्राण प्रतिष्ठा मेष लग्न अभिजीत मुहूर्तेषु अभवत् । प्राणप्रतिष्ठाया: मुहूर्त १२ वादनम् २९ मिनट ८ सेकेण्डात १२ वादनम् ३० मिनिट ३२ सेकण्डपर्यन्तम् आसीत, यस्मिन् रामलला प्रतिष्ठितः अभवत्। रामस्य मूर्त्याया: वैशिष्ट्यम् अपि अदभूतं अस्ति।

इदं मूर्तेः शीर्ष स्थाने भगवान सूर्य देवस्य लघुमूर्ति अस्ति। तथा च दश अवताराः आसीत । प्रभू रामचंद्रस्य मूर्तेः शोभा अति उत्कृष्टम् अस्ति। अतः रघुकुलतिलकः राम: सर्वेः भारतीयैः पूजनीयः ।

जय श्री राम !!!

राजस्थाननगरी

कु.वृषाली शिंदे
बी.ए. भाग-१

लीना : हॅलो ! सुप्रभातम् अयि रीना पञ्च दिनं ' न दृष्टम त्वम्। क्व असि ननु ?

रीना : अहं पर्यटनार्थम् गुजरात राज्ये अगच्छामि।

लीना : के के दृष्टा त्वम्?

रीना : तिष्ठ तिष्ठ सर्वप्रथमम् अहं त्वाम् राजस्थान राज्यस्य महत्तां वदामि ।

लीना : साधु साधु।

रीना : राजस्थानराज्य भारतस्य विशालतमं राज्यम् अस्ति। राजस्थान न केवलं वीरानां भक्तिना च भूमि अस्ति । अपि तु विदुषा महाकवीनाम् अपि भूमि अस्ति ।

लीना : श्रुतं मया । तु कति' वादने गृहं अगच्छत् प्रवासार्थम्।

रीना : वयं प्रात:काले पञ्चवादने प्रारंम्भ : अकरोत् विमानेन अगछत ।

लीना : बाढम् ! विमानेन अगच्छत् । अहं 'अपि विमानेन प्रवासं कर्तुम इच्छामि ।

रीना : शीघ्रम त्वया इच्छा पूर्णम् भवेत ।

लीना : सत्यम वा?

रीना : सत्यम् ननु ।

लीना : अस्माकं मैत्रः सत्यम् अस्ति । साधु 'अपि वदतु किं किं स्थलम् पश्येत्।

रीना : अधुना अहं त्वया राजस्थानस्य इतिहासं वदामि। राजस्थानस्य प्रमुखभागेषु प्राक् मीनावंशीयानां शासनम् आसीत्। १२ शतकपर्यन्तं राजस्थानस्य केचन प्रदेशाः गुर्जरनृपाणां शासने आसन् । गुजरात राज्यम तथा राजस्थानस्य अधिकमागः गुजरात्र । गुज्जर - नामकैः गुर्जरशासकै: रक्षितप्रदेशः आसीत्। तदनन्तरं रजपूता : अस्य राज्यस्य विविधेषु भागेषु स्वप्राबल्येन शासनम् आरब्धवन्त:।

लीना : तत्र अधुना ग्रीष्मर्तुः प्रारम्भः वा?

रीना : आम्। ऋतुत्रयं सर्वत्र दरीदृश्यते । एवम एव राजस्थान राज्यस्य अपि अस्ति । तत्र सामान्यत : 'मार्च-तः मे-पर्यन्त ग्रीष्मर्तुः जून्-तः सेप्टेम्बर- पर्यन्तं वर्षतु:, 'नवम्बर-तः 'फेब्रुवरी-पर्यन्तं शिशिरर्तु:भवति।

लीना : किम्, किम् व्यापार उद्योग : चलति तत्र ?

रीना : राजस्थानराज्यस्य व्यापार उद्योगयोः मुख्यकेन्द्राणि जयपुर - जोधपूर - भरतपूर सन्ति। वर्षायाः अधिक्यत्वात कृषिः विपुलतया भवति । वर्षाकाले तत्र कृषिक्षेत्रे उच्च गुणवत्तायाः मृत्तिका लभ्यते । एषा मृत्तिका कृषिक्षेत्रम् अधिकं फलदं करोति ।

लीना : तत्र उष्ट्रीय उद्यानम् प्रसिद्धः अस्ति इति श्रुतं मया।.

रीना : आम्,आम् रणथंभौर राष्ट्रीय उद्यानम् अस्ति ।तथा च वायु:भुवन अम्बेर पॅलेस, सिही पॅलेस, जलभवनम् अस्ति।

लीना : अधुना शीघ्रं गन्तुं मया ।

रीना : अस्मिन् प्रदेशे वेशभूषाः विशिष्टा वर्तन्ते पुरुषस्य प्रमुखः वस्त्रं 'पगड़ी', 'अंगरखी', 'पोतिया', 'शेरवानी', 'पायजमा, 'टोपी, 'कमीज', 'कमरबंध' पेछेवाडा', 'अंगोथा, च सन्ति। लीना स्त्रीयां 'अपि वेशभूषा : विशिष्टा अस्ति वा? रीना राजस्थानस्य स्त्री' 'कुर्ता', 'कांचली, घाघरा,लुगडी' च धारयति। 'लहरिया' श्रावण मासस्य तीजपर्व ते धारयन्ति। ' 'मोठडा', जोधपुरनगरस्य प्रसिद्ध वस्त्रम् अस्ति। रैजा , 'चूनड' आदि ओढनी वस्त्रम् अस्ति ऐते तिलक समारोह संयोजन अस्ति।

लीना : राजस्थानस्य खाद्यवस्तूणि आस्वादं गृह्णातु वा?

रीना : आम् । दालबाटी चूरमाइति राजस्थानस्य प्रसिद्धः खाद्यवस्तुणि अस्ति। बहवः खाद्यवस्तूणि तेषां ल्यालू, सीगरी, खींच, घाट, चिलड़ा, धानी,गलवान्या,भंगडा , सतू, गुलगुले, कांज्या, बरिया, पंचकुटा, पंजीरी च सम्मिलित सन्ति ।

लीना : छायाचित्राणि अपि गृह्णातु वा पर्यटनस्थलस्य तथा उष्ट्रे उपविशति वा?

रीना : आम्। बहवः छायाचित्राणि गृह्णातु साङ्यकाले त्वम मया गृहं आगच्छत् अहं सर्वे छायाचित्रम् दर्शयामि त्वाम्।

लीना : अवश्यम् अहं अपि ग्रीष्मावकाशे गन्तुम् तत्र ।

रीना : प्रवासस्य अग्रिमे दिने साडयकाले अहं नृत्यम् करोमि। राजस्थानस्य पारम्परिक नृत्य : 'कठपुतली 'भोपा', 'चांग',' तेराताली', छिद, तथा राजस्थानस्य लोकनृत्यः घुमरनृत्यः अपि करोमि ।

लीना : वस्त्रामि क्रेतुम त्वया?

रीना : राजस्थानस्थ प्रसिद्ध वस्त्राणि घुंगट राड्कवम् अपि आनयितुम् । त्वया अपि एक घुंगट' आनयितुम् इदं वयं ''राजस्थानस्य प्रवासः सुखकरं अभवेत्। त्वम् मया गृहं सायंकाले आगछत् अपि कक्षायां चलतु तासिकां कर्तुम् ।

धन्यवादः। -

★ ★ ★

नृपसेवकवानर कथा

तस्माचिरायुरिच्छत नृपेण मूर्खोडनुचरो न रक्षणियः । कस्यचित् राज्ञो नित्यं वानरोडति भक्ति परो ड ङ्ग से व क ो ऽ न तः पु रे ड प्य प्र ति षि द्ध प्र स र ो अतिविश्वासस्थानप्रभूत्।

एकदा राज्ञो निद्रागतस्य वानरो व्यजनं नीत्वा वायुं विदधा ति राज्ञो वक्षः स्थलोपरि मक्षिकोपविष्टा । व्यजनेन मुहुर्मुहु-निषिध्यमानापि पुनः पुनस्तश्रेथपविशति । ततस्तेन स्वभावचापल्येनं मूर्खेण वानरेण क्रुधेन सता तिक्ष्णं खडगं आदाय तस्या उपरि प्रहारो विहितः ततो मक्षिका उड्डीय गता

प्रियांका गंगावणे
बी.ए. भाग १

जीवनम्

जीवनं न व्यर्थम जीवितुं अभिप्रेतम्,
जीवनं पूर्णतया जीवितुं अभिप्रेतम्,
नष्टम सुखं अन्वेष्यताम्, अन्येषां परिचर्यायाम,
लेखा न गौणं स्व चित्तम च, न सर्वं,
यथानियोजितं गच्छति, वस्तुणि परस्परं भवन्तु,
अन्यत् किमपि सम्झौतां न भवतु,
आत्मसम्मानं सर्वदा रक्षेत,
अन्यैः सह तुलनां विना, आत्मनः विश्वासे दृढः भवतु,
तदर्थं जीवनं न भवति हारं कुर्वन् युद्धं कुर्वन् एव तिष्ठतु,
अत एव अस्ति युद्ध कुर्वन् भव, वर्धमानः च भवतु ।।

रुकसार गढी
बी.ए. भाग २

श्रीमहालक्ष्मी मन्दिरे किरणोत्सव: ।

सायली थोपटे
बी.ए. भाग -१

नमस्तेस्तु महामाये श्री पीठे सुर पूजिते शंख चक्र गदा हस्ते महालक्ष्मी नमोस्तुते। नमस्ते तु गरुदारुढे' कोलासुर भयंकरी। सर्वपाप हरे देवी महालक्ष्मी नमोस्तुते।

कोल्हापूरे श्रीमहालक्ष्मी यथा किरणोत्सव: भवति, तथा भुईंज ग्रामस्य प्राचीन मन्दिरे महालक्ष्मी किरणाभिषेक : भवती इंदम पवित्रं क्षणं १८मार्च २०२३ तमे दिनाङ्के दैनिक सकाळ माध्यमस्य मुख्य व्यवस्थापकः राजेश निंबालकर महोदयस्य हस्ते श्री महालक्ष्मी देवीं अभिषेकः कृतः । इदं मन्दिरस्य बहु रञ्जकम् वृत्तान्तमू युवा लेखक महेन्द्र जाधव महोदयेन वृत्तपत्रे दद्म: ।

कृष्णातीरे, अध्यात्मिक महत्वम्, आचार्य भृगुऋषीस्य पदस्पर्शेन पावनं भवेताम् भुईज नगरे निसर्गस्य अद्भुतं चमत्कार: सर्वेषाम् पश्यति । प्राचीन कालतः भुईंज ग्रामं अनन्यसाधारण : धार्मिक च अध्यात्मिक महत्वं अस्ति । अस्य कारणं अपि अस्ति वा ग्रामः वरद्वयेन लभन्ति । भारतदेशे एकमेवाव्दितीय भुईज ग्रामे भ्रूगुऋषी: मंदिरं च समाधिस्थलं पश्येताम् लभेत् । अद्यपि इदं स्थले भ्रूगुऋषी: जाग्रत अवस्थाम चिरनिद्राम घृणात् इति मन्येत्। द्वितीयं वरदानम् अस्ति - करवीरनिवासीनी श्रीमहालक्ष्मी प्रतिरूपं अस्ति महालक्ष्मी: :मन्दिरं ।

प्रतिव्दादश वर्षेन कुम्भमेल: गमनार्थ दक्षिण भारते सहस्त्र वैष्णव नागपंथी साध्वस्य जथ्या भुईंज ग्रामस्य महालक्ष्मी देवीं द्रष्टुं आगच्छन् । गत एकसहस्त्र वर्षस्य इदं परम्परायाःलिखितवृत्तांतम् नाथ आखाडस्य महंतस्य समीपे अस्ति। इदं वृत्तांतेन अस्मात् वयं देव्यस्य माहात्म्यम ज्ञास्यामः । भुईंज ग्रामस्य महालक्ष्मी मंदिरस्य स्थापत्यकलेन इदं मन्दिरः एकादश शतके भोजराजस्य शासनकाले निर्मितम् इति कथ्यते ।

मन्दिरस्य मुख्यद्वारे नृत्यतस्य मसूरस्य प्रतिकृतिः, पाषाणेषु उत्कीर्णपुष्पानां च प्रतिकृति: अस्ति, पराकाष्ठायां च युद्धाय सज्ञानाँ बहूनां देवदेवतानां तपस्वी आशीर्वादानां प्रतिकृतयः सन्ति। पश्चिम महाराष्ट्रस्य कोल्हापूरस्य महालक्ष्मीमन्दिरस्य निर्माणकालानन्तरं भुईंजनगरे अन्यत् प्राचीन महालक्ष्मी मन्दिरं दृश्यते अतः पंचक्रोशीग्रामीणः एतां देवीं करवीरनिवासिनी इत्यस्य प्रतिरूपं मन्यन्ते । पूर्वकाले देवत्वस्य लाभं ग्रहीतुं भौगोलिक स्थितिं दृष्ट्वा ईश्वरस्य इच्छानुसारं मन्दिरस्य निर्मानं कृतम् इति कथ्यते। यतो हि दैवत्वं सर्वदा जागृतं भवति स्म,तस्मात् तेषु दिनेषु जनानां व्रता, इच्छा आकांक्षा च निश्चितरूपेण पूर्णाः भवन्ति स्म । कोल्हापूरस्य महालक्ष्मीः पाश्चिमाभिमुखः भुईंजस्य तु पूर्वमुखः कोल्हापूरे अस्तं गछति सूर्यः देवीं स्वकिरणै : अभिषेकं करोति भुईंजस्य उद्यमान : सूर्यः।

सूर्यः तेजस्वीतत्वस्य रूपं, देवी च सगुण तत्वस्य जागृतशक्तिः स्मृता । किरणोत्सवे एतौ तत्वौ मिलित्वा जागरणतरङ्गाः चैतन्यरुपेण ब्रहमाण्डे प्रक्षेपिता : भवन्ति । धर्मशास्त्रं वदति यत् एते तरङ्गाः वायुमण्डले दुष्टात्मनाशयन्ति । किरणोत्सवसमये प्रतिमायां देवता नित्यं सहस्त्रवारं सक्रियः - भवति । एतेषां जागरणतरङ्गानाम् तत्रत्याः समग्रजीव सृष्ट्ये: सकारात्मक :प्रभाव : भवति । एतादृशानां भुईजनां महालक्ष्मीः महात्म्यम् अलौकिकं अस्ति।

★ ★ ★

दृढः विश्वासः ।

कु. रोहन खंडागळे
बी.ए. भाग १

द्वौ लघु-बालकौ क्रीडन्तौ ग्रामस्य बहिः गतः। तेषु एकः अष्टवर्षीय आसीत। अपरः च दशवर्षीयः आसीत्। वाद्यध्वनिना ग्रामः पृष्ठतः अवशिष्ट : आसीत ते विस्मृतवन्तः । सायंकाल : आसीत तथैव ते गृहं स्मरन्ति स्म। सोपानानि च गृहं प्रति भ्रमितुम अरब्धानि गृहम् आगच्छन्ति सुसदृशे गर्ते ज्येष्ठः बालकः पतितः। कनिष्ठः बालकः भीतः आसीत् । सूर्यः अस्तम गच्छति स्म। अन्धकारः भवति स्म। तत् स्थानं सर्वथा निर्जनम् आसीत्। साहाय्यार्थ परितः कोऽपि नासीत कनिष्ठस्य मनसि अनेकाः संशयाः आसन् । कूपे शयितः बालकः विलपन् आसीत् ।

कनिष्ठः परितः अन्वेषितवान्। सः महतां पाशेन बद्धं पुरातनं लोटां पश्यति।

सः अग्रजम् आहूय तस्मै अवदत् । अहं लोटां क्षिपामि। सा धारयित्वा उपरि आगच्छतु ।

कि त्वं उन्मन्तः असि । मां उपरि आकर्षयितुं स्थानेअधःआकृष्यिष्यसि।

कनिष्ठ : उक्तवान् यथा अहं वदामि तथा कुरु । भवतः अन्यः विकल्प : नास्ति ।

ज्येष्ठं तं श्रुतवान् सर्वा 'च शक्तिः कनिष्ठेभ्यः ते बृहत् कुपात् बहि :आकर्षितवन्त : । उभौ मित्रै परस्परं दृढतया आलिंगितवन्तौ । परन्तु अधुना विलम्बः जातः किं वक्तव्यं यदि कुटुम्वं पृछति । तस्य प्रश्नः आसीत् । अत्र तस्य मातापितरै चिन्तितौ आस्ताम् । दीर्घकालं यावत अन्वेषणं कृत्वा अपि अपि. बालकाः न प्राप्ताः। अतः सर्वे चिन्तिता : आसन् । अन्ते बालकानां ग्रामं प्रविश्य एक वार्ता तेषां गृहं प्राप्तवती । सर्वे ग्रामजना : समागताः। बालकाः मातापितृभिः प्रश्नाःकृताः। बालकाः वास्तविकं कारणं अवदन् । तस्य मातापितरौ अवदताम' यत् एतत् सम्भवं नास्ति । तस्य ग्रामस्य एकः वृद्ध : अवदत । एते बालकाः वदन्ति यत असत्यवादस्य प्रश्नः नास्ति । अस्य कारणद्वयं भवितुम्' अर्हति।

प्रथमं यतोहि तेषां बालकानां अन्यः विकल्पः नासीत। श्र व्दितीयं च कारणं यत्र तत्र तेषां निरुत्साहं कर्तुं जनाः नासन्। । अतः एते बालकाः असम्भवं संम्भवं करिष्यन्ति ।

वयं तात्पर्य प्राप्नुमः - यदा संडक :आगच्छति तदा आत्मनः विश्वासः पालयित्वा यावत् अन्तिम : विकल्पःन क्षीणः भवति तावंत् प्रयतन्ते । अन्यत् च यद् त्वं तव लक्ष्यात भवन्तं निवर्तयित्वा भवन्तः तत् न प्राप्नुयुः उपदेशः आदि ददाति । ततः कर्णो तत् निष्क्रियं कुर्वंतु । तान् अवश्यम् अवहेलयन्तु। यदि भवतः एवम् कुर्वन्ति तर्हिः भवन्तः अपि तथैव करिष्यन्ति । यथा एषः बालकः इव असम्भवं लक्ष्यं भवन्त : सहजतया प्राप्तुं शक्नुवन्ति।

★ ★ ★

अहवाल विभाग

फलणाई

२०२३
२०२४

किसन वीर महाविद्यालयामध्ये
महाविद्यालय हितचिंतकांनी ठेवलेली पारितोषिके २०२३-२४

मानव्य विभाग पारितोषिक		
अ.क्र.	**पारितोषिक विजेत्याचे नांव**	**पारितोषिकाचे नांव व प्राविण्य**
०१	कु.वर्षा बंगारप्पा मद्रे	बी.ए. भाग -१ इतिहास विषयात प्रथम शामराव वनारसे मांडववाले पारितोषिक
०२	श्री.प्रसाद राजेंद्र. यादव	बी.ए. भाग -१ व २ इंग्रजी विषयात प्रथम, रा.भा. भागवत पारितोषिक बी.ए. भाग - २ इकॉलॉजी विषयात प्रथम, श्री.प्रा.विलासराव वाघमारे पारितोषिक
०३	श्री.सौरभ अनिल जाधव	बी.ए. भाग - २ संस्कृत विषयात प्रथम, केवलानंद पारितोषिक
०४	कु.सायली शिवाजी नवले	बी.ए. भाग - २ मराठी विषयात प्रथम, बी.ए. भाग -३ ला मराठी विषय घेतल्याबदद्ल कै.सौ.व्दारकाबाई चव्हाण पारितोषिक; कै. शिवाजीराव चव्हाण यांच्याकडून
०५	श्री.सिद्धार्थ संतोष सूर्यवंशी	बी.ए. भाग - २ इतिहास विषयात प्रथम, येसुबाई बडोबा सणस पारितोषिक
०६	श्री.सर्वेश नंदकुमार जगताप	बी.ए. भाग - २ अर्थशास्त्र विषयात प्रथम व बी.ए.भाग ३ ला अर्थशास्त्र विषय घेतल्याबदद्ल श्री.प्रा.आर. डी. हातेकर पारितोषिक
०७	कु.साक्षी सतीश यादव	बी.ए. पदवी परीक्षेत प्र. शं मराठे पारितोषिक व विठ्ठलराव जगताप परितोषिक बी.ए. भाग - ३ इंग्रजी विषयात प्रथम, एस.टी. आगार कर्मचारी पारितोषिक,
०८	कु.सिमरन विठ्ठल भिसे	बी.ए. भाग - ३ मराठी विषयात प्रथम, डॉ वंसत स. जोशी पारितोषिक बी.ए. भाग - ३ मराठी पेपर क्रं. ८ मध्ये प्रथम, आबासाहेव वीर पारितोषिक, बी.ए. भाग - ३ मराठी पेपर क्रं. ८ मध्ये प्रथम डॉ.यशवंत पाटणे यांच्याकडून कै. डॉ.शिवाजीराव चव्हाण पारितोषिक
०९	श्री.सुरज लक्ष्मण सोनवलकर	बी.ए. भाग - ३ राज्यशास्त्र विषयात प्रथम, आबासाहेब वीर पारितोषिक, कै. वैशाली सुमंत ग्रामोपाध्ये परितोषिक
१०	कु.पूजा ज्ञानेश्वर यादव	बी.ए. भाग - ३ भुगोल विषयात प्रथम, आप्पासाहेब उर्फ सुबराव नाईक पारितोषिक
११	कु.गौरी हरिदास जमदाडे	बी.ए. भाग - ३ इतिहास विषयात प्रथम, आबासाहेब वीर पारितोषिक,
१२	श्री.असीम बंदगीशा मुल्ला	बी.ए. भाग - ३ हिंदी विषयात प्रथम, लिलावती नारायण देशंपाडे पारितोषिक,
१३	श्री.दत्तात्रय विलास जाधव	एम. ए. मराठी विषयात प्रथम डॉ.वंसत स. जोशी पारितोषिक
१४	कु.स्नेहल गणपत कोरडे	एम. ए. मराठी विषयात लोकसाहित्य व मराठी लोकसाहित्य या पेपर मध्ये प्रथम, डॉ.यशवंत पाटणे यांच्याकडून कै. डॉ.शिवाजीराव चव्हाण पारितोषिक
१५	कु.गौरी अर्जुन गायकवाड	बी.ए. भाग - २ मानसशास्त्र विषयात प्रथम, कै. दिनकर हरी कित्तुर पारितोषिक

वाणिज्य विभाग पारितोषिक		
अ.न.	**विद्यार्थ्याचे नाव**	**पारितोषिकाचे नाव**
१.	कु.प्रतिक्षा महादेव धनावडे	एम. कॉम. परीक्षेत प्रथम मधुकर दिनकर खरे पारितोषिक
२.	कु.साक्षी संतोश घाडगे	बी.कॉम. भाग -२ बॉकिग विषयात प्रथम श्रीनिवास मार्तड खटावकर पारितोषिक

३.	कु.पायल संपत शेलार	बी.कॉम. भाग ३ परीक्षेत प्रथम विठ्ठलराव जगताप पारितोषिक, मधुकर दिनकर खरे पारितोषिक
४.	कु.कार्तिकी भरत जाधव	बी.कॉम. भाग ३ ॲडव्हान्स अकौंटन्सी विषयात प्रथम डॉ.उज्वला शितोळे यांचेकडून रामभाऊ मेरुकर पारितोषिक, कॉमर्स विभाग पारितोषिक
विज्ञान विभाग पारितोषिक		
अ.न.	विद्यार्थ्याचे नाव	पारितोषिकाचे नाव
१.	कु.प्राची उत्तमराव पिसाळ	बी.एस्सी. भाग-३ परीक्षेत प्रथम गोंविदराव मणियार पारितोषिक, कै. शंकरराव गणपती कचरे पारितोषिक
२.	कु.शिवानी रमेश मांढरे	बी.एस्सी. भाग-३ परीक्षेत व्दितीय गोंविदराव मणियार पारितोषिक,
३.	कु.सिद्धी सतोश चव्हाण	बी.एस्सी. भाग ३ परीक्षेत भौतिकशास्त्र विषयात प्रथम साहेबराव जाधव पारितोषिक
४.	श्री.दिनेश आनंदा पिसाळ	बी.एस्सी. भाग ३ गणित विषयात प्रथम साहेबराव जाधव पारितोषिक,
५.	कु.वृषाली सुनील जगताप	बी.एस्सी. भाग ३ वनस्पतीशास्त्र विषयात प्रथम ज्ञानू आप्पाजी पाटील पारितोषिक,
६.	कु.नेहा प्रकाश जायकर	बी.एस्सी. भाग ३ प्राणिशास्त्र विषयात प्रथम, प्राणिशास्त्र विभाग पारितोषिक,
७.	कु.ऋतृजा संदेश आवळे	बी.एस्सी. भाग ३ ला गणित विषय घेतलेले विषयात बी.एस्सी भाग २ मध्ये प्रथम रामनुजन पारितोषिक,
८.	श्री.आकाश सूर्यकांत धुमाळ	बी.एस्सी. भाग ३ ला रसायनशास्त्र विषयात प्रथम महाविद्यालय पारितोषिक,
९.	कु.शिवांजली अजीत वरखडे	बी.एस्सी. भाग ३ ला वनस्पतीशास्त्र विषयात विद्यार्थ्यांपैकी बी.एस्सी. भाग २ मध्ये चांगले गुण मिळाले बदद्ल कै. नरहरी आबाजी घोणे पारितोषिक
बीसीए विभाग पारितोषिक		
अ.न.	**विद्यार्थ्याचे नाव**	**पारितोषिकाचे नाव**
१	कु.मुस्कान मोअज्जम इनामदार	महाविद्यालय, पारितोषिक, बीसीए भाग ३ परीक्षेत प्रथम
विशेष पारितोषिके		
अ.न.	**विद्यार्थ्याचे नाव**	**पारितोषिकाचे नाव**
१	कु.कीर्ती राजेंद्र काटे	बी.ए. भाग-२ होतकरु व हुशार विद्यार्थी श्री न. ना.पटवर्धन पारितोषिक,
२	कु.भूमिका अर्जुन धनावडे	कै. डॉ.शिवाजीराव चव्हाण यांच्याकडून कै. बाबुराव भोसले समाजसेवा पुरस्कार
३	श्री.मयूर सुधिर रोकडे	महाविद्यालयाचा आदर्श विद्यार्थी प्राचार्य लियाकत शेख यांच्याकडून ट्रॉफी व पुरस्कार,
४.	कु.ओमश्री राजेंद्र ननावरे	महाविद्यालयाचा आदर्श विद्यार्थीनी प्राचार्य लियाकत शेख यांच्याकडून ट्रॉफी व पुरस्कार
५.	श्री.तुकाराम भास्कर सोनटक्के	राष्ट्रीय सेवा योजना सर्वोत्कष्ट स्वयंसेवक देशभक्त किसन वीर पारितोषिक,
७.	कु.प्राची संजय जगताप	राष्ट्रीय सेवा योजना सर्वोत्कृष्ट स्वयंसेवक देशभक्त किसन वीर पारितोषिक,
८.	श्री.सर्वेश नंदकुमार जगताप	कै.सौ.नवासाबाई पांडुरंग कांबळे स्मृती प्रित्यर्थ उत्कृष्ट ग्रंथालय वाचक पुरस्कार (ग्रंथपाल डॉ.शिवाजीराव काबळे यांचे कडून)

'Annual Awards' Year 2023-2024

1.	**A. Late RAJESH JADHAV 'BEST COMMANDER AWARD' 2023-2024.** **B. Dr Maya Pandit sponsored** **"LIEUTENANT COLONEL KEDARNATH PANDIT 'BEST CADET' AWARD 2023-2024"** *Senior Under Officer THORVE OMKAR SHANTARAM* • *'Parade Commander' of NCC Unit for 'Independence & Republic Day'* *Flag hoisting functions of Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai.* • *Represented '22 Maharashtra NCC Battalion, Satara' for ALL INDIA EK BHARAT,* *SHRESHTH BHARAT NATIONAL CAMP, OTA Kamptee, Nagpur.*	*B.Com. II*	*79*
2.	**'BEST JUNIOR UNDER OFFICER AWARD' 2023-2024** **Junior Under Officer DHEKANE PRANAY JANARDAN** • *'Basic Leadership Camp' at 8 Maharashtra Battalion, Amravati.* • *'Army Attachment Camp' at 8 Mahar Regiment, Aundh, Pune.*	*B.Sc.* **III**	*16*
3.	**'BEST CAMP SENIOR AWARD' 2023-2024.** **Junior Under Officer JADHAV OMKAR BALASO** • *'CAMP SENIOR' of 'Army Attachment Camp' at Mechanized* *Infantry Regimental Centre, Ahmednagar.* • *'CAMP SENIOR' at 'Kerla Treak Camp' Kulamavu, Kerla.*	*B. A.* **III**	*86*
4.	**'BEST CADET AWARD' 2023-2024 by Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai.** **Junior Under Officer GAIKWAD PAYAL ANIL** • *Best in Drill, Best in Discipline & Over all Best in all Cadets of K.V.M. NCC Unit.* • *Represented Kolhapur NCC Group at 'Inter Group Camp'* *Pune for Republic Day selection.*	*B.Com.* **III**	*120*
5.	**'BEST CQMH AWARD' 2023-2024.** **CQMH JEDHE SAHIL BHANUDAS** *Best in Drill, Best in Discipline & Over all Best in all Cadets of K.V.M. NCC Unit.*	*B. Sc.* **III**	*09*
6.	**'BEST PILOT AWARD' 2023-2024.** **Sergeant RAJPUR RAVIRAJ DATTATRY** *Sergeant PAWAR AMRUTA DHANAJI* *Pilot to Hon. Madan Dada Bhosale, President, Janata Shikshan Sanstha, Wai.* *Pilot to Hon. Makrand Aba Patil, MLA, Wai-Mahabaleshwar-Khandal Consitancy.* *Pilot to Hon. Surbhitai Bhosale, President, BJP District Women's Cell.* *Pilot to Hon. District Judge S. G. Nandimath, Wai Court.* *Pilot to Hon Colonel M. A. Raj manar, (Sena Medal) Commanding Officer,*	*B.Com.* **II** *B.Com.* **II**	*146* *148*
22	**Mah. N.C.C. Bn, Satara.** *Pilot to Hon Satish Tapse, Subhedar Major, 22 Mah. N.C.C. Bn, Satara.* *Pilot to Hon Vayu Garware, President, Garware Company, Wai.* *Pilot to Hon Mayuri Garware, Vice-President, Garware Company, Wai.* *Pilot to Hon. Balasaheb Bharane, Police Inspector, Wai Police Station, Wai.* *Pilot to Hon. Dr. Sharad Ahear, Professor in Physical Education, Pune.* *Pilot to Hon. Dr. Rupesh Thopate, Professor in Physical Education, Pune.* *Pilot to Hon. Dr Chandrkant Yadav, Superintend, Rural Hospital, Wai.* *Pilot to Hon. Dr Vidya Jadav, Medical Officer, Rural Hospital, Wai.* *Pilot to Hon. Dr Ashok Joshi, Scientiest, Pune.* *Pilot to Hon. Gajanan Bhosale, President, Mahalaxmi Dewsthan Trust, Bhuinj.* *Polot to Hon. Rotarian Milind Prabhune, Director, International* *Youth Exchange Avenue, Rotary District 3132.*		

SPORTS Annual Prizes 2023-2024

1.	**Shri ROKADE MAYUR SUDHIR M.A.I Roll No. 08.**
•	Achieved "SHIV CHATRPATI AWARD" by the Maharashtra Government for his Excellence in Archery Game for year 2021-2022.
•	Participated in 'Maharashtra Olympic Games 2023' held at Amravati and achieved 'Bronze Medal' in Recurve Round.
•	Achieved 'Silver & Bronze Medal' in "All National Inter University Archery Competition 2023-24' (Recurve Round) at Punjabi University, Patiyala, Punjab.
•	Achieved 'Team GOLD Medal' in "National South West Inter University Archery Competition 2023-24' (Recurve Round) at Guru Kashi University, Bhatinda, Punjab.
•	'Gold Medal' in 'Shivaji University Inter Zonal Archery (Recurve Round) Competition' 2023-2024.
•	Prof. Dr Maya Pandit sponsored in memory of her Brother "Lieutenant Colonel Kedarnath Pandit 'BEST SPORTS PERSON' Award 2023-2024"
2.	**Shri BORATE HARSH DATTATRAY B.A.III Roll No. 113.**
•	Represented Indian Archery Team (Compound Round) for '2023 Asian Cup World Ranking Tournament Stage-2' held at Uzbekistan, U.K.
•	Participated in 'Maharashtra Olympic Games 2023' held at Amravati and achieved 'Team Silver Madel' in Compound Round.
•	Participated in "All National Inter University Archery Competition 2023-24' (Compound Round) at Punjabi University, Patiyala, Punjab.
•	Achieved 'Silver Medal' in "National South West Inter University Archery Competition 2023-24' (Compound Round Men) at Guru Kashi University, Bhatinda, Punjab.
•	Achieved 'Silver Medal' in 'Shivaji University Inter Zonal Archery (Compound Round) Competition' 2023-2024 at L.B.S.Satara.
3.	**Miss DHAMAL SAMPADA DATTATRY M.A.I Roll No. 03**
•	Represented Shivaji University Athletics Team (4 X 100 M Relay & Heptathlon) in 'National Inter University Athletics Meet 2023-2024' at KIIT University, Bhubneshwar, Orissa.
•	1st Position in Tripple Jump & 3rd Position in Long Jump at '25th Maharashtra State Inter University Krida Mahotsav 2023-2024' at Rashtr Sant Tukdoji Maharaj Vidyapith, Nagpur.
•	1st Position in Long Jump & Heptathlon in Shivaji University 'Inter Zonal Athletics Meet 2023-2024' at New College, Kolhapur.
•	1st Position in Long Jump & 100 M Hurdles in 'Satara Zonal Athletics Meet 2023-24' at S.M.J. Mahila Mahavidyalaya, Umbraj.
•	Sou Vidhya Santosh Shinde sponsored 'BEST SPORTS PERSON' Award 2023-2024".
4.	**Shri SHIRKE SANKET DATTATRAY M.A.I Roll No. 03**
•	Represented Shivaji University Archery (Recurve Round Men) Team for 'National Inter University Archery Competition' 2023-2024 at Punjabi University, Patiala, Punjab.
•	Achieved 'Team GOLD' Madel in "National South West Inter University Archery Competition 2023-24' (Recurve Round Men) at Guru Kashi University, Bhatinda, Punjab.
•	2nd Position in 'Shivaji University Inter Zonal Archery (Recurve Round Men) Competition' 2023-2024 at L.B.S., Satara.
5.	**Miss NANAWARE OMSHREE RAJENDRA B.A.III Roll No.39**
•	Represented Shivaji University Archery (Recurve Round Women) Team for 'National Inter University Archery Competition' 2023-2024 at Punjabi University, Patiala, Punjab.

•	Represented Shivaji University Archery (Recurve Round Women) Team for 'National South West Zone Inter University Archery Competition' 2023-2024 at Guru Kashi University, Bhatinda, Punjab.		
•	4th Position in 'Shivaji University Inter Zonal Archery (Recurve Round Women) Competition' 2023-2024 at L.B.S. Satara.		
6.	**Miss MANDHARE DIKSHA JITENDRA**	**B.Com.I**	**Roll No.14**
•	Represented Shivaji University Archery (Indian Round Women) Team for 'National Inter University Archery Competition' 2023-2024 at Punjabu University, Patiala, Punjab.		
•	Represented Shivaji University Archery (Indian Round Women) Team for 'South West Zone Inter University Archery Competition' 2023-2024 at Guru Kashi University, Bhatinda, Punjab.		
•	4th Position in 'Shivaji University Inter Zonal Archery (Indian Round Women) Competition' 2023-2024 at L.B.S.Satara.		
7.	**Shri SALUNKHE ASHITOSH SATISH**	**M.Sc.II**	**Roll No. 12**
•	Represented Shivaji University Hand Ball (Men) Team for 'National Inter University Hand Ball Tournament' 2023-2024 at Dr. Harising Gour Vishw Vidhyalaya, Sagar, M.P.		
•	'Captain' of our Hand Ball Team who achieved 4th position at 'Shivaji University Inter Zonal Hand Ball Tournament' 2023-2024 at P.D.V.P. Mahavidyalaya, Tasgaon, Sangli and achieved 3rd position in 'Satara Zonal Hand Ball (M) Championship' 2023-2024 at S. J. Mahavidyalaya Wagholi.		
8.	**Shri KUDALE SACHIN SUBHASH**	**B.Sc.I**	**Roll No. 05**
•	Represented Shivaji University Hand Ball (Men) Team for 'National Inter University Hand Ball Tournament' 2023-2024 at Dr. Harising Gour Vishw Vidhyalaya, Sagar, M.P.		
•	'Goal Keepar' of our Hand Ball Team who achieved 4th position at 'Shivaji University Inter Zonal Hand Ball Tournament' 2023-2024 at P.D.V.P. Mahavidyalaya, Tasgaon, Sangli and achieved 3rd position in 'Satara Zonal Hand Ball (M) Championship' 2023-2024 at S. J. Mahavidyalaya Wagholi.		
9.	**Shri INGALE VINIT JITENDRA**	**B.Sc.III**	**Roll No. 45**
10.	**Shri NEVASE SHIVENDR DEEPAK**	**B.A.I**	**Roll No. 208**
11.	**Shri JAGDALE SUMIT TANAJI**	**B.A.I**	**Roll No. 229**
12.	**Shri NIKAM ABHIJIT HANMANT**	**B.Com.III**	**Roll No. 268**
13.	**Shri DHEKANE PRANY JANARDHAN**	**B.Sc.III**	**Roll No. 16**
14.	**Shri THORAVE OMKAR SHANTARAM**	**B.Com.III**	**Roll No. 81**
15.	**Shri PAWAR SOURABH SHIVAJI**	**B.Sc.III**	**Roll No. 93**
16.	**Shri NIKAM SHAMBHURAJ RAJESH**	**B.Sc.II**	**Roll No. 111**
17.	**Shri GARDE AVINASH HANMANT**	**B.Com.III**	**Roll No. 276**
18.	**Shri PAWAR ABHIJIT LAXMAN**	**B.A.III**	**Roll No. 43**
19.	**Shri YADAV PRASSANA MAHADEV**	**B.A.I**	**Roll No. 86**
20.	**Shri YADAV PRATIK DATTATRY**	**B. Sc.III**	**Roll No. 69**
•	MEMBERs - Achieved 4th position in 'Inter Zonal Hand Ball Tournament' 2023-2024 at P.D.V.P. Mahavidyalaya, Tasgaon, Sangli and achieved 3rd position in 'Satara Zonal Hand Ball Tournament' 2023-2024 at S. J. Mahavidyalaya Wagholi.		
21.	**Miss SHELAR AKANKSHA PRAKASH**	**B.A.III**	**Roll No. 115**
•	Represented Satara Zone at 'Shivaji University Inter Zonal Athletics Meet' 2023-2024 at New College, Kolhapur.		

•	1st Position in 10,000M Run & 3rd Position in 5,000M Run at Shivaji University 'Satara Zonal Athletics Meet' 2023-2024 at S.M.J. Mahila Mahavidyalaya, Umbraj, Satara.		
22.	**Miss RUTUJA DHANAJI BHOSALE**	**M.A.I**	**Roll No. 09**
•	Represented Satara Zone's Athletics Team for 'Inter Zonal Athletics Meet 2023-2024' at New College, Kolhapur.		
•	Achieved 3rd Position in Shot Put at 'Zonal Athletics Meet' 2023-2024 at S.M.J. Mahila Mahavidyalaya, Umbraj, Satara.		
•	Member - Achieved 3rd position in 'Satara Zonal Kabaddi Tournament' 2023-2024 at Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai.		
23.	**Shri KOCHALE SWAPNIL SHRIKANT**	**B.A.I**	**Roll No. 113**
•	Represented Satara Zone's Athletics Team for 'Inter Zonal Athletics Meet 2023-2024' at New College, Kolhapur.		
•	2nd Position in 10,000M Run & 3rd Position in 5,000M Run at Shivaji University 'Satara Zonal Athletics Meet' 2023-2024 at S.M.J. Mahila Mahavidyalaya, Umbraj, Satara.		
24.	**Shri YADAV PRATIK DATTATRYA**	**B.SC.III**	**Roll No. 69**
•	Represented Satara Zone's Athletics Team for 'Inter Zonal Athletics Meet 2023-2024' at New College, Kolhapur.		
•	2nd Position in High Jump at Shivaji University 'Satara Zonal Athletics Meet' 2023-2024 at S.M.J. Mahila Mahavidyalaya, Umbraj, Satara.		
25.	**Shri YADAV PRASANNA MAHADEV**	**B.A.I**	**Roll No. 86**
•	Represented Satara Zone's Athletics Team for 'Inter Zonal Athletics Meet 2023-2024' at New College, Kolhapur.		
•	3rd Position in High Jump at Shivaji University 'Satara Zonal Athletics Meet' 2023-2024 at S.M.J. Mahila Mahavidyalaya, Umbraj, Satara.		
26.	**Miss MUNGASE SANIKA DILIP**	**BCA II**	**Roll No. 22.**
•	Represented Satara Zone for 'Inter Zonal Chess Competition 2023-2024' at S. P. Mahila Mahavidyalaya, Satara.		
•	Achieved 4th Position in Shivaji University 'Satara Zonal Chess Competition 2023-2024' at Mahila Mahavidyalaya, Satara.		
27.	**Miss JADHAV NAMRATA SURYKANT (CAPTAIN)**	**M.Com.II**	**Roll No.08**
•	CAPTAIN - Achieved 4th position in 'Shivaji University Inter Zonal Kabaddi Tournament' 2023-2023 at Shivraj College, Gadhinglaj, Kolhapur and achieved 3rd position in 'Satara Zonal Kabaddi Tournament' 2023-2024 at Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai.		
28.	**Miss PAWAR SAKSHI YOGENDRA**	**M.A.II**	**Roll No. 09**
29.	**Miss MOJAR MONIKA VITTHAL**	**BCA II**	**Roll No. 14**
30.	**Miss TAWARE VANDANA SOMNATH**	**B.Com.III**	**Roll No. 151**
31.	**Miss JADHAV SANIKA RAMESH**	**B.Sc.II**	**Roll No. 109**
32.	**Miss REDKE AARTI SHAHAJI**	**B.Com.II**	**Roll No. 273**
33.	**Miss KALE SNEHAL HINDURAO**	**B.Sc.II**	**Roll No. 39**
34.	**Miss DHEKANE DIYA JANARDHAN**	**B.Sc.I**	**Roll No. 122**
35.	**Miss DHANAWDE SHEWTA SANTOSH**	**BSc II**	**Roll No. 110**

36.	**Miss JAGTAP SANIKA VIJAY**	**BSc II**	**Roll No. 74**
37.	**Miss HIRWE AISHWARYA DATTATRYA**	**B.A.I**	**Roll No. 24**
•	MEMBERS - Achieved 3rd position in 'Satara Zonal Kabaddi (Women) Tournament' 2023-2024 at Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai.		
38.	**Shri PARTE ROHIT JITENDRA**	**M.A.I**	**Roll No. 10**
·	CAPTAIN - Achieved 4th position in 'Satara Zonal Cricket (Men) Tournament' 2023-2024 at R.S.B.M., Aundh		
39.	**Shri KAYANGUDE PRANIT DHARMENDRA**	**B.Com.III**	**Roll No. 22**
40.	**Shri KASURDE DHIRAJ SHIVAJI**	**B.Com.III**	**Roll No. 123**
41.	**Shri KOLASKAR VIJAY SANTOSH**	**M.A.I**	**Roll No. 19**
42.	**Shri NAVALE VANDAN SANTOSH**	**B.Com.III**	**Roll No. 256**
43.	**Shri PAWAR YASH PRAMOD**	**B.Com.II**	**Roll No. 103**
44.	**Shri DIXIT AVADHUT ANANTKUMAR**	**B.Com.II**	**Roll No. 106**
45.	**Shri ANPAT SOURABH BABAN**	**B.Com.II**	**Roll No. 180**
46.	**Shri YADAV ANURAG BABASAHEB**	**B.Sc II**	**Roll No. 117**
47.	**Shri THORVE ROHAN SANTOSH**	**B.Com.III**	**Roll No. 58**
48.	**Shri SHINDE RAJESH MAHENDR**	**BCA I**	**Roll No. 56**
49.	**Shri YADAV AVISHKAR ANIL**	**B.Sc II**	**Roll No. 114**
50.	**Shri DHEKANE PRANY JANARDHAN**	**B.Sc.III**	**Roll No. 16**
51.	**Shri THORAVE OMKAR SHANTARAM**	**B.Com.III**	**Roll No. 81**
52.	**Shri JADHAV OMKAR BALASO**	**B.A.III**	**Roll No. 87**
53.	**Shri YADAV PRATIK DATTATRYA**	**B.Sc.III**	**Roll No. 69**
•	MEMBERS - Achieved 4th position in 'Satara Zonal Cricket (Men) Tournament' 2023-2024 at R.S.B.M., Aundh		
	SIR BILLIMORIA sponsored 'Inter Class Best Athlete 2023-2024'		
•	**Miss SHINDE VRUSHALI SANDIP**	**B.A. I**	**Roll No. 8**
	100M, 200M Run, Long & High Jump - 1st position	(20 points)	
	Shot Put – 2nd position	(3 points)	
	Discuss Throw – 3rd position	(2 points)	
	Achieved Individual Winner position of 'SIR BILLIMORIA' Championship 2023-24 with 25 points		
	Wai Bhushan Balasaheb Babar sponsored "KISAN VEER SHREE" Inter Class Body Building Competition 2023-2024		
•	**Shri PRANAV VASANT SHIRKE**	**B.Com. III**	**Roll No. 47**
	'Inter Class KABADDI Championship' (Men)		
•	**Winner: Captain Rajesh Mahendra Shinde**	**BCA I**	**Roll No. 56**
•	**Runner-Ups: Captain Shreejay Bankar**	**B.Sc.I**	**Roll No. 11**
•	**Third Position: Captain Tukaram Bhaskar Sontakke**	**B.A.I**	**Roll No. 172**

क्रिडा अहवाल

शिक्षक म्हणजे विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तीमत्वाचा सर्वांगीण विकास हा साधा सरळ अर्थ घेऊनच आमच्या संस्थेने या महाविद्यालयात कला, क्रिडा कठोर प्रशिक्षणातून शिस्तबद्ध नागरिक घडविण्यासाठी एन.सी.सी. आणि समाजसेवेच धडे देण्यासाठी एन.एस.एस. अशी अनेक दालने गेली अनेक दशके आमच्या विद्यार्थ्यांसाठी उपलब्ध करून दिली आहेत. त्यापैकी अतिशय उज्वल परंपरा असणाऱ्या क्रीडा विभागाची वर्ष २०२३-२४ मधील यशोगाथा आपणा समोर सादर करताना मला अत्यानंद होत आहे.

विद्यार्थ्यांच्या शारीरिक विकासाची गरज विचारात घेऊन आमच्या संस्थेने ६ लेनचा प्रमाणित रनिंग ट्रॅक असलेले सुसज्ज क्रीडांगण साधारणत: १० हजार स्क्वेअर फुटचा इन्डोअर स्पोर्टस हॉल (ज्यासाठी यु.जी.सी. ने ८० लाख अनुदान दिले आणि आमच्या संस्थेने जवळपास ५५ लाख रूपये खर्च केले) ज्याचे संपूर्ण फ्लोरिंग हे वुडन आहे. त्यामध्ये अद्यावत अशी जिम आणि कुस्ती आखाडा इत्यादी क्रीडा सुविधा उपलब्ध करून दिल्या आहेत.

याच सुविधांच्या आधारे शिवाजी विद्यापीठ क्रीडा क्षेत्रामध्ये सर्वोच्च मानाची सर पिराजीराव घाडगे ही ॲथलेटिक्स मिटच्या विजेतेपदाची ट्रॉफी आमच्या खेळाडूंनी अनेकदा संपादन केली आहे. तसेच विद्यापीठ क्रीडा क्षेत्रात आमच्याच महाद्यिालयाने सुरू केलेल्या आर्चरी या खेळामध्ये आमच्या कु.एकता शिर्के, कु.स्नेहल महांगडे आणि श्री.मयुर रोकडे यांनी शिवछत्रपती पुरस्कार प्राप्त केले. ही बाब आमच्या सर्वांसाठीच अतिशय अभिमानाची आहे. तर श्री.हर्ष बोराटे याने आपल्या देशाचे प्रतिनिधीत्व उझबेगिस्तान येथे केले.

ॲथलेटिक्स या क्रीडा प्रकारामध्ये आमच्या कालीदास हिरवे याने शिव छत्रपती पुरस्कार प्राप्त केला तसेच कु.जनाबाई हिरवे हिने भारत देशाचे प्रतिनिधीत्व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर पदकांची कमाई करणारे अनेक खेळाडू आमच्या महाविद्यालयाने तयार केले आहेत. आणि विशेष म्हणजे असे खेळाडू हे ॲथलेटिक्स, आर्चरी, क्रिकेट, फुटबॉल, मल्लखांब, शरीर सौष्ठव, योगा अशा विविध खेळात आहेत.

संस्था आणि महाविद्यालयाने पुरविलेल्या सुविधा आणि प्रशिक्षण याच्या आधारे आमच्या खेळाडूंनी राष्ट्रीय स्तरावर पदके प्राप्त केली आहेत यामध्ये शिव छत्रपती पुरस्काराने सन्मानित आमच्या गुणवान आर्चरी खेळाडू श्री.मयुर रोकडे यांनी साउथ वेस्ट नॅशनल इंटर युनिव्हर्सिटी आर्चरी स्पर्धा गुरूकाशी विद्यापीठ, भटिंडा तसेच ऑल इंडिया इंटर युनिव्हर्सिटी आर्चरी स्पर्धा, पंजाबी विद्यापीठ पटियाला येथे पदकांची कमाई केली आहे.

कलिंगा विद्यापीठ भुवनेश्वर येथे नॅशनल ॲथलेटिक्स मिट मध्ये शिवाजी विद्यापीठ ॲथलेटिक्स संघाने प्रतिनिधीत्व केलेल्या आमच्या कु.संपदा ढमाळ हिने संत तुकडोजी महाराज विद्यापीठ, नागपूर येथे संपन्न झालेल्या ४५ व्या महाराष्ट्र राज्य क्रीडा महोत्सवात दोन पदके संपादन केली आहेत. आमच्या कु.ओमश्री ननावरे, श्री.संकेत शिर्के आणि कु.दिक्षा मांढरे या आर्चरी खेळाडूंनी साऊथ-वेस्ट-नॅशनल इंटर युनिव्हर्सिटी आर्चरी स्पर्धा, गुरूकाशी विद्यापीठ भटींडा येथे आपल्या चांगल्या कार्यमानाचा पुंराव देत ऑल इंडिया इंटर युनिव्हर्सिटी आर्चरी स्पर्धा पंजाबी विद्यापीठ, पटियाला येथे सहभाग नोंदविला तर आमचे हॅडबॉल खेळाडू श्री.आशितोष, सागर यांनी मध्य प्रदेश येथे संपन्न झालेल्या राष्ट्रीय आंतर विद्यापीठ हॅडबॉल सामन्यांमध्ये शिवाजी विद्यापिठाचे प्रतिनिधीत्व केले.

क्रीडा स्पर्धामध्ये उज्वल यश संपादन करण्या-बरोबरच आमचा क्रीडा विभाग हा आयोजनामध्येही अग्रेसर आहे. हॉकी या खेळामध्ये भारत देशाला ऑलंपिक सामन्यांचे अनेक सुवर्ण पदके ज्यांच्यामुळे प्राप्त झाली ते हॉकीचे जादुगार मेजर ध्यानचंद यांच्या जयंती निमित्त साजरा केला जाणारा राष्ट्रीय क्रीडा दिन दि. २९ ऑगस्ट हा दिवस अतिशय उत्साहात आम्ही साजरा केला. या दिवशी पुणे येथील सुप्रसिध्द योगा तज्ञ डॉ.रूपेश थोपटे यांनी विविध प्रात्येक्षिकांसह महाविद्यालयीन जीवनात व्यायाम व आहार याचे महत्त्व विशद केले तर भारतास ऑलंपिक सामन्यांत पहिलेच वैयक्तीक पदक प्राप्त करून देणारे सन्माननीय कै.खशाबा जाधव यांच्या जयंती निमित्त महाराष्ट्र शासनाने याच वर्षापासून दि. १५ जानेवारी हा महाराष्ट्र राज्य क्रिडा दिन म्हणून घोषित केला. पहिला महाराष्ट्र राज्य क्रिडा दिन सुद्धा आम्ही अतिशय उत्साहात पार पाडला या वेळी पुणे येथील नामवंत क्रिडा तज्ञ डॉ.शरद आहेर यांनी आमच्या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले तसेच शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर अंतर्गत सातारा विभागीय

कबड्डी (महिला) सामन्यांचे आयोजन आम्ही अतिशय यशस्वी रित्या पार पाडले. या सामन्यांचे उद्घाटन आदरणीय डॉ.सुरभीताई भोसले (चव्हाण) यांच्या शुभहस्ते झाले तर पारितोषिक वितरण आमचे प्रायोजक चंदू भोजनालय, शिवनेरी स्पोर्टस, माऊली स्विट होम यांचे मालक अनुक्रमे मा. चंद्रकांत मातारे, मा. विठ्ठलराव सणस आणि मा. सुहासराव पाटणे यांच्या शुभहस्ते संपन्न झाला.

आमच्या महाविद्यालयाच्या जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना क्रीडा स्पर्धांमध्ये सहभागी होता यावे याच हेतूने सर बिली मोरिसा इंटर क्लास ॲथलेटिक्स वाई भूषण श्री.बाळासाहेब बाबर शरीर सौष्ठव स्पर्धा किसन वीर श्री तसेच इंटर क्लास कबड्डी सामन्यांचेही यशस्वी आयोजन केले होते.

संस्था महाविद्यालय आणि शिवाजी विद्यापीठ क्रीडा विभाग यांच्या समर्थ सहकार्य व शिवाजी विद्यापीठ आर्चरी संघ (मुली, मुले) यांचे प्रशिक्षक म्हणून राष्ट्रीय स्तरावर जबाबदारी पार पाडत आहे. तसेच नुकतीच पुणे विद्यापीठ, पुणे येथुन ''जीवन कौशल्ये या संबंधीत पी.एच.डी. प्राप्त करू शकलो.

क्रीडा विभागाचे हे यश जनता शिक्षण संस्थेचे मा. अध्यक्ष, मा.उपाध्यक्ष, सचिव, सहसचिव इतर सर्व संचालक महाविद्यालयाचे मा. प्राचार्य यांचे शुभ आशिर्वाद तसेच माझे सहकारी श्री.मनोज शिंदे, श्री.गजानन जाधव, विद्यार्थी प्रतिनिधी, राष्ट्रीय कबड्डी खेळाडू आणि श्री दत्तात्रय काळे यांचे अथक परिश्रम तसेच क्रीडा समितीचे सर्व सदस्य यांच्या सहकार्याशिवाय प्राप्त करणे केवळ अशक्य झाले असते हे मी नम्रपणे मान्य करतो आणि या सर्वांच्या प्रती मन:पुर्वक कृतज्ञता व्यक्त करतो आणि भविष्यातही असेच शुभाशिर्वाद परिश्रम आणि सहकार्याची खात्री बाळगतो.

आमचे अध्यक्ष मा.मदनदादा हे राष्ट्रीय फुटबॉल खेळाडू असल्यानेच त्यांना क्रीडा विषयी उत्कृष्ट दृष्टी आहे याचा प्रत्यय येतो तो अलिकडेच महाविद्यालयाच्या ट्रॅकचे केलेले संधीकरण तसेच येऊ घातलेल्या कालावधीत इंडोर स्पोर्टस हॉलचे नुतनीकरण लवकरच विद्यार्थ्यांसाठी अनेक विविध क्रीडा सुविधा उपलब्ध होणार असल्याची खात्री मला आहे.

क्रीडा क्षेत्रीय कार्याची दखल घेत संस्थेचे विश्वस्त आदरणीय प्रतापराव भोसले (भाऊ) यांनी माझ्यावर एन.सी.सी. विभागाची जबाबदारी सोपवली. वर्ष २०१० मध्ये ऑफिसर्स ट्रेनिंग ॲकॅडमी (यु.टी.ए.) कामती, नागपूर येथे तीन महिन्यांचे प्रशिक्षण पुर्ण करून मा.राष्ट्रपती सो. यांच्या संमतीने मी ''लेफ्टनंट'' ही भारतीय सेना दलाची रँक प्राप्त करू शकलो.

एन.सी.सी. विभागातील छात्रांना सोबत घेऊन केलेल्या कार्याची दखल घेऊनच डॉ.डी.जी.कमंडेशन कार्ड हा राष्ट्रीय पुरस्कार मी प्राप्त करू शकलो तसेच पुन्हा एकदा एक महिन्याचे प्रशिक्षण करून मा.राष्ट्रपती सो. यांच्या संमतीने ''कॅप्टन'' ही भारतीय सेना दलाची रॅक प्राप्त केली आहे.

- कॅप्टन डॉ.समीर पवार
जिमखाना प्रमुख

राष्ट्रीय छात्र सेना (एन.सी.सी.)

कंधो से मिलते है कंधे
कदमों से कदम मिलते है
हम चलते हे जब ऐसे तो
दिल दुष्मन के खिलते है।

या हिंदी सिनेगीताची प्रचिती यावी असा आमच्या महाविद्यालयातील एन.सी.सी. विभाग आहे. सदर छात्रांना देशभक्तीचे बाळकडू आमच्या महाविद्यालयातील एन.सी. सी. विभागातून मिळते. ''एकता और अनुशासन'' हे ब्रीदवाक्य असलेले राष्ट्राचे हे सर्वांत मोठे Uniform youth service organization म्हणजे (NCC) National Cadet Corps. अर्थातच राष्ट्रीय छात्र सेना ज्या मध्ये शिस्त आणि शिस्तबद्ध जीवन कसं असत ते शिकवल जाते. या छात्रांचे शिस्तबद्ध चालणे, बोलणे, वागणे, वावरणे यातून देशप्रेम ओसंडून वाहत असतो.

इंडियन आर्मीचा एक अविभाज्य घटक असलेली राष्ट्रीय छात्र सेना म्हणजेच NCC चे युनिट आपल्या महाविद्यालयामध्ये गेल्या अनेक दशकांपासून समाविष्ट आहे. अशा दैदीप्यमान परंपरा असणाऱ्या या विभागाचा अहवाल सादर करताना मला मनस्वी आनंद होत आहे.

या शैक्षणिक वर्षाची सुरुवात झाली ती भरती प्रक्रियेने १२ ऑगस्ट २०२३ रोजी महाविद्यालयाच्या NCC युनिटमध्ये नवीन कॅडेट्सची भरती झाली. ज्यामध्ये १६ विद्यार्थी व १७ विद्यार्थ्यांचा समावेश आहे. आणि यांना सामावून घेऊन खडतर प्रशिक्षणाची सुरुवात झाली.

देशाच्या घडामोडीतील सर्वांत महत्त्वाचा दिवस म्हणजे स्वातंत्र्यदिन १५ ऑगस्ट २०२३ च्या स्वातंत्र्यदिनी महाविद्यालयाचे ध्वजारोहण मा. प्राचार्य डॉ.गुरूनाथ फगरे यांच्या हस्ते करण्यात आले यावेळी NCC युनिटचा सिनियर अंडर ऑफिसर ओमकार थोरवे याने राष्ट्रीय ध्वजाला सलामी देऊन संचलन करण्याचे नेतृत्व अतिशय शिस्तबद्ध पद्धतीने केले.

* २३ ऑगस्ट २०२३ रोजी क्रिडा दिनानिमित्त डॉ.रूपेश थोपटे सर यांनी उपस्थित विद्यार्थी व कॅडेट्सना मार्गदर्शन केले.

  महाविद्यालयातील दोन खेळांडूना '' शिवछत्रपती राज्य क्रिडा पुरस्कार'' प्राप्त झाला. ४ सप्टेंबर २०२३ रोजी मा. मदनदादा भोसले व डॉ.सुरभीताई भोसले यांच्या हस्ते खेळांडूचा सत्कार करण्यात आला.

* १ ऑक्टोबर २०२३ रोजी जिल्हा व सत्र न्यायालय वाई येथे 'स्वच्छता ही सेवा' या अभियानांतर्गत NCC कॅडेट्सने स्वच्छता मोहिमेत योगदान दिले. यावेळी न्यायाधीश श्री.नंदीमठ व वाई कोर्टचे सर्व वकील उपस्थित होते.

* दरवर्षीप्रमाणे २६ नोव्हेंबर २०२३ या दिवशीसुद्धा Wai Hillside Haff Marathon मध्ये NCC कॅडेट्सने सहभागी होऊन योगदान दिले. त्यावेळी श्री.वायूव गरवारे तसेच सौ. मयूरी गरवारे आणि आमदार मकरंद आबा पाटील उपस्थित होते.

* १ डिसेबंर २०२३ रोजी एड्स दिनानिमित्त आयोजित केलेल्या व्याख्यानमालेमध्ये ग्रामीण रूग्णालय वाई येथील डॉ.विद्या जाधव व डॉ.चंद्रकांत यादव यांनी मार्गदर्शन केले.

* ११ जानेवारी २०२४ रोजी २२ MAH BN NCC सातारा चे नव्याने रूजू झालेले कमांडिंग ऑफिसर Col. M.A.Rajmanar सेना मेडल यांनी महाविद्यालयाच्या NCC युनिटला भेट दिली व कॅडेट्स ना मार्गदर्शन केले. यावेळी बावीस महाराष्ट्र बटालियनचे सुभेदार मेजर तापसे सर, महाविद्यालयाचे प्राचार्य, उपप्राचार्य तसेच प्राध्यापक उपस्थित होते.

  १६ जानेवारी २०२४ रोजी राज्यस्तरीय क्रिडा दिनाच्या निमित्ताने व्याख्यान आयोजित केले होते. त्यावेळी डॉ.शरद आहेर यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले व संवाद साधला.

* १९ जानेवारी २०२४ रोजी देशभक्त किसन तथा आबासाहेब वीर यांच्या स्मृती प्रित्यर्थ रक्तदान शिबीराचे आयोजन केले होते. या प्रसंगी श्री.महालक्ष्मी देवस्थान ट्रस्ट भुईंजचे अध्यक्ष मा. श्री.गजानन बापू भोसले व रोटरी क्लब सातारा इलाइटचे रोटेरियन श्री.दिलीप प्रभूणे उपस्थित होते. तसेच प्राचार्य डॉ.गुरूनाथ फगरे, उपप्राचार्य, सर्व प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी तसेच सेवक उपस्थित होते. महाविद्यालयाचे आजी-माजी विद्यार्थ्यांनी रक्तदान केले. एकूण ८८ ब्लड बॅग्स अक्षय ब्लडबँकेला देण्यात आल्या.

* दिनांक २० व २१ जानेवारी रोजी रिव्हका साहिल अक्षर इन्स्टिटयूट, वाई या मतिमंद मुलांच्या शाळेचे गॅदरिंग होते. त्यासाठी NCC कॅडेट्सने मदतीच्या स्वरूपात योगदान दिले. त्यावेळी डॉ.अशोक जोशी उपस्थित होते.

* २३ जानेवारी २०२४ श्री.प्रा.मेघश्याम पुंडलिक रेगे यांचे तत्वचितंन व समाजचितंन या विषयावर राष्ट्रीय चर्चासत्र आयोजित केले होते, त्यावेळी NCC कॅडेट्सने अतिशय शिस्तबद्ध पद्धतीने पायलटींग केले.

* २६ जानेवारी २०२४ रोजी प्रजासत्ताक दिनी महाविद्यालयाचे ध्वजारोहण मा. प्राचार्य डॉ.गुरूनाथ फगरे यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी NCC युनिट चा सिनियर अंडर ऑफिसर ओमकार थोरवे याने राष्ट्रीय ध्वजाला मानवंदना देऊन संचलनाचे नेतृत्व केले.

* २०२३-२४ च्या एक भारत श्रेष्ठ भारत या Ota नागपूर येथे झालेल्या कॅम्पमध्ये Suo ओमकार थोरवे याने उत्तम कामगिरी बजावली.

* दरवर्षीप्रमाणे पुणे ग्रुप हेडक्वार्टर्स Pune Group Headquarters येथे झालेल्या Pre-Rdc म्हणजेच Pre Republicday मध्ये Juo पायल गायकवाड हिने उत्कृष्ठ कामगिरी बजावली. तसेच JUO प्रणय ढेकाणे याने संपूणे वर्षभरात NCC युनिटची जबाबदारी उत्तमरीत्या पार पाडली.

* JUO ओमकार थोरवे याने केरळ येथे झालेल्या केरला ट्रेक कॅम्पमध्ये उत्तम कामगिरी बजावली.
* तसेच cpl (Carporel). सोनावले करण याने पुणे - औंध येथे झालेल्या आर्मी अॅटॅचमेंट कॅम्पमध्ये उत्तम कामगिरी बजावली.
* तसेच अहमदनगर येथे होणाऱ्या आर्मी अॅटॅचमेंट कॅम्पमध्ये JUO दिनेश देशमुख, JUO रविराज राजपुरे व JUO रितेश पिसाळ या सर्वांनी उत्तम कामगिरी बजावली.

- कॅप्टन डॉ.समीर पवार

राष्ट्रीय सेवा योजना

* दिनांक ०६.०७.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने महाविद्यालय परिसरात वृक्षारोपण व स्वच्छतेचे आयोजन केले.
* दिनांक ०८.०७.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्र सेना व तालुका विधी सेवा समिती यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'पोक्सो कायद्याबाबत जागृती कार्यक्रम' या विषयावर नंदीमठ यांचे विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
* दिनांक ०१.०८.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचा उद्घाटन समारंभ संपन्न झाला. श्री.अनिल गायकवाड यांचे 'वृक्ष संवर्धन काळाची गरज' या विषयावर विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
* दिनांक ०५.०८.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, राष्ट्रीय छात्र सेना व स्टाफ वेलफेअर कमिटी यांच्या संयुक्त विद्यमाने डॉ.दीपांजली पवार यांचे मधुमेह संदर्भात विशेष व्याख्यान व तपासणी आयोजित करण्यात आली.
* दिनांक ०८.०८.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग व राष्ट्रीय छात्र सेना यांच्या संयुक्त विद्यमाने आनंद खेडगे यांचे 'घरगुती गॅस सुरक्षा मार्गदर्शन व प्रात्यक्षिक' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
* दिनांक ०९.०८.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना, मतदार साक्षरता समिती, राज्यशास्त्र विभाग व तहसिलदार कार्यालय, वाई यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'मतदार नोंदणी अभियान' राबवण्यात आले. या प्रसंगी डॉ.सुरभी भोसले यांचे विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. या प्रसंगी तहसिलदार सोनाली मेटकरी, आशा दुधे यांची उपस्थिती होती.
* दिनांक ०९.०८.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना व राष्ट्रीय छात्र सेना यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'माझी माती माझा देश' अंतर्गत महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांना पंचप्राण शपथ देण्यात आली.
* दिनांक १८.०८.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने राजीव गांधी यांच्या जयंतीनिमित्त सद्भावना दिन साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या प्रारंभी डॉ.सुरभी भोसले यांच्या हस्ते राजीव गांधी यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करण्यात आला.
* दिनांक १६.०९.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना व राष्ट्रीय छात्र सेना यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'माझी माती माझा देश' अंतर्गत माजी सैनिक सन्मान सोहळा आयोजित करण्यात आला. या कार्यक्रमास मा. मदनदादा भोसले यांनी प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित राहून मार्गदर्शन केले.
* दिनांक २४ सप्टेंबर हा दिवस एन. एस. एस. चा वर्धापन दिन म्हणून साजरा केला जातो. त्यानिमित्ताने दिनांक २५.०९.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने महाविद्यालय परिसरात स्वच्छतेचे आयोजन करण्यात आले.
* दिनांक २ ऑक्टोबर हा दिवस गांधी जयंती म्हणून साजरा केला जातो. त्यानिमित्ताने दिनांक ०१.१०.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने स्वच्छता ही सेवा अंतर्गत एक तारीख एक तास स्वच्छता अभियान अंतर्गत महाविद्यालयाच्या वसतीगृह परिसरात स्वच्छतेचे आयोजन करण्यात आले. व स्वयंसेवकांना स्वच्छता शपथ देण्यात आली. या प्रसंगी मा. मदनदादा भोसले यांची उपस्थिती होती.
* दिनांक १९.१०.२०२३ रोजी रोजगार क्षम युवक तसेच नवउद्योजक घडवण्याच्या दृष्टीने पंतप्रधान मा. नरेंद्र मोदी यांच्या शुभहस्ते उद्योजकता कौशल्य विकास केंद्राचे ऑनलाईन पद्धतीने उद्घाटन झाले. राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने त्याचे

स्क्रीनवर प्रक्षेपण करण्यात आले. या प्रसंगी मा. मदनदादा भोसले यांची उपस्थिती होती.

* दिनांक ०७.१०.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना व वनपरिक्षेत्र, वाई यांच्या संयुक्त विद्यमाने' वन्यजीव सप्ताह' अंतर्गत मा. स्नेहल मगर यांचे विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. या प्रसंगी डॉ.प्रशांत सूर्यवंशी यांची उपस्थिती होती.

* दिनांक १३ ते १९ डिसेंबर २०२३ या कालावधीत शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथे विद्यापीठ स्तरीय विशेष श्रमसंस्कार शिबिरात आपल्या महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या चार स्वयंसेवकानी सहभागी होऊन सदर विद्यापीठस्तरीय शिबीर यशस्वीरीत्या पूर्ण केले.

* दिनांक ११.१२.२०२३ रोजी विकसित भारत २०४७ युवकांचा आवाज हा कार्यक्रम झाला. यावेळी पंतप्रधान मा. नरेन्द्र मोदी यांच्या शुभहस्ते भारत २०४७ या पोर्टलचे ऑनलाईन पद्धतीने उद्घाटन झाले. राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने त्याचे प्रक्षेपण करण्यात आले.

* दिनांक १४.१२.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने महाविद्यालच्या मुख्य इमारती समोरील बागेत स्वच्छतेचे आयोजन करण्यात आले.

* दिनांक २९.१२.२०२३ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना, मतदार साक्षरता समिती व तहसिलदार कार्यालय, वाई यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'मतदार नोंदणी अभियान' राबवण्यात आले. या प्रसंगी तहसिलदार सोनाली मेटकरी यांचे विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. या प्रसंगी प्रशांत इंगवले यांची उपस्थिती होती.

* दिनांक ०३.०१.२०२४ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंतीनिमित्त नायगाव ते वाई क्रांतीज्योत आणून सावित्रीबाई फुले यांना आदरांजली वाहण्यात आली.

* किसन वीर महाविद्यालय, वाई राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग व शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक ०८ ते १४ जानेवारी २०२४ या कालावधीत शेंदुरजणे येथे 'विशेष श्रमसंस्कार शिबीर' आयोजन करण्यात आले. सदर शिबिराचे उद्घाटन मा. वैभव पवार नायब तहसीलदार, वाई यांच्या शुभहस्ते झाले तर समारोप वैशाली जायगुडे नायब तहसीलदार, वाई यांच्या विशेष उपस्थितीत पार पडला.

* दिनांक २४.०१.२०२४ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने पोस्टर प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले. प्रदर्शनाचे उद्घाटन श्रीमती स्वाती महाळंक पत्रकार आणि निवेदक, पुणे यांच्या हस्ते झाले. स्पर्धेतील तीन क्रमांक पुढील प्रमाणे श्रावणी सागर उंबरकर, वेष्णवी संजय महांगडे, भूमिका अर्जुन धनावडे. या स्पर्धेचे परीक्षक म्हणून संदीप पातुगाडे व रवीन्द्र जमदाडे यांनी काम केले.

* दिनांक २५.०१.२०२४ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने रांगोळी व निबंध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. रांगोळी स्पर्धेतील तीन क्रमांक पुढील प्रमाणे भाग्यश्री संतोश बोधे, सानिका सर्जेराव येवले, साक्षी दगडू जाधव. रांगोळी स्पर्धेचे परीक्षक म्हणून दिपाली चव्हाण व दिपाली पाटील यांनी काम केले. निबंध स्पर्धेतील तीन क्रमांक पुढील प्रमाणे स्नेहल संतोष शिर्के, यशस्वीनी सुनील चोरगे, सना ताहीर शहा. निबंध स्पर्धेचे परीक्षक म्हणून डॉ.अमोल कवडे व डॉ. अरुण सोनकांबळे यांनी काम केले.

* दिनांक २५.०१.२०२४ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने नवमतदारांना मतदानाची शपथ देण्यात आली. यावेळी नायब तहसिलदार आशा दुधे यांनी नवमतदारांना मार्गदर्शन केले.

* दिनांक २५.०१.२०२४ रोजी राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त पंतप्रधान मा.नरेंन्द्र मोदी यांनी नवमतदारांशी ऑनलाईन पद्धतीने संवाद साधला. राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने त्याचे स्क्रीनवर प्रक्षेपण करण्यात आले. डॉ.सुरभी भोसले यांनी नवमतदारांना मार्गदर्शन केले. या प्रसंगी मा. मदनदादा भोसले यांची उपस्थिती होती.

* दिनांक २६.०१.२०२४ रोजी भारतीय प्रजासत्ताक दिनानिमित्त राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत २५.०१.२०२४ रोजी महाविद्यालच्या मुख्य इमारती

समोरील परिसर स्वच्छतेचे आयोजन करण्यात आले.

* दिनांक ०२.०२.२०२४ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना व प्रादेशिक परिवहन कार्यालय, सातारा यांच्या संयुक्त विद्यमाने' राज्य रस्ता सुरक्षा सप्ताह -२४' अंतर्गत रस्ता सुरक्षा जागर या विषयावर मा. अक्षय खोमणे व पूजा लोखंडे यांचे विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. या प्रसंगी राजू पिसाळ यांची उपस्थिती होती.
* दिनांक ०६ ते १२ फेब्रुवारी २०२४ या कालावधीत शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथे विद्यापीठस्तरीय विशेष श्रमसंस्कार शिबिरात आपल्या महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या चार स्वयंसेवकानी सहभागी होऊन सदर विद्यापीठस्तरीय शिबीर यशस्वीरीत्या पूर्ण केले.
* दिनांक ०९.०२.२०२४ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना व राष्ट्रीय छात्र सेना विभागातील विद्यार्थ्यांनी वाई तालुक्यातील दिव्यांगाना सहकार्य केले. वाई पंचायत समितीच्या वतीने वाई विकास गटातील ४३१ दिव्यांग लाभार्थ्यांना कृत्रीम अंग निर्माण निगम, मुंबई यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या साहित्याचे वाटप शुक्रवार दि. ०९ फेब्रुवारी रोजी करण्यात आले. व्हीलचेअर , स्वयंचलित सायकल, चालण्याची काठी, श्रवण यंत्र, स्मार्ट फोन, अंध व्यक्तींची चालण्याची काठी अशा वस्तूंचे वाटप करताना एन.एस. एस. चे स्वयंसेवक व एन. सी. सी. चे छात्र यांनी दिव्यांग लाभार्थ्यांना मंच्यापर्यंत घेऊन जाणे, जागेवर बसण्यासाठी मदत करणे. चालता न येणाऱ्या दिव्यांगांना उचलून कार्यक्रम स्थळी घेऊन जाणे, त्यांना फूड पॅकेट व पाणी देणे. असे सेवाभाव मनात ठेवून विद्यार्थ्यांनी वाई तालुक्यातील दिव्यांगाना मदतीचा हात दिला.
* दि. १५ फेब्रुवारी ते १७ फेब्रुवारी २०२४ या कालावधीत विद्यार्थी विकास विभाग शिवाजी विद्यापीठ,कोल्हापूर विभागाच्या वतीने बहाई अॅकॅडमी, पाचगणी येथे नेतृत्व विकास शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते. सदर नेतृत्व विकास शिबिरासाठी आपल्या महाविद्यालया-तील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील एक स्वयंसेविका सहभागी होऊन सदर विद्यापीठस्तरीय शिबीर यशस्वीरीत्या पूर्ण केले.
* दि. २४ फेब्रुवारी ते २६ फेब्रुवारी २०२४ या कालावधीत शिवाजी विद्यापीठ, राष्ट्रीय सेवा योजना कक्ष आणि देशभक्त आनंदराव बळवंतराव नाईक महाविद्यालय, चिखली यांच्या संयुक्त विद्यमाने पन्हाळा ते पावनखिंड- शिव पावन प्रेरणा मोहीम शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते. आपल्या महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या आठरा स्वयंसेवकानी सहभागी होऊन सदर विद्यापीठस्तरीय शिबीर यशस्वीरीत्या पूर्ण केले.
* दि. ०३ मार्च २०२४ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील स्वयंसेवकांनी वाई शहरातील विविध केंद्रांवर राष्ट्रीय पल्स पोलिओ अभियानात सहभाग घेऊन, अभियानात आपले योगदान दिले. या राष्ट्रीय व समाजोपयोगी कामातून समाधान मिळाल्याची भावना विद्यार्थ्यांनी बोलून दाखवली.
* दिनांक ०५.०३.२०२४ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना व राष्ट्रीय छात्र सेना विभागातील विद्यार्थ्यांनी वाईतून रॅली काढून मतदार जागृती केली. महाविद्यालया-पासून सिद्धनाथवाडी मार्गे वाई शहरातून बसस्थानकापर्यंत 'मतदार राजा जागा हो, लोकशाहीचा धागा हो', 'मतदान करूया, देश घडवूया', 'माझे मत, माझा अधिकार' अशा घोषणा देऊन, मतदाराच्यात जागृती निर्माण केली.
* विविध व्याख्यानांचे अध्यक्षस्थान मा.प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे यांनी भूषविले व सर्व उपक्रमांना सहकार्य व मार्गदर्शन केले. तसेच रा.से.यो. सल्लागार प्रो.(डॉ.) सुनील सावंत व डॉ.चंद्रकांत कांबळे यांचे सहकार्य लाभले.

कार्यक्रम अधिकारी
डॉ.संग्राम थोरात व डॉ.अंबादास सकट

ग्रंथालय विभाग

आपल्या महाविद्यालयाच्या ज्ञानाचे भांडार असणाऱ्या संगणकीकृत ग्रंथालयात चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये ३९८ पुस्तकांची भर पडून एकूण ग्रंथसंख्या ८१७०७ झालेली आहे. ग्रंथालयात उपयुक्त अशा विविध विषयांची ७६ नियतकालिके नियमित येत आहेत. आमचे महाविद्यालयीन ग्रंथालयाचे सभासद असून याव्दारे जवळजवळ २१००+ ई जर्नल्स् व ८००००+ ई-बुक्स ऑनलाईन उपलब्ध झाली आहेत. ग्रंथालयामध्ये Vriddhi सॉफ्टवेअर उत्कृष्ट पध्दतीने कार्यरत आहे. Vriddhi या सॉफ्टवेअरमुळे वाचकांचा अमूल्य वेळ वाचून त्यांना उत्तम सोयी मिळत असल्याने वाचकवर्ग संतुष्ट आहे. गंथालयाच्या इतर माहितीसाठी ग्रंथालयाच्या वेबसाईटला (www.kvmwailibrary.weebly.com) भेट देता येईल तसेच KVM Library App हे सुध्दा Google Playstore वरुन फ्रीमध्ये डाउनलोड करुन ग्रंथालय योजनेची माहिती व अनेक मराठी, हिंदी आणि इंग्रजी भाषेतील ई-बुक्सही डाउनलोड करून वाचता येतील.

चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये ग्रंथालय विभागाने खालील उपक्रम घेतले आहेत.

१) भारतीय ग्रंथालयशास्त्राचे जनक डॉ.एस. आर. रंगनाथन यांच्या जयंतीनिमित्त १२ ऑगस्ट हा दिवस महाविद्यालयात 'ग्रंथपाल दिन' म्हणून साजरा करण्यात आला.

२) ग्रंथालय विभागामार्फत डॉ.अब्दुल कलाम यांचा जन्मदिवस १५ ऑक्टोबर हा दिवस 'वाचन प्रेरणा दिन' म्हणून साजरा करण्यात आला. सदर वाचन प्रेरणा दिनाच्या निमित्ताने दि. १३ ऑक्टोबर २०२३ रोजी श्री.जगन्नाथ आत्माराम विभूते यांचे 'माझे वाचन - माझी प्रेरणा' या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते.

३) मराठी भाषा विभाग, महाराष्ट्र राज्य मराठी विष्वकोष निर्मिती मंडळ व ग्रंथालय विभाग आणि अंतर्गत दर्जा हमी कक्ष, किसन वीर महाविद्यालय, वाई यांच्या संयुक्त विद्यमाने ११ डिसेंबर हा दिवस श्रेष्ठ तमिळ कवी व स्वातंत्र्यसेनानी सुब्रहमण्य भारती यांचा जन्मदिवस 'भारतीय भाषा दिवस' म्हणून साजरा करण्यात आला. या निमित्ताने श्री.प्रा.डॉ.महेश देवकर (सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ, पुणे) यांचे 'भारतीय भाषा संस्कृती आणि आजचा युवक' या विषयावर दि. १० डिसेंबर रोजी २०२३ रोजी व्याख्यान आयोजित केले होते.

४) दि. २७/०२/२०२४ रोजी मराठी विभाग, ग्रंथालय विभाग व अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष यांच्या संयुक्त विद्यमाने ज्ञानपीठ पारितोषिक विजेते लेखक वि. वा. शिरवाडकर उर्फ कविवर्य कुसुमाग्रज यांचा २७ फेब्रुवारी हा जन्मदिवस 'मराठी राजभाषा गौरव दिन' म्हणून साजरा करण्यात आला. यानिमित्ताने ग्रंथदिंडी, भित्तीपत्रक प्रदर्शन तसेच मराठी विश्वकोषाचे सहा. संपादक श्री.सरोजकुमार मिठारी यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

डॉ.शिवाजी कांबळे
ग्रंथपाल

मराठी विभाग

* मराठी विभाग व वाङ्मय मंडळ यांच्या वतीने दि.२०/१०/२०२३ रोजी 'मराठी स्वाक्षरी' स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. या स्पर्धेसाठी महाविद्यालयातील अनेक विद्यार्थ्यांनी उस्फुर्त सहभाग नोंदविला.

* मराठी विभाग व अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष यांच्या संयुक्त विद्यमाने अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत दिनांक २१/१०/२०२३ रोजी 'विशेष व्याख्यान' व 'मराठी स्वाक्षरी ' स्पर्धा पारितोषिक वितरण समारंभ आयोजित केला गेला. यावेळी डॉ.विपीन वैराट, शंकरराव जगताप महाविद्यालय वाघोली यांचे अण्णा भाऊ साठे आणि व्यंकटेश माडगूळकर यांच्या कथा या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

* मराठी विभागाच्या वतीने दि.११/१२/२०२३ रोजी भारतीय भाषा दिवस साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमामध्ये ' मराठी साहित्य आणि मराठी भाषा ' या विषयावर भित्तीपत्रक प्रदर्शन भरविण्यात आले.

* मराठी विभाग आणि अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष यांच्या संयुक्त विद्यमाने मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त दि.२४/०१/२०२४ रोजी विशेष व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी

श्रीमती स्वाती महाळंक (जेष्ठ पत्रकार आणि निवेदक, पुणे) यांनी मराठी भाषेच्या अध्ययनातून मिळणाऱ्या नोकरीच्या संधी या विषयावर व्याख्यान दिले.

* दिनांक २५/०१/२०२४ रोजी 'राष्ट्रीय मतदार दिना' निमित्त मराठी विभाग, राष्ट्रीय सेवा योजना व मतदार साक्षरता समिती यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयातीलयीन विद्यार्थ्यांसाठी निबंध,रांगोळी व पोस्टर (भित्तीपत्रक) स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले.
* मराठी विभाग प्रमुख डॉ.चंद्रकांत कांबळे हे छ. शिवाजी कॉलेज सातारा येथे मराठी विभागाने आयोजित केलेल्या आतंरराष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये शोधनिबंध सादरीकरण या सत्राचे अध्यक्ष व 'जागतिक शांतता आणि प्रगतीसाठी मराठी कादंबरीचे योगदान ' या विषयावर शोधनिबंध सादर. तसेच 'भावअनुबंध' या युजीसी केअर लिस्टेड जनरलमध्ये शोधनिबंध प्रसिद्ध.
* डॉ.संग्राम थोरात यांनी शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर व म.गांधी इन्स्टीट्युट, मॉरिशस यांच्या सयुंक्त विद्यमाने ' भारत -मॉरिशस आंतर सांस्कृतिक व राजनैतिक संबध : कला, संस्कृती व साहित्य विषयक चिंतन ' या विषयावरील दोन दिवसीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात मॉरिशस या ठिकाणी सहभागी होऊन' मॉरिशस मधील मराठी कथा ' या विषयावर शोधनिबंध सादर केला.
* डॉ.अमोल कवडे यांच्या पीएच. डी. प्रबंधास मुंबई विद्यापीठाचा उत्कृष्ट प्रबंध म्हणून 'डॉ.अ.का. प्रियोळकर ' पुरस्कार नुकताच देण्यात आला.
* श्री.प्रा.सुमती कांबळे ह्या छ. शिवाजी कॉलेज सातारा येथे मराठी विभागाने आयोजित केलेल्या आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात सक्रीय सहभागी झाल्या.
* डॉ.चंद्रकांत कांबळे यांनी दि. २५ फेब्रुवारी २०२४ रोजी वाई पंचक्रोशी साहित्य संमेलनामध्ये,'वाई परिसरातील साहित्य परंपरा ' या विषयावर व्याख्यान दिले.
* विभागाने आयोजित केलेल्या विविध कार्यक्रमासाठी विभागातील सहकारी डॉ.धनंजय निंबाळकर, डॉ.संग्राम थोरात, डॉ.अमोल कवडे व श्री.प्रा.सुमती कांबळे यांचे सहकार्य लाभले.

- डॉ.चंद्रकांत कांबळे
विभागप्रमुख

हिंदी विभाग

जनता शिक्षण संस्थेचे, किसन वीर महाविद्याल, वाई, हिंदी विभाग, शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये अनेक उपक्रम राबविण्यात आले.

१. शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ प्रथम सत्रामध्ये किसन वीर महाविद्यालय, वाई, अग्रणी महाविद्यालय व हिंदी विभागाच्या वतीने १० ऑक्टोबर २०२३ रोजी सावित्रीबाई फुले महिला महाविद्यालय, सातारा येथील प्राध्यापक व हिंदी विभाग प्रमुख डॉ.गजानन भोसले यांचे 'नई शिक्षा नीति और हिंदी भाषा' विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. डॉ.भोसले यांनी राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण आणि हिंदी भाषाचे महत्व विद्यार्थ्यांना पटवून दिले.

२. हिंदी विभागाच्या वतीने १० ऑक्टोबर २०२३ रोजी भित्तीपत्रिका प्रदर्शन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे उद्घाटन आमदार शशिकांत शिंदे महाविद्यालय, मेढा, साताराचे हिंदी विभागाचे सह प्राध्यापक एवं अध्यक्ष डॉ.संग्राम शिंदे यांच्या हस्ते करण्यात आले. यामध्ये एकूण २७ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक प्राप्त विद्यार्थ्यांचे प्रमाणपत्र व रोख पारितोषिके प्रदान करून त्यांना सन्मानित करण्यात आले.

३. शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ द्वितीय सत्रामध्ये शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापुर व किसन वीर महाविद्यालय, वाई हिंदी विभागाच्या वतीने बी.ए. भाग २ हिंदी आय. डी. एस. पुनर्रचित अभ्यासक्रम २०२३-२४ वर आधारित एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन दिनांक- बुधवार, २७ डिसेंबर २०२३ रोजी करण्यात आले होते. कार्यशाळा एकूण चार सत्रांमध्ये विभाजित होती. सदर कार्यशाळेचे उद्घाटन मा.प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे यांच्या हस्ते करण्यात आले. बीजभाषक म्हणून शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर विद्या परिषद सदस्य, जयसिंगपूर महाविद्यालय, जयसिंगपूर हिंदी विभागाचे प्राध्यापक व प्रमुख डॉ.सुनील बनसोडे होते. प्रमुख उपस्थिती शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, हिंदी अभ्यास मंडळाचे अध्यक्ष प्रो.डॉ.साताप्पा सावंत हे

होते. द्वितीय व तृतीय सत्रामध्ये अनुक्रमे प्रश्नपत्र- १ व २ वर शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत महाविद्यालयातील विषयतज्ञांनी मार्गदर्शन केले. चतुर्थ सत्र समारोप समारंभाचे प्रमुख पाहुणे शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, हिंदी अभ्यास मंडळाचे सदस्य डॉ.संग्राम शिंदे होते. कार्यशाळेचे समन्वयक हिंदी विभाग प्रमुख प्रा.डॉ.भानुदास आगेडकर व सह समन्वयक डॉ.अरुण सोनकांबळे व प्रा.सौ.निलम भोसले होते. अनेक शिक्षक तसेच विद्यार्थ्यांची उपस्थिती होती.

४. शैक्षणिक वर्श २०२३-२४ द्वितीय सत्रामध्ये ३ फेब्रुवारी २०२४ रोजी बी.ए.भाग-२ साठी 'समूह चर्चा' आयोजित करण्यात आले. 'हिंदी भाषा में रोजगार के अवसर' या विषयावर विद्यार्थ्यांनी साधक-बाधक चर्चा करण्यात आली. यावेळी हिंदी विभाग प्रमुख प्रा.डॉ.भानुदास आगेडकर, डॉ.अरुण सोनकांबळे व प्रा.सौ.निलम भोसले उपस्थित होते.

५. हिंदी विभाग प्रमुख प्रा.डॉ.भानुदास आगेडकर व डॉ.अरुण सोनकांबळे यांचा संयुक्त शोध निबंध लोकायत प्रकाशन, सातारा प्रकाशित 'वैज्ञानिक दृष्टीकोन: सामाजिक जाणीव जागृती' संपादित पुस्तकामध्ये मध्ये 'कबीर कि वाणी में वैज्ञानिक दृष्टि' हा शोधनिबंध प्रकाशित झाला.

६. २७ फेब्रुवारी २०२४ रोजी हिंदी विभाग, किसन वीर महाविद्यालय, वाईतील विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक सहल छत्रपती शिवाजी कॉलेज, सातारा येथील ग्रंथालयाला भेट देण्यात आली.

७. हिंदी विभागातील डॉ.अरुण सोनकांबळे यांचा अक्षरा अंतरराष्ट्रीय रिसर्च जर्नल मधून जानेवारी २०२४ मध्ये 'हिंदी भाषा के विकास में अनुवाद की उपयोगिता' या विषयावर शोधनिबंध प्रकाशित झाला.

८. विभागातील विविध उपक्रमामध्ये डॉ.अरुण सोनकांबले व सौ.निलम भोसले यांचे सहकार्य लाभले.

- प्रो.(डॉ) भानुदास आगेडकर
विभागप्रमुख

Department of English

The Department of English in collaboration with Literary Association organized Poster Presentation on "Movie Adaptations" on 13 October 2023. Dr. Manoj Gujar and Dr. Ravindra Bakare worked as Juries. In all, 50 students participated, and 29 Posters were displayed. Rutuja Santosh Kochle (First Rank for Dil Bechara), Saniya and Muskan Ashpak Kazi (Second Rank for 2 States), Vishaka Chandrakant Vare (Third Rank for Raazi), Harshal Amol Pawar & Akshay Rajendra Beloshe (Fourth Rank for Asuran) and Namrata Anand Khude (Fifth Rank for Natsamrat) were winners.

The Department of English in collaboration with Department of BCA & IQAC organized Guest Lecture on "Mastering Communication Skills" under Lead College Scheme on 13thOctober 2023. Dr. Manoj Gujar was invited as the Resource Person for the Guest Lecture.

The Department of English organized Poster Presentation and Poetry Recitation Competitions to celebrate "Bharatiya Bhasha Utsav Din (Indian Languages Day)" on 11th Dec. 2023.

The Departments of English & History, Research & Development Cell & IQAC in collaboration with SUHTA & ELT@I Satara Chapter successfully organized One-Day Workshop on "Recent Trends in Research" under Lead College Scheme: Mega Event on 6th January 2024. Dr. Avnish Patil (History) and Dr. Raghunath Kadakane (English) were Resource Persons.

Namrata Anant Khude (PG student) presented her research through the Poster in Institution Level Avishkar Research Competition organized on 17th October 2023 and also at University Level Avishkar Research Competition organized at Shivaji University, Kolhapur on 13th December 2023.

Prof. (Dr.) Sunil Sawant was the Chief Guest of the Inaugural Ceremony in the National Conference on "National Education Policy 2020 and Teaching of English" organized at Venutai

Chavan College, Karad on 23rd February 2024. He also participated as a Resource Person in the National Conference on "Bhasha evam Sanskriti: Dynamics of Culture in Marathi, Hindi, and English" organized by Balasaheb Desai College, Patan on 15th March 2024. He likewise worked as a Resource Person in Wai, Nesari and Khandala.

Dr. Balkrishna Magade's research project entitled "Exploration in Cinematic Ecocriticism of Select Marathi Films (2001-2020)" have been accepted for the financial support under Diamond Jubilee Research Initiation Scheme 2022-2023 by Shivaji University, Kolhapur from 11/10/2023 for the period of two years. Dr. Magade presented his Research Paper on "Emergence of Ecological Concerns in Post 2000 Marathi Films" in 4th AFSSA Three-Day Online International Conference on Contemporary South Asian Cinemas" organized on 2nd, 3rd, and 4th February 2024.

Dr. Ambadas Sakat presented his Research Paper at the International Conference organized on 26th October 2023 at Chhatrapati Shivaji College, Satara.

Mrs. Reshmabano Mulani participated and presented research paper entitled "Cultural Identity in the Diasporic Writings of Azar Nafisi's Reading Lolita in Tehran and Amani Al Khatahtbeh's Muslim Girl: a Coming of Age" in the International Webinar organized by Savitribai Phule Mahila Mahavidyalaya, Satara on 24/02/2024.

Prof. (Dr.) Sunil Sawant
Head

संस्कृत विभाग

संस्कृत विभागाच्या वतीने दि.२८ ऑगस्ट २०२३ रोजी बी.ए भाग.१ च्या विद्यार्थ्यांची अभ्यास भेट प्राज्ञपाठशाळा मंडळ वाई येथे आयोजित करण्यात आली.

दि.१७ ऑक्टोंबर २०२३ रोजी संस्कृत ब्रीदवाक्यम् रङ्गवल्ली स्पर्धा आयोजित करण्यात आली.

दि.९ जानेवारी २०२४ रोजी जीवन उपयोगी वस्तुंचे प्रदर्शन भरवण्यात आले. तसेच सौ.संध्या पानसे यांचे 'आधुनिक काळातील संस्कृत' या विषयावर मार्गदर्शनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

- प्रा.दीक्षा मोरे
विभागप्रमुख

इतिहास विभाग

इतिहास व इंग्रजी विभाग, संशोधन व विकास कक्ष , अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष, शिवाजी विद्यापीठ इतिहास परिषद आणि अखिल भारतीय इंग्रजी शिक्षक परिषद यांच्या संयुक्त विद्यमाने अग्रणी महाविद्यालय योजनेच्या "Mega Event' अंतर्गत संशोधनातील वर्तमानकालीन प्रवाह या विषयावर दि.०६/०१/२०२४ रोजी एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. याप्रंसगी शिवाजी विद्यापीठातील इतिहास विभागप्रमुख डॉ.अवनीश पाटील, छत्रपती राजाराम कॉलेज, कोल्हापूर येथील इंग्रजी विभागप्रमुख डॉ.रघुनाथ कडाकणे हे साधनव्यक्ती म्हणून मार्गदर्शन केले.

शिवजयंतीनिमित्त इतिहास विभाग, आयक्यूएसी व शिवाजी विद्यापीठ इतिहास परिषद,कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'छत्रपती शिवाजी महाराजाचे आदर्श नेतृत्त्व' या विषयावर दि. २०/०२/२०२४ रोजी डॉ.दिपक जाधव, इतिहास विभाग लालबहादूर शास्त्री महाविद्यालय, सातारा यांचे विशेष निमंत्रित व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

डॉ.भिमाशंकर बिराजदार यांच्या 'एनव्हायरमेंटल अँड इकॉलॉजीकल मुव्हमेंट्स इन महाराष्ट्र (१९६०-२०१०)' या विषयावरील शोधप्रबंधास 'उत्कृष्ट पीएच.डी.शोधप्रबंध' म्हणून निवड करून 'श्रीमती सीताबाई कुलकर्णी पारितोषिक' शिवाजी विद्यापीठाने पदवीदान समारंभात प्रदान केले.

डॉ.भिमाशंकर बिराजदार यांचे संगमेश्वर महाविद्यालय, सोलापूर येथील इतिहास विषयाच्या 'बोर्ड ऑफ स्टडीज'वर (२०२३ ते २०२६) सदस्य व शिवाजी विद्यापीठ इतिहास परिषदेच्या कार्यकारिणीवर देखील सदस्यपदी निवड करण्यात आले आहे.

डॉ.भिमाशंकर बिराजदार यांनी 'युजीसी केअर' यादीतील मान्यताप्राप्त संशोधनपत्रिकेत ०४ संशोधनपर लेख प्रकाशित केले. आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय चर्चासत्र/ परिषदांमध्ये एकूण ०३ शोधनिबंध सादर केले. तसेच

आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय चर्चासत्रात Resource Person (साधनव्यक्ती) म्हणून काम पाहिले.

डॉ.भिमाशंकर बिराजदार यांचे "Global Climate Change and Environmental Sustainability: Challenges and Developmental Alternatives in Western Maharashtra' या विषयावरील 'लघु संशोधन प्रकल्पास' (Minor Research Project) रू. १,००,०००/- अनुदान (शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्याकडून "Diamond Jubilee Research Initiation Scheme' अंतर्गत) मंजूर करण्यात आले आहे.

डॉ.भिमाशंकर बिराजदार
विभागप्रमुख

भूगोलशास्त्र विभाग

कार्यशाळा - दि. १४/१०/२०२३ रोजी 'स्पर्धा परीक्षांची तयारी' याविशयाची कार्यशाळा आयोजित केली. सदर कार्यशाळेत मा. अभिजित निकम, उपजिल्हाधिकारी, गोवा राज्य व मा. तेजस काटे, ज्युनिअर इंजिनीअर निवड यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

प्रकल्प- बी.ए.भाग-३ भूगोलशास्त्र या वर्गातील विद्यार्थ्यांनी दि. १४/१२/२०२३ रोजी मौजे. मुंगसेवाडी ता, वाई, या गावाचे सर्वेक्षण करून प्रकल्प अहवाल तयार केला. त्यांना प्रो.डॉ.विनोद वीर, प्रा.मनिषा शेवाळे, प्रा.स्वप्निल कदम व डॉ.किरण मजलेकर यांनी मार्गदर्शन केले.

अभ्यास सहल- बी.ए. भाग-३ भूगोलशास्त्र या वर्गातील विद्यार्थ्यांची अभ्यास सहल दि.०२/०२/२०२४ ते दि. ०३/०२/२०२४ रोजी हरिहरेश्वर, दिवेआगार, श्रीवर्धन, मुरुड जंजिरा, या ठिकाणी आयोजित केली.

व्याख्याने -

दि. ०१/०३/२०२४ रोजी "Application of Advance Technology in Geography' याविषयावर व्याख्यान आयोजित केले. प्रा.डॉ.विनोद पवार, आमदार शशिकांत शिंदे महाविद्यालय, मेढा यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

दि. ०५/०३/२०२४ रोजी "Global Warming' याविषयावर व्याख्यान आयोजित केले. प्रा.डॉ.समाधान शिंदे, श्रीपतराव कदम महाविद्यालय, शिरवळ यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

दि. ०७/०३/२०२४ रोजी "Research Methodology in Geography' याविषयावर व्याख्यान आयोजित केले. श्री.प्रा.डॉ.प्रविण जाधव, लाल बहादूर शास्त्री महाविद्यालय, सातारा यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

सदिच्छा समारंभ - बी.ए. भाग-३ भूगोलशास्त्र या वर्गातील विद्यार्थ्यांना सदिच्छा समारंभ दि.१५/०३/२०२४ रोजी आयोजित केला. प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे व उपप्राचार्य डॉ.ज्ञानदेव झांबरे यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले व भविष्यासाठी शुभेच्छा!

प्रो.डॉ.विनोद वीर
विभागप्रमुख

अर्थशास्त्र विभाग

१) दिनांक १६/ १०/ २०२३ रोजी अर्थशास्त्र विभाग अंतर्गत व अग्रणी महाविद्यालय योजना अंतर्गत Guest lecture घेण्यात आले. या कार्यक्रमाला प्रमुख व्याख्याते म्हणून डॉ. ए. के. पाटील (अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख S. G .M. Collage Karad) यांनी बदलत्या आर्थिक पर्यावरणात नव उद्योजकांना संधी व आव्हाने या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष किसन वीर महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे हे उपस्थित होते. तसेच लीड कॉलेजच्या समन्वयक प्रा. बी. बी. पटकुरे, व महाविद्यालयातील विविध विभागातील प्राध्यापक या कार्यक्रमाला उपस्थित होते.

२) महाविद्यालयातील अर्थशास्त्र विभाग आणि अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत Economics Olympiad २०२३-२४ हा तीन दिवसीय कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. २.१) डॉ. नीरज हातेकर (प्रोफेसर, स्कूल ऑफ डेवलोपमेंट, अझीम प्रेमजी युनिवर्सिटी, बेंगलोर) यांच्या हस्ते भित्ती पत्रकाचे उद्घाटन केले. पोस्टर प्रेसेंटेशन मध्ये एकूण वीस विद्यार्थ्यांनी पोस्टर सादरीकरणांमध्ये सहभाग घेतला होता. या सादरीकरणाचे उद्घाटन व निरीक्षण डॉ. नीरज हातेकर व प्राचार्य डॉ. फगरे सर यांनी केले. डॉ. चंद्रकांत कांबळे व सोनकांबळे यांनी या भित्ती पत्रकांचे परीक्षण केले.

२.२)दिनांक १ फेब्रुवारी २०२४ रोजी सकाळी ०९.०० वा. डॉ. नीरज हातेकर (प्रोफेसर, स्कूल ऑफ

डेवेलपमेंट, अझीम प्रेमजी युनिवर्सिटी, बेंगलोर) यांनी Economics Olympiad 2023-24 या कार्यक्रमाचे उद्घाटन केले व भारतीय अर्थव्यवस्थेची सद्यस्थिती या विषयावर व्याख्यानातून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमासाठी अध्यक्ष म्हणून मा.प्राचार्य डॉ. गुरुनाथ फगरे उपस्थित होते. प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय डॉ. मृणालीणी वाईकर यांनी केला, कार्यक्रमाचे आभार डॉ. महेश जाधव यांनी केले कार्यक्रमाच्या प्रास्ताविक डॉ. राजेश गावित यांनी केले, कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन यशस्वीनी चोरगें व भूमिका धनवडे यांनी केले.

२.३)या दिवशीच निबंध स्पर्धेसाठी दिलेल्या विषयांवर निबंध गोळा केले. या निबंध स्पर्धेसाठी एकूण ३२ विध्यार्थ्यानी सहभाग घेऊन निबंध जमा केले. या निबंधांचे परीक्षण डॉ. अंबादास सकट व प्रा.सुमती कांबळे यांनी केले.

२.४) दिनांक २ फेब्रुवारी २०२४ रोजी रांगोळी स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. या स्पर्धेसाठी बारा विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. या रांगोळी स्पर्धेचे निरीक्षण प्रा. डॉ. गुरुनाथ फगरे, डॉ. सुनील सावंत. डॉ. मंजुश्री इंगवले यांनी केले व याचे परीक्षण डॉ. राणी शिंदे, (यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालय, पाचवड) यांनी केले.

२.५) दिनांक २ फेब्रुवारी २०२४ रोजी संशोधन पेपर सादरीकरण ची स्पर्धा आयोजित करण्यात आली या स्पर्धेमध्ये सात विद्यार्थ्यांनी आपला सहभाग नोंदविला. या स्पर्धेमध्ये विद्यार्थ्यांनी PPT च्या प्रोजेक्टर सहाय्याने संशोधन पेपर चे सादरीकरण केले. डॉ. महेश जाधव व डॉ. राजेश गावित यांनी याचे परीक्षण केले.

२.६)दिनांक २ फेब्रुवारी २०२४ रोजी अर्थशास्त्र टॅलेंट स्पर्धा आयोजित करण्यात आली ही स्पर्धा MCQ या स्वरूपाची होती या स्पर्धेमध्ये एकूण १८ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला या स्पर्धेचे पर्यवेक्षण प्रा. मनोहर मंगवडे यांनी केले. प्रा. स्वाती गावडे व प्रा. मंगवडे यांनी परीक्षण केले.

२.७) दिनांक ३ फेब्रुवारी २०२४ रोजी २४ रोजी Economics Olympiad 2023-24 स्पर्धेची सांगता व पारितोषिक वितरण कार्यक्रमास प्रमुख पाहुण्या म्हणून डॉ. नीलिमा भोसले (अध्यक्ष, महालक्ष्मी शिक्षण संस्था, भुईंज) या उपस्थित होत्या. डॉ. नीलिमा भोसाले यांनी सहभागी विध्यार्थ्यांशी सहज संवाद साधला व स्पर्धेमध्ये भाग घेतलेल्या विद्यार्थ्यांचे व या विद्यार्थ्यांमधून प्रत्येक इवेंट मध्ये पहिले तीन आलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र व ट्रॉफी देऊन गौरविण्यात आले. या दिवशी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. सुनील सावंत प्रभारी प्राचार्य उपस्थित होते या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. आर. एस. गावित यांनी केले प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय डॉ. मृणालीणी वाईकर यांनी केले या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन आणि Economics Olympiad २०२३-२४ समन्वयक डॉ. प्रेमा यादव यांनी केले व शेवटी या कार्यक्रमाचे आभार डॉ. महेश जाधव यांनी केले. हा कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी इकॉनॉमिक्स विभागातील विभाग प्रमुख डॉ. राजेश गावित, सहकारी प्रा. स्वाती गावडे, प्रा. मनोहर मंगवडे, डॉ. महेश जाधव, डॉ. प्रेमा यादव व डॉ. मृणालिणी वाईकर यांचे मोलाचे सहकार्य मिळाले.

* दिनांक १९ मार्च २०२४ रोजी अर्थशास्त्र विभाग अंतर्गत बी.ए. भाग-३ च्या विध्यार्थ्यांचा सांगता समारोप घेण्यात आला.

डॉ. राजेश गावीत
विभागप्रमुख

Department of Political Science

* दि. ०९/०८/२०२३ रोजी राज्यशास्त्र विभाग, ELC club व तहसील कार्यालय, वाई यांच्या संयुक्त विद्यमाने ऑगस्ट क्रांती दिनानिमित्त मतदार नोंदणी अभियानाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी डॉ.सुराभिताई मदन भोसले व वाईच्या तहसीलदार सौ. सोनाली मेटकरी यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी २०० विद्यार्थी व १२ शिक्षक उपस्थित होते.

* दि. १२/०८/२०२३ रोजी राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने महाविद्यालयाच्या मध्यवर्ती ग्रंथालयास भेट देण्यात आले यावेळी विद्यार्थ्यांना ग्रंथपाल डॉ.एस. पी. कांबळे यांनी मार्गदर्शन केले संपूर्ण ग्रंथालयाची माहिती दिली. यावेळी १२ विद्यार्थी व २ शिक्षक उपस्थित होते.

* दि. २६/ ११/ २०२३ रोजी राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने संविधान दिन साजरा करण्यात आला. यावेळी संविधानाच्या उदेशिकेचे सामुहिक वाचन घेण्यात आले. मा. प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे यांनी उपस्थितांना संबोधित केले. यावेळी २६/११ च्या मुंबई हल्ल्यातील शहीद झालेले महाविद्यालयाचे माजी विद्यार्थी बापूसाहेब धुरागुडे व अंबादास पवार यांना श्रद्धांजली अर्पण करण्यात आली. यावेळी ४० विद्यार्थी आणि ७ शिक्षक उपस्थित होते.
* दि. २५/०१/२०२४ रोजी राज्यशास्त्र विभाग, ELC club व NSS विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय मतदार दिन साजरा करण्यात आला यानिमित्त निबंध स्पर्धा, पोस्टर स्पर्धा, रांगोळी स्पर्धा व प्रश्नमंजुषा स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी जनता शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मा. मदनदादा भोसले, प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे तसेच इतर मान्यवरांच्या उपस्थितीत सर्व विद्यार्थ्यांना लोकशाहीवर निष्ठा ठेवण्याची शपथ देण्यात आली.

प्रा.राजेंद्र जायकर
विभागप्रमुख

मानसशास्त्र विभाग

१. दि.१०/१०/२०२३ रोजी जागतिक मानसिक आरोग्य दिनानिमित्त मानसशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यानी सद्यच्या मानसिक आरोग्यावर आधारित विविध विषयावरील भित्तीपत्रके सादर करण्यात आली .

२. महाविद्यालयातील प्राध्यापक,कार्यालयीन कर्मचारी व विद्यार्थ्यांसाठी महाविद्यालयातील खोली क्रमांक १३ मध्ये दि.१०/१०/२०२३ रोजी जागतिक मानसिक आरोग्य दिनानिमित्त "Mental Health is a Universal Human Right' या विषयावर सातारा येथील प्रसिद्ध मनोविकारतज्ज्ञ डॉ.नितीन रोकडे यांनी व्याख्यान दिले .

३. वाईकर नागरिकांसाठी वाईमधील टिळक ग्रंथालय येथे दिनांक ८ ते १० ऑक्टोबर २०२३ या कालावधीमध्ये तीन व्याख्याने आयोजित करण्यात आली. या व्याख्यानमालेचे सातवे वर्ष आहे. यामध्ये दि.८ ऑक्टोबर रोजी डॉ.राहुल शिधये मनोविकार तज्ञ, पुणे यांनी 'सांस्कृतिक वारसा आणि मानसिक आरोग्यसंवर्धन', दि.९ऑक्टोबर सौ.स्मिता गोडसे आणि सौ.मंजिरी चव्हाण एकलव्य फौंडेशन फॉर मेंटल हेल्थ पुणे यांनी 'मानसिक आरोग्याची गुरुकिल्ली स्वमदत गट', दि .१० ऑक्टोबर श्री.कपिल ललित, सांगली 'सुदृढ भावनिक आरोग्याची तंत्रे' अशा जीवनावश्यक विषयांवर व्याख्याने दिली.

४. दि.२७/१२/२०२३ रोजी सौ.मंजिरी चव्हाण पुणे. यांनी 'मानसिक आजार आणि सर्वसमावेशक दृष्टीकोन' या विषयावर व्याख्यान दिले.

५. दि.१०/८/२०२३ रोजी मानसशास्त्र बी.ए.भाग ३ च्या विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक सहल 'रिव्ह्का साहिल अक्षर इन्स्टिट्यूट, वाई' येथे नेण्यात आली .

६. 'आधुनिक आरोग्य सेवा कौशल्य-प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम' आयोजित करण्यात आला.

७. मानसशास्त्र विभागामार्फत पेस, पुणे या संस्थेबरोबर सहमती करार (MoU) करून विविध शाळामध्ये व्यसनविरोधी समुपदेशन सत्र आयोजित करण्यात आले.

८. मानसशास्त्र विभागामार्फत बारावीच्या विद्यार्थ्यांची मोबाईल व्यसनाधीनता मानसशास्त्रीय चाचणी सोडवून घेण्यात आली .

- डॉ.आनंद घोरपडे
विभागप्रमुख

DEPARTMENT OF COMMERCE AND MANGEMENT

Result of the Academic Year 2022-23
B. Com III- 99.50%, M.Com. II-78.70%

- The Department of Commerce and Management in association with Nandi Foundation Pune organized Five-Day Workshop on "Skill Enhancement" from 4th to 9th September 2023. Miss. Priyanka Sharma was Resource Person.

  The Department of Commerce and Management organized One-Day Workshop on "Preparation of Competitive Examination" on 14th October 2023. The Resource Person of the program was Mr. Abhijit Nikam.
- The Department of Commerce and Management organized Special Lecture on "Career Opportunities in Insurance and AERO Sector" on 20th October 2023. Mr. Vivek Bhandari and

Miss. Samira Naik participated as Resource Persons.

- The Department of Commerce and Management organized Special Lecture on "Financial and Legal Literacy" on 5th December 2023. CA Suresh Mehta was the Resource Person.
- The Department of Commerce and Management organized Two Special Lectures on "Career Opportunities in Commerce and Management", and "How to Build Career in Corporate World" on 17th January, 2024. CA Pravina Oswal , and Mr. Chetan Godabole were invited as Resource Persons of the program.
- The Department of Commerce and Management arranged "Visit to LIC Office" Branch, Wai of B. Com Part I students.
- The Department of Commerce and Management organized Industrial visit of B.Com Part III students at Mapro Foods Pvt. Ltd., Shendurjane and Orgatma Organic Science Pvt. Ltd., Vele.
- The Department of Commerce and Management organised Online "International Women's Day Quiz Competition" on the occasion of 'International Women's Day' on 8th March 2024.
- The Department of Commerce and Management organised Farewell Program of B.Com. III on 12th March2024. The Resource Person of the program was Hon. Dr. Jaywant Choudhari, Secretary, Janata Shikshan Sanstha, Wai.
- Miss. Shreya Atul Patil, student of B. Com III participated in "District Level Avishkar Competition", 2023-24.

Principal Dr.Gurunath Fagare
Head

रसायनशास्त्र विभाग

- दि. ०३ जुलै २०२३ रोजी "Job Opportunities after P.G." आणि "Spectral Analysis" या विषयांवर व्याख्यान आयोजित केले. या व्याख्यानास डॉ.राशिनकर, रसायनशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापिठ, कोल्हापूर आणि डॉ.सोनवणे, रसायनशास्त्र विभाग, कन्या महाविद्यालय, इस्लामपूर हे व्याख्याते म्हणून उपस्थित होते.
- दि.१२ सप्टेबर २०२३ रोजी एम.एस्सी. १ च्या विद्यार्थ्यांची Referesher party घेण्यात आली.
- दि.१४ सप्टेंबर २०२३ रोजी एम.एस्सी. च्या विद्यार्थ्यांची पालकसभा घेण्यात आली. त्या सभेला उत्स्फुर्त प्रतिसाद मिळाला.
- दि.२६ डिंसेबर २०२३ रोजी "Career Opportunities in Various Industries after B.Sc. and M.Sc." या विषयावर कार्यशाळा आयोजित केली. सदर कार्यशाळेस श्री.भोसले, Senior Executive, Syngene International Ltd, Banglore हे Resource Person म्हणून उपस्थित होते.
- दि.१८ आक्टो. २०२३ रोजी एम.एस्सी.च्या विद्यार्थ्यासाठी Research Methodology या विषयावर डॉ.कोरडे एस.डी., सहाययक प्राध्यापक पदार्थ विज्ञान विभाग यांचे Guest Lecture आयोजित केले.
- अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत दि.२९ डिंसेबर २०२३ रोजी "Instrumental Method of Chemical Analysis" या विषयावर एक दिवशीय कार्यशाळा आयोजित केली. या कार्यशाळेसाठी Insta Vision Laboratory and Services, Satara, येथील श्री.अजित एकल उपस्थित होते.
- दि.११ जानेवारी २०२४ रोजी रसायनशास्त्र विभाग व Placement Cell यांच्या संयुक्त विद्यमाने "Industry Academia Interaction" झाली. B.Sc. Chemistry च्या ०८ विद्यार्थ्याना Placement मिळाली.
- दि.०३ फेब्रुवारी २०२४ व ०४ फेब्रुवारी २०२४ रोजी श्री.प्रा.नरहर विणु कारेकर व्याख्यानमाला विज्ञान मार्फत "Electrochemistry" या विषयावर २ दिवसीय व्याख्यानमाला आयोजित केली. यासाठी श्री.प्रमोद गायकवाड, सहा. प्राध्यापक, मुधोजी महाविद्यालय, फलटण हे व्याख्याते म्हणून उपस्थित होते.
- दि.२४ फेब्रुवारी २०२४ रोजी बी.एस्सी. ३ च्या विद्यार्थ्यांचा निरोप समारंभ घेण्यात आला.
- दि. २८ फेब्रुवारी २०२४ रोजी बी.एस्सी. व एम. एस्सी. च्या विद्यार्थ्यांनी Poster presentation सादर करुन राष्ट्रीय विज्ञान दिवस साजरा केला
- दि. २८ फेब्रुवारी २०२४ रोजी एम.एस्सी. २ च्या विद्यार्थ्यांची Industrial visit, NCL, IISER, C-MET, Pune University या ठिकाणी आयोजित केली.
- दि.२० मार्च २०२४ रोजी एम.एस्सी. २ च्या विद्यार्थ्यांचा निरोप समारंभ घेण्यात आला.

- दि. २८ मार्च २०२४ रोजी एम.एस्सी. च्या विद्यार्थ्यासांठी Research Guidance या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले. सदर व्याख्यानासाठी डॉ.सचिन शिंदे, सहायक प्राध्यापक P.D.V.P. महाविद्यालय, तासगाव यांनी मार्गदर्शन केले.
- प्रो.डॉ.डी.एन.झांबरे, रसायनशास्त्र विभाग यांची Physical Chemistry, Inorganic Chemistry, Analytical Chemistry व Organic Chemistry विषयांवर ०८ पुस्तके निराली प्रकाशन, पुणे यांचे मार्फत प्रकाशित झाली.
- डॉ.वाटेगावकर यांचे ०३ शोधनिबंध जगातील पहिल्या ०५ मध्ये असणाऱ्या नामांकित International Journals मध्ये प्रसिध्द झाले.

प्रो. डॉ. झांबरे ज्ञानदेव
विभागप्रमुख

गणित विभाग अहवाल

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ ह्या वर्षामध्ये गणित विभागामार्फत खालील शैक्षणिक उपक्रम आयोजित करण्यात आले :

१) दि. २२ डिसेंबर २०२३ रोजी राष्ट्रीय गणित दिवस या निमित्त बी.एस्सी भाग १, २ व ३ या वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी पोस्टर प्रेझेन्टेशन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. तसेच Online गूगल फॉर्म वर प्रश्नमंजुषा घेण्यात आली.

२) दि. १८ सप्टेबर २०२३ रोजी बी.एस्सी भाग १, २ व ३ या वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी Career Opportunities in IT Sector या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले. या व्याख्यानास श्री.सुफीयान शौकत मोमीन, Consultant VMware Administrator, Capgemini Technology Services India Limited, Pune हे व्याख्याते म्हणून उपस्थित होते.

३) अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत खालील कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले :-

अ) दि. ३१ जानेवारी २०२४ रोजी बी.एस्सी भाग १, २ व ३ या वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी Application of Mathematics in Artificial Intelligence या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले. या व्याख्यानास कु.स्नेहा घार्गे, Solution Architect, QHills Technology Pvt. Ltd., Satara ह्या व्याख्यात्या म्हणून उपस्थित होत्या.

ब) दि. ७/०२/२०२४ रोजी बी.एस्सी भाग १, २ व ३ या वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी Python and its Application in Research या विषयावर कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. या कार्यशाळेसाठी श्री.प्रा.मेहुल जाधव, दि न्यू कॉलेज, कोल्हापूर हे व्याख्याते म्हणून उपस्थित होते.

संशोधन :-

१) डॉ.शिवाजी ताटे यांचे दोन रिसर्च पेपर आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय रिसर्च जर्नल मध्ये प्रकाशित झाले.

२) Studia Universitatis Babes-Bolyai Mathematica, ROMANIA) Communications in Mathematics and Applications, Delhi, INDIA

३) डॉ.शिवाजी ताटे यांनी जयसिंगपूर कॉलेज, जयसिंगपूर येथे झालेल्या राष्ट्रीय कॉन्फरन्स मध्ये रिसर्च पेपर प्रेझेंट केला.

३) डॉ.शिवाजी ताटे यांनी D.B.E. Dayanand College oe Arts and Science, Solapur येथे झालेल्या राष्ट्रीय कॉन्फरन्स मध्ये रिसर्च पेपर प्रेझेंट केला.

डॉ. ताटे शिवाजी
विभागप्रमुख

Department of Botany

1. The Department of Botany celebrated "International Environment Day" on 5th June 2023. The theme of the programme was "Beat Plastic Pollution". The second year students of B. A., B.Com., B.Sc and BCA participated in the program.
2. The Department of Botany in collaboration with Insight Academy, Satara organized One-Day Workshop on "Preparation of Competitive Examination" on 14th October 2023,. Mr. Abhijit Nikam and and Mr. Tejas Kate participated in the program as Resource Person.
3. The Department of Botany organised "Poster Presentation" on 17th Oct. 2023. 19 Students participated in District Level Avishkar Competition. Miss Manasi Jaigude (B.Sc. III student) and Miss Chetana Sawant (B. Sc.II

student) selected in college level and participated in District Level Avishkar Research Competition organized at Yashwantrao Chavan College of Science, Karad on 11th December 2023.

4. The Department of Botany in collaboration with Abhinav Nursary, Parkhandi organised One-Day Workshop on "Horticultural Practices" on 13th Jan. 2024 for B.Sc.II and B.Sc III.
5. The Department of Botany organized One-Day Workshop on " Preparation of Various Types of Bouquet" on 5th Feb. 2024 under Lead College Scheme.
6. The Department of Botany organised visit to "Mushroom Cultivation" of A.K. Charakh Sanjeevani Farm at Shendurjane on 20th Feb. 2024.
7. The Department of Botany organised special Guest Lecture of Miss Pratiksha Mandhare on 22nd Feb. 2024 on "Mushroom Cultivation"
8. The Department of Botany organized educational trips at Kaas, Botanical garden of Shivaji University, Kolhapur, and Mahabaleshwar.
8. Dr. M. V. Ingawale and Dr. D. A. Choudhari presented research papers in conferences.

Dr.Manjusha Ingawale
Head

प्राणिशास्त्र विभाग

१. दिनांक ११/०९/२०२३ रोजी बी.एस्सी भाग ३ प्राणिशास्त्र विषयाची एक दिवसीय अभ्यास सहल Study of Grassland Ecosystem, Wai येथे आयोजित करणेत आली.

२. दिनांक १३/१२/२०२३ रोजी बी.एस्सी भाग ३ प्राणिशास्त्र विषयाची एक दिवसीय अभ्यास सहल मधाचे गाव मांघर, ता. महाबळेश्वर येथे आयोजित करण्यात आली.

३. दिनांक २२/०२/२०२३ रोजी बी.एस्सी भाग १ प्राणिशास्त्र विषयाची एक दिवसीय अभ्यास सहल Study of Grassland Ecosystem, Wai येथे आयोजित करण्यात आली.

४. दिनांक ३०/१२/२०२४ रोजी अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत Apiculture Technology या विषयावर कार्यशाळा आयोजन प्रा.शेखर फडतरे संशोधक K. ET.S V. G. Vaze Arts, Science Commerce college Mulund, Mumbai यांच्या मार्गदर्शनाअंतर्गत संपन्न झाली, सदर कार्यशाळेस ७३ विद्यार्थी सहभागी झाले.

५. दिनांक ०१/०१/२०२४ रोजी अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत One Day Hands On Workshop on Cocoon Handicrafts या विषयावर कार्य शाळेचे आयोजन प्रा.वर्षा दिलीप गायकवाड YCIS सातारा यांच्या मार्गदर्शना अंतर्गत संपन्न झाली, सदर कार्यशाळेस १०७ विद्यार्थी सहभागी झाले.

६. बी.एस्सी भाग १, २ व ३ च्या विद्यार्थ्यांसाठी मधुमक्षिका पालन या विषयावर नियोजित ३ महिने कालावधीचा अभ्यासक्रम पूर्ण करण्यात आला.

७. प्राणिशास्त्र विभागातील श्री.प्रा.राहुल रमेश तायडे यांचा - Study Diversity of Spiders families fauna in Wai Tehsil (MS, India) या विषयावर संशोधन प्रकल्प सादर करण्यात आला.

८. प्राणिशास्त्र विभागातील डॉ.अश्विनी शेवाळे यांचा Hrbicides Induced Toxicity, Histopathological, Histochemical Biochemical cunicularis (Westwood - 1836) या विषयावर संशोधन प्रकल्प सादर करण्यात आला.

९. विभागातील प्राध्यापकांचा विविध ठिकाणी आयोजित केलेल्या राष्ट्रीय तसेच आंतरराष्ट्रीय चर्चा सत्रामध्ये सक्रीय सहभाग.

डॉ.हणमंतराव कणसे
विभागप्रमुख

भौतिकशास्त्र विभाग

१) कु. कांचन मोरे, कु. सुमन चव्हाण, कु. नेहा सावंत आणि श्री. केदार कळंबे यांनी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने आयोजित केलेल्या महाराष्ट्र राज्य पात्रता परीक्षेत (SET) यश मिळवले आहे.

२) डॉ. सुमित कोरडे यांना शिवाजी विद्यापीठातून भौतिकशास्त्रात पीएच.डी. पदवी प्रदान करण्यात आली आहे.

३) डॉ. सुमित कोरडे यांचा संशोधन लेख अमेरिकन केमिकल सोसायटी या प्रतिष्ठित आंतरराष्ट्रीय नियतकालिकात प्रकाशित झाला आहे.

४) बी.एस्सी. भाग ३ च्या विद्यार्थ्यांना औद्योगिक प्रक्रिया आणि दर्जेदार उत्पादन प्रक्रियेची माहिती व्हावी यासाठी ८ फेब्रुवारी २०२४ रोजी मॅप्रो फूड पार्क येथे एक शैक्षणिक सहल आयोजित करण्यात आली.

५) २८ फेब्रुवारी रोजी विज्ञान दिनाच्या निमित्ताने, भौतिकशास्त्र विभागाने प्रश्नमंजुषा स्पर्धा, अतिथी व्याख्यान आणि पोस्टर सादरीकरण यांचे आयोजन केले.

६) बी.एससी. भाग ३ वर्षातील मिस सानिका पारटे यांनी G-TE परीक्षा उत्तीर्ण केली आहे आणि श्री. प्रणय ढेकणे यांची अग्निवीर योजने अंतर्गत सैन्यात भरती झाली आहे.

विभाग प्रमुख
डॉ.सुमित कोरडे

संख्याशास्त्र विभाग

१) एक दिवसीय सर्व्हेक्षण करण्यासाठी दिनांक १४/१२/२०२३ रोजी मुंगसेवाडी या ठिकाणी बी. एस्सी भाग २ चे १३ विद्यार्थी गेले होते.

2) अग्रणी महाविद्यालया अंतर्गत कु.श्रद्धा राजपुरे यांचे दिनांक २३/१२/२०२३ रोजी "Career opportunities after Graduation in statistics" रोजी या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते. सदरच्या व्याख्यानास बी. एस्सीभाग १ व ३ चे१९विद्यार्थी पस्थित होते.

3) अग्रणी महाविद्यालया अंतर्गत श्री.रोहन जाधव यांचे दिनांक ३०/१२/२०२३ रोजी "Opportunities in Clinical Trials and Data Science " रोजी या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते. सदरच्या व्याख्यानास बी.एस्सी भाग १ व ३ चे २५ विद्यार्थी उपस्थित होते.

४) दोन दिवसीय शैक्षणिक सहलीसाठी दि.०२/०२/२०२४ ते ०३/०२/२०२४ रोजी बी. एस्सी भाग ३ चे १० विद्यार्थी गेले होते.

विभाग प्रमुख
प्रा.भिमराव पटकुरे

वाङ्मय मंडळ

इंग्रजी विभाग व वाङ्मय मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने साहित्यावर आधारित चित्रपट (Movie Adaptations) या विषयावर भित्तिपत्रक प्रदर्शन स्पर्धा दि. १३ ऑक्टोबर २०२३ रोजी आयोजीत करण्यात आली. या स्पर्धेत ५० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. पहिले पाच क्रमांक पुढीलप्रमाणेः ऋतूजा कोचळे, सानीया व मुस्कान काजी, विशाखा वरे, हर्षल पवार व अक्षय बेलोशे, नम्रता खुडे. परीक्षक म्हणून डॉ. मनोज गुजर व डॉ. रवींन्द्र बकरे यांनी काम केले.

वाङ्मय मंडळ व अंतर्गत दर्जा हमी कक्ष किसन वीर महाविद्यालय वाई, तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी प्रतिष्ठान वाई आणि प्रागतिक इतिहास संस्था महाराष्ट्र यांच्या संयुक्त विद्यमाने श्री.प्रा.मे. पुं. रेगे यांचे तत्त्वचिंतन आणि समाजचिंतन या विषयावर राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन दि. २३ जानेवारी २०२४ रोजी करण्यात आले. जनता शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मदन भोसले यांच्या हस्ते या चर्चासत्राचे उद्घाटन करण्यात आले. सचिव डॉ.जयवंत चौधरी, प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे, तर्कतीर्थ प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष डॉ.पंडित टापरे यांची यावेळी प्रमुख उपस्थिती होती. डॉ.प्रदीप गोखले यांनी बीजभाषण केले. डॉ.हरीष नवले, डॉ.शरद बाविस्कर, डॉ.दीप्ती गंगावणे, डॉ.सुनीलकुमार लवटे, सतीश बनसोडे, डॉ.उमेश बगाडे, श्री.प्रा.सचिन गरुड, डॉ.मिलिंद मालशे व डॉ.चित्रा-रेगे दाभोळकर यांनी साधन व्यक्ती म्हणून मार्गदर्शन केले. यावेळी श्री.प्रा.रामप्रसाद तौर, श्री.प्रा.गौतमीपुत्र कांबळे, सुरेश यादव, दत्तात्रय वाघचवरे आदींसह महाराष्ट्रभरातील अभ्यासक, प्राध्यापक, संशोधक विद्यार्थी उपस्थित होते. वाङ्मय मंडळ समन्वयक श्री.प्रा.डॉ.सुनील सावंत, सदस्य श्री.प्रा.डॉ.भानुदास आगेडकर, डॉ.चंद्रकांत कांबळे, सौ. दिक्षा मोरे व अंतर्गत दर्जा हमी कक्ष समन्वयक डॉ.शिवाजी कांबळे यांनी या राष्ट्रीय चर्चासत्राचे संयोजन केले.

प्रो.डॉ.सुनील सावंत

Research & Development Cell

- Research & Development Cell, Entrepreneurship Development Cell & IQAC in association

with Skill Development Section (Dist. Satara), Govt. of Maharashtra organized One-Day Seminar on "MAHARASHTRA STUDENT INNOVATION CHALLENGE-2023" on 12th September 2023. Shri. Dinesh Mane, Coordinator, Skill Development Section (Satara Dist.), Shri Sumod Indulkar (Young Professional Officer, National Career Services, Ministry of Labour & Employment, Govt. of India, worked as Resource Persons. In all 83 students and 17 teachers attended the Programme.

- RDC organized College Level Avishkar Research Competition on 17th October 2023. Rohini Vijay Kuchekar (UG Arts), Namrata Anant Khude (PG Arts), Shreya Atul Patil (UG Commerce), Manasi Pradeep Jaygude and Chetana Ashok Sawant (UG Science) and Priti Dagadu Kochale and Ankita Prashant Kamathe (PG Science) won First and Second ranks in this Competition.
- Rohini Vijay Kuchekar (UG Arts), Shreya Atul Patil (UG Commerce), Saniya Ashpak Kazi (UG BCA), Manasi Pradeep Jaygude and Chetana Ashok Sawant (UG Science) presented their research with the help of their Posters in District Level Avishkar Research Competition organized at Yashwantrao Chavan College of Science, Karad on 11th December 2023.
- Namrata Anant Khude (PG Arts) and Priti Dagadu Kochale (PG Science) presented their research through the Posters in University Level Avishkar Research Competition organized at Shivaji University, Kolhapur on 13th December 2023.
- The Departments of History and English, Research & Development Cell & IQAC in collaboration with SUHTA & ELT@I Satara Chapter successfully organized One-Day Workshop on "Recent Trends in Research" under Lead College Scheme: Mega Event on 6th January 2024. Dr. Avnish Patil (History) and Dr. Raghunath Kadakane (English) were Resource Persons.
- RDC Policy of the institution was drafted and approved in the meeting of the Cell.
- The meetings of the RDC were organized to discuss and approve research proposals submitted by the teachers.

Prof. (Dr.) Sunil Sawant
Director (RDC)

कला व सांस्कृतिक विभाग

२०२३-२४ हे शैक्षणिक वर्ष सांस्कृतिक विभागाच्या आणि महाविद्यालयाच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाचे ठरले. कारण कोविड-१९ च्या दहशतीखाली असलेला विद्यार्थी मुक्तपणे महाविद्यालयातील शिक्षणासाठी प्रवेशित झाला आणि महाविद्यालयातील इतर वेगवेगळ्या विभागांतर्गत कार्यक्रमांमध्ये सहभागी होऊ लागला. आपल्या व्यक्तिमत्त्वाचा विकास करू लागला. या पार्श्वभूमीवर शिवाजी विद्यापीठाने ४३ व्या युवा महोत्सवाचे आयोजन करून ; आदेशपारित केला. या आदेशाला प्रतिसाद म्हणून आपल्या महाविद्यालयानेही युवा महोत्सवात सहभागी होण्यासाठी जय्यत तयारी सुरु केली आणि या वर्षीच्या जिल्हास्तरीय व मध्यवर्ती युवा महोत्सवामध्ये एकूण १० कला प्रकारांमध्ये सहभाग नोंदवला. यामध्ये सांघिक ०३ आणि वैयक्तिक ०७ कलाप्रकाराचा समावेश आहे. सांघिक कला प्रकारांमध्ये लोकनृत्य, वाद्यवृंद, समूहगायन, इ. तसेच वैयक्तिक कलाप्रकारामध्ये शास्त्रीय तालवाद्य तबला, मातीकाम, रांगोळी, मेहंदी, स्थळचित्र, एकपात्री, सुगम गायन, कातरकाम इ. अशा विविध कला प्रकारामध्ये सहभाग नोंदविला.

दि.०७ ऑक्टोबर २०२२ रोजी कला व वाणिज्य महाविद्यालय पुसेगाव, जिल्हा सातारा. येथे संपन्न झालेल्या शिवाजी विद्यापीठाच्या जिल्हास्तरीय युवा महोत्सवांमध्ये आपल्या महाविद्यालयातील ३२ विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदवला आणि पुढील पारितोषिके पटकावली.

जिल्हास्तरीय युवा महोत्सवातील पारितोषिके :

** लोकनृत्य (होजागिरी नृत्य) - द्वितीय क्रमांक

** समूह गायन- तृतीय क्रमांक

** लोकसंगीत वाद्यवृंद-- उत्तेजनार्थ

(एकूण तीन पारितोषिके)

मध्यवर्ती युवा महोत्सव

यावर्षीचा ४३ वा मध्यवर्ती युवा महोत्सव दिनांक ११ ऑक्टोबर २०२२ ते १३ ऑक्टोबर २०२२ या कालावधीत दहिवडी कॉलेज, दहिवडी. जि.सातारा. येथे संपन्न झाला. या महोत्सवामध्ये आपल्या महाविद्यालयातील एकूण २९ विद्यार्थी विद्यार्थिनींनी सहभाग नोंदवला. आणि विविध कला प्रकारांमध्ये घवघवीत यश संपादन केले.

सरदार दादासाहेब माने लोकनृत्य फिरता चषक

मध्यवर्ती युवा महोत्सवामध्ये सातारा सांगली व कोल्हापूर या जिल्ह्यातील प्रत्येकी तीन असे एकूण नऊ लोकनृत्यातील संघांनी सहभाग नोंदवला यामध्ये आपल्या महाविद्यालयाचाही समावेश होता या अटीतटीच्या स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयातील लोकनृत्य संघाने होजागिरी नृत्य सादर करून ३० पैकी ३० गुण मिळवून प्रथम क्रमांक पटकावून सरदार दादासाहेब माने लोकनृत्य फिरता चशकावर आपल्या महाविद्यालयाचे नाव कोरले गेले.

विद्यापीठ संघात निवड

२०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात आंतर विद्यापीठीय संस्कृतिक कार्यक्रमाचे देवाण-घेवाण करण्यासाठी शिवाजी विद्यापीठाच्या कला व सांस्कृतीक संघात (इंद्रधनुष्य स्पर्धेसाठी) आपल्या महाविद्यालयातील कु.आमरिन अजीम इनामदार (बी.ए. भाग -२) आणि कु.पूजा प्रवीण संकपाळ (बी.सी.ए.भाग-१) या दोन विद्यार्थिनीची निवड करण्यात आली.

शिवजयंती उत्सवा निमित्त दिल्ली येथे पोवाडा सादरीकरण

शिवजयंती राष्ट्रोत्सव समिती दिल्ली यांच्या वतीने आयोजित शिवजयंती जन्मोत्सव २०२४ या सोहळ्यामध्ये कला व सांस्कृतिक विभागातील श्री राकेश बाळासाहेब लगस(बी.ए.भाग-३) श्री.मंगेश बाळासाहेब लगस(बी.सी.ए.भाग-१) आणि श्री.नवनाथ रूपचंद शिंदे (बी.ए.भाग-२) व श्री.संकेत मधुकर झणझणे (बी.सी.ए.भाग १) या कलाकार विद्यार्थ्यांनी आपल्या मान्यताप्राप्त कलापथकाच्या वतीने दिनांक १९ फेब्रुवारी २०२३ रोजी महाराष्ट्र भवन दिल्ली येथे छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या जीवनावर आधारित पोवाड्यांचे व जागर लोककलेचा या सांस्कृतिक कार्यक्रमाचे सादरीकरण केले. या मंचावर हा कार्यक्रम उत्कृष्ट रित्या सादरीकरण केल्यामुळे युवराज संभाजी राजे छत्रपती संभाजी महाराज यांच्या हस्ते राष्ट्रीय सन्मान चिन्ह देऊन या कलाकार विद्यार्थ्यांचा सन्मान करण्यात आला

डॉ.धनंजय जालिंदर निंबाळकर
कला व सांस्कृतिक विभाग

महिला सबलीकरण कक्ष

१. महिला सक्षमिकरण कक्षामार्फत दिनांक १८ ऑगस्ट २०२३ रोजी मा.सुरभीताई भोसले यांचे विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

२. नांदी फाउंडेशन, पुणे तर्फे सर्व विद्यार्थिनीसाठी Personality Development ची ५ दिवसीय (४ ते ९ सप्टेंबर)कार्यशाळा घेण्यात आली. श्री. प्रियंका शर्मा यांनी मार्गदर्शन केले.

३. दिनांक १८ सप्टेंबर २०२३ रोजी डेकोरेशनसाठी कृत्रीम फुले बनवण्याची एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले.

४. दिनांक २३ डिसेंबर २०२३ रोजी प्राध्यापिकांसाठी Sports day आयोजित करण्यात आला.

५. दिनांक ११ जानेवारी २०२४ रोजी Health Care - wareness कार्यक्रमासाठी विशेष व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.

६. जागतिक महिला दिनांचे औचित्य साधुन वेळे येथील 'यशोधन' आश्रमातील निराधांसाठी T-Shirt व खाऊचे वाटप करण्यात आले.

डॉ. मंजुषा इंगवले

Internal Quality Assurance Cell

The Internal Quality Assurance Cell has organized following programs:

- Organized Five-Day Eaculty Development Programme on "Revised Framework of SSR" from 5th to 10th July 2023. On Day-1 5th July 2023, the workshop was inaugurated by Hon'ble Dr. J. S. Chaudhari, Secretary, Janata Shikshan Sanstha, Wai. Dr. A. N. Dadas, IQAC Coordinator, Dahiwadi College, Dahiwadi was the Chief Guest and the speaker of the inaugural function. Principal Dr. Gurunath Fagare was the Chairperson of the programme. At the outset, Dr. S. P. Kamble, IQAC Coordinator, extended warm welcome to the dignitaries and participants and introduced the programme.
- Organized One-Day Workshop on "Mapping the Attainment of POs and COs" on 27th July 2023. The Workshop was inaugurated by the Chief Guest and Resource Person Mr. Sudhir Kumbhar, Assistant Professor, Dahiwadi College, Dahiwadi. Principal Dr. Gurunath Fagare was the Chairperson of the programme. At the outset, Dr. S. P. Kamble, IQAC coordinator, extended warm welcome to the dignitaries and participants and introduced the programme.
- Organized Special Lecture on 'Salient Features of NEP 2020' on 28th July 2023. Dr. Sunil Sawant, Professor and Head, Department of English, Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai, made his valuable presentation as the speaker on NEP 2020. Principal Dr. Gurunath Fagare was the Chairperson on this occasion.
- Student Centred activity on "Marathi Signature" was jointly organized by IQAC and Department of Marathi on 20th October 2023.
- Organized a Special Lecture on 'Intellectual Property Rights' on 4th December 2023 for the faculty of the college. Hon'ble. Prof. Ganesh Hingmire, Founder, Great Mission Group Consultancy (GMGC) and Director, GMGC IPR Services Pvt. Ltd., Pune was cordially invited as a Resource Person. Hon'ble. Shri. Madandada Bhosale, President, Janata Shikshan Sanstha, Wai graced the occasion as a Chairperson. Prof. Narayan Chaudhari, Treasurer, Janata Shikshan Sanstha, Wai was also present for the event. At the outset, Principal Dr. Gurunath Fagare extended warm welcome and introduced the programmme. Dr. Shivaji Kamble, Coordinator IQAC introduced the Resource Person.
- A Special Lecture on 'Dr. Babasaheb Ambedkar's Contribution in National Development' jointly organized by IQAC and Staee Weleare Committee on 6th December 2023. Dr. Vilas Khandait, District President, ABAN Samiti Satara. Dr. A. D. Kamble, Staee Secretary, extended warm welcome to the dignitaries and participants and introduced the programme.
- A Special Lecture was jointly organized by Maharashtra Rajya Marathi Vishwakosh Nirmiti Mandal and Library and Internal Quality Assurance Cell (IQAC), Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai on 'Indian Languages, Culture and Today's Youth' on 11th December 2023 on account of celebration of Indian Languages Day and birth anniversary of Mahakavi Subramania Bharati, a legendary Tamil poet and freedom fighter. Hon'ble. Prof. Dr. Mahesh Deokar, Department of Pali and Buddhist Studies, Savitribai Phule Pune University, Pune was cordially invited as a Resource Person. Hon'ble. Principal Dr. Gurunath Fagare chaired the event. Hon'ble Shri. Santosh Gedam, Vidyavyasangi Sahayak, Maharashtra Rajya Marathi Vishwakosh Nirmiti Mandal, Hon'ble Shri. Suresh Yadav, Member, Executive Council of Trustees, Prof. Narayan Chaudhari, Treasurer, Janata

Shikshan Sanstha, Wai and other dignataries also remained present for the function.

- At the outset, Dr. Shivaji Kamble, Coordinator, IQAC, extended warm welcome and introduced the programmme. Shri. Ravindra Ghodraj, Vidyavyasangi Sahayak, Vishakosh Karyalaya, Wai made an introduction of the Resource Person.
- One- Day National Seminar on "Prof. M. P. Rege Yaanche Tatvachintan aani Samajchintan" jointly organized by IQAC, Literary Association, Tarkatirth Laxman shastri Joshi Pratishthan. Wai and Paragatik Itihas Sanstha, Maharashtra on 23rd January 2024. Hon'ble Madandada Bhosale, President Janata Shikshan Sanstha, Wai inaugurated the programme. Dr. Pradeep Gokhale made a keynote address. Hon'ble Satish Bansode, Dr. Milind Malashe were Resource Persons.
- Shivaji University, Kolhapur and Janata Shikshan Sanstha's Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai Internal Quality Assurance Cell (IQAC) and School Connect (NEP Connect) Abhiyan jointly organised One-Day Workshop on "Awareness oe National Education Policy 2020" on 31st January 2024. The workshop was opened with University Geet. The workshop was inaugurated by Mr Balasaheb Kokare, Supervisor, Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai. Proe. (Dr.) Sunil Sawant, President, Satara ELT@I Chapter was the Resource Person. Mr. Vivek Supekar, Vice-Principal, Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai was the Chairperson of the programme. At the outset, Dr. S. P. Kamble, IQAC coordinator, extended worm welcome to the dignitaries and participants and introduced the programme. Dr. B. S. Magade, IQAC Co-coordinator, made an introduction of the Resource Person.

Dr. S. P. Kamble
IQAC Co-ordinator

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र

१) किसन वीर महाविद्यालय, वाई यांच्या स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्राने महाविद्यालयाच्या आजी, माजी तसेच परिसरातील इतर विद्यार्थ्यांसाठी खालील मार्गदर्शन वर्ग सुरु केले.

I) MPSC d UPSC एकात्मिक मार्गदर्शन वर्ग

II) सरळ सेवा भरती, पोलिस व सैन्य भरती मार्गदर्शन वर्ग

२) स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्राने महाविद्यालयाच्या आजी, माजी तसेच परिसरातील इतर विद्यार्थ्यांसाठी पोलिस, आर्मी, अग्निशमन, वनरक्षक तसेच PSI पदांसाठी आवश्यक शारिरीक प्रशिक्षण व लेखी परीक्षा यांचे संपूर्ण मोफत मार्गदर्शन वर्ग सुरु केले आहे. यासाठी सेवा निवृत्त सैन्य आधिकाऱ्याचीही नियुक्ती केली आहे.

३) विद्यार्थ्यांसाठी स्पर्धा परीक्षांना उपयुक्त ३००० पेक्षा जास्त पुस्तकांचे ग्रंथालय संपूर्ण मोफत सुरु आहे.

४) विद्यार्थ्यांसाठी स्पर्धा परीक्षांच्या तयारीसाठी संपूर्ण मोफत स्वतंत्र अभ्यासिका सुरु आहे.

५) कार्यशाळा - दि. १४/१०/२०२३ रोजी 'स्पर्धा परीक्षांची तयारी' याविशयाची कार्यशाळा आयोजित केली. सदर कार्यशाळेत मा. अभिजित निकम, उपजिल्हाधिकारी, गोवा राज्य व मा. तेजस काटे, ज्युनिअर इंजिनीअर निवड यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्षन केले.

६) मॅरथॉन लॅक्चर - दि. १८/०३/२०२४ व १९/०३/२०२४ रोजी राज्यशास्त्र विषयाचे दोन दिवसीय मॅरथॉन लॅक्चरचे आयोजन केले. या मॅरथॉन लॅक्चरसाठी विशेष मार्गदर्शक म्हणून ॲड. गुरूप्रसाद भुतकर यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

प्रो. डॉ. विनोद वीर

Elocution and Essay Competition Committee

- The Elocution and Essay Competition Committee organized "Deshbhakt Kisan Veer State Level Intercollegiate Elocution Competition" (10th Year) 2023-2024 on Saturday, 10th February 2024 in Room No. A-13. Hon'ble Shri. Samruddhibaba Jadhav, Film Actor and Inspirational Speaker, was cordially invited as the Chief Guest for the Inaugural Function. Hon'ble Shri. Madandada Bhosale, President, Janata Shikshan Sanstha, Wai, graced this occasion by giving good wishes. Dr. Jayawant Chaudhari, Secretary, Janata Shikshan Sanstha, Wai, and Shri. Keshavrao Padale-Jadhav, Member, Janata Shikshan Sanstha, Wai remained present as the guest of honours for the function. Principal Dr. Gurunath Fagare was the Chairperson of the programme. Dr. Balkrishna Magade, Convener of the Competition, extended warm welcome to all the dignitaries, teaching and administrative staff and student-participants and introduced the programme. Prof. (Dr.) Sunil Sawant, Member of the CDC, made an introduction of the Chief Guest and also Juries such as Dr. Sanjaykumar Sargade, Deparmemt Marathi, Chhatrapati Shivaji College, Satara and Mr. Mithun Mane, Department of Marathi, Lal Bahadur Shastri College, Satara.
- In his inaugural speech, Hon'ble Shri. Samruddhibaba Jadhav advised that everybody should have good reading habit. Life gets flourished due to the inspirations taken by experiencing it. The speaker should have an excellent knowledge through which willpower is emerged. The speaker also ignites the minds of listeners with full of willpower as the flowers spread the fragrance everywhere. The students should focus on the different current issues around them and take participation in such type of elocution competitions with good preparation to develop their personality. It can be better option for you to make your career. He expressed his best wishes all heartily at this occasion.
- The broad themes had been decided for the competition such as: (1) Aadhunik Bharatachya Itihasatil Deshbhakt Kisan Veer Yanche Yogdan (2) Lay Awaghad Hay Gadya Umagaya Bap... (3) Chakravyuhat Adakalela Abhmanyu: Aajacha Matdar (4) Stree Shakticha Nara Keval Shabdadach Fulato (6) Ashi Havi Tarunai ... Rajkaranat! There were 14 students participated in this competition from the different colleges of Maharashtra. In this competition, Mr. Tejas Patil, Savitribai Phule University of Pune, Pune, Mr. Viththal Jagatap, Chhatrapati Shivaji College, Satara and Miss Shreya Dabhade, Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai achieved First (Memento, Certificate and Rs. 5000/- in cash), Second (Memento, Certificate and Rs. 3000/- in cash) and Third (Memento, Certificate and Rs. 2000/- in cash) Prizes respectively and Miss Shreya Yadav, Arts and Commerce College, Wagholi and Miss Rajani Patil KBP Management College Satara achieved Incentives Prizes (Certificate and Rs. 500/- in cash each). Remaining all the participants honoured with giving participation certificates.
- Hon'ble Shri. Madandada Bhosale, President, Janata Shikshan Sanstha, Wai, was cordially invited as the Chief Guest for the Valedictory Function. Principal Dr. Gurunath Fagare was the Chairperson of the programme. Prof. (Dr.) Dnyandev Zambare, Member of the Organizing Committee, introduced the function. As the juries, Dr. Sanjaykumar Sargade and Mr. Mithun Mane expressed their positive views on this competition. The student participants also expressed their good impressions of the programme. All the recipients of the prizes were honoured in the auspicious presence of

Hon'ble Shri. Madandada Bhosale by giving them Mementos, Certificates and Prize Money. He congratulated winners and all the participants.

- He opined that 'Deshbhakt Kisan Veer State Level Intercollegiate Elocution Competition' has been organizing in our college for the last ten years to make an awareness of Kisan Veer's ideology and work throughout the Maharashtra State. Generally the interest of the students in the elocution seems to be decreased at present. In order to increase more participation in this competition, he declared that the present amount of the prizes should be increased in its double proportion from the next competition. He also expressed his satisfaction for the well organization of the programme. Mr. Tejas Patil and Mr. Viththal Jagatap made their presentation on 'Chakravyuhat Adakalela Abhmanyu: Aajacha Matdar' and 'Stree Shakticha Nara Keval Shabdadach Fulato' respectively.

  Principal Dr. Gurunath Fagare put his apt presidential address. Dr. Shivaji Kamble, IQAC Coordinator, proposed vote of thanks. Dr. Manjusha Ingawale and Dr. Arun Sonkamble anchored the programme. Dr. Rshmabanu Mulani, Mrs. Nilam Bhosale, Mrs. Diksha More Dr. Amol Kawade, Mr. Jitendra Chavan , Mr. Nitin Keskar, Mr. Atharv Khare (student representative), administrative staff, the conveners and the members of the various committees took great diligence to make this event a grand success.

Dr. Balkrishna Magade
Convener

कौशल्य व व्यवसाय शिक्षण समिती

मा. मदनदादा भोसले अध्यक्ष, जनता शिक्षण संस्था, वाई यांच्या मार्गदर्षनाखाली व पी-एजुकुल डीजीव्हरसिटी प्रायव्हेट लिमिटेड, सातारा यांच्या सहकार्याने महाविद्यालयामध्ये शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ पासून विविध कौशल्य आधारित अभ्यासक्रम सुरू करण्याचा मनोदय आहे. या संदर्भातील पूर्वतयारी म्हणून पी-एजुकुल डीजीव्हरसिटी प्रायव्हेट लिमिटेड, सातारा चे सर्वेसर्वा श्री.प्रशांत कुलकर्णी, संचालक श्री.हर्षद सांगळे व श्री.मधुसूदन पत्की यांच्या वरिष्ठ व कनिष्ठ महाविद्यालयातील शिक्षक तसेच शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी व पालक यांच्या समवेत २३ उद्बोधन सभा आयोजित केल्या.

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या कौशल्य प्रशिक्षणाच्या विविध गरजा समजून घेण्यासाठी वरिष्ठ व कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला, वाणिज्य, विज्ञान व बीसीए विभागातील विद्यार्थ्यांचे प्रशिक्षण गरजांचे विश्लेशण करण्यासाठी TNA (Training Need Analysis) फॉर्म गुगल फॉर्मच्या स्वरूपात भरून घेतले.

विद्यार्थ्यांची कौशल्य प्रशिक्षणाची मते विचारात घेत असतानाच, सभोवताली असणाऱ्या औद्योगिक क्षेत्रात कोणत्या प्रकारच्या रोजगाराच्या संधी उपलब्ध आहेत याची माहिती करून घेण्यासाठी वरिष्ठ महाविद्यालयातील प्राध्यापकांच्या विविध टीम्स करून वाई एमआयडीसी तील उद्योगांच्या सर्वेक्षण करण्यात आले.

कौशल्य विकास समिती, वाणिज्य व व्यवस्थापन विभाग, महिला सक्षमीकरण कक्ष व नांदी फाउंडेशन, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पदवी व पदव्युत्तर स्तरावर शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थिनींची कौशल्ये विकसित करण्यासाठी पाच दिवसांचे प्रशिक्षण ४ ते ९ सप्टेंबर २०२३ यादरम्यान आयोजित केले. या प्रशिक्षणास श्रीमती प्रियंका शर्मा, नांदी फाउंडेशन, यांनी मार्गदर्षन केले. सदर प्रशिक्षणास महाविद्यालयातील विविध शाखांमधील ४१ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

प्रो. डॉ. विनोद वीर

जय किसान मुलांचे वसतिगृह

जय किसान मुलांचे वसतिगृह हा जनता शिक्षण संस्थेचा आणि किसन वीर महाविद्यालयाचा एक सामाजिक प्रकल्प आहे. महाराष्ट्रात गेल्या काही वर्शात अनेक शेतकऱ्यांनी दुष्काळ, गारपीट यासारख्या नैसर्गिक आपत्ती आणि कर्जबाजारीपणाला कंटाळून आत्महत्या केल्या. यातून अनेक कुटुंबे उध्वस्त झाली. या उध्वस्त झालेल्या कुटुंबांसाठी समाजाचा एक घटक म्हणून आपणही काही खारीचा वाटा उचलला पाहिजे या हेतूने २०१६ मध्ये संस्थेचे विश्वस्त आणि माजी अध्यक्ष मा. प्रतापराव (भाऊ) भोसले यांच्या संकल्पनेतून आणि उदात्त धोरणातून महाराष्ट्रातील आत्महत्याग्रस्त पालकांच्या मुलांसाठी सर्व प्रकारच्या मोफत सुविधा असणारे जय किसान मुलांचे वसतिगृह स्थापन करून मोफत निवासी शिक्षण देण्यास सुरूवात झाली. आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या पाल्याची शैक्षणिक हेळसांड होऊ नये, त्यांचे शिक्षण थांबू नये म्हणून या मुलांच्या शिक्षणाची जबाबदारी स्वीकारण्याचा निर्णय आदरणीय भाऊंनी घेतला आणि प्रत्यक्षात अंमलात आला. दरवर्षी बीड, उस्मानाबाद, अमरावती, लातूर, जळगाव, बुलढाणा, औरंगाबाद या जिल्ह्यातून ही मुले शिक्षण घेण्यासाठी इथे येतात. पदवी आणि पदव्युत्तर तसेच बी.सी.ए सारख्या व्यावसायिक शिक्षणासाठी या मुलांना प्रवेश देण्यात येतो. यावर्षी हा उपक्रम यशस्वीरीत्या ८ वर्षेपूर्ण करत असून, चालू वर्षी या योजनेत मुलींचाही समावेश करण्यात आला आहे. यावर्षी पाचवी बॅच पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण घेऊन बाहेर पडत आहे. आज या ठिकाणी शिक्षण घेतलेले कित्येक विद्यार्थी वेगवेगळ्या क्षेत्रात कार्यरत असून स्वतःच्या पायावर उभे आहेत.

या विद्यार्थ्याबरोबरच राष्ट्रीय स्तरावर सुरु असलेल्या पंतप्रधान विशेष योजनेमधून आपल्या महाविद्यालयात जम्मू - काश्मीर मधील प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची या ठिकाणी राहतात. तसेच वाई तालुक्यातील गरजू विद्यार्थ्यानाही अतिशय अल्प फी घेऊन प्रवेश दिला जातो.

वसतिगृहाचे अधिक्षक म्हणून डॉ.अमोल कवडे तर समन्वयक म्हणून डॉ.आनंद घोरपडे काम पाहत आहेत.

डॉ.आनंद घोरपडे
समन्वयक

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक, अभ्यासकेंद्र

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक अभ्यासकेंद्र - किसन वीर महाविद्यालय, वाई. येथे विद्यार्थ्यांसाठी बी.ए., बी.कॉम., बी.सी.एम. हे अभ्यासक्रम चालवले जातात. विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी प्रत्येक रविवारी सकाळी १०.०० ते ४.१५ या वेळेत संपर्क सत्रे आयोजित केली जातात.

सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात बी.ए., बी.कॉम. ला १५४२ विद्यार्थी व बी.सी.एम. ला ७ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला आहे. बी.ए., बी.कॉम., बी.सी.एम. वर्गांची संपर्कसत्रे सप्टेंबर २०२३ पासून सुरु झाली असून विद्यार्थी त्याचा लाभ घेत आहेत.

मा. मदनदादा भोसले - अध्यक्ष, मा. शंकरराव गाढवे - उपाध्यक्ष, मा. जयवंतराव चौधरी- सचिव, मा. नारायणराव चौधरी- खजिनदार, जनता शिक्षण संस्था, यांचे कुशल नेतृत्व व मार्गदर्शन केंद्र सहाय्यक प्रा.आर.एस. जायकर व सहाय्यक श्री.एम. जी. वासोळकर यांचे अभ्यासकेंद्र सुरळीत चालवण्यासाठी सहकार्य लाभले. तसेच महाविद्यालयातील सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी बाहेरून येणारे तज्ञ प्राध्यापक यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

श्री.रमेश डुबल
केंद्र संयोजक

Department oe B.C.A.

The Department of BCA organized following programs:

1) Organised "Fresher Welcome Function" on 19th August 2023

Organized "Teachers Day" on 6th December 2023

Conducted a Guest Lecture on "Full Stack Web Development" on 17th Dec. 2023

Conducted One-Day Workshop on "Digital Literacy and Financial Literacy" on 4th January 2024

Conducted "Parents Meet" on 11th Sept 2023 and 3rd, 5th, and 6th February 2024

Conducted Farewell on 16 th march 2024

2) 6 students and 1 teacher attended One-Day Seminar on 'Cyber Security and Cloud Computing' at Shripatrao Kadam Mahavidyalaya, Shirval.

3) Students from the Department of BCA participated in Poster Presentation on 'Movie Adaptations' organized by the Department of English on 13th October 2023.

Some students actively participated in "Rangoli Competition" organized in Economics Olympiad.

6) Students of the Department of BCA participated in various competitions held in other colleges and won several prizes as under:

DIGIT 2K24 Competition organized by KBPIMSR, Varye on 18th January, 2024

TECHNOSPIRIT 2K24 organized by Mudhoji College, Phaltan on 1st February 2024

INFOTECH INCEPTION organized by Balasaheb Desai College, Patan on 10th Feb 2024

4. The following students got prizes in Tech++2k24 conducted on 21st February 2024.

I Amrtuta Ghate and Sumit Babar (BCA II)- 1st Rank in Poster Presentation

II Pranav Mahagaonkar and Kiran Pangare (BCA II) - 2nd Rank in Poster Presentation

III Rohan Bhosale and Atharav Kayangude (BCA II) 3rd Rank in C programming

IV Asmita Shevate and Prachi Rajpure (BCA II) 5th Rank in C programming

V. Roshan Shirke (BCA III) 1st Rank PPT Presentation

Kisan Veer Mahavidyalaya won Best College Award and a Championship Trophy in State Level Event Tech++2k24 held in Rayat Shikshan Sanstha's Yasvantrao Chavhan Institute of Science, Satara.

7) The Department of BCA of Janata Shikshan Sanstha's Kisan Veer Mahavidyalaya, Wai organized One-Day State Level "TECHFEST 2K24" on 17th February 2024. The Event received an outstanding response from different colleges. Students from many different colleges affiliated to Shivaji University and other universities registered their names for various technical events. Students from Kisan Veer Mahavidyalaya and various colleges won the exciting prizes. Winners were felicitated with Certificates, Trophies & cash prizes by Hon'able Madandada Bhosale, President, Janata Shikshan Sanstha, Wai.

H.O.D.
B.C.A.Dept

Coordinator
B.C.A.Dept

ऐतिहासिक • किसन वीर महाविद्यालयात प्रदर्शन; वाई तालुक्यातील विविध शाळांतील विद्यार्थ्यांचा प्रतिसाद

नागरिकांनी जाणून घेतली शिवकालीन शस्त्राची माहिती

काय आहे प्रदर्शनात

संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांची प्रदर्शनास भेट

विद्यार्थ्यांनी इतिहास जाणून घ्यावा : डॉ. फगरे

वाईमध्ये 'संवाद मतदारांशी'ला प्रतिसाद

'किसन वीर' चे शेंदूरजणे येथे ...पासून श्रमसंस्कार शिबीर

विद्यार्थी पोलिओ लसीकरणात सहभागी

किसन वीर महाविद्यालयात राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा उत्साहात

वाईत आढळला रंगीत 'क्रिसिला'

किसन वीरच्या विद्यार्थ्यांचा दिव्यांगाना मदतीचा हात

मे. पुं. रेगे एक कृतिशील तत्त्वज्ञ अन् विचारवंत : गोखले

शेंदूरजणेत 'किसन वीर'च्या श्रमसंस्कार शिबिराची सांगता

वक्तृत्व स्पर्धेत पुण्याचा तेजस पाटील प्रथम

नियमित संतुलित आहार घेतल्यास मधुमेह नियंत्रणात : पवार

तरुणांनी छ. शिवरायांचे विचार आचरणात आणावेत

मदन भोसले : वाई येथे शिवकालीन शस्त्रांचे प्रदर्शन उत्साहात

नवमतदारांनी मतदानाचा हक्क बजावावा

भोसले , किसन वीर महाविद्यालयात राष्ट्रीय मतदार दिन कार्यक्रम

पर्यावरणाचे संवर्धन न केल्यास भविष्यात मोठा अनर्थ : गायकवाड

वाईतील किसन वीर महाविद्यालयात वृक्षसंवर्धनावर व्याख्यान

मराठी ही ज्ञानभाषा व्हावी : प्राचार्य डॉ. फगरे

किसन वीर महाविद्यालयातील रक्तदान शिबिरास प्रतिसा...

सिंहाप्रमाणे आत्मविश्वासपूर्वक लक्ष्याचा पाठलाग करावा : डी. एस. पोवार

शेंदूरजणेत दिंडी काढून जिजाऊंना अभिवादन

शेंदूरजणेत ज्योत फिरवून राजमाता जिजाऊंना अभिवा...

किसन वीर मधील एन. एस. एसचा उपक...

किसन वीर महाविद्यालयात आज राज्यस्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन

वाचनामुळे विचारांची समृद्धता वाढते

जगन्नाथ विभूते : किसनवीर महाविद्यालयामध्ये वाचन प्रेरणा दिन

विद्यार्थ्यांना कौशल्य विकास अभ्यासक्रमास प्रवेश घेण्यासाठी प्रोत्साहन दिले पाहिजे : डॉ. प्रशांत कुलकर्णी

काळाची पावले ओळखून वाटचाल गरजेची; मदन भोसले

किसन वीरच्या खेळाडूंनी राष्ट्रीय पुरस्कारांना गवसणी घालावी : मदन भोसले

रॅगिंग आढळल्यास कुणाचीही गय करणार नाही : पोनि भरणे

ग्रंथांचे वाचन करून स्वत: ला नवी दिशा द्या : मदनदादा भोसले

किसन वीर महाविद्यालयात नवीन अभ्यासक्रम उजळणी

मित्र-मैत्रिणी आरशासारख्या असाव्यात :डॉ. भोसले

डॉ. रमेश वैद्य यांची सिनेट सदस्यपदी निवड

'किसन वीर राष्ट्राच्या विकासासाठी लढले'

वाई तालुक्यातील माजी सैनिकांचा सन्मान

मार्गदर्शक • डॉ. प्रशांत कुलकर्णी यांचे मत, जनता शिक्षण संस्थेचे किसन वीर महाविद्यालयातर्फे कार्यक्रमाचे आयोजन

नवीन शैक्षणिक धोरणाकडे सकारात्मक दृष्टिकोनातून पाहिले पाहिजे

मित्र-मैत्रिणी असावेत आरशासारखे

डॉ. सुरभी भोसले; किसन वीर महाविद्यालयात कार्यक्रम

खेळाच्या माध्यमातून विश्वास सार्थ करेन

शिवछत्रपती पुरस्कार प्राप्त मयूर रोकडे; मदन भोसलेंच्या पुढाकाराने भरीव मदत

जीवनात खेळाला महत्त्वपूर्ण स्थान

डॉ. सुरभी भोसले

विधी सेवा समितीतर्फे वाई न्यायालयात स्वच्छता

किसन वीर राष्ट्राच्या विकासासाठी लढले

खेळाडूंनी राष्ट्रीय पुरस्कारांना घालावी गवसणी

मदन भोसले : शिवछत्रपती पुरस्कारांना घालावी गवसणी

।। भावपूर्ण श्रध्दांजली ।।
श्री.दिनेश बाबुराव सुर्यवंशी

किसन वीर महाविद्यालयातील वनस्पतीशास्त्र विभागातील प्रयोगशाळा परिचर दिनेश बाबुराव सुर्यवंशी यांचे दि. ०६/११/२०२३ रोजी आकस्मित निधन झाले. ०५/०९/२००६ रोजी सेवेत रूजू झाल्यानंतर काही वर्षे कार्यालय विभागात काम केल्यानंतर ते वनस्पतीशास्त्र विभागात प्रयोगशाळा परिचर या पदावर काम करीत होते.

कामातील वक्तशीरपणा आणि सडेतोड बोलण्याबद्दल ते परिचित होते. एक कुशल वाहन चालक म्हणूनही त्यांची ख्याती होती. त्यांच्या पश्चात पत्नी व दोन मुले असा परिवार आहे.

जनता शिक्षण संस्था परिवाराच्या वतीने भावपूर्ण श्रध्दांजली !

- श्री.पी.ए.जगताप

।। भावपूर्ण श्रध्दांजली ।।
श्री रमाकांत वीर

जनता शिक्षण संस्थेच्या जनरल बॉडी चे सदस्य व किसन महाविद्यालयाचे माजी प्रबंधक यांचे निधन झाले. रमाकांत वीरांचा जन्म वाईच्या रविवार पेठेतील घरी २८ मे १९३९ साली झाला. त्यांचे दहावीपर्यंतचे शिक्षण द्रविड हायस्कूल वाई येथे झाले. घरची परिस्थिती बेताची असल्याने पुढील शिक्षण न घेता आर्टिकल्चरल प्रोड्यूस मार्केट कमिटी, सातारा येथे क्लार्क पदावर नोकरी पत्करली. तद नंतर प्राज्ञ पाठशाला वाई संचलित आर्ट्स व कॉमर्स कॉलेजमध्ये १९६२ च्या सुमारास आग्रहावरून कार्यालयात रुजू झाले. पुढे त्यांनी बाहेरून बी.ए. पदवी पूर्ण केली. त्यांचे हस्ताक्षर अत्यंत चांगले होते. १९६७ साली जनता शिक्षण संस्था स्थापन करण्यामध्ये त्यांनी कार्यालयीन जबाबदारी अतिशय चोखपणे पार पाडली. विद्यापीठ कायदा, शासन नियम व प्रशासनाचा अभ्यास असल्याने त्यांची कार्यालय प्रबंधक म्हणून नियुक्ती झाली. आपले चुलते व संस्थेचे अध्यक्ष असलेल्या किसन वीरांना वेळोवेळी महाविद्यालयाच्या कामकाजाबाबत अवगत केले.

रमाकांत वीर हे प्रशासनामध्ये अतिशय कडक शिस्तीचे असल्याने महाविद्यालयात यांचा दरारा असे. सर्व कर्मचारी व त्याचप्रमाणे नवीन रुजू झालेले प्राध्यापक त्यांना दबकून असत. सर्वांनी संस्थेने आपल्यावर सोपवलेले काम वेळेवर व जबाबदारीने पार पाडली पाहिजे याकडे ते बारकाईने लक्ष देत. विद्यापीठाच्या परीक्षाबाबत ते अतिशय जागरूक असत. आर्थिक चणचण असताना शिक्षक व कर्मचाऱ्यांचे पगार वेळेवर होतील यासाठी संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांकडे ते सतत पाठपुरावा करीत असत. अनावश्यक खर्च न होता काटकसरीने महाविद्यालय चालले पाहिजे यासाठीची त्यांची भूमिका असे. प्रा. वसंतराव जगताप संस्थेचे सचिव असताना रमाकांत वीरांचे कार्यालयीन सहकारी लाभले. त्यामुळे संस्थेचे कामकाजही सुरळीत झाले. व्यावसायिक पिंड असल्याने विष्णू मंदिराजवळ पुस्तके व स्टेशनरीचे दुकानेही त्यांनी सुरू केले होते. त्यांना तीन मुले असून निवृत्तीनंतर त्यांचे वास्तव कोल्हापूर येथे असे.

श्री रमाकांत वीर यांना जनता शिक्षण संस्था व किसनवीर महाविद्यालयातर्फे विनम्र अभिवादन.

- श्री. यशवंत जमदाडे

।। सेवा निवृत्ती ।।
श्री. प्रमोद महादेव डेरे (सर)

श्री. प्रमोद महादेव डेरे (सर) वरिष्ठ स्टेनो हे आपल्या महाविद्यालयामध्ये दि. १०/०१/१९९१ रोजी स्टेनो या पदावर हजर झाले. त्यांनी महाविद्यालयामध्ये प्रवेश कामकाजाने कामाची सुरूवात केली. कार्यालयातील महत्वाच्या टेबलांचे काम त्यांनी अत्यंत चांगल्यापध्दतीने सांभाळले. आपल्या कामकाजाबरोबरच कार्यालयातील सर्व सहकाऱ्यांना देखील मोलाचे मार्गदर्शन केले. त्यांनी आपल्या स्वभाव वैशिष्टयाप्रमाणे विद्यार्थीहित व सहकाऱ्यांच्या हिताला अधिक प्राधान्य दिले. युजीसी, रूसा व वेतन बिल टेबलांच्या कामामध्ये त्यांचा विशेष हातखंडा होता. त्यांचे कार्यालय प्रमुख म्हणून केलेले काम उल्लेखनीय राहिले.

श्री. प्रमोद डेरे यांचे बालपण अतिशय खडतर गेले. लहानपनीच वडीलांचे छत्र हरपले. मातोश्रींनी त्यांचे संगोपन खूप छान केले. मातोश्रींनी केलेले संस्कार व दिलेल्या शिक्षणाच्या भक्कम पायावर आजवरची वाटचाल मजबूत राहिली. आज त्यांच्या कुटुंबामध्ये मातोश्री, पत्नी सौ. नीलम, मुलगी ऐश्वर्या ही युके मध्ये शिक्षण घेते आहे. उत्कर्षा पुण्यामध्ये नामवंत कंपनीत काम करते व मुलगा ओंकार ११ वी विज्ञानमध्ये शिक्षण घेत आहे. दि.३१ मार्च रोजी ते सेवानिवृत्त झाले. वाटचालीस व उत्तम आरोग्यासाठी जनता शिक्षण संस्था व किसन वीर महाविद्यालयाच्या वतीने खूप खूप शुभेच्छा.

– श्री.बी.ए.टेमकर

।। सेवा निवृत्ती ।।
श्री प्रकाश लक्ष्मण गोंजारी

श्री. प्रकाश लक्ष्मण गोंजारी हे आपल्या जनता शिक्षण संस्थेच्या किसनवीर महाविद्यालयांमध्ये ३० नोव्हेंबर १९९२ रोजी रुजू झाले त्यांनी विज्ञान शाखेमध्ये भौतिकशास्त्र, संख्याशास्त्र, गणित विभागामध्ये प्रत्येकी एक वर्ष व रसायनशास्त्र विभागांमध्ये तीस वर्षे प्रयोगशाळा सहाय्यक म्हणून फिजिकल केमिस्ट्री लॅब मध्ये उत्कृष्ट रित्या काम पाहिले रसायनशास्त्र विभागात सहकारी म्हणून काम करत असताना प्रात्यक्षिक सुरू असताना अनेक अनुभव शिकावयास मिळाले. लॅब मध्ये त्यांची इन्स्ट्रुमेंट मांडण्याची पद्धत, मुलांपर्यंत साहित्य पोहोचवण्याची पद्धत, मुलांना सोलुशन तयार करून देण्याची पद्धत, कपाटा मध्ये इन्स्ट्रुमेंट ठेवण्याची पद्धत, नोंदवही कशाप्रकारे मेंटेन करावी हे त्यांच्याकडून शिकावे. प्रयोगशाळा सहाय्यक म्हणून त्यांचा नाव लौकिक होताच पण विभागातील वातावरण नेहमी हसत खेळत कसे ठेवावे हे त्यांच्याकडून शिकावे. आपला फिजिकल विभाग सुसज्य ठेवण्यात त्यांचा हातखंडा होता. त्यांनी महाविद्यालयातील महत्त्वाच्या विविध समित्यांमध्ये उल्लेखनीय काम केले आहे. शिक्षकेतर कर्मचारी मध्ये एक संयमी शिस्तप्रिय मनमिळावू व मितभाषी सेवक म्हणून त्यांचा लौकिक आहे.

श्री प्रकाश गोंजारी यांच्या कुटुंबा विषयी सांगायचे तर ते सोनगिरवाडी वाई येथील मूळचे रहिवाशी सध्या ते सूतगिरणी बावधन रोड येथे वास्तव्यास आहेत. त्यांना दोन मुले श्री सुरज प्रकाश गोंजारी मेकॅनिकल इंजिनिअरिंग, श्री धीरज प्रकाश गोंजारी सिव्हिल इंजिनिअरिंग, दोन्ही मुलांना त्यांनी उच्चशिक्षित केले. वडील लक्ष्मण गोंजारी यांनी विश्वकोश वाई येथे ३५ वर्षे सेवा केली वडील लक्ष्मण व आई सरस्वती यांची ते मनोभावे सेवा करतात. अशाप्रकारे प्रयोगशाळा सहाय्यक म्हणून जवळपास ३५ वर्षे सुरू झालेला प्रवास अनेक महत्त्वपूर्ण जबाबदाऱ्या अतिशय सक्षमपणे सांभाळत पस्तीस वर्षाच्या प्रदीर्घ सेवेनंतर दिनांक ३० नोव्हेंबर २०२३ रोजी नियत वयोमानाने सेवानिवृत्त झाले. त्यांच्या या यशस्वी कार्यकर्दीला मी मनापासून धन्यवाद देतो व सेवानिवृत्तीनंतरचे त्यांचे आयुष्य सुखाचे, समाधानाचे, भरभराटीचे, आनंदाचे व निरोगी जावो, अशी सदिच्छा व्यक्त करतो.

प्रो. (डॉ.) ज्ञानदेव झांबरे

।। सेवा निवृत्ती ।।
श्री. रघुनाथ शेलार

श्री रघुनाथ शेलार जनता शिक्षण संस्थेच्या किसन वीर महाविद्यालय वाई या महाविद्यालयामध्ये शिक्षण घेऊन याच महाविद्यालयामध्ये कनिष्ठ लिपिक ते अधीक्षक या पदापर्यंत आपल्या सेवेचा व कार्यकर्तृत्वाचा ठसा उमटवत प्रामाणिकपणे सेवा करून ३० जून २०२३ रोजी सेवानिवृत्त झाले. खरं तर शेलार सर यापेक्षा शेलार मामा म्हणूनच आपण त्यांना ओळखतो इतिहासामध्ये सिंहगड जिंकण्यामध्ये शेलार मामा यांची भूमिका जितकी महत्त्वाची आहे, तशीच भूमिका शेलार मामा यांनी लॉकडाऊन च्या काळामध्ये बजावल्याची आपल्याला दिसून येते. कोरोना काळात काही निवडक साथीदारांना सोबत घेत त्यांनी कार्यालयीन कामकाजाची पूर्तता आपल्या अनुभवाच्या व कार्यक्षमतेच्या जोरावर पार पाडली.

शेलार मामा मूळचे लोहार या गावचे. पण लोहारे गावच्या या लोहाला जनता शिक्षण संस्थेचा परिस्पर्श झाला आणि त्यांचे जीवन सुवर्णमय झाले. अत्यंत सामान्य कुटुंबात जन्म घेऊन परिस्थितीशी झगडत शिक्षण पूर्ण केले आणि १६/१०/१९८९ रोजी कनिष्ठ लिपिक म्हणून किसन वीर महाविद्यालयामध्ये रुजू झाले. शेलार मामा यांनी अत्यंत प्रामाणिकपणे व सचोटीने सर्वांना आपलेसे करत ०२/०६/ २०१३ रोजी वरिष्ठ लिपिक या पदावर बढती मिळवली. त्यानंतर ०२/०६/२०१६ रोजी संस्थेने त्यांना प्रमुख लिपिक पदाची पदोन्नती दिली. आपल्या कार्यालयीन कामकाजाचा अनुभव व शासकीय नियमांचा अभ्यास करत आपले काम सुरू ठेवले आणि संस्थेच्या विश्वासास पात्र ठरले. आणि अखेर अत्यंत महत्त्वाची व विश्वासाची जबाबदारी संस्थेने त्यांना ०२/०६/२०१९ रोजी अधीक्षक पदाची सोपवली आणि त्यांनी ती समर्थपणे पेलली. त्यांची एकूण सेवा ३३ वर्षे, ०८ महिने व १४ दिवस अशी झाली आहे.

आपल्या अभ्यासू, चतुरस्त्र, चाणाक्ष व प्रेमळ स्वभावाने सर्वांना आपलेसे करत, वरिष्ठांची मर्जी सांभाळत प्राध्यापक व सर्व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे हित व सौख्य सांभाळत, कधी रागाने तर कधी प्रेमाने, अधिकाराचा योग्य वापर करत शेलार मामा यांनी सर्व महाविद्यालय आपलेसे केले. म्हणूनच आपल्या सर्वांचे तोंडी सदा एकच नाव राहत होते ते म्हणजे शेलार मामा... शेलार मामा...

डॉ. शिवाजी कांबळे

।। भावपूर्ण श्रद्धांजली ।।

- सामाजिक कार्यकर्ते : **प्रा.हरी नरके**
- ज्येष्ट शास्त्रज्ञ : **डॉ.मंगला नारळीकर**
- महाकवी : **ना.धो.महानोर**
- मराठी सिने कलाकार : **रवींद्र महाजनी**
- रेडीओ उद्घोषक : **आमीन सयानी**
- ज्येष्ट विधीज्ञ : **फली नरीमन**
- गझल गायक : **पंकज उदास**
- महाराष्ट्राचे माजी मुख्यमंत्री : **मनोहर जोशी**
- वाणिज्य विभाग शिक्षिका : **प्रा.सौ.प्रीती योगेश बोधे**
- कार्यालयीन कर्मचारी : **श्री.दिनेश बाबुराव सूर्यवंशी**
- सेवानिवृत्त रजिस्ट्रार : **श्री.रमाकांत वीर**
- मा.प्राचार्य यांचे वडीलबंधू : **श्री.मनोहर जोतीबा फगरे**
- दे.किसन वीर यांच्या कन्या : **सुभद्रा नारायण रेळेकर**
- जनरल बॉडी सदस्य : **सुधाकर नरहर देवकुळे**
- मा.प्राचार्य डॉ.प्रकाश सावंत यांच्या पत्नी : **पवित्रा प्रकाश सावंत**

२०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात विविध क्षेत्रातील जे ज्ञात-अज्ञात दिवंगत झाले, त्यांना किसन वीर महाविद्यालय परिवारातर्फे भावपूर्ण श्रद्धांजली!

जनता शिक्षण संस्थेचे

किसन वीर महाविद्यालय, वाई

अध्यापक वर्ग

इंग्रजी विभाग

प्रो.(डॉ.) एस.आर.सावंत
(विभागप्रमुख)
डॉ.बी.एस. मागाडे
डॉ.ए.डी.सकट

हिंदी विभाग

डॉ.बी.बी.आगेडकर
(विभागप्रमुख)

मराठी विभाग

डॉ.सी.एस.कांबळे
(विभागप्रमुख)
डॉ.डी.जे.निंबाळकर
डॉ.एस.जी.थोरात

भूगोल विभाग

प्रा.(डॉ.) व्ही.आर.वीर
(विभागप्रमुख)

मानसशास्त्र विभाग

डॉ.ए.जी.घोरपडे
(विभागप्रमुख)

इतिहास विभाग

डॉ.बी.एम.बिराजदार
(विभागप्रमुख)

राज्यशास्त्र विभाग

श्री.आर.एस.जायकर
(विभागप्रमुख)

वाणिज्य विभाग

प्राचार्य डॉ.जी.जे.फगरे
(विभागप्रमुख)
कु.डी.एच.चव्हाण
श्री.एस.ए.पातुगडे

संख्याशास्त्र विभाग

प्रा.बी.बी.पटकुरे
(विभागप्रमुख)
डॉ.आर.एच.वळीव

बी.सी.ए.विभाग

प्रो.(डॉ.) एस.आर.सावंत
(समन्वयक)
सौ.ए.एस.कदम
(विभागप्रमुख)
कु.के.आर.बाबर
सौ.टी.एस.जमदाडे
सौ.पी.व्ही.गायकवाड
कु.एस.एस.चौधरी
कु.पी.आर.पानसरे (लॅब असि.)

शारीरिक शिक्षण विभाग

लेफ्टनंट डॉ.एस.ए.पवार

ग्रंथालय विभाग

डॉ.एस.पी.कांबळे
(ग्रंथपाल)

अर्थशास्त्र विभाग

डॉ.आर.एस. गावीत
(विभागप्रमुख)

रसायनशास्त्र विभाग

प्रा.(डॉ.) डी.एन.झांबरे
(विभागप्रमुख)
प्रा.यु.बी.कांबळे
कु.डी.एस.पाटील
डॉ.एस.बी.वाटेगावकर

पदार्थविज्ञान विभाग

डॉ.एच.डी.कणसे
(विभागप्रमुख)
डॉ.सुमीत कोरडे
कु.के.एस.मोरे

प्राणिशास्त्र विभाग

डॉ.एच.डी.कणसे
(विभागप्रमुख)

वनस्पतीशास्त्र विभाग

डॉ.सौ.एम.व्ही.इंगवले
(विभागप्रमुख)

गणित विभाग

डॉ.एस.आर.ताटे
(विभागप्रमुख)

प्रशासकीय कर्मचारी

कार्यालय कर्मचारी

१) श्री.बी.ए.टेमकर (प्र. अधिक्षक)
२) श्री.बी.एस.घोणे (व. लिपिक)
३) श्री.ए.व्ही.जमदाडे (क. लिपिक)
४) श्री.एस.व्ही.खरे (क. लिपिक)

कार्यालय शिपाई

१) श्री. सी. एस. तावरे
२) श्री. डी. ए. काळे

ग्रंथालय विभाग

१) श्री. डी. आर. जाधव (सहाय्यक ग्रंथपाल)

ग्रंथालय परिचर

१) श्री. एस. एस. शिंदे
२) श्री. डी. बी. सूर्यवंशी
३) श्री. एम. जी. वासोळकर
४) श्री. आर. एस. सुर्वे
५) श्री. के. एम. सय्यद
६) श्री. एस. डी. जंगम
७) श्री. डी. के. कायंगुडे
८) श्री. एस. आर. दाहोत्रे
९) श्री. एस. ए. कुंभार

प्रयोगशाळा सहाय्यक

१) श्री.एम.आर.शिंदे (प्रयोगशाळा सहाय्यक)
२) श्री.एन.एल.केसकर (प्रयोगशाळा सहाय्यक)

प्रयोगशाळा परिचर

१) श्री.बी.बी.चौधरी
२) श्री.के.एस.कुडाळकर
३) श्री.ए.बी.शेलार
४) श्री.के.जे.पिसाळ
५) श्री.ए.एस.सावंत
६) श्री.आर.एन.वाडकर
७) श्री.एस.एन.कांबळे
८) श्री.ए.व्ही.लाखे
९) श्री.एन.सी.गायकवाड
१०) श्री.जी.जी.जाधव
११) श्री.एन.आर.निकम
१२) श्री.के.बी.गायकवाड
१३) श्री.एस.बी.मोरे
१४) श्री.पी.ए.जगताप
१५) श्री.एस.व्ही.शिंदे
१६) श्री.एस.आर.गुरव
१७) श्री.ए.आर.बोडरे
१८) श्री.डी.बी.सूर्यवंशी
१९) श्री.सी.एस.तावरे
२०) श्री.डी.ए.काळे
२१) श्री.एस.जी.पिसाळ
२२) श्री.आर.एस.शिंदे
२३) श्री.एस.बी.कांबळे
२४) श्री.आ.डी.मुलाणी (शिपाई)

इलेक्ट्रॉनिक्स विभाग

१) श्री. पी. बी. यादव (मदतनीस)

जनता शिक्षण संस्थेचे

किसन वीर महाविद्यालय, वाई

ता.वाई, जि.सातारा

'कृष्णाई २०२३-२४' दी प्रेस रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स नियम ८ प्रमाणे आवश्यक माहिती

प्रकाशन स्थळ	:	**किसन वीर महाविद्यालय, वाई**
प्रकाशन काळ	:	**वार्षिक**
प्रकाशकाचे नाव	:	**प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे**
राष्ट्रीयत्व	:	**भारतीय**
पत्ता	:	**किसन वीर महाविद्यालय, वाई, ता.वाई, जि.सातारा** **दूरध्वनी : (०२१६७) २९९३२६**
संपादकाचे नांव	:	**डॉ.मजुंषा इंगवले**
राष्ट्रीयत्व	:	**भारतीय**
पत्ता	:	**किसन वीर महाविद्यालय, वाई, ता.वाई, जि.सातारा**
मालकी	:	**किसन वीर महाविद्यालय, वाई**
मुद्रकाचे नाव	:	**श्री.कृष्णा चिंचकर** **कलाविष्कार ग्राफिक्स्,सातारा.** **मोबा.९५०३७८६२८**
राष्ट्रीयत्व	:	**भारतीय**
पत्ता	:	फॉर्चुन प्लाझा, शॉप नं.४, वाय.सी.कॉलेज जवळ, गोडोली,सातारा
अक्षररचना	:	**सौ.वैशाली चिंचकर,सातारा**
राष्ट्रीयत्व	:	**भारतीय**
पत्ता	:	**४०३,साई-अमर सोसा. वसंतनगर, खेड, सातारा**

।। महिला सक्षमीकरण कक्ष ।।

'आई माझ्या महाविद्यालयात' या उपक्रमात
महिला पालक महाविद्यालयात

माण देशी फौंडेशनच्या सहकार्याने
कृत्रिम फुले तयार करण्याची कार्यशाळा

व्यक्तिमत्व विकास आधारित विद्यार्थींनीसाठी 'नांदि फाऊंडेशन'च्या
सहकार्याने आयोजित केलेल्या कार्यशाळाचा समारोप

एन.एस.एस. कॅम्प, शेंदूरजणे भेट

'स्पोर्ट डे' निमित्त कबड्डी खेळाडू कु.स्नेहल शिंदे हिचा सत्कार करताना
प्राचार्य डॉ.गुरुनाथ फगरे व सौ.अश्विनी फगरे

सुरभी ताई भोसले यांचे विद्यार्थिनींना
व्यक्तिमत्त्व विकास या विषयावर मार्गदर्शन

आत्मनिर्भयतावर प्रात्यक्षिक करुन दाखवताना
प्रशिक्षक श्री.विशाल गोळे

'यशोधन' अनाथाश्रम,वेळे येथे टी-शर्ट व खाऊचे वाटप करताना
महिला सक्षमीकरणाच्या प्राध्यापिका

Kalavishkar Graphics:
Satara / 9503780628